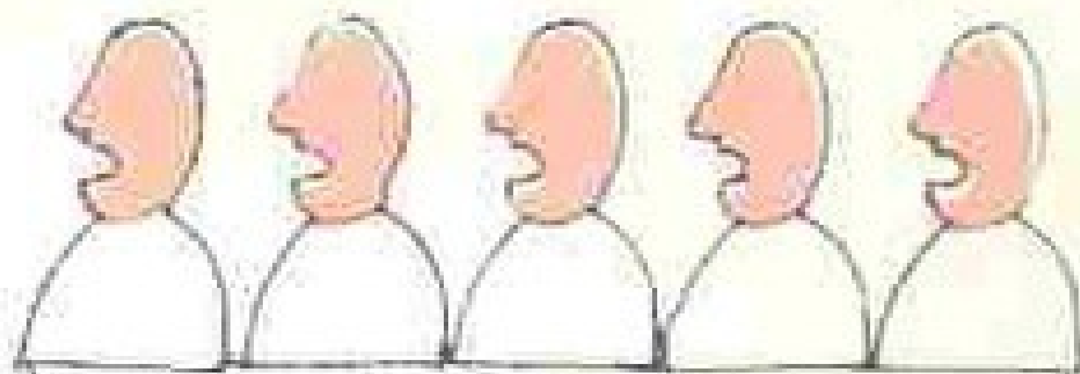
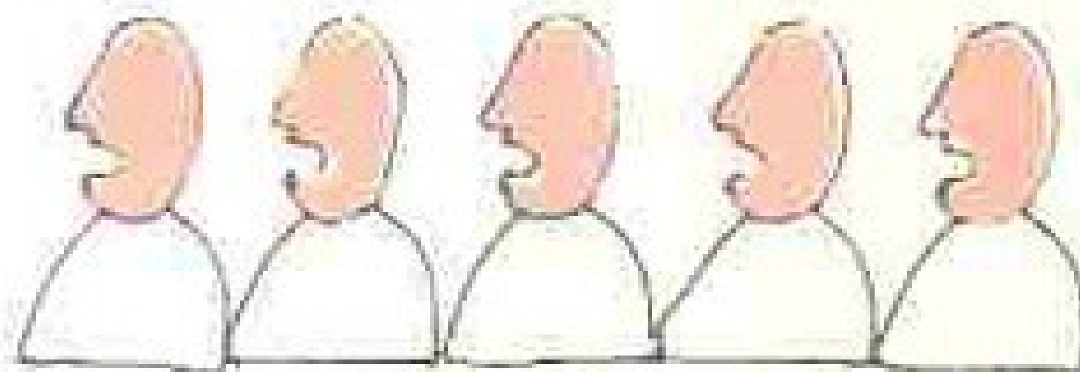
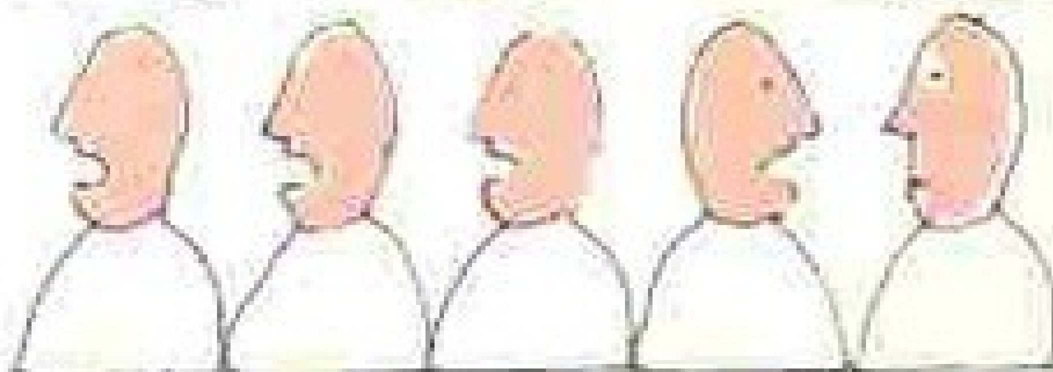
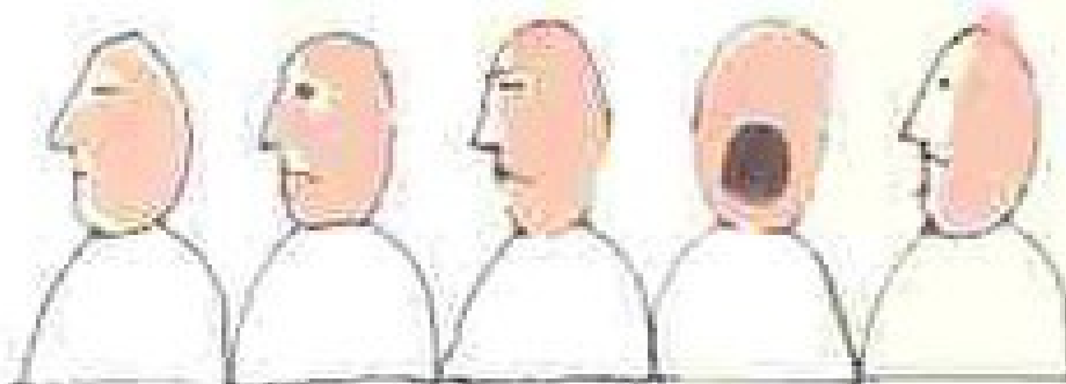

VÁMOS MIKLÓS

ZENGA ZÉNEK

Vámos Miklós

Zenga zének

Nincs szebb könyv szívnél s léleknél. Mert ki azokban nem találja a hangot, mely érzelmeinek mélységet, vágyainak szárnyat, szavainak tartalmat nyújthat, hiába keresgélné a nyomtatott betűkben. Azért az írás nem helyettesítheti a te lelked fölbuzdulását, csupán irányt mutathat a te üdvösségednek keresésében. Útjelző pózna az ösvényen, melyet magadnak kell végigjárnod. S ha majd föl fogsz emelkedni ama tökéletes magaslatra, honnét már színről színre láthatsz, akkoron megtalálhatod azt a békét és nyugalmat is, melyet a világ nem adhat néked, ám tőled el sem vehet többé (Angelika nővér).

Belesenéz, kívülrőlmongya, gondolta Öcsi. Görnyedt háttal ült az ágyon. A szűk alagsori szobában csupán egyetlen szék volt, amelyen a szent asszony hajladozott a mondatok ritmusára. Koszorúkonty övezte arcán világított az átszellemültség, lilaeres tenyere a térdére tárt fekete könyvre ereszkedett a pontoknál. Mintha simogatná a lapokat.

A szöveg csak nem akart elfogyni, Öcsi bágyadtan hallgatta az egyhangú zenévé keveredő szavakat. Hátilyena hittan, gondolta csüggedten. Fészkelődött, nyomta a fenekét a farzsebében rejtőző tizenöt forintból az apró.

Ezt szépen odaadod Angelika nővérnek (anya)! Mér? Azért, mert a hittanért fizetni kell, Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen!, udvariasan odaadod az óra végén, és megköszönöd. Én? Nem, a náncsinéni!

Továbbra sem értette, háthogyha odadoma pénzt, akkor őköszönje, neén! De igen, Öcsikém, ezt így kell, így illik, meg kell köszönni az oktatást, és tisztességesen kell viselkedni, nem szabad feleselni, nem szabad az orrodat piszkálni, nem szabad a válladat rángatni, érted? Hátjóóóvanna, Öcsi vállat vont, erre az anyja újra rákezdte, Angelika nővér nem közönséges ember, hanem szent asszony, ehhez tartsd magadat, és amire tanít, azt jól jegyezd meg nekem, épp eleget fizetek érte! Hátjóóóvanna…

Látásból ismerte már Angelikát, ott lakott a szomszéd ház alagsorában. Ha föltűnt az utcán, az emberek nagy ívben kikerülték. A szent asszony nem nézett se jobbra, se balra, tetőtől talpig feketébe bújtatott sovány testén minden lépés végighullámzott, így vonult magányosan, hegyes állát a levegőbe döfve.

Erdőssanya egyszer utánaordított: fapicsa! Öcsi az erkélyről figyelte, a szája ösztönösen megformálta a borzalmas szót, riadtan visszahúzódott a kőpárkány mögé. Angelika nővér mutatóujja a menekülésre kész pózba meredő Erdőssanya felé lendült: megbocsátok neked, mivel tudatlan vagy!

Aztán arról nem szabad beszélni (anya), hogy téged az Angelika nővérhez járatunk, mert… ugyanis ez titok, majd ha nagyobb leszel, meg fogod érteni, szóval ne mondd el senkinek! Ő bólogatott. Fölösleges az intelem, ha a srácok megtudnák, hogy a szent asszonyhoz jár, kicsúfolnák a világból.

Mit gondolsz (Angelika nővér), hány Isten van? Öcsi rémülten kikapta az ujját az orrából, háááát…

Otthon csak akkor hallott istenről, ha az anyja szidalmazta: miért ver engem az isten két ilyen átkozott kölyökkel? Most hirtelen fölfakadt benne egy homályos jelenet: Nagymamáék lakása, napsütéses délután, nagyi az ebédlőasztalnál olvasott, ugyanolyan fekete könyvet, mint ez itt, Angelika nővér térdén. Mitolvasol? – magához akarta húzni a könyvet. Hagyjad, Öcsikém, nem szabad! Mijér, mivanbenne? A… az isten.

Egy és oszthatatlan, ez a hat főigazság közül az első! – Angelika nővér mutatta a sort. Énméga… mégcsaka nagybetűket tudom! Nem baj, jegyezd meg.

1. Egy Isten van.
2. Az egy Istenben három személy van: Atya, Fiú és Szentlélek.
3. A második isteni személy érettünk emberré lett s kínhalált szenvedett.
4. Isten igazságos bíró, ki megjutalmazza a jót s megbünteti a gonoszt.
5. Az ember lelke halhatatlan.
6. Az Isten malasztja az örök üdvösségre elkerülhetetlenül szükséges.

Na, mi volt (anya)? Vonogatta a vállát, nem merte az igazat felelni, hogy dögunalom. Remélem, Angelika nővérnek nem rángattad a válladat, mint nekem!, azon kívül légy szíves, szállj ki az orrodból!

A hittant a nagyanyj ának köszönheti. Fültanúja volt egy suttogós vitának, melyet a szülei vívtak késő este, az ágyban. Ő a kályha miatt lopakodott ki a gyerekszobából. Sosem szabadott a hatalmas, máriaüveges kályhához közelítenie, valaki azonnal ráordított: vigyázz!, megégeted magad! Pedig úgy szerette volna végigtapogatni a krómozott virágokat, a brummogó rostélyt, benyúlni a piszkafával a tűzbe, kotorászni a szagos hamuban, vagy ha mást nem, legalább nekivetni a hátát a köpcös vashenger barátságosan dudorodó oldalának. A nappaliban állt a kályha, szerencsére abban a sarokban, hová a szülei nem láthatnak oda a hálószobából, ha már ágyban vannak. Öcsi bekukkantott a piros melegbe, s óvatosan az üvegkockás vasaj tóhoz érintette az ujját. Hátezhideg! – gondolta, ám abban a pillanatban már égetett, elkapta a kezét, kibuggyant a könnye, a csuklójába harapott, nehogy fölszisszenjen. Mikor a fájdalom első rohama csitulni kezdett, meghallotta a fojtott hangokat. Miért kell mindig engedned neki, miért? – ez apa. Öcsi tudta: a nagymama, a nagypapa, a kelepapa, a kelemama, valamint utóbbiak lányai, tehát anya teljes rokonsága értendő a NEKIK alatt. ŐKET apu utálta, eleddig ismeretlen okból. Öcsi jobban örült volna, ha apa békét köt VELÜK, mert akkor ő gyakrabban mehetne a földszintre, nagyiékhoz, illetve a pincébe, kelepapa asztalos műhelyébe, hol mindenféle fadarabkákat, szögeket, csavarokat s egyéb kincseket lehet találni a fűrészporban.

Fülelt. Darabos mondatforgácsok. Apa: meghülyítitek teljesen… pont ahhoz a szikkadt vén aggsz… klerikális nevelés… legalább a gyerekeimet hagyj… azért mert ŐK… azt hiszed, NEKIK… mindig VELÜK… Anya pedig: én nem… kinek árt, ha beleszagol… attól még nem kell föltétlenül vallá… ez az egy kérése anyámnak, é… há… ő… k…

Öcsi véresre kapart egy pattanást az orrán, azután a fal mentén – elkerülve a recsegősebb padlórészeket – visszaosont a gyerekszobába. Nővére morgolódott, ne zörögjél… hol voltál? Pisilni! – fölhólyagzott ujjait a hűvös falra tapasztotta.

Angelika nővér a következő órán kikérdezte a hat főigazságot. Öcsi csak háromra emlékezett, egydarab isten van; isten igasságos, megjutalmaz minketés megbüntetia gonoszt; a zemberneka lelke hallatlan. Hallatlan, ismételte Angelika nővér mosolyogva, nem, kicsikém, HALHATATLAN, vagyis nem hal meg, amikor a test elmúlik, érted? Hátjóóóvanna, halhatatlan… bocsánat. Miért bocsánat? Öcsi lesütötte a szemét, majd hosszabb unszolásra kibökte: a zAngelikanővérnél nemszabada vállat

rángatni, ésa zorrottúrni, ésa… semmitse… Valóban nem szép dolog a vállvonogatás és az orrtúrás, de azért nem kell ennyire megrémülnöd miatta, kicsikém! – s hogy Öcsi szemöldöke fölrándult, gyorsan hozzátette: látom, nem szereted, ha kicsikémnek hívlak, mondjad, hogyan szólítsalak? Egyik nevemetse szeretem, gondolta ő.

Amikor egyszer a közértben valaki rákiáltott: ne állj az útba, Öcsi! – ő csodálkozva kérdezte: honnét tetszik tudni, hogy Öcsi vagyok? A terjedelmes asszonyság sértetten félretolta, pimasz kölyök, morogta. Pedig ő valóban azt hitte, hogy ez az igazi neve, s rajta kívül senki mást nem hívnak így. Dühöngött, nahát, nemeléghogy ilyen ronda, mégcsak nimisa zenyém! Attól fogva lázadozott az öcsizés ellen. Nővére adta a példát, őt a család eleinte Bucinak, majd Nyuszinak szólította. A krumpliorrú lány ilyenkor süketnek tettette magát, makacssága legyőzte a szokást, végérvényesen Erzsébetté vált. Öcsi harca nem vezetett hasonló eredményre, igaz, ő nem is bizonyult olyan rendíthetetlennek, mert a valódi keresztneve azonos volt az apjáéval, s korántsem hangzott oly fenségesen, mint az Erzsébet.

Hát akkor?

Angelika nővér leemelt a polcról egy vaskos kötetet, ha akarod, választhatunk neked a Bibliából, s akkor új neved lesz, csakis az én számomra, barátságunk zálogaként… tudod, mit jelent az, hogy zálog?

Öcsi bólogatott, hápersze (mi legyen a sorsa annak, akinek a zálogát a kezemben tartom? Békaügessen az ablakig és vissza!), dörömbölő szívvel hallgatta a szent férfiak névsorát. Angelika nővér mindegyikről mondott néhány dicsérő szót, ő kis híján Jónást választotta, ám eszébe jutott a víziló Jónás az állatkertből, így végül Jeremiás prófétánál horgonyzott le. Jeremiás, kis Jeremiásom, ízlelgette Angelika nővér. Sóhajtott, én se születtem Angelikának, csak a zárdában… tudod, hogy mi az a zárda? Aaa… a börtönbena szoba. A szent asszony a fejét csóválta, majd egyszer elmagyarázom, térjünk most vissza a hat főigazsághoz, kics… Jeremiás. Öcsi krákogva nekirugaszkodott, hogy végigdarálja, amit tud. Angelika nővér félbeszakította, olyan lelketlenül szavalod, hallgatni is rossz. Gondolj Istenre, s arra, hogy figyel Ő téged a magasból. Kedvesebb néki a te tiszta szíved a bemagolt szövegnél. Hátjóóóvanna, a zAngelika nővérnektetszett kérdezni, márazisbaja tudom?

A szent asszony szipákolt, becsukta a térdén a könyvet. Mi az ott a melleden? – kérdezte azután. Öcsi összerántotta magán a kigombolódott

inget, ellenséges arccal fürkészte Angelika nővér ormótlan magasszárú cipőit. Ehhez neki igazán semmi köze.

Egy parányi, talp nyomára emlékeztető kávébarna folt. Állítólag Hapci, a törpe – hálótársa – véletlenül rálépett, így keletkezett. Miért? Azért, hogy ha elvesznél, megtaláljalak (anya)! De mérvesznék énel?

Jeremiás, szeretném, ha arról beszélnél, milyennek képzeled Őt. Kicsodát? Az Istent. Öcsi matatott az orrában. Semmilyennek se képzelte az istent, Angelika úgyis meg fogja mondani, hogy milyen, anya azért fizeti a tizenöt forintot. Hm, ha máma elfelejteném odaadni…? Játszott egy darabig a lehetőséggel. Tizenöt fagyi. Három ólomkatona! Tizenöt cerka vagy racska! Három doboz gyurma!

Nem merülhetett mélyebbre az ábrándozásban, mert Angelika nővér csak forszírozta tovább, hogy hát milyennek látja ő az úristent, másrészt sajnos biztosra vette, hogy amennyiben magánál tartaná a pénzt, úgysem merné elkölteni, nem becsületes dolog, ilyesmire legföljebb Erdőssanya volna képes! Az asszony harmadszori kérdésére azt hazudta: jóságos bácsikának képzeli. Görögági mondta, hogy az isten jóságos bácsika, és csak azoknak a fiúknak ad cukrot, akik sose húzgálják a lányok copfját. De ő nem hitte, mert a Görögági folyton kényeskedik, ezenkívül hájas debella, mindig basáskodik a többiekkel, kisajátítja a százaskockákat is, örökké nyalizik az óvónőknek, közben meg, amikor nem látják, veri a kisebbeket, szóval a Görögági egy nagy rohadék.

Istent nem személynek kell képzelnünk (Angelika nővér), mert Ő öröktől fogva létezik és végtelen, habár az igaz, hogy… néha szegény édesapám arcát látom magam előtt, ha Istenre gondolok, tudod-e, Jeremiás, miért? Öcsi a vállát vonogatta, Angelika pedig arról szónokolt, hogy Istent még a szüleinknél is jobban kell szeretnünk, ha ez egyáltalán lehetséges.

Öcsi agyában összekuszálódtak a tompán zengő mondatok, álmosan pislogott, alig várta, hogy Angelika végre eleressze. Pedig még több mint húsz perc volt hátra az órából. Alapimádság: Miatyánk.

Kereszt vetés: jobb kézzel. Érintjük a homlokot, a mellkas közepét, majd két oldalát, ezután a tenyerek összekulcsolódnak. Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek-Istennek nevében, ámen. A *Szent Biblia,* azaz Istennek Ó és Új testamentumában foglaltatott egész Szentírás. Hogyan teremté az Úr a világot, a nappalt és a sötétséget, a Földet és a vizeket, a növényeket és az állatokat…

És látá Isten, hogy jó.

Az ember – Isten képmása – legközelebbre maradt. Öcsi átadta a pénzt, kezcsókolom, szaladt föl a lépcsőn, még talán elcsípheti Erdőssanyáékat a háromház sóderos udvarán. Háromháznak a kocka alakú új épületeket hívták az utcában, melyeket közös lándzsakerítés övezett. Sanyáék lábtengóztak, de nem lehetett beszállni, négyen voltak. Öcsi reménykedett, előbb-utóbb csak elmegy valaki, a kerítés párkányára telepedett, lógázta a lábát. HüjeAngelika, máraszittem sosehagyja abba!

Öcsi, Öcsííí, hallatszott a túloldalról, ajjaj, megfordult, az anyja szólongatta az erkélyről, gyere már föl! Haddmaradjak mégegykicsit, kiáltotta ő, de az anyja, ellentmondást nem tűrő hangon: följössz, egykettő! Hátjóóóvanna…

Mi volt? Semmi. Mégis! Vállat vont, tanultunk keresztetvetni. És tudod? Hápersze, megmutatta. Az anyja ennyivel beérte, Öcsi kislisszolt a konyhából

Az apja és a nővére ott ült a tanulóasztalnál. Számtanoztak. Öcsi valami köszönésfélét dünnyögött, az ágyára heveredett. Bámulta a plafont.

A lámpa buráján megjelent Angelika ovális arca, még az orra alatti szemölcs is tisztán látszott. Fff… fapi… icsa…

Pilimm, palamm, polopulipimm, pamm, pamm, kelemamáéktól zongoraszó szivárgott föl a padlón át, ha apáék csöndbe maradnának, lehetne hallgatózni. De nem, a nővére sipítva méltatlankodik, hát én ezt nem értem, akkor most szorozzam be? Szorozd, úgy, ahogy az előbb mutattam. Erzsébet hátrébb rántja a fejét, szája fintorba görbül, apa erre a tenyerébe hajtja a homlokát, tehát nem figyeltél, tehát… Micsináljak, ha nem értem! – fortyan föl a pufók lány, apa pedig erőt vesz magán, jó, kezdjük elölről, nézz ide…

Öcsi tudja már, mire megy a játék, Erzsébet azon ügyeskedik, hogy apa – magyarázat ürügyén – szépen számítsa ki a példákat. Na, mi lesz (apa)? Erzsébet hatásszünetet tart, apa hosszú ujjai sürgetően klopfolják a papírt, pompompompompom. Csak kezdd eeel, akkor már túúúdom, kántálja Erzsébet, apának ettől az agyába ront a vér, tudod vagy nem tudod? Erzsébet biggyeszti a száját, apa megismétli a magyarázatokat, Erzsébet pofákat vág, újabb hatásszünet, és: csakkezddeeel, akkormártúúúdom. Apa türelmének vége, de nem ordít, szépen hátratolja a széket, kivonul a szobából. Erzsébet picit vár, azután következik a síróroham, fontos, hogy odakinn is hallani lehessen, és anya letámadja apát: hát mért nem segítesz neki, ha egyszer nem érti? Apa fújtatva a hálószobába megy, belebúvik

valamelyik keresztrejtvénybe. Erzsébet elérkezettnek látja az időt, hogy kicsörtessen, éhén nehem tehetek rohólaha, bömböli, fúriaként rohangászik föl-alá, dang (bevág egy ajtót): ne csapkodjál (anya), hallod-e, mert ha én megcsapkodlak, akkor megnézheted magad; klapp, klapp, klapp (Erzsébet papucsa a parkettán); deng (egy másik ajtó); tuss (egy pofon); brühühűűű (Erzsébet); most megkaptad (anya), most végre van miért sírnod! És brühühűűű és klapp és ding, dang, dung. A pillanatnyi csöndben átsuhan egy váááóóóúúúűűűéééííí (teherautó a szomszéd utcán), azután hallatszik, amint anya a hálószobában sziszegve győzködi apát, Erzsébet pedig várakozóan hüppög. Hirtelen ismét fölcsap a hangzavar, majd amikor apa már nem bírja tovább, visszaáll az eredeti helyzet, Erzsi, nagyon figyelj, most még egyszer, legeslegutoljára elmagyarázom…

Öcsi feketésbarna golyót gyúrt az orrából kibányászott anyagokból. Mikor az apja rosszalló tekintetét érezte az arcán, sietve bedobta a képlékeny gömböcskét az ágy és a fal közti résbe. Nem kell ennyire megrémülnöd miatta, kicsikém, mondta Angelika nővér a lámpaburából. Milyennek képzeled Istent?

Pilimm, palamm, polopulipimm, pamm, pamm.

Isten előtűnik a félhomályvól, lassan forog a tengelye körül a levegőben. Homlokba húzott svájcisapkáján vasreszelék. Köpenyéről hiányoznak a gombok, csámpásra tiport magasszárú cipőjéből pedig a fűző, utóbbit drótdarabkák helyettesítik. Szájában rövidke csikk, kezében vastag, fényes cső.

Hát ez apa. Apa forgása a gyárban. Öcsi legelső emléke. Rajta kívül senki sem hajlandó elismerni, hogy valóban megtörtént. Igaz (apa), van olyan gépünk, a pfanter, annak forog a tányérja, de én sosem álltam rá. Csak egyetlen egyszer vittelek be apádhoz a műhelybe (anya), valami ünnepségre, mikulás vagy április negyedike, mit tudom én, lényeg hogy aznap nem dolgoztak, tehát apád öltönyben volt, a munkaruháját legföljebb itthon láthattad, mikor hazahozta mosásra.

Márpedig ő határozottan emlékezett a drótkeretes lámpákra a meszelt plafonon, a tej fehér hűtőfolyadék tömény záptojásszagára, a rácsos lábdeszkákra, a nyirkos vasforgácsdombokra, az omladozó boltívre a sarokban, a diadaltáblára a bejáratnál, mindeme részleteket apa igazolta, a körbekörbézést viszont makacsul tagadta.

Anya újra és újra megesküdött, hogy csupán egyetlen egyszer járt Öcsi a műhelyben, azon az ünnepélyen. Emlékezett ő arra is, az üvegablakok

előtt vörös ronggyal borított asztal állt, rajta muskátlik, vizeskancsó, poharak alumínium tálcán. Egy szemüveges ember beszélt, azután apáék jutalmat kaptak, egyenként járultak az asztalhoz, kézfogás, taps, hát persze, node az délelőtt volt, apa forgása pedig este, bizonyítja a félhomály, s hogy égtek a drótkeretes lámpák. Mit kerestünk volna mi a műhelyben este (anya), á, Öcsikém, álmodtad te, hidd el. Nem hitte el. Látta az apját, amint diadalmasan mosolyogva és integetve körbekörbézik, hallotta a gépek zúgását, érezte a záptojásbűzt. Annyira belevésődött, hogy a szovjet filmek elején zeneszóra felénk forduló szoborpár (MOSZFILM) férfi tagjának arcán sokáig az apja vonásait kereste.

De hát erről nem lehetett beszámolni Angelikának. Miképpen apának sem a Jeremiásról. Miképpena mennyben, azonképpenitta Földönis… - Öcsi e ponton rendszerint elakadt, Angelika nővér várta a folytatást, a következő mondat ritmusára himbálta vékony vállait, hosszú csönd, majd: mindennapi! – súgta.

Mindennapikenyerünket addmegnekünkma, és bocsásdmegami vétkeinket, miképpen… miképpena… amiképpena… Angelikanénikérem, énezt mindigelfelejtem. Észbe kapott, helyesbített: Angelika *nővér.*

Szólíthatsz néninek, ha jobban tetszik, nem vagyok én már… - krákogott, lesöpörte vastag szövetszoknyájáról a hajszálakat, mondd utánam, mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, miképpen… Öcsi a barna szoknyára szögezte a tekintetét, hogy ne kelljen Angelikára néznie, a szent asszony lobogó szemétől zavarba jött. Már ismerte annak a szoknyának valamennyi részletét, a lábszárakra boruló, foszladozó szegett csíkot, az alóla kilógicáló fekete bélést, a ferde ráncokat deréktájon, az egyenetlen göböcskéket, melyek őt az otthoni, fröcskölt falra emlékeztették. Talán ugyanúgy szét tudná pöccinteni a kis félgömböket a körme hegyével, mint odahaza. Az ágya fölött jó darabon már egy sincs. Én letöröm a kezedet, ha meglátom, hogy a falat kaparod (anya)!

Naponta két Miatyánk éppen elegendő ahhoz, hogy fölhívjuk magunkra az Isten figyelmét. Az ima jeladás. Eljut az égbe, hogy van Magyarországon, Budapesten, a Terézvárosban egy kisfiú, aki Isten oltalmát kéri. Ez az első lépés. Érezni fogod a pillanatot, midőn Ő a magasból rád tekint.

Öcsi hitte is, nem is, de mert kíváncsisága bizalmatlanságánál erősebb volt, szorgosan skandálta a Miatyánkot, miképpenmiis megbocsátunka

zellenünk… vétőknek, és… Az járt a fejében, hogy tehát nemmuszája zAngelikanénit nővérezni. Pedig az anyja nyomatékosan a lelkére kötötte: ha valamit kérdez tőled, nem foghegyről felelgetsz neki, hanem: igen, *Angelika nővér,* nem, *Angelika nővér,* érted?

Nevígy mindketa kísértésbe, deszabadítsmega gonosztól. ÁÁÁmeeen.

Nagyon hadarsz, Jeremiás, Angelika néni kinyitotta a könyvet, pedig senki se kerget! A hatodik napon teremtette Isten az embert.

A Paradicsom. Ádám és Éva.

A tiltott fa.

A kígyó, a sátán küldötte.

A bűneset, őseink almát esznek a tudás fájáról.

Kiűzetés a Paradicsomból. Következmények: 1. nincs többé örök élet, halandóvá lett az ember, 2. fájdalommal szül gyermeket az asszony, 3. fáradságos munkával kell a kenyerünkért dolgozni, nem maradhattunk a Paradicsomban, hol ingyen ád ételt, italt s boldogságot az Úr.

Öcsi átadta a tizenöt forintot, kezcsókolom, szaladt föl a lépcsőn. Savanyú szelek fújtak az utcán, zörgették a lámpák üvegsapkáját. Igen, mert többségük csorba, Erdős sanyáék folyton csúzlival lövöldöznek rájuk.

Az előszobában két fehér batyu, a konyhában egy ismeretlen nő terpeszkedik a hokedlin, bal kezében szalonna s kenyér, jobbjában görbe pengéjű kés, szögletes állkapcsával azonos ritmusban rángatózik a tokája. Öcsit a vállánál fogva vezette oda az anyja: mutatkozzál be szépen az Ilonka néninek, ő lesz a Manci helyett!

Anya arcán átszaladt egy árnyék, Öcsi beharapta az ajkát. Na persze, a Manci helyett… aki *őmiatta* hagyta itt a családot.

Ilonkát természetesen kelepapa szerezte. Ahogy a púpos Mancit is. mindig mindent kelepapa szerez, s ezért részint hálásnak kell lenni (anya), másrészt viszont haragudni kell rá (apa). E különös kettősséget Öcsi még nem érte föl ésszel, de szerinte a Manciért egy icipici köszönöm se járt kelepapának. A púpos lány alamuszi zsarnok volt, anyáékkal a saját, Öcsivel pedig az ő függőségét és jelentéktelenségét éreztette. Sajnálni kellett (apa), mert nyomorék, mert ágrólszakadt árva, senkije sincsen a világon, mert szegény, mint a templom egere; tisztelni kellett (nagymama), mert volt bátorsága egyedül följönni Budapestre Szabolcsból, lány létére; becsülni kellett (anya), mert nem lop, olcsó és viszonylag tiszta. Az nem számított, hogy a Manci őt rendszeresen verte, seprűnyéllel, szíjjal, fakanállal, s ha Öcsi bepanaszolta, ártatlan arccal tagadott.

Manci ugyanolyan váratlanul ment el, mint ahogy jött, egyszer csak becsomagolta a holmiját az ormótlan fakofferba, fölmondok, nagyságám! Anya hiába kérlelte, legalább hó végéig maradjon, Mancika drága, a púpos lány vékony homlokán szétpukkantak a könyörgő szavak. Azonnali távozásának kizárólagos okául Öcsi tűrhetetlen viselkedését jelölte meg. Aznap este anya hosszú szónoklatot tartott, ez így nem mehet tovább, Öcsikém, olyan pokoli rossz vagy, mindenkit elüldözöl a háztól, hát vedd tudomásul, semmit se fogsz kapni karácsonyra, az égvilágon semmit! Ő lehajtott fővel hallgatta, minden erejével arra figyelt, nehogy megrántsa a vállát.

Rosszvagyok… rosszvagyok…

Most tehát Ilonka. Micsoda dagadék! Kíváncsian szemlélte az asszony étkezési módszerét, egy mozdulattal kanyarít a bicskával a bal kezének hüvelykje s mutatója közé csípett szalonnából, meg a többi ujjával a tenyerére szorított kenyérből.

Ügyes.

Éhes vagy-e, fiúcska?, kaphatol, ha akarsz! Ő csapdát sejtett, habozott, hátha utólag kiderül, hogy udvariatlanság elfogadni ettől a nőtől, ám Ilonka már nyújtotta a kés hegyén a katonát, Öcsi szájpadlásán spriccelt a nyál, gyorsan bekapta a falatot. Úgy, úgy, fiúcska, na még egyet? – etette, mint madár a fiókáját. Azután összecsattintotta a bicskáját, na, mostan segíthetel kipakolni.

Ekkor megjelent az ajtóban anya, menjél, Öcsikém, ne zavarjad az Ilonka nénit, biztosan fáradt, pihenni akar. Segít nekem a kislegény, Ilonka hozta a batyukat, anya szolgálatkészen át akarta venni az egyiket, hagyja csak, asszonyság, boldogulunk mi a fiúcskával kettecskén, igaz-e?

Bevonultak a személyzeti szobába. Anya téblábolt körülöttük a hosszúkás, szűk helyiségben, folyton útban volt, végül kiment. Ilonka szétbontotta a csomókat, a foltos díványra öntötte a batyuk tartalmát. Először is…

Lógott a falon két csendélet. Duna-parti táj. Őzikék a havas erdőben. Ilonka csücsörített szájjal bámulta ezeket, majd a Duna-partot leakasztotta, s helyére apró feszületet illesztett a szögre. Jézuskrisztus, motyogta Öcsi, igen, csak kicsit ferde, el van görbülve neki a lógatója. A kövér nő megpróbálta az ellipszis alakú drótkarikát szabályos körré nyomogatni. Minden

iparkodása ellenére a kereszt továbbra is ferdén csüngött a képhorgon. Ilonka legyintett, nem baj, jó lesz a.

Öcsi észrevette az isten összeszögelt lábfeje alatt az ívelt fémtáblácskát, mely már Angelikánál (nála persze legalább háromszor ekkora feszület volt a falon, nem ferdén) fölgyújtotta a képzeletét, de sosem merte megkérdezni, hogy mi az.

I… N… R…I.

Tessék? INRI, ismételte Öcsi, idevan írva. Aha, Ilonka bólogatott, te már tudol olvasni? Igen, Öcsi kihúzta magát, elhallgatván, hogy még csak a nagybetűket. Én nem, dünnyögte a kövér nő. Hogyhogy? Ilonka erre a vállát vonogatta. Nálunk nemszabad eztet! Mit? Háta vállat rángatni. Aha, Ilonka a ruháit rakosgatta a fehérre mázolt szekrénybe, menjél mostan. Vanneki Jézuskrisztusa, denemtud olvasni, újságolta Öcsi a nővérének. Nem látod, hogy tanulok? – förmedt rá Erzsébet.

Anyú, mérnemtuda zIlonkanéni olvasni? Mert… mert biztos dolgoznia kellett, ahelyett hogy iskolába járhatott volna. Deénugye jövőre mehetek iskolába? Hát, ha ilyen rossz leszel, akkor nem biztos… biztos nem, az ilyen rossz gyerekeket be se engedik az iskolába… az iskolába se engedik be!

Rosszvagyok.

Másnap reggel már Ilonka kísérte az óvodához. Késve. Öcsi lélekszakadva rohant fel az oszlopos kőkorlátok közt kanyargó lépcsőn, a jelek (a külső ajtó nincs kitárva, nem ég a villany a vetkőzőben) szerint hiába. Mikor lihegve bebuggyant a nagycsoportosok termébe, a padlón heverő Görögági – talán szándékosan – nyújtott lábába botlott, s hason csúszva érkezett Mónihoz, útközben hallotta Görögági sziszegését: kár a benzinért…

Elkéstél, kisapám, mondta a barátságos óvónő (az egyetlen, aki engedte, hogy tegezzék), pedig már azt hittem, megjavultál. Denemén, hanema zIlonka… Elkéstél, kisapám, ismételte Móni dallamos hangon.

Tehát az üveges könyvszekrény pereménél kell ebédelnie, állva. Ez a késők büntetése. Amíg a Manci volt, Öcsinek szinte mindennap a polc szélére rakták a tányérját, a vékony, lakkozott deszka az orra vonalában húzódott, s ő lábujjhegyre ágaskodva kanalazta az ételt. Mert a púpos lány idegőrlő lassúsággal fésülködött, öltözködött, rúzsozta a száját, ő türelmetlenül tipródott az előszoba ajtajánál, rámelegedett a kabát. Talán

Manci így bosszulta meg a feleselést, az engedetlenséget, egyszóval a *rosszaságot.*

Ilonka viszont idejében útnak indult vele, csakhogy bámészkodva andalgott az utcán, minden érdekelte, a fák, a kerítések, az autók, a kirakatok, elolvastatta Öcsivel az üzletek cégtábláit, váltott néhány szót a sarki rendőrrel, betért a közértbe nápolyiért.

Siessünkmááár! – rángatta a nő puha tenyerét. Jól van, fiúcska, Ilonka gyorsított. Tíz lépés múltán újra lefékezett, hú, de kicikornyázták, mi ez itten? A kínaikövetség, A… M… B… A… S… S… A… D… E, aztjelenti: követség, magyarázta ő, ahogyan anyjától hallotta. Aranyosa zIlonka, gondolta, szájában még a csokis nápolyi omlékony ízeivel, deazért egyrohadék, tette hozzá, amikor Móni – a többiek röhögése közepette – a könyvesszekrényhez irányította, a mi kis pontatlanunk itt eszik, úgy látszik, szeret álldogálni! Állva zabál, mint a lovak, sivította valaki, mintalovak, mintalovak, kezdte rá a kórus, csönd legyen (Móni)! Pukkadjatokmeg, morogta Öcsi a szekrénynek.

Ennél is nagyobb baj, hogy ha az ember késve érkezik, jóformán semmi sem jut neki a játékokból, az elsők lecsapnak a százaskockákra (e hatalmas, gyalult építőelemekből igazi ház, vár, iskola, őrbódé készíthető), a következők az indián fegyverekre, a teherautókra, a kuglira, a felhúzhatós vonatokra, a dugós pisztolyokra, és így tovább. Neki legföljebb néhány szétcincált mackó, esetleg egy kirakós maradt.

Visszasírta a két háztartási alkalmazott közti napokat, akkor az anyja vitte óvodába, mindig időben, mert nyolcra járt dolgozni, s a kisfőnök – az osztályvezető – pontosság terén nem ismert pardont.

Ilonka Angelikához is elkísérte, Öcsi sértetten tiltakozott, egyköpésa zegész! Énfelőlem mehetnél magad, az édesmamád akarja így.

Fájdalmas arccal tűrte, hogy a dagadt nő kézenfogva – azzal az izzadékony tenyerével! – vezesse Angelika ajtajáig. Megvárta, míg Ilonka visszacaplatott a lépcsőn, csak azután kopogott be. Lassanmára vécérese engednek egyedül…

Na, mi lesz? Újra kopogott. Semmi. Hallgatózott. Talán alszik? Bumm, bumm, bumm, ököllel döngette az ajtót. Majd térddel, dong, dong. Várt. Csönd. Rugdosni kezdte, babang, babang. Mia zisten…?

Beharapta az ajkát, ezt mégse kéne, éppen itt! Bizonytalanul fölpillantott – az ég helyett – a félhomályban derengő plafonra, illetve a lépcsősor repedező vakolatú hátuljára. Ha Ő tényleg… odaföntről…

akkorlehethogy… talán pont meghallotta. Visszaszívtam, dünnyögte rekedten, biztonság kedvéért.

Milyen sötét vanitt. És cúg. Jöhetne már! Lassan hatalmába kerítette a nyugtalanság. Amikor végre meghallotta a szent asszony cipőinek kopogását a kövön, fellélegzett, nacsakhogy!

Angelika hegyes biccnetéssel üdvözölte, szabadkozás helyett csupán annyit kérdezett: nem fáztál? És: régóta vársz?

Mindkettőre a fejét rázta. Utólag sokáig tépelődött rajta, miért nem mondta meg, hogy igenis fázott, igenis régóta várt. Mikor pedig a szent asszony vajas pirítóst készített magának, a kérsz?-re ő szintén nem-mel válaszolt, akarata ellenére. Azvolnaa legkevesebb, hogy a zAngelika állvaegyen, mintalovak, gondolta.

Éva fiakat szült Ádámnak: Káin és Ábel.

Ábel pásztorkodott, s juhokat áldozott az Úrnak. Káin földet művelt, s gyümölcsöket áldozott az Úrnak. Ám az ő ajándékait nem fogadta el az Isten, miért is Káin haragra gyúlt, s megölte Ábelt.

Ádám harmadik fia: Séth.

Káin elbujdosott az Úr haragja elől.

Ádám és Éva leszármazottaiból keletkezett az egész emberiség.

Ádám tehát valamennyiünk ősapja, Éva tehát valamennyiünk ősanyja.

De Káin és Séth nemzetsége sokat vétkezett, bűnben élt, ezért az Úr mérhetetlen haragra gerjedt.

Az özönvíz. Bábel tornya.

Szodoma és Gomorra.

Mózes. A Fáraó nem akarja kiengedni Izráel fiait Egyiptomból. Az első csapás: a vizek vérré válnak. A második csapás: békák. A harmadik csapás: tetvek (tipolyok). A negyedik csapás: bogarak (bögölyök). Az ötödik csapás: dögvész. A hatodik csapás: hólyagos fekély (fekete himlő). A hetedik csapás: jégeső. A nyolcadik csapás: sáskák. A kilencedik csapás: setétség. A tizedik csapás: az elsőszülöttek pusztulása.

Angelika vad képekkel ábrázolta a szörnyűségeket, melyekkel azért sújtotta az úr az egyiptomiakat, hogy a Fáraó végre elengedje a zsidókat. Öcsinek lúdbőrzött a háta, szegény kis egyiptomi csecsemők… Öröm helyett csupán megkönnyebbülést érzett, mikor végül Mózesnek sikerült kivezetnie a zsidókat Egyiptomból.

Most pedig rajtad a sor, Jeremiás, kérdezzél, ha valami nem világos! Ám ő nem tudott kérdezni, kavargott agyában a sok új név, alak, jelenet.

Ajkai közé préselt egy ásítást. A szent asszony észrevette, mosolygott, mára elég.

Este ádáz harcot indított megcsorbított szabadságjogainak védelmében, kivívta, hogy a jövőben Ilonka díszkísérete nélkül mehessen Angelikához. Nemvagyokén kispisis! És… - erről persze mélyen hallgatott: - így a hittan után még beugorhat a háromház udvarára, Erdőssanyáékhoz.

Anya nem szerette, hogy ő Sanyáékkal barátkozik. Demért? Hát… csak azért! – anya is érezte, ez a recsegő mondattorzó nem fogadható el magyarázatul, hozzáfűzte: az okos ember inkább fölfelé barátkozik. Hogyhogy fölfelé? Hát, olyanokkal, akiktől tanulni lehet. Erdőssanyától aztán igazán volt mit tanulni. Vagy tán nem éppen ő vezette be Öcsit a lábtengó rejtelmeibe? Nem ő mutatta meg a háromház pincéit összekötő zegzugos folyosókat? Nem ő oktatta ki Öcsit a dzsiudzsicu önvédelmi fogásaira (késsel támadó ellenség lefegyverzése, sípcsontrúgás oldalról, karfeszítés csípődobással, öklelés fejjel, duplanelzon ésatöbbi)?

Különben is, könnyű mondani, hogy barátkozz mással. Kivel? Annyi gyerek van az utcában (anya), nem értem, miért pont az Erdős Sanyi kell teneked!

Anyának fogalma sincs róla, milyen nehéz egy új barátot szerezni. A környékbeli srácok három – véglegesen kialakult, szigorúan zárt – csapatba szerveződtek. Öcsi csakis Erdőssanyáékhoz csapódhatott, másutt nem fogadnák be. E csoportban sem tekintették még teljes jogú tagnak, mert ő volt a legkisebb. Éppen ezért igyekezett a maga módján lekenyerezni Erdőssanyát, mindig kölcsönadta neki a labdáját, fájó szívvel elcserélte vele a vízipisztolyát egy ócska radírra, meghívta – anyja tiltakozásával dacolva – a születésnapján rendezett habos kakaós, kuglófos zsúrra. (Sajnos, Erdőssanya leverte az ólomkristály tálat, Öcsi ezt hősiesen magára vállalta…) Erdőssanya kegyes mosollyal nyugtázta erőfeszítéseit. Angelika megint késett. Ő dideregve várta a homályban. Locspocsos idő volt, s útban a szent asszonyhoz, beletiport az összes tócsába, átázott a cipője. Imádta szétrúgni a vizek szürkéjét. Persze, nem jó, ha az embernek cuppog a zoknija, de megéri, oly izgalmas nézni, amint a szertezavart pocsolya felszínén mind lassabban tágulnak a fodorgyűrűk, azután már csak finoman rezeg, végül ismét moccanatlan tükörré simul.

Miérnincsitt villany? Végigtapogatta a nyirkos, érdes falat, fejmagasságban. Talált egy kapcsolót, fölkattintotta, semmi. Később észrevette az Angelika lakrészével szemben lévő vasajtó alatt a fénycsíkot.

Aha, meggyújtottama villanyta pincében. Hm, hakinyitnáma zaj tót, bejönnea fény! Rángatta a rozsdás kilincset, sajnos, kulcsra zárták. Veöő, veöő, a bántó nyikorgás visszhangzott a hideg falak között.

A kilencedik csapás: a sötétség.

Borzongott, na, mostmár igazááán…! Maga sem tudta miért, fullasztó gombóc kerekedett a torkában, megijedt, csaknem fogokitt sírni?

A hólyagos fekély.

Olyasmi lehet, mint amikor furunkulus nőtt a nyakán, fú defájt! És ha az ember bőrén mindenütt, a feje búbjától a talpáig? Brrr.

Klipp, klapp, klipp, klapp, vééégre, Öcsi ellendült a faltól. Nem fáztál (Angelika)? És: régóta vársz?

Azt a tétova hümmentést jóformán hallani sem lehetett. A szent asszony mégis értett belőle, félsz a sötétben? Vállvonogatás. Volt ám itt lámpa, de ellopták. A kapcsolót is ellopták. Mindent ellopnak. Na gyere.

Ha vaj aspirítóst csinál, kérnifogok, gondolta ő. Igen, Angelika már a gáztűzhelyre rakta az agyonkormolódott nyeles rostélyt, szelte a kenyeret, vizet töltött a teafőzőbe. A tejábólis kérnifogok…

A szent asszony a kezébe nyomta a hatalmas szelet vajas pirítóst és a gőzölgő bögrét, egyél, Jeremiás. Köszönöm, motyogta hálásan, nekilátott. Hamar kiröppent belőle a szorongós várakozás emléke.

Az Új testamentum Jézus születésével kezdődik. Az evangelisták: Máté, Márk, Lukács és János.

József, az ács.

Szűz Mária.

A szeplőtelen fogantatás.

Jézus megkeresztelése.

A tanítványok.

A csodatételek.

E szelídebb históriákat Öcsi elmélázva hallgatta. Milyenmás mosta zAngelika szeme, gondolta. Félelmes lángok helyett családias fényeket látott benne. Amikor sor került rá, már kérdezni is mert.

Hogyan lehetaz, hogya zisten mindtlát onnana magaségből? Egyszerű, Istenről csupán azért mondjuk, hogy a magasban van, mert ezzel fejezzük ki, mennyire fölöttünk áll Ő, kinek léte és hatalma végtelen. Ám Isten mindenhol jelen van egyszerre, az utcákon és tereken, a Föld mélyén és a magasban, az én szobámban, a te szobádban, mindenütt, érted? És… - Öcsi

fészkelődött az ágyon: mostis… ittis? Angelika bólogatott. Ő izgatottan tekergette a nyakát, hol? Jeremiás, mondtam már, hogy Istent csak a kivételes földi halandók láthatják. Szóvalén nem? Most még biztosan nem. Éső tényleg tudjaelőre, hogy mileszmajd? Angelika újra bólogatott. De… deakkor mérnem mondjameg nekünk? Szeretnéd? Hápersze! Miért? Merakkor… akkorén tudnám előre, hogy mileszvelem, hogymost például kapokén valamit karácsonyra? Persze hogy kapsz, a jó gyerekeket karácsonykor megajándékozzák. Deén rosszvagyok. Hogyhogy? Rosszvagyok, ismételte dacosan. Miből gondolod? Merén… - elakadt. Biztosra vette, ezt Angelika nem értheti, ezt senki sem értheti.

Amikor az anyja megkéri, hogy ne csapkodja az ajtót, mert lehullik a vakolat, ő csak azért is bevágja, durr. Pedig nem akar rossz lenni, ez úgy ön belőle, isten tudj… fene tudja, miért. Amikor múlt héten ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy ollóval cakkosra vágja a fikusz leveleit, tudta, ebből botrány lesz, és mégis. Ráadásul letagadta az egészet, holott nyilvánvaló, hogy csak ő tehette, hiszen egyedül volt otthon, meg aztán ki más csinálna ilyet? Amikor benyomta a vadonatúj fogpasztás tubus teljese tartalmát a vécébe… Amikor fölboncolta a csirkét… Amikor letörte a rádió gombját… Amikor színes ceruzával firkált a falra… Amikor ráült a papagájra… Amikor az ünneplő cipőjében focizott…

Tudod mit, törte meg a csöndet Angelika, én esküdnék rá, hogy kapsz ajándékot karácsonyra. Mert ha elismered, hogy rossz vagy, akkor nem is lehetsz igazán rossz. Majd még beszélgetünk erről, most vége az órának.

Hiába, hiába, énrosszvagyok, gondolta Öcsi, átadta a pénzt, kezcsókolom, fölszaladt a lépcsőn. Mostis, ahelyetthogy hazamennék, rohanoka zErdőssanyáékhoz.

A háromház udvarán senki. Talán a huszonegyben? Átrobogott a túlsó oldalra, lesunyt fejjel, ez veszélyes útszakasz, anya ideláthat az ablakból. Megkerülte a gránitkockákkal burkolt épületet, bebújt a drótkerítés résén. Hopp, ott a Sanya, szijótok.

Belecsíptem neki, magyarázta Erdős sanya röhögve Turainak, belecsíptem egy akkorát! Még semmi szőre sincs neki (Turai), de a dudái… - elismerően cuppantott, tenyerével női mellet formázott magának.

Öcsi fölfedezte a kapualjban Richtermanyit, a kislány bugyija letolva, Pityu guggolt mellette, s mindkét kezével tapogatta *azt.*

Gyere, intett Pityu, gyere nyugodtan. Ő elvörösödve kucorodott a vigyorgó Manyi combjához. Szóval… szóvalezilyen…

Erdőssanya beszámolói alapján egészen jól el tudta képzelni magának a vágást, csakhogy nem függőlegesnek, hanem vízszintesnek gondolta, a szájhoz hasonlóan. Mégszerencse, hogy nemmondtam ela Sanyának, kiröhögöttvolna.

Megfoghatod, biztatta Pityu, ám ő nem tudta rászánni magát, különben is utálta ezt a palacsintaképű fiút, aki a legváratlanabb pillanatokban válik haverból aljas spiclivé, és mindenkire árulkodik az apjának, aki viszont a huszonegy bé házmestere, és folyton részeg, és kiszúrja a labdát, ha beesik a kertbe, és derékszíjjal szokta elkergetni a srácokat, ha rájön a hoppáré.

Spuri! – kiáltotta Erdőssanya, Öcsi a rés felé iramodott, félszemmel még látta, hogy Richterbácsi két hatalmas frászt ken le Pityunak, rohadt kölyök, mit képzelsz, kis strici, majd adok én neked, eszedbe ne jusson még egyszer…

Szerencsésen hazaért. Ilyen soká tartott máma (anya)? Igen. És mi volt? Hát… jézuskrisztus születése, mega szeplőtelen fo… foganat… Talán fogantatás, javította az anyja nyomatékkal. Hátigen.

Vasárnap délelőtt: állatkert. Végre-valahára. (Öcsinek hetek óta ígérgették az állatkertet, ám azután mindig közbejött valami.) Reggel még döntetlenre állt az ügy, nézz ki az ablakon, Öcsikém, fúj a szél, azok a ronda szürkék biztosan hófelhők, te meg pont most akarsz az állatkertbe menni, sopánkodott az anyja, és nekem annyi dolgom lenne. Az ígéret szépszó, hamegtarcsák, úgyjó, morogta ő. *Tyák!* – apa sóhajtott, kérlek, igaza van a gyereknek, öltözködjünk.

Nem várt akadály: Erzsébet kijelentette, hogy ő marad, az állatkertet már ezerszer látta, inkább tanulni fog. Úgyéljena tefejed, gondolta Öcsi. Anya dühbe gurult, mi az, hogy uncsi, legalább vasárnap legyen együtt a család, tűrhetetlen, hogy valamelyiktek mindig kivonja magát a közös programból…

És így tovább, balhé, Erzsébet megkutyálja magát, bőg, én akkor se megyek az áhállahatkehertbehe, apa elvonul a hálószobába, onnét szúr közbe egy-egy félmondatot, hát kuksoljon itthon, ha nincs jobb dolga. Öcsi agitálja a nővérét, naaa, gyereee, megnézzüka zúj kisvízilovakat, Erzsébet toporzékol, hagyjál békén, te hülye, anya ingázik a szobák közt, mérgét a lépteibe küldi, pakk, pakk, pakk, kelepapáéknál nyilván reng a csillár. Azután lassan létrejön a kölcsönös engedményekkel járó megegyezés, rövid állatkerti séta, legföljebb tizenkettőig. Készülődés, cihelődés, fintorok.

Künn az állatkertben folytatódott a négyirányú elégedetlenkedés. A majomházban: büdös van (Erzsébet), a vízilovak medencéjénél: hideg van (anya), a pálmaházban: hőség van (apa), a ragadozóknál megint: büdös van (Erzsébet), és mindenütt: későn van, igyekezzünk (anya), illetve: nerohanjatokmár annyira!

Mikor a kisvadak helyett Erzsébet a kisvendéglőbe akarta irányítani a családot – anyú, én olyan szomjas vagyok! -, Öcsi föllázadt, jóvicc, félóráig vacakolnak majda zivással, aztánmegmajd hazakell menni, határozott léptekkel indult az őzikék felé, úgy tett, mintha nem hallaná anya hangját: várjál, Öcsikém, Öcsi, Öcsi, Öcsííí… Hátra se nézett, kénytelenek lesznek utánamjönni, gondolta. Kekszet dobált a gidáknak. Látszott az állatok lehelete, ő is fújdogálni kezdett, azt játszotta, hogy cigarettázik.

Csak a rénszarvasoknál vette észre: elveszett. Iszkolt visszafelé a saras betonjárdán. Hollehetnek? Talán a vendéglőben? Nem. Hátakkor?

Végtelennek tűnő ideig (húsz perc) cikázott ide-oda a girbegurba utakon, méltatlankodó felnőttekbe ütközve.

Anyáék a bejárat előtt várták, idegesen topogva. Na, Öcsikém, ez jó vicc volt, most már egész biztos, hogy semmit se kapsz karácsonyra, semmit, érted?

Délután feljött hozzájuk nagymama és nagypapa, kelemama és kelepapa, meg utóbbiak lányai, Mari és Ica. Az unokanővérkék félrevonultak Erzsébettel a gyerekszobába, pusmogásuk azonnal félbeszakadt, ha Öcsi a közelükbe merészkedett. Ha viszont az ovális ebédlőasztalnál üldögélő felnőttekhez csapódott, örökké rászóltak: ne túrd az orrodat! Szállj le a nagypapa lábáról! Ma már éppen eleget ettél a süteményből!

Okosabb volna odébbállni.

Mégis maradt, nem sikerült elnyomnia a kíváncsiságát, a műhelyről volt szó, kelepapa lázasan magyarázta, hogy most már lépnünk kéne, talán engedik…

Nem sokat értett az egészből, föltette a kérdéseit, erre: te ne beszélj bele a nagyok dolgába! Majd: hagyjál már békén, Öcsikém, miért nem mész a lányokhoz, játszani?

Vonogatta a vállát, és – annak ellenére, hogy érezte a balsors fuvallatát – továbbra is ott lábatlankodott, addig-addig, míg a kávéskannát leverte az asztalról, a fekete lé kelemama virágos ruhájára fröccsent. Anya

megragadta a karját, bevonszolta a hálószobába, hármat sózott a fenekére, betelt a pohár, végleg betelt, sziszegte.

Mostmárfix, hogy semmitsekapok karácsonyra, mondta Angelikának, fölsorolván legújabb rosszaságait. A szent asszony himbálódzott a széken, én ennek ellenére azt hiszem, hogy lesz ajándék a fa alatt, fogadjunk, hogy lesz!

Persze, mert Angelika nemismeri anyát. Már megbánta, hogy kitárulkozott neki. Hajtogatjaa magáét…

A karácsony a szeretet ünnepe, magyarázta Angelika, tudod-e, miért? Nos, azért, mert karácsony napján született Jézus Krisztus. Az igaz, hogy a szülők vásárolják az ajándékokat, de Ő sugalmazza nekik. Ő, aki miattunk vállalta mártíromságát.

Júdás, Ponczius Pilátus, Barabbás.

Jézus megostorozása, csúfolása, keresztre feszítése és halála, Jézus feltámadása. Pokol, tisztítótűz, mennyország.

Ördögök és angyalok.

Aki megérdemli, a mennyországba jut. Kinek bűnei csekélyek, a tisztítótűzbe. Az elvetemült bűnösök örökkön-örökké a pokolban fognak élni. Lángok, katlan, forró szurok, nyársak, setétség satöbbi.

A szokatlanul hosszúra nyúlt hittanóra után úgy érezte magát a szabad levegőn, mintha a mélyvízből bukkant volna föl. Szállingózott a hó, fehér bundasapka települt a lámpák kobakjára. Öcsi végighúzta a kerítések párkányán a kezét, iszamosodó kesztyűje öt csíkot hagyott a havas sávban. Kivilágított ablakok mindenütt, az erkélyeken összekötözött ágú fenyőfák várták az ünnepet, mikor majd a szobák közepére kerülnek, s szétterülő ágaikra akaszkodhatnak a színes gömbök, a gyertyák, a szaloncukrok, a csillagszórók. Alájuk pedig… Haj, ez szomorkás gondolat volt.

Hátistenem, legföljebb nemkapok semmit, micsináljak. Az anyja többször körvonalazta a jelenetet: meggyújtjuk a gyertyákat, kibontjuk a csomagokat, és mindenki örülni fog, csak éppen te nem, és mindenki látni fogja, hogy egy rézgombot se kaptál, és szégyellheted magadat, és sírhatsz, Öcsikém, akkor már késő lesz!

Azértse fogoksírni, azértse, istókzicsi!

Bámulhatnak őrá a többiek, föl se veszi, dacosan visszanéz, nektek semmiközötök hozzája, semmitse kaptam, éskész. Tudta jól, miről marad le, elejtett szavakból régen kihámozta, hogy durranós puskát, mesekönyvet és dobókockák társasjátékot szántak neki a szülei. Nyilván meg is vásárolták,

biztos már a szekrényben vannak, ha karácsonykor nem, majd odaadják később. És ha nem, az se baj, a mesekönyv lényegtelen, a társasjáték szintén, a durranós puska pedig…

Éppenséggel akkor sem dől össze a világ, ha az embernek nincsen durranós puskája. Szerencsére a tavalyi koltját hetekig tartó habozás után nem cserélte el Pityuval gombfocicsapatra. És a kolt még mindig irigykedés tárgya az utcában, csak Turai villogós géppisztolya múlja felül. Minekakkor sírni?

Szombat reggel Ilonka néni becsomagolt, hazautazik karácsonyolni a falujába (Bikkbárány? Bikkbálvány? Bikkmárvány? – vagy valami efféle, a kövér nő olyan furcsán ejtette, hogy Öcsi hiába kérdezte háromszor, mindig másként hangzott.

Na, fiúcska, magammal vigyelek? Hm, nem is volna rossz, gondolta ő. De kizárt dolog, hogy anya megengedje.

Egész délelőtt Ilonka elárvult szobájában ücsörgött. Szeme sarkából a ferdén keresztre feszített Jézus Krisztust leste. Ezredszer betűzte: I… N… R… I. Homályos képsorok vonultak az agyában, izzottak a pokol kénköves bűzt árasztó lángjai, tündököltek a mennyország bárányfelhői, fülszaggatóan jajgattak az elátkozottak, szerényen mosolyogtak az örök életet

nyert boldog halandók, Krisztus szenvedett érettünk némán, moccanatlan, átlyukasztott csuklóval és bokával (jaj, amikor felakadtama kerítésre, ésa szögesdrót beleállta lábamba, azishogyfájt, és tetanuszoltást adtak, ésnapokig sántikáltam), középen pedig a tisztítótűzben *verdengtek* – ezt a vergődik és a fetreng igéből vonta össze – az esendő lelkek (háténis odakerülök, legjobb esetben), és az úristen szigorúan mereszti a szemét az égben és mindenütt…

Haezazegész – igaz. Öcsi látóidegei húrrá feszültek, Jézus csontsápadt arcára összpontosított. Mitszól ahhoz, hogyén…? Érezni fogod a pillanatot, midőn Ő a magasból rádtekint (Angelika).

Nnaaa? Nem. Még nem? Mutatóujját óvatosan a parányi töviskoszorúra eresztette. A tüskék nem szúrtak. Tompák.

Apa ebéd után fogta a konyhakést, kiment az erkélyre, hogy lefarigcsálja a fenyőfa szárát, túl vastag, nem fér bele a talpba. Ő segíteni akart, ám apa hátrébb parancsolta, éles a kés, Öccse, vigyázni kell. Anya kocogott az ablaküvegen, megfázol, Öcsikém, gyere be!

Visszaslattyogott Ilonka szobájába. Úgyis elküldenék valahová, amíg a fát díszítik. Észrevette a fehérre mázolt szekrény ajtajában a kulcsot. Ittfelejtettea zIlonka. A dagadt nő mindig zárva tartotta a szekrényt, a kulcsot pedig a pénztárcájában hordta. Öcsi ágaskodva félrefordította, az ajtó kinyílt. A középső polcon megtalálta Ilonka imakönyvét, levette. Minekneki imakönyv, mikornemistud olvasni? Az akasztós részben a rúdon két fonnyadt kolbász és egy tábla szalonna lógott. Szóval eztdugdossa… Beült a szekrénybe, Ilonka fűzőscipője és papucsa közé, hátradőlt, bámulta a szalonna és a kolbász alját. Azután végignézte az imakönyv lapjai közé rejtett szentképeket, préselt virágokat, színes szalagdarabkákat. Behúzta a lábát, hm, ebbena szekrényben lakni lehetne, magára csukta az ajtót. Sötétség. Csak villany kéneide, éskész. Eszébe jutott, az anyja lehajthatós szekreterében van egy kislámpa, tehát a dolog nem kivihetetlen. A tömény szalonnaszag az ünnepi vacsorára terelte a gondolatait, rántott hal lesz. Hhh… - ásítozott.

Fél hatkor találtak rá, anya már kétszer telefonált a rendőrségre, apa körbejárta a szomszédos utcákat, eredménytelenül tudakozódott Erdős sanyáéknál és Pityuéknál, a családi összejövetelre érkező nagymamáék és kelepapáék pedig egyszerre nyugtatták és izgatták anyát, szerencsés és szerencsétlen kimenetelű gyermekeltűnésekről szóló történetekkel. Ica véletlenül kukkantott be a személyzeti szobába, s még véletlenebbül a fehérre mázolt szekrénybe. Öcsi fölriadt álmából, kábán pislogott a lányra. Hát itt vagy (Ica), mindenki téged kajtat, lesz kapsz!

Anya összeszorított szájjal hallgatta Öcsi mentegetőzését, majd öltözködni küldte. A fürdőszobában kapkodta magára sötét nadrágját, fehér ingét. Vizes kefével próbálta hátrasimítani a feje közepén kakaskodó hajcsomót, ezt minden éjjel taréjba gyűrte a párna, s a legerőszakosabb fésülködő műveletekre is fittyet hányt. A búb… - szívesen kitépte volna, tövestül.

Na, mi van? – apa jött be hozzá, a kád szélére ült. Ő szorgalmasan gyilkolta a fejbőrét a kefével, sietek! Nem érdemes, anyád mindjárt meggyújtja a gyertyákat, kezdődik az ajándékozás, az téged nem érint. Öcsi hátán végigtűzött a borzongás, apa együttérző hangja elgyöngítette, hátvége, hátsemmitse adnak, és olyan gyorsan buggyant ki a könnye, hogy mire végiggondolta volna helyzetét, már teli szájjal sírt. Hiába akarta, megkeményíteni a szívét, a mélyből jövő hullámok hatalmába került a teste, megremegett, ösztönös mozdulattal borult az apja térdére. Messziről

hallotta saját hadarását, többénemleszekrossz, megígérem, nemleszekrossz, bocsássatokmeg, csakmostazegyszer, nemleszekrossz, sohatöbbénem… Apa a vállára tette a kezét. Már anya is ott állt, és Öcsi pontosan tudta, minden hiába, mégse bírta abbahagyni a sírást. Mint amikor egy puffadt pattanásból az ember kipréseli a nyirkot, nem lehet megállni félúton.

Jól van, az anyja tiszta zsebkendőt nyomott a kezébe, ő beletrombitált. Milyen gyönge vagyok, gondolta. Legszívesebben elbujdosott volna, szégyellte magát, nemszabad ilyen kisírt pofával a többiek szeme elé kerülni.

Ekkor váratlan dolog történt, az apja megismételtette vele iménti fogadalmait, az anyja bólogatva hallgatta, mint aki régóta számított e nyilatkozat elhangzására, majd arconcsókolta, rendben van, Öcsikém. Kézen fogva vezette a karácsonyfához.

Lehajtott fővel bontogatta a csomagokat, a durranós puskát, a mesekönyvet, a társasjátékot. Teháta zAngelikának lettigaza.

Villogtak fölötte a gyertyafények. Most születika… születetta zisten. A lángokba fúrta a tekintetét, míg káprázni kezdett a szeme. Arra gondolt, hogy valamiképpen köszönetet kéne mondania az ajándékokért… *Őneki.*

Egész este mintaszerűen viselkedett, nem árulkodott a lányokra, amiért kirekesztették a papásmamásból, nem őgyelgett a felnőttek körül, nem torkoskodott, nem vert le semmit, azután önként, zokszó nélkül ment mosakodni (kezet-arcot-lábat-fogat), megpuszilta a szüleit, bebújt az ágyba, a fal felé fordult.

Miatyánk, kivagya mennyekben, szenteltessékmegate neved, jöjjönelate országod…

Frankó, mondta Erdőssanya a puskára. Öcsi töltött – lecsapta a dupla csövet, majd vissza – és lőtt, durr, durr. Muti, Erdőssanya kivette a kezéből, a háromház földszinti ablakaira célzott, durr-durr, durr-durr, durr-durr. Nemadomneki, gondolta ő, eztnemadomneki. Dávádávádávádávádá! – Turai viszonozta a tüzet. Hasra, vezényelt Erdőssanya, a puskát magánál tartotta, durr-durr. Ő irigyen kúszott utána, pakk-pakk-pakk, mégszerencse, hogya koltotis lehoztam… Turai fegyvere elhallgatott, megsebesült, súgta Erdős sanya, bekeríteni! Öcsi felugrott, oldalazó lépésekkel rohant a kapu felé, ám akkor: dávádávádá, azistenit, haslövés, összegörnyedt, halálos sebet kaptál, üvöltötte Turai, igen, demég utolsóerőmmel: pakk-pakk, te is! nem, mert én páncélban vagyok (Turai), haha, ezpáncéltörő dummdummgolyó!

Most jön a kézitusa (Erdőssanya). A puska és a géppisztoly egymásnak feszült, Öcsi erre föltámadt, necsináld, összetöröd, kicsavarta Erdőssanya kezéből a dupla csövű fegyvert. Aki meghalt, az kussoljon, förmedt rá Erdőssanya, Öcsi engedelmesen visszahanyatlott, a puskát maga alá temetve.

Hamost télleg meghalnék, akkoréna pokolba…? Assebiztos, hogy szabadezta háborúsdit játszani.

Az újév első hittanóráj ának kezdetére félórát várakozott, Angelika késett, piszokság, hagyjahogyitt rohadjak ebbena hidegben, náthásleszek, fixhogy náthásleszek, a feneegyemeg. Sötét árny tűnt föl a pinceajtónál, Öcsi moccanni se mert, a nyirkos falnak vetette a hátát, miez, á hülyeség, krákogott, kéremszépen, kittetszikkeresni? Az árny nem felelt, ő beharapta az ajkát, azértsefélek, nemfélek. Iii… imádkoznikell, miatyánk kivagya mennyekben, szenteltessék megate neved, és…

Az árny szétfoszlott. Tehát a zimától… a zima miatt… akkortalána zördög… a zÖrdög volt? Lehetséges, mondta Angelika, miután végighallgatta Öcsi szaggatott beszámolóját, okosan tetted, Jeremiás, hogy imádkoztál. Az imádságtól rettegnek az ördögök. Demiért jött, mitakart éntőlem? Megkísértett, és amikor látta, hogy te Isten oltalma alatt állsz, dolgavégezetlenül távozott. Ez volt az első próbatétel, nagyszerűen viselkedtél, büszke vagyok rád. Öcsi nyelte a dicséretet, mint egy csésze forró teát, átmelegedett tőle. Gyorsan kicsurrant a száj án a karácsony este története, az ajándékok, az ígérete. Angelika megsimogatta, látod, Jeremiás, igazam lett, tudtam én, hogy nem vagy te rossz, most már elhiszed, ugye? Angelika tenyerének hűvös vászonkendőt idéző érintését sokáig őrizte a bőrén. Az Isten tíz parancsolata.

1. Uradat, Istenedet imádjad és csak neki szolgálj. *(Bálványimádás tilos!)*
2. Istennek nevét hiába ne vegyed. *(Káromkodni tilos!)*

1. Megemlékezzél arról, hogy az Úr napjait megszenteljed.
2. Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszúéletű légy e Földön.

3. Ne ölj. *(Öngyilkosság és magzatelhajtás is idetartozik!)*
4. Ne paráználkodjál. *(Bárminémű szemérmetlenkedés, nemi szervek mutogatása vagy érintése szigorúan tilos!)*
5. Ne lopj.
6. Hamis tanúságot ne szólj felebarátod ellen.
7. Felebarátod feleségét ne kívánjad.
8. Se házát, se mezejét, se másféle jószágát ne kívánjad

Mindeme bűnöket még gondolatban sem szabad elkövetni!
Az anyaszentegyház öt parancsolata.

1. Az anyaszentegyháznak szokott ünnepnapjait megüljed.
2. Ünnepnap misét becsületesen hallgass.
3. Bizonyos napokon *(péntek!)* a parancsolt böjtöket megtartsad és a húseledeltől magad megtartóztasd.
4. Bűneidet minden esztendőben meggyónjad és legalább húsvét táján az Oltáriszentséget magadhoz vegyed *(áldozás).*
5. Tiltott napokon menyegzőt ne tarts.

Angelika leolvasta Öcsi gyöngyöző homlokáról az ijedelmet, ne félj, Jeremiás, meg fogod tanulni, újra és újra átvesszük majd. Nemisaz, hanem… Félt kimondani, hogy ezek szerint ő állandó bűnben él, mert misén sosem volt, mert pénteki napon húst evett, mert sokszor káromkodik (azistenit!), mert *paráználkodott* (Richermanyi!), mert szokta kívánni felebarátainak holmiját (Turai villogós géppisztolya!), mert elcsórt egy darabot Ilonka kolbászából, mert… mert…

Éngyónni szeretnék, motyogta. Korai volna, nem gyónhatsz, míg a hittan alapismereteiben járatlan vagy.

Kétségbeesetten túrta az orrát. Légy nyugodt, nem olyan sürgős, hiszen csak mostantól tudhatod, hogy mit szabad és mit nem. De vigyázz, mától kezdve a legapróbb vétkeidet is számon kell tartanod, többé az Isten sem tekint ártatlan gyermeknek!

Megkérdezte, szabad-e háborúsdit játszani? Nem (5. parancsolat!).

Az óra végén Angelika egy kis feszületet ajándékozott neki, tőlem ezt kapod karácsonyra. Köszönömszépen. Nagyon szívesen.

Miazhogy INRI? Jézusz Nazarénusz Reksz Judeórum, latinul azt jelenti: Názáreti Jézus, a zsidók királya. Mármegint azoka zsidók, hát hogyhogya zsidóké, mérnema miénké? Angelika megnyalta vékony ajkait, ez… nem úgy kell érteni… zsidóknak hívták Judea lakóit, tehát nem a mai értelemben… hiszen a kereszténység a judaizmus méhében keletkezett, és így… túl bonyolult, nem tudom elmagyarázni.

Erős fogadás:

Kegyes Üdvözítőm, erősen fogadom, hogy soha többé nem vétkezem, ha meg kellene halnom, akkor sem fogok bűnt elkövetni, mert megismertem már a bűn utálatosságát, tudom, mit vesztettem vétkeimmel, Istent választom én, a bűn nem kell többé nekem, nem leszek lelkem gyilkosa, Jézusom, segíts meg erős fogadásomban.

Ámen.

Öcsi az ágya fölé akarta tenni a feszületet. Keresett a spájzban képszöget, csak facsavarokat talált. Nembaj, belehetezt verni, vitte a nagykalapácsot, pakk, tenyérnyi vakolatdarab fordult ki a helyéről, namajd kicsit följebbre, piff, borsónyi vérhólyag az ujj án, azanyádistenit, doff, doff, doff, elgörbült eza rohadt csavar, és… éskáromkodtam! Bocsánatotkérek, suttogta a

plafon felé.

Végül sikerült begyilkolnia egy csavart a falba, ráakasztotta Jézust. Körötte ormótlan lyukak és repedések.

Jól elintézted (Ilonka), ha a nagysága meglátja, ad neked ő Jézust… keressél valami képet. Milyenképet? Akármilyet, amivel betakarhassuk. Á, nemérdemes.

Erzsébet rögtön észrevette a feszületet, kitől kaptad? Angelikától. Tényleg? Tényleg. Hm, Erzsébet biggyesztette a száját, nekem csak egy könyvjelzőt adott. Háthogyhogy, teis jársza zAngelikához? Persze. És mérnem mondtad? Mert titkolni kell.

Neki nemadott, gondolta ő boldogan.

Anyú, szétvertema falat, bocsánatotkérek, éncsaka Jézust akartam a zágyamfölé… Micsoda? – az anyja letette a puffadásig telt bevásárlószatyrot, s fenyegető léptekkel követte Öcsit a gyerekszobába. Gyönyörű, fiam, gratulálok, anya bánatosan szemlélte a sebhelyes vakolatot, kíváncsi vagyok, mit fog ehhez szólni az apád.

Na nem (apa), ezt már nem, leemelte a csavarról a feszületet, mindennek van határa. Mért veszedel, addvissza! – Öcsi loholt utána. Az

apja megállt a kályhánál. Ne! – kiáltotta az anyja. Apa, eza zenyém, Angelikanénitől kaptam!

Az apja végre visszaadta, ő pedig szaladt, hogy a helyére tegye.

Csak később jött rá: apa a tűzbe akarta dobni a feszületet, e gondolattól elöntötte az izzadság. Dermedt hangulat. Az apja napokig szóba sem állt vele. Öcsi lemenekült a nagyanyjához. Mindenki haragszikrám, panaszolta neki, télleg jólszétvertema falat, Rontópál vagyok. Nagymama az ablaknál ült, egyik kezében kerek borotválkozótükör, másikban kisolló, csücsörített, vagdosta az álláról a kemény sörtéket. Szakállavan, minta férfiaknak, gondolta ő borzongva.

Ne búsulj, Öcsikém, majd rendeződnek a dolgok!

Legyintgetett, nézte a műmárvány kandallót, melyben a fahasáb formájú bádoghengereket egyforma gázlángocskák borították. Műpokol.

Én örülök, hogy kiszögezted a keresztet, csak aztán imádkozzál is előtte! Hápersze. Tudod már a miatyánkot? Hápersze. A tízparancsolatot? Hápersze. És az üdvözlégyet? Aztmégnem. Üdvözlény Mária, malaszttal teljes, az Úr van teveled, áldott vagy te az asszonyok között és áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus, asszonyunk Szűz Mária, Istennek szent anyja, imádkozzál érettünk bűnösökért, most és halálunk óráján.

Ámen.

Köménymagos leves, lencsefőzelék, fasírt, almáspite volt az óvodában, Öcsinek szokás szerint a könyvszekrény párkányára tálaltak. Amikor a tésztával is végzett, balsejtelem tört rá. Móni, milyen nap van ma? Péntek. Jézusom… hústettem! Körhintázni kezdett a gyomra, rohant a vécébe, rosszul vagy, kisapám? – hallotta Móni aggódó hangját, a kagylóra borult, öklendezett. Hakibírnám hányni? Ee… aa… éé… Csak savanyú nyálcsomók jöttek föl. Nyelte a kínlódás könnyeit. Nekem semmise sikerül.

Móni telefonált anyának, haza kell vinni a gyereket, gyomorrontása van, anya telefonált Ilonkának, a dagadt nő az utcán leguggolt mellé, mutasd a szájadat. Öcsi kitátotta, most nincs mócsing! Ilonka tudta, a rágósabb húsokat a fiú ebédidőtől öt óráig a nyelve alatt szokta rejtegetni (az óvodában büntetés jár, ha valaki otthagyja az ételt, válogatás nuku), hogy azután a kapu előtt nagy ívben kiköpje. Tényleg rossz a gyomrod? – kérdezte gyanakodva, télleg, felelte ő, nem akart magyarázkodni.

Vacsora helyett teát és néhány szem kekszet kapott.

Mozog az ágy. Csodálkozva ült föl. Vakító fények a szobában, a sarkok vonalában szabályos lángorok, mint nagyanyáék gázkandallójában.

És az ágy elindul, puhán kanyarodik ki az ajtón, Öcsinek lobog a haja, amint a beépített szekrények mellett suhannak az átjáróban, újabb fordulat a nagyszoba felé, kapaszkodni kell, az ágy pontosan a kályha irányába csúszik, jesszusom, nekimegyünk! – hátrahőköl, már itt az izzó rostély az orra előtt, juj, remegve várja a szörnyű ütközést, arcát megcsapja a hőség, a kályha oldala sisteregve vibrál, tíz centi, kilenc centi, nyolc centi, az ágy sebessége lassan csökken, hét, hat, öt, ő az alkarja mögé búvik, négy, három, kettő… Az ágy lefékezett, milliméternyire a bruhogva fortyogó kályhától. Öcsi

lihegve nézi a vörös fényt, s hirtelen megérti, hogy ez volt a jel, Ő akarta figyelmeztetni, a húsevés miatt. A paplanra térdelt, elimádkozta az erős fogadást. Érezte, Isten most hallja őt, mert a lángsorok ünnepélyesen kihunytak a sarkokban, az ágy pedig engedelmesen visszagurult a gyerekszobába, ugyanúgy, ahogyan odafelé, s megállt, pontosan a helyén. A feszület derengett a homályban, Öcsi keresztet vetett, az Atyánakés Fiúnakés Szentlélekistennek nevébenámen. Nyugodt, mély álomba zuhant.

Az óvodában tudta meg (Görögágitól), hogy földrengés volt az éjjel. Miaza főrengés? Nem főrengés, hanem földrengés, azt jelenti, hogy rotyog a földnek a hasa, és ugrál, és akkor remegnek a házak, minálunk himbálózott a csillár, tudd is meg. Á, nemhiszemel. Pedig a rádió is bemondta, én hallottam, Dunaharasztiban volt az *epecentrum,* és személyi sérülés nem történt, még szerencse, hogy nálunk nem esett ki a plafonból a csillár, mert biztos agyonütött volna valakit, mert nekünk ólomkristály csillárunk van, legalább ezer kilós, tudd is meg.

Anyú, a földrengésta zisten csinálta? Nem mindegy az neked? – az anyja vizet melegített a mosogatáshoz, hagyjál békén.

Apú, a földrengésta zisten csinálta? Az apja fölpillantott a keresztrejtvényből, fiam, az isten anyádra tartozik, tudod jól, hogy én az egész hittanosdit ellenzem. Mérellenzed? Apa a füle mögé dugta a ceruzát, hengert gyúrt az újságból, csapdosni kezdte a térdét, csak azért, mert nem hiszek benne. Nehiszel? Bizony nem. Öcsi ujja az orrába furakodott, az apja gépies

mozdulattal kihúzta, répaorrod lesz, ha örökké túrod. Nadeakkor… háthogy? Hát úgy, hogy isten nincs. Ni-incs? Az apja ingatta a fejét. Biztos? – kérdezte Öcsi gyanakodva. Biztos. Deháta zAngelikanéni szerint… Igen, Angelika néni azt hiszi, hogy van isten, én meg azt hiszem, hogy nincs, ilyen egyszerű. Nadeakkor… akkorén mostan… micsinájjak? Az apja

széttárta a karját, gondolkozzál, morogta. Kivette a füle mögül a ceruzát, térdére simította a rejtvényúj ságot.

Öcsi ment a konyhába. Anyú, temithiszel, vanisten? Az anyjától kapott *igen*-nel az eredmény 4:1, isten… Isten javára (Angelika, anya, Ilonka, nagymama – apa). Sőt plusz Görögági, habár az egy hülye dagadék. Éspluszén…! …….? ……..!!!

Angelika megint késik, és ott a rém a homályban, Öcsi darálja a miatyánkot, az üdvözlégyet, ám annak esze ágában sincs eltűnni, mileszmár?

Szarika zimára.

Ott áll, az útban, ha Öcsi föl akarna surranni a lépcsőn, mellette kéne. Talán azt inkább mégse. Különben is, akinek tiszta a lelkiismerete, az nem fél. Annak semmi baja se lehet. Nade a húsevés?

Hátarról nemtehettem, senkise szólt, hogy péntekvan… hátmajd vigyáznifogok, ésnevígy minketa kísértésbe…

Könnyebb volna, ha legalább megszólalna. Ha mondana valamit. Megeszlek, Öcsi! Vagy: szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál! Vagy: búúúúúú! – bömbölne, mint az elefánt az állatkertben. De csak áll, mozdulatlanul.

Amikor pedig Angelika néni cipője kopogni kezd a lépcsőn, rögtön semmivé válik. Na persze. Angelikától fél.

Új imádság: Hiszekegy.

A hét szentség.

1. Keresztség.
2. Bérmálás.
3. Oltáriszentség. (Gyónás és áldozás.)
4. Bűnbánat szentsége.
5. Utolsó kenet.
6. Egyházi rend.
7. Házasság.

Hátmindig kiderül valamiúj, gondolta Öcsi hazafelé.

Most például az, hogy a házasságot a papok csinálják a templomban, Isten nevében, és ebből következik, hogy a szent kötelék elvághatatlan, vagyis válás nincs. Különben pedig kelepapáék…

Anyú, lemeheteka nagyiékhoz?

Nagyi, kelepapáék télleg elvannak válva? Csönd. Nagymama az üzleti könyvek fölé görnyedt, szemüvege az orra végére csúszva, kerek tokája a magában mormolt kivonások, összeadások, szorzások, osztások ritmusára ugrált. Minta békáknak, gondolta ő, és megismételte a kérdést. Te még kisfiú vagy, Öcsikém, ne üsd a nózidat a nagyok dolgába. Hátjóóóvanna… deválni halálosbűn! Ne rángasd a válladat, szólt rá a nagyanyja, tőle szokatlan éllel. Hátjóóóvanna, demérnemlehet rendesen felelnihaa gyerek kérdez? Micsoda hang ez, hogy beszélsz a nagyanyáddal, szégyelljed magadat? Deéncsak… - érezte, okosabb volna bocsánatot kérni s visszavonulni, hiába, már elkapta a hév: haa kelepapáék elváltak, akkora pokolba kerülnek, ésmég azisbaj, hogymi sosejárunk misére, hátmérnem járunk misére, nagyi, mikorpediga tízparancsolatbanis bennevan?

Nagymama váratlanul sírva fakadt, mit akarsz te éntőlem, éppen elég nekem a magam baja, menj innen, hagyjál engem, ezt te nem érted, nem olyan egyszerű, most nem lehet templomba járni, most vigyázni kell, nehogy baj legyen, nekünk vigyáznunk kell, tudhatod, hogy keresztapád kiváltotta az ipart, nagy nehezen megadták, és pont azért vált el, hogyha megint olyan idők jönnének, hogy elvesznek mindent a kisiparosoktól, akkor keresztanyád nevén legyen a lakás meg az értékek, és pont azért jelentkezett be ide hozzánk, mintha velünk lakna, és folyton variálni kell az adóval is, én ezt nem bírom már, egész életembe félni kellett, mert a

nagyapád is ugyanolyan, mint a Gyuri, a szüleim kitagadtak miatta, és folyton tönkrementünk, és hol fent, hol lent, és a háború, és az államosítás, és most újra megkapták az ipart, és kezdődik elölről az egész, és folyton veszekednek, legalább a Gyurinak lehetne több esze, nagyapádnak súlyos szívbaja van, és akkor… akkor te… te nekem a misével jössz… nem bírom…

Levegő után kapkodott. Öcsi megijedt, nagyi, rosszulvagy? Nagymama kért egy pohár vizet, gyógyszert vett be, integetett Öcsinek, ő azt hitte, közelebb hívja, csak harmadszorra értette meg a kézmozdulatot: *tűnj el!*

Leszaladt a ház elé, nyomta a lelkét a nagyanyja emésztetlen szózuhataga. Nem akarózott hazamennie, szét akarta szórni a szabadban az alaktalan súlyokat. Összesavanyodott a szájában a nyál, kiköpte. Haa zember valamit nemért, éskérdez, akkor… akkorújabb dolgok jönnekelő, és soseleheta végérejárni, ésén…

Átslattyogott az úttesten, tudta, az anyja hamarosan keresni fogja, de most nagyon szeretett volna egyedül maradni. Lement a háromház pincéjébe, remélvén, hogy senki sincs ott. Ágaskodva fölkattintotta a kapcsolót, a dróthálós lámpák halvány fényében biztonságban érezte magát, hátravonult a lelakatolt rekeszek mentén, a homorú beugróba, ahol Erdőssanyáék bunkere volt. Téglamaradványokból emeltek fedezéket, lőrésekkel. A fal mentén szalmazsák, egy kibelezett rádió, egy csomó régi újság, és egy gépágyúvá alakított sparhelt szolgálta a partizánok kényelmét. Öcsi a szalmazsákra kuporodott, turkált az orrában és az újságok között. Kiemelt egy bubucot és egy Szabad Népet, utóbbiból csákót akart hajtogatni. De túl porosnak találta, a gépágyúhoz verdeste, hhhhhh, hallotta a piszokszemcsék landolását a kövön.

Bámulta a sorokat a hátsó oldalon.

T-u-d-n-i-v-a-l-ó-k a k-e-r-e-s-z-t-r-e-j-t-v-é-n-y v-e-r-s-e-n-y-ü-n-k-r-ő-l. A k-e-r-e-s-z-t-r-ej-t-v-é-n-y h-e-l-y-e-s m-e-g-f-e-j -t-ő-i k-ö-z-ö-t-t t-í-z ö-t-v-e-n f-o-r-i-n-t-o-s b-á-r-m-e-l-y á - l-l-a-m-i k-ö-n-y-v-e-s-b-o-l-t-b-a-n b-e-v-á-l-t-h-a-t-ó k-ö-n-y-v-u-t-a-l-v-á-n-y-t s-o-r-s-o-lu-n-k…

Hirtelen kirántotta a bal mutatóujját az orrából, istenem, hátez hogylehet, hiszenén mégnemis tudok olvasni, csaka nagybetűket! Újrakezdte: T-u-d-n-i-v-a-l-ó… A parányi jelek engedelmesen simultak szavakká, érthetetlen, hiszen még tegnap is hiába böngészte az ágyban a Micimackót, csak a színes kezdőbetűket ismerte föl, a többi nyomtatott

vonal idegen és megfejthetetlen sormintának tűnt, pedig a Micimackót már kívülről fújja, oly sokszor olvasta neki az apja, erdei körökben aza nézet, hogya medve szeretia mézet, eznemcsak afféle szerény vélemény, eztényténytény.

Most viszont: h-e-l-y-e-s m-e-g-f-e-j-t-ő… Ezt elolvasamén, ezis tény! Lapozott. A-z E-N-S-Z k-ö-z-g-y-ű-l-é-s i-m-m-á-r M-a-g-y-a-r-o-r-s-z-á-g k-é-p-v-i-s-e-l-ő-j-é-n-e-k r-é-s-z-v-é-te-l-é-v-e-l…

Megy! Lassan, de megy! Végigvetette magát a szalmazsákon, tudokolvasni, tudokolvasni! Megtanultam, egészenegyedül, egyesegyedül!

Illetve… talán Ő……? ………! ! …………??? Lehetséges, hogya zisten… a zIsten csinálta eztet?

Iszkolt haza. Hol voltál, fiúcska, a nagysága leküldött érted az édesmamájához, és ennek legalább egy órája!

Ajjaj, Öcsi az előszobában tipródott, erőt gyűjtött, talánha megmondom, hogy tudokolvani…? Klapp, klapp, az anyja papucsa közelgett a hallban, hát itt vagy, te híres, hol voltál, hol csavarogtál? A… a… Anya türelmetlenül közbevágott, azonnal ideadod a puskát, amit karácsonyra kaptál, gyerünk! A vállánál fogva tolta a gyerekszobába. Öcsi nyújtotta a puskát, az anyja rácsapott, búcsúzzál tőle, fiacskám, az biztos, hogy egy hé… egy hónapig nem látod viszont, majd megtanulod a rendet! Hátjóóóvanna, énmár úgyse fogok háborúsat játszani, mertölni mégjárékbólse szabad, éstöbben neis vegyeteknekem puskát, sepisztolyt, sesemmi ilyesmit, mertnekem nemkell.

Hát mi kell neked, kérdezte az anyja elképedve, Öcsi vonogatta a vállát, egy… egyolyan imáskönyv, olyanfekete, minta nagymamáé. Imakönyv, mi a fenének, még nem is tudsz olvasni! Deigenis hogytudok! Ne hazudj! Nemhazudok, télleg. Na, kíváncsi vagyok, az anyja kotorászott a polcon, leemelt egy mesekönyvet, kinyitotta, tessék, hadd halljam. Öcsi izgatottan hajolt a lap fölé, ugráltak a betűk, talán most már nem… *de:* A-l-j-o-s-á-t a-z a-p-u-k-á-j-a m-a-g-á-v-a-l v-i-t-t-e s-z-á-n-t-a-n-i. A-l-j-o-s-a m-é-g s-o-h-a-s-e-m l-á-t-o-t-t k-o-m-b-á-j -n-t.

Anya lerakta a puskát, hívta apát, ezt nézd meg! Öcsi boldogan bizonyított.

Ki tanított erre? Csakúgy… magamtól, motyogta, az isteni segédletről jobb lesz hallgatni apa előtt. Öcsikém, az anyja lehajolt hozzá, miért nem akarod megmondani, hogy ki? Biztos az Angelika, mondta az apja, Öcsi

tiltakozott, csakúgy észrevettem, hogymegy, a nagybetűketmár tudtam, ésmost… - vonogatta a vállát.

Büszke vagyok rád, mondta az anyja, ismerős hangsúllyal. Úgy, ahogya zAngelika, amikorén imádkoztamés elzavartama zördögöt. Csakabba nembírnak beletörődni, hogyegyedül, hogymagamtól, illetvehát…

Kihasználta a kedvező hangulatot, előhozakodott a misével, haddmenjekén vasárnap templomba! Apa fintort váltott anyával, s szemrehányó léptekkel távozott. Anya rágta a szája szélét, Öcsikém, kisfiam, ezt ne kívánd. De hát hogyhogy, hátazt akarjátok, hogy megszegjema tízparancsolatot? Majd… majd még beszélünk róla, jó? Demikor, hát szombatvan! Maradj már, bődült el Erzsébet a kisasztalnál, miért kell neked mindig okvetetlenkedned? Én nem okvetetlenkedek, tudhatod, hogy vasárnap templombakell menni, kérdezdcsakmega zAngelikát!

Anya is kiment, Erzsébet félretolta a számtanfüzetet, elővette az emlékkönyvét. Öcsi odaállt mögé, nézte a rózsaszín lapokon a cirkalmas betűket. Aki nemjár misére, az bűnbenél, dünnyögte. Hogy te milyen hülye vagy, mondta Erzsébet, azon a nyúlós hangján. Vagyte! Te

pedig kétszeresen hülye vagy! Te háromszorosan! Te mindig eggyel többszörösen, mint én! Te pedig kettővel! Na jó, de te annál is eggyel többször, mert én mondtam először!

Öcsi erre már nem tudott visszavágni. Míg valami megfelelő sértésen gondolkodott, Erzsébet odavetette neki: olyan buta vagy, hogy azt se tudod, nem szabad a templomba menni, mert ha valaki észreveszi és beköp, abból bajok lehetnek. Micsoda bajok? Például kizárják az embert az úttörőcsapatból. Aha… - tudákosan bólintott. Aztán: És… miaza zúttörőcsapat? Erzsébet

félrelökte Öcsi kezét, mely az emlékkönyvhöz túl közel támaszkodott az asztalon, e mozdulattal a maga részéről befejezettnek nyilvánította a társalgást. Ő nem: de mérolyan nagybaj, haa templomba megyünk? Azért, mert most szocializmus van, és nem szabad hinni az istenben. Hogyhogynem? Csak úgy, ahogy mondom, mostan a pártban kell hinni, és nem az istenben, a pártban, meg Rákosi elvtársban, na! Rákosi *pajtás,* javította Öcsi gépiesen, tanultak egy dalt az óvodában éljen, éljen Rákosi pajtás sokááááá-ig, és ott lógott a falon a kopasz bácsi mosolygós arcképe. Ha te jobban tudod! Erzsébet megint ellökte Öcsi tenyerét az asztalról.

Nelökdössél! – harciasan ökölbe szorította a kezét, de Erzsébet rá se hederített. Vasárnap délelőtt a Normafához kirándultak. Öcsi kérését – vigyünkszánkót! – apa szokatlan engedékenységgel teljesítette, cipelte a földalattin, a buszon, s odakinn vállalkozott rá, hogy lecsússzon Öcsivel a nagylejtőn, többször egymás után.

A turistaházban ebédeltek. Itt jutott eszébe, hogy a szülei szépen elbliccelték a templom-ügyet. Nem szólt semmit. Najó, jövővasárnap akkoris miséremegyek, haa fene fenéteszik, gondolta.

Hol a puskád (Erdőssanya)? Büntetésbevan. Én a te helyedbe nem tűrném, hogy elvegyék a játékaimat, mer ami az enyém, az az enyém! Öcsi szipákolt, nagyaszád, mondta magában. Tudta, Erdőssanyát az apja rendszeresen veri, mint a répát, méghozzá a mankójával, Erdős bácsi féllábú volt, háborús rokkant. Kapott műlábat, de egy kocsmai bunyóban ripityára törték neki, és ezen röhögött az egész utca. Azóta mankóval kacsázik.

Turait nem láttad (Erdőssanya)? Nem. Mi van ma, hogy senki se jön le? Énittvagyok! Erdőssanya arcán látszott, nem tekinti eseménynek az ő jelenlétét, ásítozott, na, gyere! Hová? Meglessük a Juliskát. Rumm, burumm, Öcsi szíve zakatolni kezdett. Pityu néhányszor dicsekedett már neki, hogy Erdőssanyával meglesték a Juliskát, ám ő egy szavát sem hitte. Hát télleg…?

Nem merte mondani: hiszenez paráznaság! – hagyta, hogy Erdős sanya a háromház középső kockaépülete mögé vezesse. Jójó, deJuliskáéka másodikon laknak, hogyfogunk felmászni? Erdőssanya színpadias mozdulattal a tűzoltólétrára mutatott. Öcsi bizonytalanul szemlélte a téglafalból kiálló szögletes horgokat, jesszusmária. Talán félsz? Ádehooogy… Akkor induljál. Rálépett a legalsó horogra, csak nyújtózkodva tudta megmarkolni a következőt, nagy nehezen fölhúzódzkodott, Istenemsegítsél. Mi lesz már, alszol? – nógatta Erdőssanya, ő összeszorított foggal araszolt horogról horogra, nem mert lenézni a távolodó földre, a fenekén érezte Erdőssanya feje búbj ának sürgető taszításait. Végre a másodikra értek, akaszd be a lábadat, súgta Erdőssanya, s mellényomakodott a vasrúdra.

Erdőssanya balra hajolt, az ablakpárkányra támaszkodva. Fancsali képet vágott, az isten bassza meg (Öcsi hátán végigfutott a hideg), csukva van. Micsoda? Az ablaknak a belső szárnya, a tej üveges. Ő lihegett, hiába jöttemfel ilyenmagasra! – ebben a pillanatban gyűlölte Erdőssanyát. Aki

újra a párkányhoz simult, és – bekopogott! Ne, motyogta Öcsi rémülten, havalaki észrevesz minket…!

Odanézz! – Erdős sanya a vállánál fogva húzta az ablakhoz, kinyitotta! A párás üveg mögött Juliska, meztelenül.

Öcsi arca lángolt a szégyentől. Juliska mondott valamit odabenn, olvasták a szájáról: “disznók!” Legszívesebben alávetette volna magát a mélységbe, de Erdőssanyától moccanni sem bírt. És – hihetetlen – Juliska megbocsátóan mosolygott, “tetszem?” Príma! – vigyorgott Erdőssanya, neolyan hangosan, suttogta ő. Juliska pedig kényelmesen a fogashoz lépett, s

őrjítő lassúsággal pongyolát húzott. Azután – még mindig mosolyogva! – mutatóujjával megfenyegette őket, inkább pajtáskodva, mint haraggal. Végül visszacsukta a tej üveges szárnyakat.

Láttad? – Erdőssanya oldalbabökte. Láttam, nyögve kiakasztotta a bokáját, s indult lefelé, kapkodva. Az utolsó három horgon már szinte zuhant, alig érintve a vasakat. Térdre huppant, mindkét lába véresre horzsolódott a nadrág alatt. Föltápászkodott, egy levegővel rohant a kerítésig. Erdős sanya a kapunál érte utol, na, milyen volt?

Öcsi nem felelt, bocsássmeg Isten, énnemakartam, Sanyaa bűnös!

Erdőssanya zsebredugott kézzel baktatott mellette, nagy hangon mesélte, hányszor kileste ő már a Juliskát, volt olyan, hogy zuhanyozott, és egy fé… egy óráig lehetett skubizni, hű barátom, ez most semmi se volt ahhoz képest. Öcsi zavarodottan hallgatott, nehéz kétségbevonni, azok után, hogy Juliska kinyitottaneki, és… Agyát égette az újra meg újra visszapergő látvány, Juliska rózsaszín válla, fitos melle, kerek popsija, és a… ésa…! Öcsiék udvarának hátulsó sarkában kötöttek ki, kelepapa sufnijánál. Ebben a kátránypapírtetejű bódéban tartotta kelepapa a maradék faanyagot. Nem szerette, ha Öcsi a sufniban játszott, de nem is tiltotta, csak ne mássz a tetejére, mert beszakad!

A deszkákra hasaltak. Azt látnád, mondta Erdőssanya átszellemült arccal, mikor a picsáját (huhhh, Öcsi hátán jeges lúdbőr) markolássza! Markolássza? Igen, Erdőssanya mutatta, így. Mértmarkolássza? Hülye, hát azért, mert viszket neki a picsája (huhhh…), mert hiányzik neki a baszás (huhh, huhh, huhh)! – Erdőssanya a hátára fordult, persze, te nem is tudod, hogy mi az. Detudom, hazudta Öcsi elvörösödve. Akkor mondd meg! Nemmondom, azérse mondom. Erdőssanya fölszívta a nyálát, ha nagyobb leszek, akkor majd elkapom! Mi? Elkapom a Julist! Mér, megakarod verni?

Kis hülye, Erdős sanya nyerített, nem megverni, hanem megbaszni, hogy gyereke legyen neki.

Ez már túl sok volt, Öcsi leporolta magát, szevasz, otthagyta. Beszélez összevissza mindenhülyeséget…

Az ovális ebédlőasztalnál apa, anya, kelepapa, kelemama, nagypapa, nagymama, plussz Danyisanyibácsi (a kövér Sanyibácsi) és Luxsanyibácsi (a sovány Sanyibácsi, avagy: “Fogyasszanakcsak”, a szíves kínálást mindig e szavakkal hárítja el, majd azután kettő helyett fal). Öcsi szerette a Sanyibácsikat, különösen a kövéret, aki alezredes, pisztolyais vanneki. Gomolygó cigarettafüst-ködben tomboló vitára érkezett, köszönését csak nagymama fogadta. Apját még sosem látta ilyen földúltnak, ordítva magyarázta, hogy ennek igenis ki kellett derülnie, és ő tudta előre, Sanyikám, te vagy rá az élő tanú! Danyisanyibácsi hümmögött, mint akit nem boldogít, hogy ő lehet az élő tanú. És ha tudtad (kelepapa), akkor mi van, tégedet is kinyírtak ezek, ha a Rajkot rehabilitálják, az csak egy csöpp a tengerbe, nekem édes mindegy, attól még a rezsim ugyanaz marad! Nihtfőrdémkind (nagypapa).

Hirtelen valamennyien Öcsire nézte, ő pedig a beálló csöndben végre kibökhette, ami a bögyét nyomta: apú, mi az, hogy baz?

Hosszú szünet után: nem szégyelled magad (nagymama)? Hátén… - kezdte volna a mentegetőzést, az egy káromkodás, mondta az apja gyorsan, egy csúnya szó. Jóde mit jelent? Látta, Danyisanyibácsi nehezen tudja visszafojtani a röhögést, ettől fölbátorodott, igazaz, hogya baszástól lesz a gyerek?, ugye nemigaz, merta zErdőssanya szerint…

Tessék, a híres modern nevelés, vetette oda nagymama apának, Öcsi érezte a fullánkokat a levegőben, ismét valami bajt csinált, és haragudni fognak rá, háténcsak… - motyogta riadtan. Úgy szerette volna, ha megerősítik, hogy Erdőssanya mocskos ságainak se füle se farka, hiszen a gyereket a gólyamadár hozza, s azután – nehogy megfázzon – az anyuka hasába teszik, míg kicsit összeszedi magát, végül a kórházban előhúzzák onnét a doktor bácsik, és kész. Számtalanszor végigmondatta már az anyjával, betéve tudta, szó sincs semmiféle baszról, különben a Jézus Krisztus is így született, csak a Szűzmáriánál a gólya szerepét a Szentlélek töltötte be, hogy szeplőtlen fogantatás legye, mivel az Istennek a fia a Jézus.

Mérilyen ideges mindenki?

Tanácstalanul krákogott, ujját az orrába mélyesztette. Aztán gyorsan kikapta, mielőtt rászólhattak volna, és bebújt az asztal alá. Odafenn csönd,

majd suttogós beszélgetés következett.

Bámulta a cipőket, nadrágokat, szoknyákat. Eszébe jutott, hogy anyának, nagyanyának, kelemamának valószínűleg ugyanolyan micsodája van, mint Juliskának, huhh…

Észrevett az apja széke alatt egy újságot, óvatosan odahúzta. A címlapon fölismerte Rákosi pajtást, bizalmatlanul nézte, Erzsébetszerint őbenne kellhinni.

Hűha… Kelemama keze besiklott a szoknyája alá, és… pontosan úgy, ahogyan Erdőssanya mutatta, megmarkolta, *ott.* Huhhhhhh. Kelemama csipkés bugyija villogott a szoknya árnyékában, húsz centiméternyire Öcsi orrától.

Hátez nemisa kelemam tenyere, hanem… hanema Danyisanyibácsié! Egy másodperc múltán valóban föltűnt kelemama keze, ráfonódott arra a másikra, félretolta, küzdöttek az ujjak, míg azután szétváltak, s az asztal pereme mögé húzódtak. Micsinálnakezek?

Öcsi kibújt a székek között, fejével hajszál híján lerántotta az abroszt, a poharakban táncra perdült az ital, itt is, ott is a vászonra ugrottak a csöppek. Szaladt a gyerekszobába, az anyja éles *na!*-ja röpült utána. Az ajtóból visszanézett, kelemama és Danyisanyibácsi – egymásnak félig háttal – közönyös arccal figyelte a suttogós vitát.

Leült az ágyára. Odaát a beszélgetés fennhangon folytatódott, hápersze, csakis miattam sutyorogtak. A Rajk tehát egytitok, amita gyerekeknek nemszabad megmondani.

Kelemama fehér bugyija és Juliska meztelen teste kopírozódott össze az agyában, hozzá még a kezek birkózása, nehezen sikerült rendet teremtenie a filmvásznon.

Najó, Danyisanyibácsi mindigmókázik, biztos csiklandozniakarta kelemamát. Deméra zasztal alatt, ésmérponta… pontott? És kelemama mérnem nevetett? Hát… mindenképp garázdaság! Amikor elmentek a vendégek, az apja hívta, gyere, fiam, foglalj helyet. Szóval, az érdekel tégedet, hogyan születik a gyerek? Öcsi bizonytalanul bólintott, a kérdésben szemrehányást gyanított. Apa körülményesen rágyújtott egy egész Mátrára (általában félbe szokta törni, tüdővédelem és takarékossák okából).

Amikor egy ember… illetve két ember, egy férfi és egy nő szereti egymást… ahogyan például anyukád és én… tehát létrejön közöttük a szerelem, és elhatározzák, hogy gyereket akarnak, nos… - apa barázdált

homlokán kövér izzadságcsöppek gyülekeztek, tehát lényegében mindig két ember szerelméből lesz a gyerek.

Ésakkora gólya? Apa rázta a fejét, nem… hagyd a gólyát, nincs gólya. Hogyhogynincs, háténnekem anyamondta! Igen, tudom, de akkor se… csak azért mondta, mert még túl kicsi voltál ahhoz, hogy az igazat… - látva Öcsi fancsali arcát, hadarva folytatta: nem arról van szó, hogy hazudtunk neked, ne úgy vedd, ezt nagyon nehéz… nem könnyű megérteni, még most se biztos, hogy… Öcsi közbevágott: akkoraz, amita zErdőssanya… - elakadt. Apa nyögve törölgette a homlokát, maradj már egy kicsit nyugton, hadd mondjam végig, nem olyan egyszerű… Vegyük például a virágokat.

Hosszú história következett – szünetekkel és krákogással tűzdelve – a férfivirág porzój áról, amely kibocsátja magából a port, hogy azután jöjjön a szél, jöjjenek a méhek, általuk a parányi szemcsék a nővirág bibéjére kerülnek, és így keletkezik a bimbó… Most ezt úgy kell elképzelni, hogy a bimbó a virágnak a gyereke, és hasonlóképpen történik az embernél is. Teháta méhecskék hozzáka kisbabát? Franckarika, apa dühbe gurult, a méhek csak a virágokat… csupán a példa kedvéért hoztam fel. Ésakkora zembernél mivan?

Apa megint a szerelemről beszélt, két ember vonzódásáról, melynek gyümölcse a nő hasába kerül, és abból lesz a gyerek. Nade hogyan kerüla zanyukák hasába aza… gyümölcs? Apa rágyújtott a második (egész) Mátrára, szóval… amikor a két szerető ember összeborul, vagyis érintkeznek, például megpuszilják egymást és így tovább, akkor már benne is van az anyuka testében az embrió, tudniillik így nevezzük a fejletlen kisgyereket, akinek még növekednie

kell odabenn… érted? Értem. Egyszerű, a szerelem csinálja az egészet, tette hozzá apa megkönnyebbülten. Aha… ésa basz…? A basz… - apa tehetetlenül rázta a fejét, fölugrott, mindent elmondtam neked, amit leh… amit bírtam, mi az istent akarsz még?

Semmitse, motyogta apa távolodó hátának.

Föltehető, hogy Angelika – szokása szerint – késni fog. Öcsi szívesebben várakozna az udvaron, de ha már egyszer lement, megjelenik a rém, s eltorlaszolja a visszautat. Hiába, muszájlemennem, merthátha Angelika otthonvan ésvár.

Sóhaj tozva álldogál a boltozatos kapu torkában, nyújtogatja a nyakát, talán innen is látni a rémet? Nem. Hátgyerünk… Klapp, klapp, lépteinek hideg visszhangjától nyirkosodik a bőre, kapkodja a lábát, fejvesztve törtet

az ajtóhoz, kopp, kopp, kopp! Hápersze, Angelika sehol. Homlokát a fának támasztja, nem mer hátrafordulni, szív döngve számlálja a pillanatokat. Végül odasandít a válla fölött. Igen. Az árny fenyegető mozdulatlanságban magasodik a följáratnál. Öcsi hadarni kezdi a legutóbb tanult imát, hiszekegyIstenben, mindenhatóatyában, mennynekésföldnek teremtőjében, ésa Jézus Krisztusban, őegyfiában, amiurunkban, kifogantaték Szentlélektől, születék Szűzmáriától…

Meghallotta Angelika cipőklaffogását, nacsakhogy!

A szent asszony helyett egy terebélyes, bekötött fejű nő ereszkedett le a lépcsőn, a Kovácsnéhoz jöttél? – kérdezte. Nem, éna zAngelikanőv… nénihez. Hát ő a Kovácsné, Kovács Lajosné, nem tudtad? – félretolta Öcsit, zsebéből kulcscsomót vett elő, kinyitotta Angelika ajtaját, azt üzeni neked, hogy késni fog kicsinnyég, üljél le és várjad meg. Kovács Lajosné… Teháta zAngelikának férje van? És ittlakik, vele? Körülnézett, Kovács Lajos nyomait keresve. Ketten, ezena vékony ágyon, kizártdolog.

A szekrény zárjában ott a kulcs. Nemszabad, nemszabad… De győzött a kíváncsiság. Csupa nőiruhák.

A középső polcon iratok. Hallgatózott, aztán – mostmár mindegy – kivette a papírokat. Néhány szentkép, levelek, új ságlapok, igazolványok.

Egy alig olvasható, indigószínű nyomtatványszerűség.

K-e-d-v-e-s s-o-r-s-t-á-r-s-a-k, s-z-i-g-o-r-ú-a-n b-e k-e-l-l t-a-r-t-a-n-u-n-k a-z a-l-á-b-b-i m - a-g-a-t-a-r-t-á-s-i s-z-a-b-á-l-y-o-k-a-t.

N-e s-z-é-g-y-e-l-l-j-ü-n-k j-ó-b-a-n l-e-n-n-i a p-r-o-l-i-k-k-a-l.

A h-a-s-o-n-l-ó k-o-r-ú-a-k-k-a-l n-y-u-g-o-d-t-a-n l-e-h-e-t t-e-g-e-z-ő-d-n-i. F-é-r-f-i-a-k-ka-l n-e-m k-e-l-l, m-é-g a-k-k-o-r s-e-m, h-a v-a-l-a-k-i e-r-r-e a-j-á-n-l-a-t-o-t t-e-s-z v-a-g-y t-e-g-e-z. M-e-g-s-z-ó-l-í-t-á-s: s-z-a-k-t-á-r-s, k-a-r-t-á-r-s, a-z i-d-ő-s-e-b-b-e-k-e-t n-y-u-go-d-t-a-n b-á-c-s-i-z-h-a-t-j -u-k.

M-e-g-b-í-z-h-a-t-ó é-s h-i-t-h-ű f-é-r-f-i-v-a-l n-é-v-h-á-z-a-s-s-á-g k-ö-t-h-e-t-ő, í-g-y a t-öb-b-i f-é-r-f-i z-a-k-l-a-t-á-s-á-t-ó-l b-i-z-o-n-y-o-s v-é-d-e-t-t-s-é-g-e-t n-y-e-r-h-e-t-ü-n-k. Ó-v-a-t-o-s-s-á-g m-i-n-d-e-n k-r-i-t-i-k-á-t-ó-l! S-z-e-m-é-l-y-e-k-r-ő-l, i-n-t-é-z-k-e-d-é-s-ek-r-ő-l s-o-h-a e-l-m-a-r-a-s-z-t-a-l-ó-l-a-g n-e-m s-z-ó-l-n-i. A-z-o-n-b-a-n d-i-c-s-é-r-n-i s-e-m k-e-l-l m-i-n-d-e-n-t, a-z g-y-a-n-ú-t k-e-l-t-h-e-t.

A-z e-m-b-e-r-e-k p-a-n-a-s-z-a-i-t e-g-y-s-z-e-r-ű i-g-e-n, i-g-e-n s-z-ó-l-a-m-m-a-l t-u-d-om-á-s-u-l v-e-n-n-i.

N-e l-e-g-y-ü-n-k f-e-c-s-e-g-ő-k, n-e l-e-g-y-ü-n-k ő-s-z-i-n-t-é-k, m-é-g a l-e-g-m-e-g-b-í-zh-a-t-ó-b-b…

Zajt hallott, kapkodva helyére tette a papírokat, bezárta a szekrényt.

Szerbusz, Jeremiás, Angelika csuromvizesen rogyott a székre, már azt hittem, sose érek haza, szerencse, hogy tudtam telefonálni a házmesternének. Máskoris megtehetted volna, gondolta Öcsi, megint ittvolt, mondta. Imádkoztál? Igende lese… hiába.

Angelika a szekrénybe akasztotta a kabátját, erősnek kell lenned, Jeremiás, ha majd látja, hogy nem félsz tőle, békén fog hagyni.

Nemis láthat semmit a sötétben, gondolta ő. Angelika közben már kinyitotta a könyvet, közeleg első gyónásod ideje, végigmegyünk a lelkiismeretvizsgálat pontjain. Úgy kell megtanulnod, hogy nélkülem is el tudd végezni.

Kérdezem magamtól: Kihagytam-e utolsó gyónásomkor szándékosan valami bűnt, melyet súlyosnak tartottam? (Ez esetben ismételni kell a gyónást, mert az szentségtörő gyónás volt, s e körülmény a szentatyának külön megemlítendő!) Elfelejtettem-e valamely bűnt meggyónni? A föladott penitenciát (imádságok!) hiánytalanul elvégeztem-e?

Legjobb, ha az ujjaidon számolod az imákat, akkor nem tévedhetsz.

Kérdezem magamtól: utolsó gyónásom óta mit vétkeztem gondolattal, szóval, cselekedettel, vagy a jónak elmulasztásával? Hogy ki ne felejtsek valamit, sorba veszem Istennek tíz, az anyaszentegyháznak öt parancsolatát.

Kérdezem magamat: vétettem-e Isten 1. parancsolata ellen? – Szándékosan hallgattam-e vagy olvastam-e a katolikus hittel ellenkező dolgokat? – Hányszor? – Kételkedtem-e készakarva a hitigazságokban? – Elmulasztottam-e az imádságot hosszabb időn át? – Pontosan meddig? – Szent dolgokkal tréfát űztem-e? Mégpedig pontosan mivel s hogyan? Kérdezem magamat, vétettem-e Isten 2. parancsolata ellen?…

Stb.

Öcsi a kötelmek és tilalmak betartását aprólékosan vizslató kérdésözönt mind fásultabban hallgatta. Az eredmény botrányos. Tulajdonképpen a “hanyagságból fölajánlás után jöttem vagy áldozás előtt távoztam a templomból” és a “szemérmetlen könyveket kölcsönöztem másnak” kivételével valamennyi lehetséges bűnnel vádolható. Mert elmulasztotta vasár- vagy ünnepnapon a misét, mert szüleit megszomorította, nem engedelmeskedett, dacos volt, mértéktelen (torkos), rosszat kívánt szüleinek vagy tanítóinak bosszantott másokat, gyűlölködött,

irigykedett, kárörvendett, segített mást a bűnben; szemérmetlen dolgokról gondolkodott, illetlenségeket nézegetett, szüleinek vagy másoknak jószágát elvette és el akarta venni, megrongálta és meg akarta rongálni, hazudott, más hibáit emlegette a sajátjai helyett, böjti napokon mentség nélkül húst evett…

Tartsunk egy próbagyónást (Angelika), szóval beülsz a fülkébe, hangosan keresztet vetsz, így köszöntöd a lelkiatyát, és azután kezded! – intett. Öcsi egymásnak támasztotta két tenyerét: gyónoma mindenható Istennek és Isten helyett neked, lelkiatyám, hogy kiskoromtól fogva ezeket a bűnöket követtemel, mostgyónok először… és mondoma bűnöket. Na tessék, mondjad!

Érezte, csurog az izzadság az arcán. Csaklegalább Juliska nelettvolna, gondolta. Szörnyű… Haezta zAngelika meghallja…! Újból villámlani foga szeme, mint régen. Istenem… Mi baj, Jeremiás?

Sírva fakadt, nemisemberi, hogynekem mennyia bűnöm, bo-hor-za-hasz-to-hóóó… Látta a könnyein át, hogy a szent asszony copfkoszorúja kibomlott, s vészjóslóan imbolyog a levegőben. Én azt hiszem, Jeremiás, benned túlontúl nagy a bűntudat, ne sírjál, beszéljük meg szépen, soroljad csak a vétkeidet, biztosan szigorúbb vagy önmagadhoz a kelleténél. Szósincsróla, éntélleg…! Jól van, Angelika türelmetlenül igazgatta a haját, kezdjed. Elmesélte Juliskát. Rémülten tapasztalta, hogy itt-ott gépiesen hazudik egy kicsit, egy icipicikét. Az például nem igaz, hogy Erdőssanya erőnek erejével vonszolta föl a tűzoltólétrára. Az sem, hogy ő elfordította a fejét, amikor Juliska garázdálkodott. Az sem, hogy ő rögtön megmondta Erdőssanyának, milyen nagyot vétkeztek.

Angelika helyeselt, jól tetted! Ez így nem is tekinthető paráználkodásnak. Ha bepillantasz egy ablakon, látod, hogy odabenn szemérmetlenkednek, s csak arra gondolsz, hogy nyitva felejtették a függönyt, akkor minden rendben van, nem estél paráználkodásba. Ellenben ha szándékosan gyönyörködve nézegeted a… szóval, ha élvezettel bámészkodol, az már bűn, érted? Tehát nyugodj meg, nincs nagy baj.

Nem nyugodott meg, mert tudta, pontosan úgy volt, ahogyan Angelika vigasztalásképpen körvonalazta a pa(ga?)rázdálkodást. Ráadásul hazudoztamis, ez mégsúlyosabb, plánehogy pontAngelikának. Elfog kárhoznia lelkem!

De hiába, mintha az ördög bújt volna belé, valamennyi vétkét hasonló kozmetikázással tálalta. Nem bűn, ha az ember azért csapja agyon a legyet,

mert *idegesíti a zümmögése,* ellenben ha eszébe jut, hogy nem szabad ölni, Isten megbüntet érte, és mégis odasóz… Nem bűn, ha az ember *rosszul hallotta* édesanyja kérését, s így ártatlanul rendetlenkedik… Nem bűn, ha *szórakozottságból* kapargattad a falat, ellenben ha szántszándékkal rongálsz…

Ma született báránnyá tisztult Angelika magyarázatai nyomán, szinte semmi meggyónnivalója sem maradt, leszámítva a böjti napokon való húsevést, amiről a szent asszony legyintve jelentette ki, hogy csekélység.

Nade perszeha tudnáa zigazat…

Amikor befejezted bűneid elszámlálását, jön a kérelem!

Engedelmesen szavalni kezdte: teljesszívemből bánom mindenbűnömet, mert azokkala végtelenüljó ésszeretetreméltó Istent megbántottam, erősenfogadom, hogytöbbé nemvétkezem és a bűnrevezető alkalmakat elkerülöm, kérek üdvös elégtételtés föláldozást.

Ez az, akkor a lelkiatya majd kiszabja rád a penitenciát, vagyis az imákat, például öt miatyánkot és három hiszekegyet, te meg szépen beülsz a padsorba, végigmondod, ennyi az egész.

És… alelkiatya földoldozzaa bűnöket? Természetesen. Biztos? Egészen biztos. Öcsi kételkedő arcát látva Angelika szent történeteket mesélt az isteni megbocsátás végtelenségéről.

Egy akasztófára ítélt könyörtelen rablógyilkos utolsó kívánsága az volt, hogy gyónni szeretne, habár eladdig istentelenül élt, s miután a pap feloldozta, üdvözült mosollyal lépett a bitófa alá, *Isten velem van,* kiáltotta.

Egy híres kalóz meggyónta gaztetteit ez misszionárius papnak, majd váratlanul szerzetes lett belőle, harácsolt kincseit az egyháznak ajándékozta, mert oly boldoggá tette őt az isteni bűnbocsánat.

Több hadvezérről jegyezték fel, hogy fontosabb csaták előtt meglátogatták a tábori papot, gyónás céljából, s katonáik követték a példát, ennek következtében a sereg hősiessége nagy mértékben fokozódott.

A gyónás teljes bűneltörlő hatása vallásunk legnagyszerűbb intézménye. Nincs is annál csodálatosabb, mint amikor a bűnös lélek megkönnyebbülten és tisztán léphet ki a gyóntatószékből…

Öcsi közbevágott: ésha aztán újra elkövet egybűnt, akkor mivan? Hogyhogy mi van? Hát… újra meggyónhatja? Természetesen. Ésa zIsten… alelkiatya újra feloldozza? Igen, Isten kegyelme végtelen. Azjó, mondta elégedetten. Nincsen semmibaj, gondolta, legföljebb meggyónom aztis, hogy hazudtama zAngelikának. Mindent meggyónokén, és kész.

Turai a sarki lámpaoszlop tövében snóblizott Erdőssanyával. Szevasztok, haddjátsszak énis. Van pénzed? Öcsi kikotort a zsebéből négy húszfillérest, Erdőssanya harákolt, barátom, evvel akarsz, hát ezt egy túrban elveszted! Micsináljak, nincs több! – leguggolt, dugott (kettőt), vesztett. A maradék pénzével három túrig húzta. Adj álkölcsön, csakholnapig! – kérlelte Turait. Ne engem fejjél, úgyis mindig a Sanya nyer. Sanyaaa, légy szíves! Erdőssanya rázta a fejét, Öcsi dühöngött, irigykutya, bújja lukba! Kaphatsz egyet, mondta Erdőssanya közönyösen, öt! Turai gusztálta ellenfele ökölbe zárt kezét, három! Nyert.

Ő sértetten figyelte a játékot, azlennejó, ha vesztenének mindaketten… Kár, hogy ez a snóbliban lehetetlen.

Hallom, verni kell a lányokat! – Turai kacsingatott Erdőssanyának. Micsoda? – kérdezte Öcsi, hogy időt nyerjen, gondolhattamvolna, hogya Sanya mindent elmesélneki. Turai vigyorgott,

tudod már, hogy miből lesz a gyerek? Perszehogy! Na, mongyad! Öcsi habozott, talán jobb volna szó nélkül sarkon fordulni.

Amikora férfi ésanő… szerelem keletkezik, ésaztán ugyanúgy, minta virágoknál aporzó megabibe, szóval hasonlóképpen történika zembernél… most mitröhögtök?

A porzó meg a bibe, Erdőssanya a térdét csapkodta, óriási! Szóval apád se baszta anyádat, nyerített Turai, Öcsi erre bokszoló pózba helyezkedett, szidoda zanyámat? – kérdezte fenyegetően, ám az izgalomtól elcsuklott a hangja. Azok ketten még jobban röhögtek, ő tétován emelgette az ökleit; végül vállat vont, zsebre vágta a kezét, marhák.

Mondd meg neki (Erdőssanya)!

Turai beszámolója nyomán undorító kép állt össze. A férfi szétfeszíti a nő combját, s annak pi… puncijába beledugja a fa… fütyijét, ez volna a baszás (?). Ami a nőnek nagy élvezetet okoz (??), kivéve ha szűz. A szüzességnek semmi köze ahhoz, hogy a nő szent (???), hanem csupán annyit jelent: még sose volt férfival. Tudniillik a nőcinek a lyukában van egy bőrke, a szűzhártya (hímen?), amelyet a férfi fütyköse szakít át (???), mikor legelőször dugja be neki, és az fáj és vérzik. Mert az ember lógója teljesen megdagad baszás (kúrás, mórás, kamatyolás) alkalmából, olyan lesz, mint egy gumibot (???), és abból bemennek a spórák (?) a nő méhébe (??), ottan vár rájuk a pete (???), amely a spórákkal egyesülve képezi a születendő gyermeknek a magvát…

Öcsi biztosra vette, hogy ez az egész gusztustalanság Erdőssanya mocskos agyában termett, a Turaifélék pedig elhiszik. Hiszen ha igaz volna, akkor minden gyerek garáznál… paráználkodásból születne!

Most mit ingatod a fejedet (Erdőssanya), szerinted talán csókból lesz a gyerek? Kis hülye (Turai)! Vagyte.

A fürdőszobában néhányszor alaposan megvizsgálta a fütyijét. Á… ezpisilésre való. Rángatózó gyomorral ereszkedett le a lépcsőn a sötétségbe, a rém már várta. Ő becsukott szemmel rohant el mellette, dörömbölt Angelika ajtaján, addIstenem, hogy itthonlegyen! Nem. Megint késik. Mindig késik. Talán mostisa házmesternénál van a kulcs? De hogy menjekföl, ottálla szörnya zútban.

Hiszekegy.

Miatyánk.

Lehethogy azér nemhata zima, merén folyton vétkezek… hazudtama zAngelikánakis. De hát arról őtehet, hogymég nemmehettem gyónni!

A rém gomolygó körvonalaiba fúrta a szemét, mitakarszte tőlem, motyogta rekedten, mongyad mármeg!

Csönd.

Tessék, kiáltotta, ittvagyok! – a szavak ijesztően visszhangzottak. Imára kulcsolt kézzel, vacogó foggal a rém felé lépett, sújtson rá, marangolja szét, csináljon, amit akar, csak legyen már vége.

Semmi.

Behunyta a szemét, tett még egy lépést. Még egyet. Még egyet. Még egyet. A tenyere hideg keménységbe ütközött, jaj! Kinyitotta a szemét.

A falnál volt, a rém helyén. Hova lettez? Testét beborította az izzadság, elzavartama rémet! Vagypedig???

Most először gondolt rá, hogy talán nincs is rém. Hogy talán csak képzelődött. Visszament az ajtóhoz. Igen, onnét újra látni a sötét árnyat. Ha közelebb lép, eltűnik.

Persze. Mert nem rém, hanem a lépcsősor árnyéka a falon. Dehülye vagyok… voltam! Ennek imádkozhattamén…

Meg akarta mondani Angelikának, ám aztán inkább hallgatott róla, félt, hogy lejáratja magát. Megijedni egy árnyéktól, készröhej.

Aznap a szent asszony a mise szertartásairól mesélt.

Zsoltárok.

Ministránsok.

Szentbeszéd.

Úrfelmutatás.
Áldás.
Stb.
Öcsi gyűjtötte magában az erőt, s az óra végén megkérdezte: Angelikanénikérem, tessékmondani, mibőllesza gyerek? Tessék???
A szent asszony mérges tekintetétől megriadva, alig hallhatóan ismételte: mibőllesza gyerek? Hogy jön ez ide? Hát… csakazér, mera zErdőssanya szerint… Ki az az Erdős Sanya? Egy sráca zutcából, éső állítja, hogyvalami b…
Ki ne mondd! – förmedt rá Angelika, tenyerét a fülére tapasztva, én nem hallgatok végig ilyen fertelmes szavakat! Hátjóóóvanna, deugye nemigaz?
Angelika fújtatott, Jeremiás, ilyen undorítóságnak még a gondolata is súlyos bűn, paráznaság, tudhatod jól, megmagyaráztam! Igen, Angelikanénikérem, netessék haragudni, motyogta, érezte, eljátszotta a becsületét a szent asszonynál, éncsak… énrögtön mondtamneki, hogyez hazugság!, bocsánatotkérek…
Jól van, Angelika arca lassan megenyhült, de többet ne merészelj ilyesmivel…! Dehogyis, sohatöbbé, ígérem!
Rohadt Erdőssanya… baromállat.
Vasárnap reggel szépen felöltözött, a kínkeservvel rajzolt nagybetűs üzenetet az előszobában a fogasra tűzte, s tolvaj léptekkel lopakodott ki az ajtón.

TENPLOMBA MENTEM

A sarokról már hallotta a harangszót, félénken körülnézett, mégcsak az kell, hogy Erdőssanyáék megtudják, hogyén…
A templom lépcsőin fekete öregasszonyok között surrant föl. A szenteltvíztartónál gyorsan keresztet vetett, leszegett fejjel iparkodott a padsorokhoz, beült középre.
Csönd. Cipősarkak hideg csosszanása. Az oltáron hatalmas Jézus Krisztus, előtte fehér terítős asztalon két hunyorgó gyertya.
Hirtelen kezdődött a mise, egy oldalajtón bejött a pap, mögötte fehérbe öltözött fiúk, a midi… ministránsok. Megkerülték az asztalt, Öcsinek ágaskodnia kellett, hogy lásson valamit, dagadt asszonyság ült előtte, vadászkalapban.
Krappp, hirtelen mindenki fölállt, Öcsi riadtan ugrott talpra. Most végképp semmit sem látott, de hallotta, hogy a pap orrhangon énekel,

valahol hátul orgonálni kezdtek.

Kruppp, leülés. A pap hosszan halandzsázott a ministránsokkal. Biztos ezaza latin. Krappp. A pap középre ballagott, a fiúk hoztak egy nagy piros könyvet, kinyitották, az asztalra tették. Kruppp. Öcsi azt hitte, abból fog olvasni a pap, de nem, az alacsony, ősz hajú férfi a padsorokat pásztázta tekintetével, s beszédét heves taglejtésekkel kísérte. Sokakban nem helyes kép él az úvvól! (Raccsola pap…) Felettünk lévő hatalmas evőnak (Öcsi beharapta a száját, templomban nemszabad nevetni), szigovú bívónak képzelik Istent. Pedig Isten nem viguvózus könyvelő, aki gondosan ívja jó és vossz cselekedeteinket, majd pediglen végül kifizetteti a számlát. Neeem! – a pap keze a magasba lendült, s szinte énekelve folytatta: a szevetetve gondoljatok, kedves testvévek, az úvistennel szemben szevetetet kell kiépíteni, nem pediglen úgy gondolni veá, mint a mennynek s a pokolnak gazdájáva. Öcsi megtörölte az orrát, húdehideg vanitt, hozhattamvolna kesztyűt, sapkát. Bár a férfiak egytől egyig födetlen fővel ültek, kezükben szorongatva a kalapot, úgy látszik, ez a szabály. Nemis vagyunk túlsokan. A padsorok fele üres.

Krappp, kruppp. Közös imádkozás.

Most már a csontját égette a hideg. Meddigtart még?

A padsorok mentén föltűnt két ministráns, rúdra erősített perselyekkel. Az emberek kotorásztak a zsebükben, kling, kling, hullott a pénz. Öcsi lapított, egyfillér sincsnálam! Szólhatott volnaa zAngelika, hogyitt fizetnikell! !mégszerencse, hogya sorközepén ülök… Krappp, kruppp. Úrfelmutatás.

Búgott az orgona, Öcsi fázott. Hirtelen észrevette oldalt Angelikát. A szent asszony egy oszlopnál álldogált. Vanhely, mérnem ülle?

Angelika váratlanul odafordult, s határozott főhajtással jelezte, hogy látja. Ő büszkén kihúzta magát.

Gilingalang, a fehérek csöngettek, krepp, letérdelés, a pad mindent eltakart. Mikor föl szabadott kelni, a pap éppen az ostyából falatozott. Öcsinek a torkában dobogott a szíve. Az Isten teste…

A ministránsok közé képzelte magát.

Addigra már a szemfülesebb öregasszonyok a kőkorláthoz tömörültek. Áldozás. Minta buszmegállóban, úgyvárakoznak. Angelika második volt a sorban. A fiúk adogatták az ostyát, a pap a szájakba csúsztatta. Aki megkapta, lehajtott fejjel távozott. Öcsi Angelikát figyelte. A szent asszony imára kulcsolt kézzel lépkedett, mint aki se lát, se hall.

Orgonálás, és kész. Jött egy lódenkabátos bácsi, merőkanálra emlékeztető szerszámmal eloltotta a gyertyákat.

Az utcán Angelika várta, dicsértessék, Jeremiás, örülök, hogy itt vagy közöttünk. Öcsit jólesően melegítették e szavak, erősítvén a lagymatag napfény hatását. Ráérsz? Hápersze. Angelika krémesezni hívta a Fényesbe, vagyis a Béke cukrászdába. Öcsi szabódott kicsit, nehogy mértéktelennek tűnjön, azután a szent asszony unszolására hamar beadta a derekát. Elhaladt mellettük egy feketekucsmás férfi, Angelika udvarias főhajtással üdvözölte, nézzen be hozzám délután, mondta a férfi, a szent asszony buzgón bólogatott. Kivoltez, talána zAngelika nénineka férje? Dehogy, ő a mi papunk, a lelkiatya, meg sem ismered? Hát… ebbena kucsmában…! Különben nekem nincs is férjem, honnét veszed, hogy nekem férjem van?

Beléptek a cukrászdába, a pókhasú Fényesbácsi ordítva csörtetett feléjük, kézcsókolom, nagysos asszony, szerbusz, kisöreg, ide tessék, az ablakhoz, foltos kötényével letörölte a kerek asztalkát, mi tetszik, frissek a süteményeim, hajnali sütés! Öcsi tudta Erdőssanyától, Fényesbácsi azért bömböl, mert nagyot hall, ami annyit tesz, hogy süket.

Na, Jeremiás, kérdezte Angelika, mikor Fényesbácsi elkacsázott a krémesekért, mondjad. Mit? Miből gondolod, hogy én férjnél vagyok? Öcsi füle vörösödni kezdett, érezte, hiba volt szóba hozni, hm, talán rájötthogy benyúltama szekrényébe, ajjaj. Nos? – Angelika arcán megjelent két szigorú ránc, őszintén!

Fényesbácsi hozta a sütiket, pillanatnyi haladék, Öcsiről csurgott a víz, kigombolta a kabátját. Angelika hosszú tenyere az asztalra simult, kutattál? Mértetszik rólamezt föltételezni?, éncsaka… nekema házmesterné mondta, hogy Kovács Lajosnénak tetszik lenni, amikora kulcsot odaadta!

Angelika a krémes ropogós fedőlapját a villa fogai közé ügyeskedte, s úgy emelte a szájához. Apró harapásokkal ette, körbekörbe forgatva. Egyetlen szem porcukor se veszett kárba. Öcsi kabátja viszont alaposan behavazódott, arca pedig ragadt a krémtől. Lerakta a villát a tányérra, a szalvétával dörzsölgette a hajtókáját. Hagyjad, így csak szétmaszatolod, inkább ruhakefével. Najó, de honnanvegyek ruhakefét? Majd otthon. Azmárkéső. Hogyhogy? Hátúgyis balhélesz, amiér elszöktema templomba…

Ezzel arra akarsz célozni, hogy a szüleid tudta nélkül jöttél? Igen, mernem engedtek volnael, múltvasárnap seengedtek. Aha, dünnyögte Angelika, aha… kérsz még egy krémest? Nem… igen.

Amikor a második adaggal is végzett, Angelika félretolta a tányérokat. Nyilván fúrja az oldaladat a kíváncsiság, miért hívnak Kovács Lajosnénak, ha nincs férjem, ugye? Öcsi félénk igenjét Angelika puha intéssel nyugtázta, elmondom neked, ha megígéred, hogy erről soha senkinek nem beszélsz, még a szüleidnek sem!

Megígérte, sőt – Angelika kérdésére – kijelentette, hogy ha kell, hajlandó esküt tenni. Ám arra nem került sor. A szent asszony krákogott, hosszú história. Lényeg az, hogy én Isten menyasszonya vagyok, apáca… illetve *volt* apáca. Ugyanis a szerzetesrendeket és a zárdákat a kommunisták feloszlatták, azóta takarításból élek. Takarításból? – Öcsi hüledeett, hátnema hittant tetszik… nem hittantanárnőnek tetsziklenni? H-hagyd, h-hogy végigm-m-mondjam, Angelika dadogni kezdett, pontosan úgy, mint a Lükepisti az oviban. H-hittant oktatni n-nem szabad, ez t-tehát lényegében illegális, én t-takarítónő vagyok, igen, m-most m-miért nézel így rám, a t-takarítás is m-munka, vagy n-nem?

Éncsak… - Öcsi lesütötte a szemét, a zAngelika dadog, gondolta, hűha.

N-néha k-kicsit dadogok, d-de csak ha ideges vagyok, gyerekkoromban n-nagyon… d-de m - már elmúlt, v-várj egy k-kicsit! – vizet kért Fényesbácsitól, megitta, néhány csöpp lecsurgott az állán, a retiküljéből parányi zsebkendőt vett ki, fölitatta. Nagyokat sóhajtott, s a tágra nyílt szemmel bámuló Öcsire mosolygott, n-nincs semmi baj. Nos… nos… tehát én egy

jóbarátommal, bizonyos Kovács L-lajossal, névházasságot k-kötöttem, hogy a férfiak békén hagyjanak. Érted? Értem, motyogta ő, eszébe jutott az indigószínű szöveg. Dehogy érted, legyintett Angelika, a névházasság azt jelenti, hogy mi nem élünk együtt… tehát nem igazi házasság, csak papíron, Kovács nem is lakik Pesten, tanító Kisújszálláson, nagyon rendes ember, kántor… illetve csak volt, mert a háború után…

Öcsi közbevágott: ésa névházasságból nemis lehet gyerek? P-persze h-hogy n-nem, hát pont az a l-lényege, m-most magyaráztam! – Angelika megint vészesen dadogott, m-miért nem f - figyelsz? Figyelek, deazérmert névházasság, attólmég lehetne gyerek! H-hogyan? Hát csakúgy, Öcsi lóbalta a könyökét, hamongyuk szerelem keletkezika kétember között? K - külön élünk, értsd m-már m-meg! Attólmég… mér, talána Szűzmária ésa Szentlélek együttélt? J-jaj, ne k-keverj össze mindent, Angelika újra előkapta a zsebkendőjét, végighúzta a homlokán, az orrán, a nyakán, m-

minekünk n-nem szabad… m-mi szüzességet fogadtunk… h-hát n-nem érted?!

Értem, hazudta Öcsi, megrémítette, hogy a szent asszonyt ilyen állapotban látja. A kőnyugalmú Angelika kezét tördelve hebeg összevissza. Őrület.

A szent asszony gyógyszert vett be. R-rosszul tetsziklenni? – kérdezte Öcsi bátortalanul, h - hozzakvizet? Angelika intett, nem kell. Már lenyelte a pirulát, mélyeket lélegzett. Na… induljunk, Jeremiás, fizetek.

Szótlanul haladtak a járdán. Elkísérlek, mondta Angelika, mikor befordultak a sarkon. Öcsi tiltakozott, hazatalálokén! Akkor is, b-beszélni akarok a szüleiddel. Mér? Ne izgulj, Jeremiás, veled nincs semmi baj.

A család összefutott a nagyszobában, feszült csend fogadta a szent asszony váratlan látogatását. Anya tétován kávéval kínálta, Angelika elhárította. Talán célszerű volna a gyermekeket kiküldeni, dünnyögte.

Öcsi csak néhány percig bírta a várakozást, azután – elnyomva lelkifurdalását – az ajtóra tapasztotta a fülét. Odabenn Angelika beszélt, azon a magabiztos, dallamos hangon, ahogyan mindig is szokott (dadogás nuku). Arra kérte a tisztelt szülőket, legyenek olyan szívesek lehetővé tenni a gyermekek számára a rendszeres templomlátogatást. Tudja ő, hogy a jelen helyzetben a vallásos nevelés bizonyos nehézségekbe ütközik, ám ha már egyszer a tisztelt szülők hittanra járatják Erzsikét és Jer… és az öccsét, káros törést okozhat a gyermekek lelkében az ilyesfajta tilalom.

Mi semmit sem tilalmazunk, mondta apa tompán, de mégiscsak túlzás, hogy a fiam szó nélkül elszökik hazulról, megértheti a kedves… ön is megértheti, hogy efölött nem hunyhatunk szemet.

Öcsi háta közepén hegyes érintés, Erzsébet ujja, szép dolog, súgta a nővére, te hallgatózol? Égő arccal hagyta ott az ajtót, bezárkózott a fürdőszobába. Talán jobblettvolna, haAngelika nemjönföl, gondolta. Mindegy, ezt a délelőttöt úgyse lehet megúszni szárazon.

Az apja a szokásos módon éreztette haragját: napokig levegőnek nézte. Az anyja a konyhában tartott eligazítást, Erzsi, Öcsi, apátokkal úgy döntöttünk, ha mindenáron templomba akartok menni, mehettek, de nem egyedül, majd Ilonka elvisz titeket. Anyú, én nem akarok (Erzsébet), én hittanra se akarok, mert én úttörő vagyok, és nem is megyek többet az Angelikához. Júdás, gondolta Öcsi. Nagyon remélte, hogy az Isten kellőképpen lesújt majd reá.

Ilonka a hét közepén bejelentette, nem marad tovább a családnál, testvérbátyja megözvegyült és hazahívja. Anya sírósan panaszolta apának a váratlan hírt, hát ezt nem lehet kibírni, megint rámszakad az egész háztartás, az isten csapna ebbe a hájpacniba.

A hájpacni fütyörészve csomagolt. No, fiúcska, eljött az én időm, valahára megdeglett az a rühes kutya, az a caf… majd mit mondtam. Milyenkutya? Hö, a bátyámnak a feleségére értem, gonosz asszony volt, az isten bocsássa meg neki, engemet is ő üldözött el hazúról, azt se nézte, hogy terhes vótam, nem bánta ő, mi lesz énvelem, hol fogom magamat elemészteni, a bátyámat pediglen az ujja köré csavarta, így ni! – mutatta. Vadonatúj sárga bőröndbe pakolta a cókmókját, dölyfös elégedettséggel hajtogatva a csiricsáré szoknyákat, csipkés blúzokat. Öcsi ezeket sosem látta rajta.

Hááát, Ilonka végighúzta vaskos tenyerét a kiürült polcon, szenvedtem is eleget, Csombor néném, aki a Rókusban portás, beajánlott ahhoz az orvoshoz, és ő aztán hétszázért megcsinálta nekem a terhes ségszakítást…

Dülledt szeme Öcsire tévedt, fiúcska, nem szabad ám erről az édesmamának beszélni! Ugyan, Ilonkakérem, tudoménazt! bólogatott, ami érdekes, arról nemszabad beszélni, gondolta. Jól van akkor, Ilonka leakasztotta a feszületet a falról, s a szekrény tetején porosodó Duna-parti táj visszakerült a helyére, a havas erdőben kószáló őzikék mellé.

Mérkellett azta terességszakítást csinálni? Ilonka a bőrönd zárját babrálta, mmm, hát te… még nem… nem vagy tájékozva ezekben a dolgokban, nem tudod, mi az. Detúdom, túúdom! félt, ha bevallja az igazat, Ilonka kis pisisnek nézi, és abbamarad a beszélgetés. Biztos? Hápersze! A kövér nő hümmögött (nemhiszi, gondolta Öcsi), a kofferra ült, súlya lenyomta a puffadt ruhákat, a zárnyelvek így sem akartak csukódni. Öcsi segített, katt, katt, ám amikor Ilonka föltápászkodott, blutty, a bőrönd fedele kipattant, leszakadtak róla a fémnyelvek, s a zárban rekedtek.

Azt a reborút… jól becsaptak evvel a kufferral, háromszázér vettem a piacon, tiszta új onnan, az anyátok istállóját! – spárgával körülkötözte a bőröndöt, azután lihegve az ágyra emelte, kész. Öcsi az orrát piszkálta, eszébe jutott a fehér bugyor, amellyel Ilonka hozzájuk érkezett, azzal ilyesmi nem fordulhatna elő.

Jól is néztem volna ki, ha megszülöm a gyereket, ebben a franc városban egyedül, pénz nélkül, a rohadt Krizsain az isten se bírná behajtani a tartásdíjat. Aza Krizsai tehát…? Igen, *ő,* mondta Ilonka hangsúlyosan, ‚az

igrici lókovács, egy ilyen göthös ember, hová tettem a szememet!, mindegy mostmá, ami volt, az volt… összehazudott hetet-havat, hogy a felesége dögrováson van, és majd elvesz ő engemet, közbe meg a Krizsainé máig is virul, mint a kisubickolt alma, csak *az* kellett a Krizsainak, minden férfi csak *aztat* akarja, és mi mehetünk isten hírivel, a szégyenünkkel, aztán meggyónhassuk a bűnt…

Milyenbűnt? – kérdezte ő, de választ nem kapott.

Ilonka hagymaszagú csókkal búcsúzott tőle, isten álgyon, fiúcska, tarcsál jóemlékezetedbe.

Öcsi bevette magát az elárvult személyzeti szobába, nézte Jézus helyén a fakó festményt, mely ugyanolyan ferdén lógott, mint korábban a feszület, a képhorogban lehet a hiba. Azér hülyeség, hogy Isten mindig mindent megbocsát, hameggyónják neki. Merígy akárhányszor újra elkövethetia zember ugyanazta bűnt, semmibaj, mehetgyónni. Akkor mirejó, haa zember jó? Akkor… ezígy mehet, a végtelenségig?

A *végtelenségig.* Kelemama szavajárása. A cseresnyésrétes finom volt, a végtelenségig. Az én Gyurkám halálra hajtja magát, a végtelenségig. A Bordás semmire se használható, iszik, a végtelenségig.

A vééégtelenséééggig, szokta utánozni apa gúnyosan – persze, csak a távollétében -, mert apa szerint a kelemama egy buta nő, és a Gyuri pontosan azért hajtja magát halálra, hogy ő urizálhasson kedvére. Az, helyeselt anya, nyugodtan elmehetne dolgozni, mint a többi paraszt, mint én, ahelyett hogy otthon meresztené a fenekét, közben még a háztartás sem az ő gondja, arra van a cseléd! Jó, jó, cseléd nálunk is van, dünnyögte apa. Csak volt! Igen… és nyilván lesz. Ezt miért mondod ilyen élesen, a cselédre apámtól kapom a pénzt, nem tőled! Sajnálom, én nem vagyok kisiparos, és akkor se voltam, amikor hozzám jöttél! Hát jól van na, most miért pattogsz?, az egy tény, hogy Ilonkát apu fizette. Tény vagy nem tény, felesleges örökké az orrom alá dörgölnöd. Én nem dörgölök, csak úgy mondom… szerintem mese habbal, hog az Ilonkát visszahívta a bátyja, nyilván máshová szegődött, több pénzért. Eegen… a teljes fizetésemet hazaadom, egy fillért se tartok meg magamnak, mit akarsz még? Semmit, vetette oda anya, az égvilágon semmit. Helyes, apa átment a másik szobába.

Betoppant Bucibácsi. Öcsi nem lepődött meg, Bucibácsi félévenként egyszer betoppan, előzetes értesítés nélkül, hóna alatt két irdatlan nagy, kerek cipóval. Na, hékám, itt vagyok a bucikkal.

Apa imádja a falusi kenyeret. Bucibácsi alkalmanként két-három napig marad, míg elintézi ügyes-bajos dolgait, vagyis bevásárol (ruhaanyag, facsavar, ékszíj, golyóscsapágy, kátránypapír, vízhatlan esőkabát…). A díványon szokott aludni a nagyszobában, utána szellőztetni kell, mert a huzatba beleeszi magát a lószag, Bucibácsi fuvaros a somogyszili téeszcsében, a saját államosított lovaival, ahogyan a kelepapa szokta mondani.

Bucibácsi engedélyt kért, hogy megborotválkozhassék, lekéstem vóna a vonatrúl, ezé gyöttem ilyen borostássan.

Öcsi újra beült a személyzeti szobába egy újsággal, gyakorolta az olvasást. Nem volt jó formában, minduntalan összeszaladtak a betűk, inkább csak a homályos fényképeket nézegette. Na, itta Rákosipajtás… Valami szántóföldön sétál, fekete kalapban, mosolygó férfiak gyűrűjében, s a hegyes lombú fákkal szegélyezett útra mutat. Mintha azt mondaná, erre kell menni.

Elbóbiskolt. Halk kopácsolásra ébredt, bamm, bamm, bamm.

Már besötétedett. Bamm, bamm, Milehetez?

Bucibácsi a fürdőszobában rekedt. Kulcsra zárta az ajtót, s többé nem tudta kinyitni. Apa nyomkodta a kilincset, rángatta az ajtót, s vezényelt, most csavarjad, Bucikám, balra, dugd beljebb a kulcsot, erőltesd!

Bucibácsi nem mukkant, bamm, bamm, bamm, rezgett az ajtó. Mit csinál ez? – kérdezte anya idegesen, megkukult ez? Ne rugdossad, Buci, hallod, amit mondok? – kiáltotta apa. Csönd. És: bamm, bamm. Rugdossa, összegezte apa, anya a fejéhez kapott, megőrülök. Talán rosszul lett (Erzsébet)!

Apa végül betörte az ajtót. Messziről futott neki, fájdalmas reccsenés, az ajtó kivágódott, s a – minden figyelmeztetés ellenére – közvetlenül mögötte álló Bucibácsit a vécékagylóig röpítette.

Bucibácsi szemmel láthatólag már beletörődött, hogy a fürdőszobában kell éjszakáznia, törülközőkkel megágyazott magának a kádban. Anya rátámadt, miért nem felelt a kérdésekre, miért rugdosta az ajtót, hol a kulcs? Bucibácsi szégyenlősen vigyorgott, és sokáig egy szót

sem lehetett kihúzni belőle. Később tarkóig pirulva mesélte apának, hogy első dühében a kulcsot a falhoz vágta, az pedig onnét a vécébe zuhant. Miért nem halásztad ki? Bucibácsi bambán rázta a fejét, nem vagyok én az ilyen firlefáncos kagylókhoz szokva… Bucibácsiból dőlt a panasz. Tönkretették má a falut, de teljesen. Menekül a nép onnajd. Azt hitte a

paraszt, most majd könnyebb lesz egy kicsivel, értve ezalatt a Nagy Imrének az ígéreteit, de abbul semmi se lett igaz. Persze (apa), mert mire csinálhatott volna valamit, leváltatta a kopasz.

Kiaza a kopasz? Hagyjál fiam, ezek felnőtt dolgok. Hátjóóóvanna, be akart bújni az asztal alá, apa nem engedte, menjél szépen mosakodni, késő van már, le kell feküdnöd. Apú, méghaddne! De igen, indulás, egy-kettő! E szokatlanul kemény hang megtette hatását, Öcsi duzzogva elvonult.

Ilonka híján újra anya vitte az óvodába.

Idén is elérkezett az április negyedike, illetve hát mindjárt itt van, mondta Móni, mikor befejezte a délelőtti mesét (Mása és a furfangos medvebocs), ki tudja, hogy mit ünneplünk április negyedikén?

Csak Görögági jelentkezett. Öcsinek rémlett, tavaly is volt ünnepély, szavalás, éneklés, bejöttek a szülők, de ő az egészből kimaradt: apukám, a te hadarásodat most nem vesszük igénybe (Móni)! Remélte, idén legalább a kórusba bejuthat.

Április negyedikén a szovjet hadsereg legyőzte a németeket (Görögági), és a Magyarország föl lett szabadítva, és kezdődött a szocializmus. Jól van, Ágika, okos vagy, hadd lám, emlékszel-e még a tavalyi versre, amit olyan szépen szavaltál. Görögági harákolt, s – a többiek nagy örömére – csak annyit tudott kinyögni: éljen… éljen… pillanat, mingyár mondom… éljen a…

A béke, segített Móni, éljen a béke, ismételte Görögági paradicsomszínűen, mely a nép… mely a dicső nép… nem, ez később jön, hanem a hős szabadítónk…

Na, majd átvesszük, ülj le.

Móni az idei rendezvényt a közösségi elv érvényesítésével akarta létrehozni, legutóbb, ugye, aki nem kapott szerepet, az megsértődött, most mindent közösen csinálunk, kivéve Ági versét, ami már bevált, az lesz a nyitószám. Utána két szavalókórus és közös éneklés következik. A szavalókórus azt jelenti, hogy egy verset soronként elosztunk, mindegyiket más fogja mondani, illetve többen, nem könnyű, nagyon kell figyelni. Ami pedig a közös éneklést illeti, valamennyien ott fogtok állni, és akinek nem megy, az majd csak tátog.

Az első versből Móni kihagyta, ám a másodikban két teljes sort juttatott Öcsinek. 1. *Kéz a kézben építjük a szebb jövőt* (ezt egyedül); 2. *Zakatol a sok okos gép* (ezt harmadmagával). Móni nádpálcával vezényelt,

hiába, a szavak zűrzavarrá kavarodtak. Öcsi különösen sokat rontott izgalmában, Móni szemrehányóan csóválta a fejét, kisapám…

Tesséknekem odaadnia könyvet, haddgyakoroljak otthon. Móni kétkedő tekintetét látva gyorsan hozzátette: éntudokolvasni!

Már megint fontoskodik, mondta félhangosan Görögági, Öcsit elfutotta a méreg, igenis tudok, kivette Móni kezéből a könyvet, nagyot nyelt, s rekedt hangon kezdte: A v-e-r-s a-l-k-a-l-m-as s-z-a-v-a-l-ó-k-ó-r-u-s-o-s f-e-l-d-o-l-g-o-z-á-s-r-a…

Jól van, kisapám, elég, Móni visszakérte a könyvet, hm, esetleg megpróbálhatnánk, hogy te legyél a mi kis karmesterünk, mit szólsz hozzá? Öcsi szerényen vonogatta a vállát, ám a többieknek nem tetszett ez a fordulat, én is tudok olvasni, harsogta Kerényipaja, én is, én is, én is, legalább öten jelentkeztek. A könyv körbejárt, ötből három igazat mondott. Móni négy gyufaszálat – egynek a fejét letörte – szorított az ujjai közé, sorsolni fogunk. Kerényipaja győzött, himlőhelyes arca lángolt a gőgtől, lengette a nádpálcát, elkészülni, vigyááz, kéész, rajt!

Bodor füstöt fú a kémény magosra,
Acélt dübörög a kohó vastorka,
Még vasárnap sem áll a gyár,
Kommunista műszakra jár
A munkás!

Kézakézbena jövőt… aszépjövőt… afene egyemeg! – behúzta a fejét. Jaj, kisapám, Móni sóhajtott, figyelj oda! Hátjóóóvanna.

Kerényipaja suhogtatta a pálcát, ez mindig elroncsa. Na mingyárt kileszek állítva, gondolta Öcsi.

Pihenésképpen énekeljünk!

A párttal a néppel egy az utunk, a jelszavunk munka és béke, mi kommunista ifjak ittvagyunk, mert bennünk apáink reménye…

Ebéd (Öcsi ezúttal asztalnál ülve kapta): köménymagos leves, kelkáposztafőzelék sült hússal, alma. Utálta a kelkáposztát, de hősiesen lenyomta, a rágós mócsingot pedig a szája szögletébe tolta a villával, ott fogja raktározni. Péntek van!

Egyébként sem könnyű megbirkózni az ilyen ruganyos, cipőtalpszerű hússal, hiába nyeldekli, minél erőszakosabban tereli a nyelvével a torka felé, annál inkább öklendezik. Még szerencse, hogy a szájat üregesre csinálta a jóisten.

A csendespihenő alatt a fogsora és az ajka közti résben tárolta a mócsingot. Utána kénytelen volt a szájpadlására ragasztani, mert különben Móni észrevenné a dudort. Akit finnyáskodáson kapnak, a sarokban töltheti a délutáni játékidőt.

Nem nagy ügy, egy ilyen húsdarabbal prímán elvan az ember, csak beszélni nem ajánlatos. Mikor az anyja érte jött, gyorsan magára kapta a kabátját, s szaladt le a lépcsőn. Ne rohanj, Öcsikém, várjál! Mire anya az udvarra ért, már kiköpte. Mi ütött beléd, fiam, futkorászol, mint egy bakkecske, na, majd szeptemberben a iskolában…

Megtanulom a rendet! – fejezte be Öcsi az ezerszer hallott mondatot. Ne pimaszkodj, hanem gyere, alig állok a lábamon, máma nehéz napom volt, haza is kellett hoznom a munkát. Hazahozott munka. Apa és anya hatalmas kartonlapok fölé görnyed a kerek asztalnál a hálószobában, apa számokat diktál, anya különböző színű tollakkal beírja a nyomtatott rubrikákba, a korábbi földjegyzéseket gépradírral és zsilettpengével törli. A csiricsáré számsorok átlógnak a szomszédos rovatokba, kitekeregnek a margóra. Emtézé: kétezerkétszáztíz, utosz: háromezerötszáz, mondja apa összeráncolt homlokkal, ez is féltengely? – kérdezi anya, igen, féltengely.

Öcsi tudja, az emtézé és az utosz: traktorok, anya rendeli hozzájuk az alkatrészeket. *Megy a traktor, megy a kombájn, aratnak, Lesz kenyerünk, dagadozik az asztag…*

Mikor idáig értek a költeményben, Görögági rontott, Öcsi pedig kibökte: a zén anyukámon múlik, hogy tudjanak működnia traktorok. Kerényipaja ciccentett. Detélleg, két… a zösszes traktorhoz őadjaa zalkatrészt, ésha nemad, akkornincs! Maradjunk most a versnél (Móni), elölről!

Bodor füstöt fú a kémény…

Apa kettétöri a Mátrát, rágyújt, lapoz, hengerfejek. Apa mindig segít anyának. Nem csak a traktormunkában, a főzésben is, a krumplihámozás például az ő reszortja. Öcsi szerette nézni, ahogy apa ott áll a konyhaasztalnál, csücsörített szájjal, egyik kezében a krumpli, másikban a hámozókés, minden mozdulatra rábiccent a fej ével, a háta is ring, egész teste részt vesz a paprikáskrumpli létrehozásában. A fölvágott darabokat magasról hajítja a lábosba, mintha haragudna rájuk.

Utoszhoz fékcsövek: ezerhétszázötven. Anya olyan közel hajol a papírhoz, hogy az orra szinte érinti, zsilettel kapirgálja, prk, prk, a finom port a hamutartóba söpri.

Zakatol a sok okos gép, munkálkodik a dolgos nééép!

Lesz kenyerünk… Mindennapi kenyerünket addmegnekünkma.

Vasárnap gyónás. Anya este megmosta Öcsi haját, reggel levágta a körmét, kefével gyötörte a búbot, fehér inget adott rá, s az ünneplő (kantáros) nadrágját. Apa nem mutatkozott. Angelika a ház előtt várta. A templomig egy szót sem szólt hozzá, ünnepélyes hallgatásba burkolódzott. Öcsi a bűnlajstromán tűnődött. Hacsakazt vallombe, amita zAngelikának, azmár önmagábanis bűn, most mindent elkell mondani, mindent!

A templom kihalt, csupán néhány öreg nénike gubbasztott a padsorokban. Angelika a cirádás, sötétbarna házikóhoz vezette. Várni kell, van benn valaki, súgta, megszorította a kezét, csak bátran, Jeremiás! Otthagyta, kopogósan vonult az oltár felé, leült elöl, s rögtön imádkozni kezdett. Talánértem imádkozik, gondolta Öcsi, szipákolt, rámfér.

Csöndesen nyílott a gyónófülke ajtaja. Juliska lépett ki, Öcsinek tátva maradt a szája. A szőke lány feszes nadrágján keresztül tisztán látta a rózsaszín húst, a kerek íveket, és… a bozontot. Jézusom…

Juliska nem vette észre, megállt az oszlopnál, begombolta a ballonkabátját. Tehát Juliskais. Közbenpedig meztelenkedika zErdőssanyának! Lehet, hogy pontazt… pontazért? Biztos engemis bemondott…

Angelika integetett, gyerünk! Öcsi sietve a fülkébe ugrott, a térdeplőre huppant, Atyánakés Fiúnakés SzentlélekIstennek nevében ámen, gyónoma mindenható Istennekés Istenhelyett neked lelkiatyám, hogy kiskoromtól fogva ezeketa bűnöket…

A celofánnal borított farács zizegett, Öcsi erőltette a szemét, hogy belásson, de csak sejtette odaát a pap arcát, pak, pak, miez, kopoga lelkiatya?

Halkabban, fiacskám, nem kell kiabálni, sziszegte a pap, és csukd be szépen az ajtót! Engedelmeskedett, azután zavartan meredt a rácsra. Mire vársz, fiacskám, kezdjed már! Mit? – kérdezte ő főbe kólintottan. Hát soroljad a bűneidet, de ilyen halkan, ahogy én beszélek. Elsősöris… szüleimnek sokbánatot okoztam, mert rosszalkodta, és… torkoskodtam, és nem mondtam igazat, és… és rongálniszoktam… kaparom a falat…

Aztán?

Aztán… aztán paráználkodtam! – vágta ki. Semmi más nem jutott eszébe, kétségbeesetten próbálta fölidézni a hosszú lelkiismeretvizsgálatokat, amikor vétkeinek elszámlálása oly sokáig tartott.

Kész?

Öcsi imára kulcsolt tenyere ragadt az izzadságtól. A túloldalról türelmetlen mocorgás hallatszott, azután: teljes szívemből, súgta a pap. Gépiesen folytatta: bánom mindenbűnömet, mertazokkala végtelenségig… végtelenüljóés szeretetreméltó Istent megbántottam, erősen fogadom, hogytöbbé nemvétkezem ésa bűnrevezető alkalmakat elkerülöm, kérek üdvös elégtételtés föloldozást.

Öt hiszekegyet és öt miatyánkot kapott penitenciául. Ego te abszolvo.

Vége. Föltápászkodott, hamarjában nem tudta, merre van az ajtó, se kilincs, se semmi, nyomni kell, súgta a lelkiatya, Öcsi nagyot lökött jobbra, majd balra, egyensúlyát vesztve fordult ki a fülkéből, mellbe taszítván azt a pöttöm nénikét, aki lehajtott fővel várakozott gyónásra. Bocsánat.

Leült hátul. A pad hidege csípte a fenekét. Hiszekegy… (1.) Az ujján számolta, ahogyan Angelikától tanulta.

A templom kerek, festett ablakán (röpködő angyalok a fellegek fölött) beszűrődő napsugarak a szemébe sütöttek, lehunyta. Harmadnapona halottaiból föltámada, felménea mennyekbe, üla mindenható AtyaIstenneka jobbja felől…

Szipogott, érezte, pillanatonként egy-egy kilóval könnyebbedik a teste (vagy inkább a lelke?), a súly helyét sima, hűvös nyugalom foglalta el, hiszeka Szentlélekben, akatolikus keresztény anyaszentegyházban, abűnökneka bocsánatában, atestneka föltámadásában ésa zörökéletben ámen. Hiszeegy… (2.) Biztosan tudta, Isten valóban föloldozta, pedig ő a gyónást is elrontotta, de Isten megérti, hogy az ő szíve tele jóakarattal, arról igazán nem tehet, hogy a

végén mindig balul ütnek ki a dolgok. (3.) Milyen szépis leszaz, amikormajd eltemetnek, ésa zúristen színe elé visznek, éső fölemel magához, nemkülda pokolba, hanem beereszta mennyországba. (4.) Akármit beszél apa, muszáj, hogyő létezzen. (5.)

Miatyánk… (1.)

Sírhatnékja támadt, annyira elérzékenyült. (2.) Most megtisztultam, dejóez. Ha tudtamvolna, hogyilyen… (3.) ilyen könnyű… (4.) márrég jöttemvolna gyónni. Utolsó. (5.) Mikor kikászálódott a padból, Angelika odajött hozzá, gyere, Jeremiás. A szenteltvíztartónál megnedvesített kézzel keresztet vetettek, térdet hajtva az oltáron érettünk szenvedő Jézusnak. Tükrös fények melengették az utcát, tavaszi neszek és szagok mindenütt.

Angelika alagsorába is belopództak a világosság pászmái. Öcsi még sosem járt itt délelőtt, ugrált lefelé a lépcsőn, végigjáratta a szemét a szürkére kopott fehér vakolat repedésein, képtelenségnek tűnt, hogy e szelíd folyosón szokott ő rémeket látni.

A szent asszony madártejet készített, vaníliaillat áradt szét a szobában. Az én hibám, Jeremiás, nem tudhatta, hogy a gyónást suttogva kell, nem baj, majd legközelebb… különben jól ment? – telemerte a tányért, nyújtotta. Öcsi Erdőssanya mozdulatával (jobb kéz vízszintesen a levegőbe nyes) jelezte, hogy minden rendben.

A puha fellegek olvadnak a szájban, az aranysárga lé édes-langyosan cirógatja a nyelőcsövet. Ízlik? Nagyon! Kérsz még? Hát…

Anya, temérnem csinálsz sose madártejet, amikorén annyira szeretem? Ugyan, Öcsikém, ezt most hallom először!, semmiből se áll, legyen vacsorára madártej? Legyen!

Egy olyan vastag, tojásos lötty, émelyítő cukorízzel, rajta gyűrt párnákra emlékeztető puffadékok úszkálnak. Két kanállal se ettél, akkor miért kérted? – anya csípőre tett kézzel magasodott föléje, így próbáljon az ember a kedvetekbe járni…! Öcsi hősiesen belapátolta a tányér tartalmát, ezmost egy jócselekedet, gondolta.

Lezajlott az ünnepély az óvodában. Öcsi nem vallott szégyent, hiba nélkül fújta el a rá osztott sorokat, teli tüdőből énekelt a kórusban, nem piszkálta sem a szomszédait, sem az orrát.

A szülők a falak mentén tömörültek, s minden műsorszámot buzgón megtapsoltak. Fölfedezte az apját az ablaknál, de az anyját nem látta.

Anya mérnem jöttel? Mert nagyanyádat kellett a kórházba vinnie. Mér? Mert nagyanyád beteg. Mér? Mert… már idős, és a szervezete néha rendetlenkedik, főleg a veséje, most bement a kórházba, hogy rendbe hozzák, anyád pedig elkísérte.

Pontmost, dünnyögte Öcsi rosszkedvűen, nem lehetettvolna máskor? Az nem úgy van, örülni kell, hogy egyáltalán fölvették, csak Blejel doktornak köszönhető, soron kívül szerzett szabad ágyat. Mér? Hát… háromszáz forintért. Fizetni kella kórházba? Nem… illetve… nem nagyon. Kórházide, kórházoda, nemszép tőle, gondolta ő, éppen most, amikor bennevoltama versbe. Ésa… vasárnapa zelsőáldozásomra eljön? Oda igen, oda majd ő megy. Tenem? Én nem. Azért, mert nekeda zIsten nincs? Pontosan azért. Éste haragszol, hohgyén… hogya… érted!? Nem haragszom, morogta apa, tehátigen, gondolta Öcsi. Látta az apja becsukódó

arcán, hogy már hallgatni fognak hazáig. Lépteik ritmusára megszólalt benne a zárószám, a kedvence, afolyónálállt Dunnyuska, Dunnyuska-a, Dunnyuska, alkudottépp egycsónakra, csónakra-a, csónakra… Napokig zümmögött az agyában e csiklandós dallam, sehogy sem tudott szabadulni tőle.

Esti ima: Üdvözlégy Mária, malaszttal teljes, Dunnyuska-a, Dunnyuska…

Díszszemle. Túl későn érkeztek, a kordonhoz szorult tömegben nem lehetett előre furakodni. Időnként az apja a nyakába vette, ám onnét sem látott sokkal többet. Csákók, kardok: a lovassereg. Szuronyhegyek, tányérsapkák: a gyalogosok. Ferde csövek: az ágyúk. Vasgömbök tetején derékig kilógó, tisztelgő harcosok: a tankok. Tomboló zajzavar, zsőőőőőő: a repcsik az égen, brúúúúúú: a teherautók, grrrrrr: az önjáró lövegek. A halkabb pillanatokban: pfftárá pfftárá pff, pff, pff (Rákóczi-induló). De végig, szünet nélkül: Dunnyuska-a, Dunnyuska. Mintha a tér fölé magasodó Sztalinelvtárs (bronz) is ezt dúdolná.

Meglátogatták a nagymamát. Mozdulatlanul feküdt a tiszta fehér ágyon, szürke haja az égnek állt. Öcsi puszit nyomott az arcára, bőrét végigkaristolták nagymama sörtéi. Persze, itta kórházban biztos szégyellné ollóval vagdosni, gondolta, Dunnyuska-a, Dunnyuska. De még szörnyűbb, hogy az első áldozásra indulván, a templomból az utcára szűrődő orgonaszóban is: Dunnyuska-a, Dunnyuska. Öcsi nagyokat nyelt, s a tenyerébe karmolt, bocsássmeg, Isten, sűrűa zerdő, nap sosejárja, nemszól benne csahalohogány. A templomban előre ült, remélvén, hogy Isten közelsége segít legyűrnie ezt a makacs muzsikát. Valóban, amikor a pap bevonult kíséretével, Öcsiben áhítatos csönd lett. Hátrasandított. Anya a gyónófülkének támaszkodva álldogált, és – semmi kétség – sírt. Csaknema záldozás miatt? Vagy… talánazért, merapa…? Zavarodottan fészkelődött odakéne mennihozzá, megvigasztalni.

Nem mert fölállni, túl közel volt az oltárhoz, az imádkozó lelkiatyához, mitszólna, haén kicsörtetnéka sorból? Ismét hátranézett, az anyját már nem látta. Ésa zAngelika holvan? Tekergette a nyakát, de a szent asszonyt sem találta meg.

Előkotorta a zsebéből az anyjától kért forintost, tenyerei közé szorította. Amikor aztán hozták a perselyt, látványos mozdulattal dobta be, tessék, Isten.

A mise végén beállt az ostyára várók sorába. Odajött hozzá az egyik ministráns, kérdezte, hogy elsőálodzó-e, majd – három fiúval és két lánnyal együtt – az oltár kőkorlátjához vezette. Le kellett térdepelniük, a pap otthagyta a felnőtteket, s először az ő szájukba adta az ostyát, Krisztust testét. Soronkívül foglalkoznak velünk, gondolta Öcsi, mint nagyivala kórházban. Lehajtotta a fejét, ahogy kell, igyekezett mozdulatlanul tartani a nyelvét, az ostyát megrágni szigorúan tilos, magyarázta Angelika, az ember szépen megvárja, míg szétmállik, azután lenyeli.

Igenám, de a síkos korong a torka felé csúszott, Öcsi öklendezett, nagy nehezen visszaköhögte, a nyál az állára fröccsent, óvatosan a keze fejébe törölte. Akkor az ostya fölragadt a szájpadlására, jesszus, ez sosefog szétmállani nekem, a többi elsőáldozós már a helyére ment, csak ő küszködött ott egyedül. Eszébe jutottak az óvodai mócsingok, kaparta a nyelvével az ostyát, hiába. A pap ránézett, intett neki, hogy térjen vissza a padsorba, demég ittvana szájamba, nyögte Öcsi hangtalanul, a pap újra intett, ő égő arccal állt föl, ilyena zén formám, iszkolt hátra, s akkor… jaj! Az ostya hirtelen a fogai közé siklott, ő önkéntelenül megrágta, úgy nyelte le.

Namostvégem. Mostvégemvan. Ezfőbűn. Főfőbűn. Búgott az orgona. Várta, hogy lesújtson rá az Isten, amiért beleharapott Krisztus – Istennek fia – testébe. Ezt nem lehet megúszni szárazon.

Ráadásul – amikor mindenki fölállt – ülve maradt a zsoltár alatt, magába roskadva. Persze, mostmár tökmindegy. Úgyis végemvan. Ezekután…

Szipogva készült a halálos csapásra. Az járt a fejében, hogy akkor aztán sírhat anya, ha ő itt… ha ővele… ha őt…

Angelika sosem mondta, mit tesz az Isten a hozzá hasonlókkal. És ahogy teltek a másodpercek, pislákolni kezdett a reménység, talánha hamar meggyónom.. talán föloldozhata pap. Negyven miatyánk, negyven hiszekegy. Vagy száz. Legalább.

Riadalma csillapodott. Látta a közömbös arcokon, hogy senki sem vette észre, mi történt. Talán a pap…? Ágaskodott, tekintetét odakínálta a papnak, vessen rá szigorú pillantásokat, vagy ráncolja a szemöldökét, ha… Nem. A pap énekelt. Imádkozott. Énekelt. Imádkozott. Áldást osztott. Ővele nem törődött.

Majd megbeszélema zAngelikával. E gondolattól olyanféle könnyebbülést érzett, mint a gyónás után. Jó jel.

Dáádúúdáádúú, dóóó, hömpölygő orgonaszóval ért véget a mise. Keresztet vetett, s kábán ballagott ki a kapun. Dunnyuska-a, Dunnyuska. Elmosolyodott, na, helyben vagyunk. Miér sírtál? – kérdezte anyát. Én? – anya csodálkozott, miről beszélsz?

Öcsi estére belázasodott. Vacogott a paplan alatt, a lába jégcsap, a feje tűzgolyó. Harmincnyolc öt, mondta anya apának elvékonyodó hangon, mikor kivette Öcsi hóna alól a lázmérőt. Fáj valamid, fiam? – apa a homlokára helyezte a tenyerét. Nem, csakfázok. Apa keze nyugalmat árasztott, ezjó, még hagyjad!

Anya izgatottan sürgött-forgott, megnézte a nyelvét, tapogatta a gyomrát, a nyakát, a fültövét, újra bedugta a hőmérőt, mozdulatlanul tarsd a karod!

Harmincnyolc hét.

A szülei a benyílóban tanácskoztak, sutyorgásukból semmit sem hallott, de azt megértette, hogy komoly a baj. Sajogni kezdett a háta közepe, s hiába forgolódott, a fájdalom nem szűnt, inkább erősödött. Gyertekbe, mostmár van fájás!

Amazok nyomatékos pillantásokat váltottak, apa kiment a szobából, hovamegy? – kérdezte Öcsi anyát. Hívja a doktor bácsit, hogy megvizsgáljon, biztonság kedvéért.

Hú… késdöfések a hátában. Talána zostya miatt…? Anya gyógyszert hozott, s egy pohár vizet, vedd be szépen. Mi ez? Semmi különös, lázcsillapító.

Erzsébet anya segítségével összeszedte a saját ágyneműjét, közben bizalmatlanul méregette Öcsit. Micsináltok ti? A nővéred a kanapén fog aludni, mert hátha… talán ragályos, sosem lehet tudni… az ilyen kiütések…

Kiütések? – az arcához kapott. Apró dudorok. A nyakán is. A mellén is. Jesszus! Ezér égettúgy a pofám.

Kapd már be a gyógyszert, szólt rá anya. Engedelmesen a nyelvére rakta, kortyintott a vízből, szétáradt a szájában a keserűség. Jól van, Öcsikém. Ő kiabálni kezdett, ne Öcsikézz, én nemvagyok Öcsike, ezerszer kértemhogy ne Öcsikézzetek! Rendben van, Öcsikém. Anya!!! Apa jelent meg az ajtóban, nyugalom, fiam, ne hagyd el magad, hamarosan itt lesz a doktor bácsi, tudod, a Ganz doktor bácsi, a bajuszos. Erzsébet kivonult a cuccával, apa az ágy szélére ült, tudom, Öcsikém, hogy fáj, de…

Nemvagyok Öcsi!!, én Jeremiás vagyok! Apa ütődötten nézett rá, majd anyára, és megint rá. Ő a fal felé fordult, hagyjatok békébe.

Félrebeszél, súgta anya apának.

Nagyot rúgott a paplanba, nemvagyokén hülye, gondolta, mérbánnak velemúgy, mintegy hülyével?

Később – mikor anya kiment – megkérdezte: apa, tetudod, hogy mivan velem? Sejtem. Akkor mongyad! Hát… beteg vagy… kanyarót kaptál, vagy himlőt.

A hatodik csapás: hólyagos fekély, fekete himlő!

Mikor fogok meghalni? Sokára, felelte az apja erőltetett nevetéssel, nagyon sokára. Hazudik, gondolta Öcsi, tisztasor… mérnem lehet megmondania zigazat?, nemvagyokén gyerek, értemén, tudomén. Behunyta a szemét.

Fiúcska!

Csodálkozva egyenesedett föl, nahát, a zIlonka, anya, anya, a zIlonka visszajött hozzánk, könnyebb leszmajda háztartás! Az anyja nem válaszolt, biztos már lefeküdtek aludni, igen, az ajtón túl sötétség.

Jeremiás! – Angelika közeledett, Öcsi a falnak vetette a hátát, jajdejó… Angelikanéni, én nemakartam… véletlenvolt, ésmost mégis…

Halkabban, fiam, úgy, ahogy én beszélek! – a lelkiatya. Angelika előrelátó, idehozta nekem, hogy gyónhassak.

A pap köpenye lobogott, kezét magasba emelte, Öcsi lesütötte a szemét, gyónoma mindenható Istennek…

Juliska lépett be az ajtón, ballonkabátja szétnyílt, alatta semmi, csak a meztelen hús. Finom vállrándítás, a ballon a földre hullik. Csakígy… mindenki előtt? Ám addigra már ketten maradtak a szobában, hova lettekezek? – perzselte a bőrét a látvány, Juliska kacsintott, megmarkolta a bozontját a… *ott,* ahogyan Erdőssanya mutatta. Kéremszépen, netessék…

paráználkodás… netessék! Dugd be a fütyidet, dugd be ide, Juliska föllibbent az ágyra, illegette magát, mintha tükör előtt volna. Netessékezt… jaj…

Semmi baj! – Ganz doktor májfoltos arca cserepekből állt össze, ujját végigjáratta Öcsi dudorain, semmi baj, ismételte gondterhelten. Ő körülsandított, a háttérben apa és anya. Hovalettek? – a szeme lüktetett, behunyta. Ülj föl, meghallgatlak. Minek? A doktor bácsi heherészett, apa Öcsi háta alá nyúlt, tartotta a vizsgálathoz, mint egy bábut. A doktor kopogtatott, tapogatott, hallgatózott, sóhajt!, sóhajt! – ismételgette. Azután

félrehívta apáékat a sarokba, tompított hangon tárgyaltak. Öcsi alvást színlelve fülelt.

Tüdőgyulladásra gyanakszom, de a kiütéseket viszont nem értem, evett valamit ez a gyerek, amit máskor nem szokott? Anya fölsorolta az aznapi étkeket, a doktor nyökögött, a fene tudja… Anya tördelte a kezét, biztos hogy nem kanyaró, vagy skarlát, vagy…? Fordulj a hasadra, injekciót kapsz (Ganz doktor). Nem mozdult, énalszok, gondolta. Anya a vállát nyomogatta, Öcsikém! Nemvagyok Öcsikém! Na jó, apa elvesztette a türelmét, hasra feküdni, gyerünk! Nemkell nekema zinekció. Ezt bízd rám (Ganz doktor), nem fog fájni. Öcs… fiacskám (anya), ne húzd az időt, tudhatod, hogy csakis a te érdekedben…

Nemkell nekema zinekció, hagyjatok békén. Apa a karjába markolt, de Öcsi a falnak vetette a hátát, az ágy támlájába kapaszkodott, hagyjatok, úgyis meghalok. Beszélsz összevissza (anya), tüdőgyulladásba nem szokás belehalni. Annyira félsz attól a kis szúrástól (Ganz doktor)?, nem fog fájni, becsületszavamra, észre se veszed majd. Azt akarod (apa), hogy kényszerítsünk?

Megmakacsolta magát, hagyjatok. Azok tanakodtak, majd mindhárman ráugrottak, anya a lábánál, Ganz doktor a derekánál, apa a karjánál, ő karmolt, csapkodott, harapott, rúgkapált, nem bírtak vele, visszavonultak. Nemkella zinekció, semmisekell, acsarkodva döngette a falat a hátával.

Behívták Erzsébetet, négyesben kezdték újra a támadást, na teis, terohadt, kéjesen a nővére mellébe öklelt a fej ével, Erzsébet ettől felbőszült, akkorát sózott a gyomrára, hogy elállt a lélegzete. Pillanatnyi gyöngülését apáék kihasználták, a hasára fordították, anya letolta a pizsamanadrágot. Még hánykolódott egy darabig, aztán belátta, minden hiába. A szúrásnál is jobban fájt Erzsébet jelenléte, vigyoroga rohadék, övönalul ütött, ezigazán nemgilt.

Ahelyetthogy megmondanák őszintén… durváskodnak itten. Engem nemlehet becsapni, tüdőgyulladásoznak ésinekcióznak, közbe hólyagosfekélyem van, feketehimlő, apais mondta, himlő… Így bánnakegy haldoklóval…

Lihegett. Hívjátoka zAngelika nénitide! Nemhalljátok? Sötétség. Amikor szükségvolna rájuk, kimennek, ésleoltjáka villanyt… Angelika! Angelikanővér! Angeeliikaa!!! A zutolsókenet kell, merén… Énmár… hévalaki!

Nemhallják.

Gyűrkölte a nyirkos paplant, fölkavarodott gyomrából visszajött az este lenyelt gyógyszer epeíze. Angelika! Anya! Ilonka! Vagyvalaki! Ne, a Ganzdoktort küldjétekel, hagyjatok! Bágyadt fények a szobában, csuromvizesen ébredt, anya a redőnyt húzta föl, hogy vagy? Ellenségesen hallgatott. Mindjárt itt lesz a doktor bácsi!

Reggelire kekszet kapott teával, bánatosan majszolta. Hogy vagy (apa)? Kétértelmű fejmozdulattal válaszolt. Hogy vagy (Erzsébet)? Nyelvet öltött, biztosra vette, hogy a nővérét anyja küldte be, magától nemjutna eszébe, felőle megdögölhetekén.

Hogy vagyunk (Ganz doktor)? Jól, mondta gyorsan, nehogy a bajuszosnak kedve támadjon egy újabb döfésre. A doktor hallgatózott, kopogtatott, tapogatott, sóhajt!, sóhajt! – csóválta a fejét, nem tetszik ez nekem. Nekemse.

Anya az ebédet is ágyba hozta. Rántott leves, krumplipüré, tükörtojás.

Beoldalgott Erzsébet, az asztalra csüccsent, lábát lógázva figyelte Öcsi kosztolását. Mitakar ezitt? – úgy tett, mintha észre sem venné a nővérét.

Kórházba mész, bökte ki Erzsébet. Én? Te. A nagyihoz? Dehogy, gyerekkórházba. Mér? Hülye, hát mire való a kórház, ott gyógyítják a betegeket.

Gyanakodva fogadta a hírt, taláncsak heccel. Honnantudod? Hallottam, anyuék megbeszélték a Ganzzal. Aha… ésmérnem mongyák megnekem? Nyilván közölni fogják, ha itt lesz az ideje.

E szabatos stílussal Erzsébet fokozta Öcsi ellenszenvét, örökké játsszaa zeszét. Rosszkedvűen kapirgálta a villával a tányért, mindent éntudokmeg legutoljára.

A kiütések már az egész testét berücsközték. Fáj (anya)? Nincs válasz. Ne vakargassad (apa), jó? Nincs válasz. Kíváncsi vagyok, mikorakarják közölni, gondolta. Miértelme vanenneka zőszintétlenségnek?

N-e l-e-g-y-ü-n-k ő-s-z-i-n-t-é-k…

A göböcskék nem fájtak, csak viszkettek, minél többször szántott rajtuk végig a körmével, annál inkább. Lehethogy ezisa büntetésbe tartozik.

Apa és anya, akár egy gyászmenet, megálltak az ágy lábánál. Tudom, Öcsi legyintett, kórház. Apa vitte be, taxin, kora reggel. Hosszú volt az út, lassan eltűntek az ismerős utcák. Ezmég Pest? Újpest.

Flegmája csak addig tartott, míg az apja a kockaköves folyosókon a kórteremhez vezette. Fehérre mázolt falak és padok, tömény gyógyszerszag,

a duplaszárnyú ajtó nyitva, látszanak a vaságyak, legelöl egy puffadt fiú kivörösödve harákol, majd zsebkendőjébe köp. Öcsi gyomra fölkavarodott, s hirtelen tört rá az ijedtség, az apja sorsára fogja hagyni ezen az utálatos helyen, mileszvelem? Magában darálni kezdte a miatyánkot.

Ne szarj be, testvér! – apa átölelte, lesz még szőlő, lágy kenyér. A mondat második felét énekelte. Dalolászik, gondolta Öcsi, könnyűneki, mingyár elmegy, deén…?

Jött Ganz doktor, megveregette az arcát, na Öcsi, ablaknál lesz az ágyad, mit szólsz hozzá? Érezte, ez valami soronkívüliség, mégsem tudott örülni neki. Sokat adott volna érte, ha hirtelen otthon teremhetne, s lefekhetne a saját ágyába.

Ehelyett át kellett öltöznie a csíkos kórházi pizsamába, apa biztatóan intett neki az ajtóból, ő úgy tett, mintha nem venné észre, végigvetette magát a hűvös ágyon.

Öcsi! Öcsííí! – a szomszédja, egy füligszájú srác szólongatta. Mivan? – odafordult. Tudsz sakkozni, Öcsi? Nem nagyon, visszasüppedt az ormótlan párnába. Mégittis Öcsizni fognak, gondolta leverten.

Az ápolónő megmérte a lázát és a pulzusát, fölírta az ágy lábánál fémkeretben lógó papírra. Az a lázlap, közölte füligszáj, én pedig a Karcsi vagyok, tégedet mivel hoztak be? Aztmongyák, tüdőgyulladás. Karcsi legyintett, á, barétom, az semmise, az majdnem mindenkinek van itten, a sok fekvéstől. Asok fekvéstől? Bizony ám. Hülyeez, gondolta Öcsi, a fekvéstől nemlehet betegneklenni. Nem hiszed? Hát… nem nagyon. Kérdezd csak meg az orvostól, mert akit túl sokáig fektetnek, az egykettőre tüdőgyulát kap, és ezen kívül kelések lesznek a seggén, tudd is meg… látom, ez tégedet már nem fenyeget, skarlátod van, vagy mi? Öcsi nem válaszolt, Karcsi fontoskodva kijelentette: majd a vizit után tisztábban látunk, mingyár ideérnek.

A vizit féltucat fehérköpenyes doktor volt, köztük Ganz, élükön pedig egy kis pocakos öregúr, a prof! – súgta Karcsi. Idegen szavakat mormoltak, melyek Öcsit a templomi szertartásra emlékeztették. Latinul beszélnekezek? Karcsi bólogatott, hát persze, a latin az orvosi nyelv. Köhögsz? – förmedt rá a prof reszelős hangon. Nemköhögök. Fulladsz? Nemfulladok. Viszketsz? Viszketek. A prof biccentett, a lázlapra pillantott, pneumónia, dünnyögte, átvilágítás volt? Ganz doktor a fejét rázta, még nem. Majd utána tisztábban látunk! Öcsi fölkapta a fejét, mintha Karcsit hallaná.

A menet a túloldali ágyakhoz fordult. Pneumónija, pneumónija, ismételgette magában Öcsi, hogy el ne felejtse. Később Karcsi felvilágosította, ez a tüdőgyulladás latin neve.

Hányéves vagyte? Háromnegyed hét, és te? Hatleszek. Kis pisis, Karcsi vigyorgott. Vagyte! Na, csak meg ne sértődjél nekem. Hátjóóóvanna… iskolábajársz? Nem, én mindig beteg vagyok, tüdőtályogom van és gennyes köpetem, abcesszusz pulmonisz. Miótavagy itten? Hajjaj! – Karcsi belezongorázott a levegőbe, nem is megyek ki innét. Hanem? Hanem meghalok. Pontte? Pont én, mit szólsz hozzá!

Ezek után már nem tűnt olyan nagy dolognak, hogy ő két napja egyfolytában a halálra készülődik. Talánitt mindenki?

Az ebédet kerekes zsúrkocsiról osztotta egy – Ilonkára hasonlító – asszonyság, az éjjeliszekrényre rakta a tányérokat. Tésztás leves, tejberizs kakaószórattal, meggybefőtt. Mindig ágybalehet kajálni? – kérdezte Karcsitól. Persze. Nemrossz.

Dugig ette magát, elálmosodott. Mire fölébredt, már égtek a porcelánburás lámpák. Ásítozott. Na (Karcsi), játszol egy parti sakkot? Játszhatok.

Tíz lépésben kikapott, folyton elnézett valamit, pedig Karcsi rá-rászólt, ne oda, ott sakkba lépsz; hülye, rögtön lecsapom a királynődet, ha nem véded a bástyával; vak vagy?, nem látod a futómat? Hátjóóóvanna.

Nyújtózkodott, most micsinálunk estig? Döglünk. Tessék??? Heverészünk, barétom. Nemlesz vizit vagyvalami?

Karcsi röviden ismertette a napirendet. Vizit csak délelőtt van, a vizsgálatok – röntgen, ékágé, vérvétel satöbbi – úgyszintén. Ebéd és vacsora között: folyamatos döglés, esetleg séta a folyosón.

Nemuncsi? De igen, az kell a gyógyuláshoz, semmi izgalom, sok szundi, rendszeres étkezés, hm, szereted a mákos tésztát? Igen, mér? Mákos tésztát kapunk vacsira, cseréltem volna. Hogyan? A holnapi húsomat odaadnám érte. Honnéttudod, hogyma mákostészta lesz? Anna nővér mondta. Nővér? Hát a nővérke, az ápolónő.

Öcsi megint rosszkedvbe süllyedt. Angelika nővér – a lelkiatya – a gyónás – az áldozás – a megrágott ostya – halálos bűn – Juliska – pokol – tűz… Kiütései lángoló viszketéssel jelezték, hogy nem múltak el, sőt.

Három fehér tablettát adott az éjjeles nővér vacsora után, vedd be.

Délelőtt röntgenre vitték, a félhomályos vasfülke: akár egy modern gyóntatószék, csak éppen állni kell benne. A viziten semmi új, köhögsz?,

fulladsz?, viszketsz? – a prof megtapintotta a dudorokat, fölvételek? Csak holnapra ígérik, mondta hátul Ganz doktor, holnapra, ismételte a prof ellenségesen, Ganz doktor széttárta a karját, a prof biccentett, akkor penicillin, Ganz

doktor vadul bólogatott.

Délután bejött anya, Öcsi csodálkozott, tudta, csak szerdán és vasárnap van látogatás, később Karcsi elmagyarázta, hogy húsz forintért a portás félrefordul.

Soronkívüliség.

Anya négy krémest hozott, és egy sárga villamost, tudott csöngetni, ha az ember megnyomta az áramszedőjét. Öcsinek nagy sikere volt vele a kórteremben, a kocsi kézről kézre járt, muti, add ide, nekem is!

Ebéd után sakkozott Karcsival, vesztett. Benézett hozzá Ganz doktor, hogy vagy, kislegény? Jól.

Mintha évek óta volna itt, az óvoda, Angelika, Erdőssanya, a háromház udvara végtelen távolinak és elérhetetlennek tűnt.

Döglés. A félálomban töltött órák a kórházi életet lebegő időtlenségbe burkolták, összefolytak a napszakok. Lassan elfeledkezett a halálról, halványult a pokol, és… az Isten is. Először megrémült, amikor rájött, hogy itt még egyszer sem imádkozott, gyorsan végighadarta a miatyánkot. Ám azután újra és újra megfeledkezett a napi kötelező imákról, lelkifurdalása jótékony bágyadtságba ágyazódott. Különbenis, a Karcsise imádkozik, őmaga mondta, pedig őneki tüdőtályogavanés gennyes köpetje, de nem imádkozik…

A füligszáj srác kijelentette: ő materialista. Azmi? Hát, hogy szarok az istenre. Öcsi magában keresztet vetett.

Háromszor kapott injekciót a fenekébe, biztosra vette, csakis Ganz doktornak köszönheti, a ző mániájaa zinekció. Anna nővér adta be, vele nem érdemes kötözködni, mert szó nélkül szájon vágja az embert. Akkormár inkábba zinekció.

De a kiütések rendületlenül vesztegeltek a testén. Apa és anya mindig aggódva szemlélte a dudorokat, anya egyszer kifakadt: összevissza beszél a Ganz, szerintem halvány fogalma sincs, hogy mi ez! Apa csitította, világosan megmondták, allergia. Allergia, ismételte anya éllel, és evvel kész?, várjuk ölbe tett kézzel, hogy elmúljon magától? Én nem vagyok orvos. Talán át kellene vinnünk egy másik kórházba a gyereket.

Nevigyetek! – ittmár jól megvagyok, gondolta. Úgyse a Ganz doktor a lényeg (Karcsi), hanem a prof. Igaz (anya), keresd meg a professzort.

Apa bátortalanul fölvetette, hogy menjen inkább anya, hiszen ő kételkedik Ganz doktorban, végül aztán – te vagy a férfi (anya)! – kelletlenül elballagott a főorvosi irodába. Hamarosan visszatért. Na (anya)? Ugyanaz, allergia, látod, kár izgulni. Adtál neki? Apa az ujjával mutatta: kettőt. Nem kellett volna inkább hármat? De (Karcsi)!, a profnak háromszázat szoktak. Anya: szemrehányó tekintet; apa: legyintés.

Vacsora: tej, körözöttes kenyér. Utóbbit Öcsi elcserélte két almára azzal a kövér sráccal, aki éjjel-nappal ugatva köhögött.

Délutánonként már kiengedték őket az udvarra. Csak tíz percre (Anna nővér), rögtön jöttök befelé, mihancs szólok! Ez a mihancs Öcsinek nagyon tetszett. Mihancs bemegyünk, játszokveled egyparti sakkot! Á, Karcsi fintorgott, susztermattot kapsz megint, sose figyelsz oda. Hátjóóóvanna.

A rövid séták idejére kiadták otthoni ruhájukat a fehér szekrényből. Öcsi rá sem ismert Karcsira abban a lötyögős kék öltönyben és szürke ballonkabátban. A pizsama sokkal jobbanáll neki.

Újabban a vérét vizsgálgatta Ganz doktor, emiatt háromszor vettek tőle, vénából. Szőke nő a laboros, a sikeres műveletek után Balatonkockát ad. Barétom (Karcsi), az egy kúrva. Hogyértve? Ne viccelj, rájárnak az összes orvosok, mindig az ügyeletessel zárkózik be. Ezbiztos? Barétom! – Karcsi lemondóan ingatta a fejét.

Este Öcsi a folyosón ólálkodott. Az ügyeletes szoba ajtajának tejüvegkockája mögött dereng a lámpa fénye. Lehethogy odabenn…?

Juliskáról álmodott. Ő a tűzoltólétrán, Juliska pedig a fürdőszobában, mely tulajdonképpen a labor, fecskendőkkel, kémcsövekkel, klórszaggal. Juliska szétnyitja fehér köpenyét, csábosan integet, gyere be, ő nyújtja a kezét a párkány felé, aztán lezuhan a mélybe. Majd újra elölről. A harmadik zuhanásra ébredt.

Séta után Anna nővér idegesen rohangászott a teremben, hol van Kovács Pisti? Kiaza Kovács? Hát a köhögős (Karcsi)! A köhögős nincs sehol. A srácok csoportokba verődve tárgyalták az esetet.

A köhögős megszökött. Átmászott a kerítésen. A sapkája ott hevert a porban. Anna nővér vitte a bűnjelet az igazgatóságra.

Nagy dolog (Karcsi), fogadok, estére visszahozzák, de holnapra biztosan.

Lámpaoltás után kiáltozás hallatszott. Mivan? Karcsi fölkelt, a nyitott ajtóhoz lopakodott. Integetett Öcsinek, hogy jöjjön oda.

A folyosón egy kopasz, vörös arcú férfi lökdöste maga előtt a köhögőst, ne bömbölj mán, te szerencsétlen, hadd abba, mer kiverem belőled a szuflát! A köhögős a zsebkendőjébe trombitált, a férfi a kórterem felé taszította, Öcsiék a helyükre iszkoltak.

Az éjjeles nővér hamarosan behozta a köhögőst, ülj le szépen, súgta neki, a puffadt fiú az ágyra zöttyent, haza akarok menni, vonította. Szedd össze magad, micsoda beszéd ez? Haza akarok menni. Hova tetted a pizsamát? Haza akarok menni. Eldobtad? Haza akarok menni.

Én is haza akarok menni, szólalt meg egy nyafogós hang. Én is! Én is! Haza! – már mindenfelől kiabáltak, gyulladt a villany, tizenkét üvöltő száj kórusa, haza akarunk menni! A nővér tapsolt, topogott, hiába, a lángra lobbant indulatok égették az agyakat; döngölték a lábak a sodronyokat, püfölték a tenyerek a párnákat, HAZA AKARUNK MENNI! Futva érkezett az ügyeletes orvos, tehetetlenül állt meg az ágyak között, mögötte a köhögős srác apja, olyan arccal, mintha ökölpárbajra készülne.

Öcsi torka szakadtából bömbölt, hánykolódott e kéjes dühroham örvényeiben. Az ápolónő egy vödör vizet hozott, a köhögős arcába loccsantotta a felét, s a következő ágyhoz lépett. A kórus elhallgatott. Vége, gondolta Öcsi szomorúan, kár, olyanjólesett.

Később újra és újra fölharsant benne az üvöltözés visszhangja, haza akarunk menni. Tényleg… meddig kellmég ittlennem? A viszketés csökkent, a lázát lenyomták, de a dudorok maradtak, Ganz doktor hiába vacakol két hete a vérével, semmi újabbat nem tud kisütni, hátmilesz?

Éjszaka Karcsi rohamot kapott, fuldokolva vergődött a párnán, hívjama nővért? – kérdezte Öcsi, Karcsi a mutatóujjával nemet intett, majd elmúlik, lihegte, amikor levegőhöz jutott. Jézus…! Karcsi párnája csupa vér, ő közelebb hajolt, hátha csak képzelődik a sötétségben, nem, vér, Karcsi szájából a hörgés ritmusára fröcskölődött, néhány csepp Öcsi arcára hullott. Fölpattant, hogy segítségért szaladjon, de Karcsi megmarkolta a csuklóját. Nővérkenővérke, gyorsanide! – kiáltotta ő.

Az ápolónő klaffogó papucsban fordult be az ajtón, villanyt gyújtott, hátrahőkölt, rohant az ügyeletes orvosért. Marha, zihálta Karcsi, ez semmi, el… elmúlik!

Az orvos egy szürkeköpenyes férfival érkezett, megragadták az ágyat, vitték kifelé, Öcsi futott mellette, mert Karcsi szorította a karját. Menj

vissza, fiacskám, szólt rá menet közben az orvos, háthogyan?, nemereszti! Bekanyarodtak a folyosón az intenzívbe, Öcsi szíve súlyos vasdarabbá vált, éppen Karcsitól tudta, hogy akit ideraknak, az kamped, ist… Istenem, haddne halj onmega Karcsi, énIstenem, jóIstenem, bocsásdmega vétkeinket, miatyánk kivagya… hiszekegy… üdvözlégyMária, malaszttalteljes…

Az orvos töltötte a fecskendőt, az ápolónő letörölte Karcsi könyökhajlatát alkoholos vattával, Öcsi a húsba merülő tűre borzadt, eszébe jutott: az inekció (Karcsi), barétom, annyit ér, mint pofon a szarnak. Istenem, könyörgökhozzád, neengedda Karcsit, csupáncsak azértmer materilista, olyan jófiú, neengeggyed őtet!

Közben a szürkeköpenyes igyekezett kiszabadítani Öcsi csuklóját, egyenként feszegette Karcsi ujjait, az anyád istenit! – nem boldogult vele. Hagyja most már, mondta az orvos fakó hangon. Karcsi arcán összerándultak az izmok. Úgy maradt. Abban a furcsa, majdnem vigyorgó fintorban.

Vihetem (a szürkeköpenyes)? Viheti (az orvos), Jencikém. A szürkeköpenyes fölnyalábolta Karcsit, a merev ujjak lecsúsztak Öcsi csuklójáról, mint egy szoros karkötő. Karcsi lába a léptek ütemére himbálódzott a levegőben, a szürkeruhás beszállt vele a liftbe.

m-most… m-mivan? Nővérke (az orvos), vigye vissza a kisfiút a helyére. Meghalt a Karcsi? Gyere már (az ápolónő)! Meghalt??

Az orvos hátat fordított. Öcsi látta, a nyakán világosan kirajzolódik egy kék ér. Onnan könnyűvolna vértvenni, gondolta. A nővér kézen fogta, húzta kifelé. Öcsi megbotlott, lehuppant a kőre, vinnyogva sírt, tekegyetlen Isten, tekegyetlen, rossz isten! Az ápolónő próbálta talpra állítani, hagyjatok! – kapálódzott, az orvos lefogta, nyugodjál meg, fiacskám… mi a neve?

Az ápolónő vállat vont, Öcsi. Figyelj rám, Öcsi, bejössz hozzám az ügyeletes szobába, ott fogunk aludni ketten, akarod?

Öcsi semmit sem akart, patakzott a könnye, egyszerre fájlalta Karcsit és saját magát, énis ígyfogok… Rosszul mondtaa zAngelika, nem mindig bocsájtmega zisten.

Betámogatták az ügyeletes szobába. Két ágy volt itt, az innensőre fektették, az ápolónő letörölte az arcát vizes ruhával, aludjál szépen, Öcsike, ne gondolj a Karcsira, neki már semmi se fáj, végeredményben ő is csak alszik… mélyen. Meghalt, motyogta Öcsi, az orvos sóhajtott, adjunk neki egy nyugtatót?! Az ápolónő nem tudta, kérdés ez vagy kérés, tétován

levette fehér fityuláját, ugyanakkorát sóhajtott, mint az imént az orvos. Tíz éve vagyok a gyerekeknél, mondta azután, tíz éve, doktor úr, az orvos legyintgetett, menjen, Jankuráné. Kiszállta Karcsilelke, gondolta Öcsi, a pokolba vagy…? Ésmérnem láttam semmitse? Csak rángott egyet, kész.

Karcsi megkövült fintora. Csöppet sem ijesztő, inkább mulatságos. A füligszáj.

Na, Öcskös? – az orvos leült vele szemben a másik ágyra, beszélj… látom, hogy kérdezni akarsz. Öcsi megnyálazta a szája szélét, mivana… mivan utána? Nulla, a test nem mozog többé, ennyi az egész. Ésa lélek? A lélek se, a lélek megszűnik. Hogyértve? Úgy, ahogy mondom.

Öcsi túrta az orrát. Az orvos hátradőlt, nehéz fölfogni, az biztos, könnyebb azoknak, akik hisznek istenben. A doktorúrnak nemtetszik hinni? Az orvos szuszogott, teccikezel, mint egy vénkisasszony! Öcsi sértetten hengeredett a fal felé, nemmeri elárulni, biztosfél, hogy beköpöm… Hiába, a felnőttekkel nemlehet ilyesmiről tárgyalni, mermosta zistent titkolnikell. Mertmost szocili… szocializmusvan.

Reggel a saját ágyában ébredt, biztos éjszaka vitték vissza, amikor aludt. Hol a Karcsi, mi van vele? – kérdezték tőle a szobatársak, Anna nővér rájuk mordult, csönd legyen, Karcsit áthelyeztük egy másik kórterembe, a földszintre! Öcsi nem bánta, hogy Anna nővér beléfojtotta a szót, minden Karcsival kapcsolatos gondolat fájó vérdarabként lüktetett. Apa és anya. Hogy vagy? Jól. Én úgy látom (apa), szépen javulsz. Igen, demikor mehetek haza? Most már hamarosan.

A régi képes-mesekönyveit szakadtra olvasta, hoztak neki újakat.

Brummi Mackóvárosban. Hófehérke és… Piroska és… Injekciók, alkarba, Ganz doktortól személyesen. Mint pofona szarnak…

De a dudorok lassan töpörödni és ritkulni kezdtek. Na kérem, Ganz doktor dülledt az elégedettségtől, tudtam én, hogy allergia, győztünk! Jósokáig tartott. Ne szemtelenkedj, te! Hátjóóóvanna… mikor mehetek haza!

Ganz doktor kitérő választ adott, meglátjuk, attól függ, hogyan alakulnak a dolgok, majd beszélek a proffal, nem olyan könnyű, az ő engedélye nélkül még fingani se lehet. A hét végén hazaengedték. Mikor az éjjeliszekrényből kipakolta a holmiját, a felső polc szögletében megtalálta Karcsi sakktábláját. SzegényKarcsi. A sportszatyorba süllyesztette. Már csak néhány dudor maradt, a hasán. Háromszor kellett injekcióra mennie Ganz doktorhoz a kórházba, míg azok is eltűntek.

Otthon minden változatlan, a szoba, az ágy, a kereszt a falon, a játékai, mégis idegennek érezte magát. Erzsébet meghízott, oszloplábai feszültek a szoknyában, majdnemolyan dagadéklett, minta zIlonka… volt. Holvan mára zIlonka!

Anyja hétfőn bevitte az óvodába. Öcsi azt hitte, izgatottan sereglenek majd köréje a többiek, s ő elmesélheti Karcsit, a köhögős srác szökését, a viziteket, Ganz doktort. De csak Móni kérdezte meg: jól vagy, kisapám? Jól.

Nem hiányoztamén ezeknek.

Angelika zavart mosollyal fogadta, ne haragudj, Jeremiás, rosszkor jöttél, ötre egy tanítványomat várom. Hátcsak… csakhogy mondjam, megvagyok gyógyulva. Ennek örülök, Angelika kikísérte. Öcsi a lépcsőről visszafordult, mikorjöjjek? Angelika arcán szétterült a csodálkozás, nos… tudják a szüleid, hogy te továbbra is… tehát hogy hozzám akarsz járni? Öcsi nem értette, miértne járnék?

Angelika a haját igazgatta, jól van, de a régi napjaidat másnak adtam, szóljál anyukádnak, jöjjön el, hogy megbeszélhessük… az új időpontokat. Öcsi bólintott, majdszólok. Azt hittem,

már nem is emlékszel rám, oly sokáig voltál oda. Ugyan, Angelikanéni! A szent asszony a szája szélét rágta, a nővéred egyik napról a másikra kimaradt.

Ez eléggé szemrehányóan hangzott. Énnemvagyok *Erzsébet!* – mordult fel Öcsi. Helyes, Jeremiás, szóljál akkor az édesanyádnak.

Hápersze.

A háromház udvarán Erdőssanya Turaival lábtengózott.

Szijótok.

Élsz még (Erdőssanya), apuskám? Élek. Buff, buff, a labda pattogott. Meggyógyultál (Turai)? Igen. Buff, buff. Öcsi várt, remélte, hogy megkérdezik, akar-e beszállni, de semmi. Buff, buff. Szevasztok.

Hol voltál? – anya csípőre tett kézzel kiabált vele, kezded megint a kódorgásasidat, hogy képzeled, hogy úgy leemeled a kulcsot a szögről, és mész, ez mégiscsak túlzás!

Öcsi szó nélkül vonult a gyerekszobába, ott Erzsébet ugatott rá: nem látod, hogy öltözködök, nem tudsz kopogni, ha becsörtetsz a szobámba? Dehátén… énis ittlakok, eza zén szobámis! Erzsébet megrándította a vállát, s kituszkolta őt az ajtón.

Forrt benne a méreg, azérmerén kórházban voltam, azthiszi… úgycsinál, mintha… mintha meghaltam volna. Karcsi végső fintora hívódott elő, változatlan élességgel. Összeszorult a torka.

Este Erzsébet fölvetette, mi lenne, ha Öcsit áthelyeznék a hallba, osztálytársaira hivatkozott (egyik sem alszik a fiútestvérével közös szobában), és arra, hogy tőle ne várjanak apáék jó osztályzatokat, mert így nem tud tanulni, Öcsi folyton ott lábatlankodik körülötte. Hátezt sütötteki!

Legnagyobb meglepetésére, apáék Erzsébetnek adtak igazat, győzködni kezdték őt, neked is jobb volna külön, kiürítjük a hallban a szekretert, odarakhatod a holmidat, a lapját pedig íróasztalként használhatod, szükséged lesz rá, hiszen ősztől iskolába jársz!

Beleegyezett, a szekreter vonzerejének nem bírt ellenállni. De magában azért égbekiáltó igazságtalanságnak tartotta, hogy Erzsébet ilyen könnyedén kitúrhatta a belső szobából. Azonnal hozzáláttak átrendezni a hallt, az ovális ebédlőasztalt a falhoz tolták, a sarokba került Öcsi ágya, és a fiókos szekrényke, ami eddig is az övé volt.

A lehajthatós szekreter – ő még sohasem nyúlhatott bele – valóban kárpótolta a hátrányokért (melyek között első helyen az örökös félhomály állt, a hall csupán a duplaszárnyú üvegajtón át kapott némi fényt). A rakodótér egyik felét két nagy és két kis fiók, valamint függőleges rekeszek foglalták el. Középen apró lámpácska, bakelitburával, billenő kapcsolóval (utóbbi Luxsanyibácsi műve). A másik oldalon sok-sok hely. Ráadásul a szekreter kulcsra zárható, s az egyetlen kulcsot ünnepélyesen átadták neki.

Sokáig rendezkedett, még éjszaka is fölkelt az ágyból, hogy valamelyik kincsét máshová tegye. Módszeresen helyezte el a tárgyakat, a kisfiókokba az üveggolyókat, az iratkapcsokat, tizenhárom forint hetven fillérnyi vagyonát, az Angelikától kapott szentképeket (Szent Péter, Szent János, Szent Imre), a Fradijelvényt (Turaival cserélte, kulcskarikáért); a nagyobb fiókba a ceruzákat, radírokat, füzeteket; a függőleges rekeszekbe mindenféle papírdarabkákat; oldalt a sok-sok helyre pedig a játékokat és könyveket. Naná, hogyeddig rendetlen voltam, haa zembernek nincshelye, hogyanlegyen rendes?

Hajnalban fölébredt, hú, elfelejtettema feszületet! Kiszállt az ágyból, Erzsébet szobájába settenkedett, óvatosan leemelte a falról. Keresett a spájzban egy szöget, és a nagy kalapáccsal beütötte az ágya fölé.

Mi a francot csinálsz te? – az anyja rontott a hallba, hajából a padlóra hullottak a csavarók, ő szolgálatkészen összeszedte. Fölvered a házat,

micsoda ötlet, éjnek évadján kalapálni, megőrültél?

Öcsi a szögre akasztotta Jézust, beszédes mozdulattal mutatta, erről van szó. Anya elhúzta a száját, nem ért volna rá reggel? Hát… légy szíves beszéljéla zAngelikanénivel. Én? – anya

ráncolta a homlokát, minek? Hogy mikor mehetekhozzá, mera zénnapjaimat másnak adta, amíga kórházba voltam.

Anya tehetetlenül rázta a fejét, ez nem is emberi. Öcsikém, három óra van, kalapálsz, aztán bejelented, hogy az Angelika… megáll az eszem, nincs énnekem elég bajom, tudod te, mennyibe került a betegséged?, fogalmad sincs róla, és a kripta, és födémcsere lesz, minden összejött…

Miaza födémcsere? Az egy borzalom, Öcsikém, szétverik a plafonunkat teljesen, a mérnök szerint még egy telet már nem bír ki a tető, a padlás folyamatosan ázik, rohadnak a gerendák, egy vagyonba kerül, beláthatod, hogy most… egyszerűen nincs pénzem hittanórára, ne is haragudj.

Öcsi elvékonyodó hangon kérdezte: teháténmár nemjárhatoka zAngelikanénihez? Anya a csavarókat babrálta a fején, amikor az egész család ilyen nehéz helyzetbe került, te is hozhatsz egy kis áldozatot, senkinek se könnyű, hidd el, nem sokat aludtam én a temetés óta… ööö… - riadtan pislogott, te még nem tudod… a nagymama… szegény nagymama meghalt, isten nyugosztalja.

Mi? Meghalt, ismételte anya fátyolos szemmel, már három hete, el is temettük… családi kriptát vettünk, Gyuriékkal felesbe.

Öcsi beharapta a száját, meghalta nagyi, érezte Karcsi vérének pöttyeit az arcán.

Tudod, mi az a kripta? Nemet intett, az anyja magyarázni kezdte, olyan kőből faragott izé, verem, illetve helyiség, a temetőben, tudod, ahová a halott embereket viszik, hat rekesz van benne, úgy számítottuk, hogy anyám és apám az kettő, keresztapádék az négy… Hátőkis meghaltak? Dehogy, Öcsikém, azért vettünk kriptát, hogy *majd, ha*…!, akkor mindenki beleférjen, hat rekesz van benne, szegény anyának, aztán nagypapádnak, keresztapádnak, keresztanyádnak, apukádnak és nekem, így egy helyre kerülhet az egész család, persze csak ha majdan… eltávozunk az élők sorából, érted?

Ésvelünk milesz? Hogyhogy? Ha csak hatrekesz, akkor a gyerekek? Anya mosolygott, ti még nagyon sokáig fogtok élni. Tinem? Ne félj, egyelőre senki se hal meg, se apukád, se én, csak szegény anyám miatt

vettük a kriptát… érted?, ezért nincsen most pénzem, mert felesbe fizetjük, illetve Gyuri előlegezte a részünket, őneki tartozunk, ráadásul jön a födémcsere! Demérnem szólt nekem senki, hogya nagymama meghalt? Mert nem akartunk felizgatni, alig gyógyultál ki a betegségből, és te annyira érzékeny vagy, a végtelensé… szóval nagyon. Feküdjél le szépen.

Ésa nagyi most ottvana rekeszbe? Igen, egy koporsóban, tudod, egy olyan fekete faládában, abba teszik a halottakat. Ésa lélek? A lélek, az kiszáll a testből, amikor meghalunk. A mennyországba? Anya ingatta a fejét, talán igen. Hogyhogy talán, háta zAngelika szerint… Hagyjál nekem békét az Angelikával, én nem foglalkozok ezekkel a dolgokkal! Akkorte nemhiszela zistenben?

Anya nagyot fújt, nézd, Öcsikém, ne bonyolódjunk bele, mindjárt hajnalodik! Dehiszel vagy nem hiszel? Hiszek, felelte anya hosszabb szünet után, abban hiszek, hogy van valahol nekem egy istenem, aki vigyáz rám… és rátok is… most pedig be az ágyba, de rögtön! Öcsi várt, míg a hálószobában apa kemény szuszogása mellé fölzárkózott anya pihegő lélegzetvétele, azután kiült a szekreterhez, meggyújtotta a bakelitburás lámpát, és a nagyanyja vonásait idézgette. Közben gépiesen turkált a virágmintás bádogdobozban, melyet a nagyanyjától kapott a születésnapjára, csokis nápolyi volt benne. Azóta vegyes mindenfélével rakta tele.

Megtalálta Hapcit, a törpét. Piros sapkája kifakult, krumpliorra fölhasadt, pepita zsebkendője csupa kosz. Teszegény, róladis elfeledkeztem, minta nagyiról.

Régebben mindig Hapcival aludt, nélküle nem volt hajlandó ágyba bújni. Többször megesett, hogy este az egész család a törpét kereste, Öcsi pedig a sarokban zokogott, az anyja

pofonokkal fenyegette, ne bömbölj már, próbálj visszaemlékezni, hová tehetted? Végül mindig rátaláltak.

Annyira féltette, hogy nem merte magával vinni a kórházba. Azóta a dobozban kushad. Szörnyűségez… teljesen kiment a fejembőla Hapci… mega nagyi… így eltud múlni a… minden.

Karcsi sakktáblája. A lapos ládika tetején a fekete-fehér mezők hálója, kihúzható rekeszében a figurák. Rekeszek… Odaképzelte a királynő mellé a nagyanyját, arcán Karcsi vigyorával. Úgy aludt el, a sakktáblára borulva. Mikor az anyja kora reggel a fürdőszobában megeresztette a vizet, ő fölriadt, s az ágyba ugrott. Éppen jókor, mert anya már jött ébreszteni. Ajjaj,

égvehagytama szekreterbena lámpát, gondolta alvást színlelve. Szerencsére anya nem vette észre.

Hapcit – kárpótlásul – a zsebébe dugta, magával vitte az óvodába.

Délelőtt az udvaron játszottak. Móni odahívta a kerítéshez. A járda mellett egy taxi állt, benne két férfi. Kisapám, az ott a Puskás Öcsi! Biztos? Fix. Öcsi megköszörülte a torkát: szerbusz Öcsi, énis Öcsivagyok!

A focista kiszállt a kocsiból, lompos léptekkel a kerítéshez jött, kézcsókom, kisnagysád, szevasz, drusza! – bedugta a tenyerét, kezet fogott vele. Öcsi majd elájult az izgalomtól, hogy egy ilyen hírességgel parolázhat. Puskás szélesen mosolygott, akarsz honvédjelvényt? Hápersze! Mit adsz cserébe?

Tétován a zsebébe nyúlt, hirtelen elszánás sal kirángatta Hapcit, s nyújtotta, remegő ujjakkal. A focista átvette, ez igen… nesze!

Öcsi a markába zárta a jelvényt. Addigra már köréje gyűltek a többiek, irigykedve bámultak rá. Ő elszaladt, rohadtvagyok, gondolta, odaadtam Hapcit… egytál lencséért, minta Káin, vagyisa… kiis aza lencsés?

Visszanézett, látta, Puskás két kézzel osztogatja a jelvényeket. Azistenit… énmeg odaadtama Hapcit! Marta a torkát a sírhatnék. Fogta a jelvényt, s bedobta a lefolyóba. Kész.

Móni hozta Hapcit, tessék kisapám. Ő hüledezett, háthogyhogy? Azt hitted, Puskásnak pont a te babád kell? Öcsi a melléhez szorította a törpét, drága, drága Hapci, dejóhogy megvagy, többé soseadlak senkinekse, esküszömrá!

Anya leengedte játszani, csak egy félórára, és csak ide a kertbe, az utcára nem mehetsz ki, és ne kelljen óbégatnom utánad!

Hátjóóóvanna.

Szaladt Angelikához. Ám a szent asszony nem volt otthon. Másnap újra megpróbálta, újra hiába. Hollehet?, talána templomba? Odáig nem mert elszökni, anya úgyis harapós kedvében van, különmunkát hozott haza.

Véletlenül találkoztak, Angelika a közértből jött, teli kosárral, legfölül egy vekni friss kenyér, melynek a sarkát már megcsipkedte, még meleg, mondta Öcsinek bocsánatkérően. Segítek, ajánlotta ő, át akarta venni a kosarat. Hagyd csak, nem nehéz.

Baktatott a szent asszony mellett a járdán. Klopp, klopp, klopp. Szóltál édesanyádnak? Igende… aztmondta, nincsen pénze most… nincsen pénzünk, mert födémcserelesz, és családikriptát kellett venni, merta

nagymama meghalt. Aha, értem, Angelika leszakított egy darab gőzölgő kenyeret, a kezébe nyomta, egyél, Jeremiás.

Nemlehetne, hogyén… hogy pénznélkül? A szent asszony csóválta a fejét, bajos dolog, olyan kevés időm van. Öcsi szemét befutotta a könny, hátcsaka pénzér, Angelikanéni kérem, csakapénzér? Angelika lehajolt, átölelte, ne haragudj, Jeremiás… töröld meg az arcod, ne haragudjál! Kézen fogva vezette, gyere, ne sírj, mert mindjárt én is…

Angelika szobájában egymás mellé ültek az ágyra, s jól kibőgték magukat. Nem tudod te, Jeremiás, milyen nehéz életem van nekem, senkim sincs, szegény vagyok, muszáj pénzt keresnem, hogy legyen mit ennem, megértesz?

Öcsi hüppögött, miis szegények vagyunk. Angelika ciccegett, ne vicceljél. Detélleg, tartozunka kelepapánaka kriptáér, ésjöna födémcsere, ki kell javítania zegész plafonunkat átólcettig!

Angelika fölállt, teát és vajas-mézeskenyeret készített. Miben halt meg a nagyanyád! Kórházban. Nem úgy értem, mi baja volt? Ja, asszema veséje, rendetlenkedetta veséje. Falatoztak.

Menjél most már, Jeremiás, jönnek hozzám. Ő engedelmesen az ajtóhoz lépett. Anyádat üdvözlöm, szólt utána Angelika.

Öcsi megállt a homályos folyosón. Vanrém? Nincs. Odabentről angelika szipogása hallatszott. Azértazt nemmondta, hogyjárhatok ingyér…

Az ajtó felszakadt, Angelika dühtől vörös arccal förmedt rá: hallgatózol?, szép dolog, szégyelld magad! Semmit sem tudott kinyögni mentségére, durr, Angelika bevágta az ajtót. F… fapicsa! – sziszegte ő a sötétségbe. Azután gyorsan visszaszívta, s gépiesen keresztet vetett.

Az erkélyen vacsoráztak. Öcsi az egész lakásból ezt a nagy, T formájú szabadteret becsülte legtöbbre. Ha oldalra tolta a fémvázas kerti székeket és az asztalt, még focizhatott is itt, a T fölső szárát képező magas fal volt az ellenfél.

Mikor anya leszedte az asztalt, Öcsi egyedül maradt a csillagos estében, s ha az elmúlt napokat összegezte, hiányjeleket számlálhatott a szívében. Karcsi. Nagymama. Most mega zAngelikais. Azért mondani kellett volna, hogy szósincs hallgatózásról, hanem csupána rém miatt…

Kiültette Hapcit az asztal szélére, hadd levegőzzön. Hm, csakúgy odaadtama Puskásnak! Fölidézte a váratlan s akaratlan mozdulatot, biztos, hogy az ember ép ésszel nem tesz ilyet, nem dobja el a… a barátját. Igenigen, mer kibarátom vannekem? Sorolta magában a lehetséges neveket,

Erdős sanyanem, Pityunem, Turainem, Erzsébetbiztosannem, őmég testvérnekse sokatér, Karcsinincs, hátakkor…?, csaka Hapci.

Anya jött ki, leült mellé. Lábát széttárva nyújtóztatta, karja élettelenül hevert az ölében, arcán elégedettséggel vegyes fáradtság.

Tudod-e, Öcsikém, honnét van nekünk ez a garnitúra? Nem. Az elhagyott javaktól kaptuk negyvenötben… bizony, az ovális asztalt is, sőt a szekretert is… tudod, mit jelent, hogy elhagyott javak? Nem. Akkor miért nem kérdezed? Hátúgyis megmondod! Érdekel? Érdekel, morogta Öcsi türelmetlenül, anya mindig ilyen körülményes, ha valamit el akar mesélni. A sok zsi… embernek, aki nem jött vissza a háborúból, ittmaradt a vagyona, azt összegyűjtötte egy bizottság, s szétosztotta a rászorulók közt, ez volt az elhagyott javak. És? Hogyhogy *és?* – anya ráncolta a homlokát. *Ésaztán?* – helyesbített Öcsi, érezte, még nincs vége a beszámolónak.

Anya a karosszék támlájára lógatta a fejét, hát… aztán apádat fölhelyezték Pestre, ez negyvenhat elején volt, hurcolkodtunk a legvadabb télben, a Vilma királyné úton kaptunk egy kis garzonlakást, odaszállíttattuk az ovális asztalt, a szekretert, meg a kerti garnitúrát, más bútorunk nem is volt, úgy kellett kölcsönkérni kinyithatós ágyat, átmenetileg. Aztán anyám megtalálta ezt a házat, egy ügyvédé volt, a felesége, az festegetett, mint műkedvelő, a padlásból csináltak neki műtermet, de nem jöttek vissza a… a háborúból, és mi elhatároztuk, hogy megvesszük a házat, annak ellenére, hogy csupa rom, szét volt bombázva a felső szint. De legalább együtt lakhat az egész család, Gyuri megkereste az ügyvéd örökösét, valami unokahúgot, az éppen készült kivándorolni Kanadába, és így elfogadható árat mondott, aztán jött a nagy építkezés, egy évig tartott, én meg már topogtam az idegességtől, terhes voltam Nyuszival, s nem akartam a Vilma királyné útra szülni, hanem már ide. Sajnos, Nyuszi korábban jött a kelleténél, hét hónapra, emiatt minden tervünk fölborult, de végül csak kész lett a ház, először Gyuriék lakása persze, mert ő ügyködött az iparosokkal, azt azért el kell ismerni, hogy apait-anyait beleadott, az ácsmunkát ketten végezték nagyapáddal, abban nem

is volt hiba. Hát, így történt, Öcsikém. De aztán államosították az egészet, mert a magántulajdont eltörölték, igaz, hogy a mi lakásunkat később visszaadták, vagyis hát megengedték, hogy visszavásároljuk, havi részletekben, tavaly decemberben fizettük be az utolsót. Ne hidd, hogy könnyű volt, mindig kuporgatnom kellett a pénzt, evvel is a Gyuri járt jól, ő röhögve lakott havi százhetven forint bérért, mi meg nyögtük a törlesztést,

mert csak nekünk szabadott visszavenni a lakást, tekintettel arra, hogy apukád a belügyben volt, na és a részleteken kívül minden javítást is ki kell fizetnünk, a ház huszonhét százaléka után, ennyi a mi részünk, míg viszont a Gyuriék helyett az állam fizet. És sose kerestünk eleget. Ameddig apukád a belügyben volt, még csak-csak, de azóta…

Ugyea Danyisanyibácsi mégmindiga belügyben van? Igen. Ésapa már mérnem? Mert amikor a Rajkot… a Rajk volt a miniszter, apád legfőbb főnöke, és őt felak… leváltották onnan, emiatt apádnak is mennie kellett, még szerencse, hogy ennyivel megúszta.

Ésaztán? – vadul figyelt, mert túl keveset értett. Aztán sokáig keresett állást, de hiába kilincselt a régi barátainál, és pontosan emlékszem, egy este azt mondta, slusszpassz, vége, fütyül az egészre, mostantól csak az a szempontja, hogy soha többé ne kelljen önéletrajzot írnia, s olyan munkát akar, aminél ezt a fogadalmát betarthatja. Így lett marós, előbb átképzős, aztán szakmunkás. Csak én tudom, mennyit szenvedett, mert nincsen neki semmi kézügyessége, de lassacskán belejött, a Lux Sanyi segítette, addig-addig, míg aztán sztahanovista lett, élmunkás. Hajjaj, Öcsikém…

Anya hatalmasat ásított. Föltápászkodott, menjél fogat mosni, eresztem a fürdővizet. Öcsi szeretett volna még ésaztánozni, de anya arcára kiült a szigor, gyerünk, késő van már, eldumáltuk az időt.

Szombaton apa egy kutyával állított be. Egy fenevad külsejű farkaskutyával. Hazahoztam, mondta anyának bocsánatkérően. Jesszusmária! Ne rémüldözz, csak a hétvégére. Csak a hétvégére, ismételte anya fahangon.

Hogyhívják? Borzas. Nemharap? Simogasd meg nyugodtan, azért ugat, mert érzi, hogy félsz tőle! Öcsi végighúzta a tenyerét a kutya barnásfekete szőrén, Borzas figyelmesen szemügyre vette őt, s csóválta a farkát.

Borzas a gyár kutyája. Házőrző. Öcsi már hallott róla, Luxsanyibácsitól, aki apának brigádtársa, onnét a barátság. Hétvégén szegény Borzas egyedül marad a telepen, szombaton megkapja a kétnapi kajáját, amit azonmód befal, s aztán hétfő reggelig éhezik. Luxsanyibácsi változatos terveket eszelt ki eme áldatlan állapot megszüntetése érdekében. Például: adva van egy hosszú cső, a földbe verve; lóg a tetejéről egy spárga, melynek a végére odakötözzük Borzas vasárnapi fejadagját, a csőre vízszintesen rögzítünk egy kést, ha mármost a zsineg vastagsága és a kés

élessége úgy jön össze, hogy a csomag súlyától kábé vasárnap délben nyiszálódik szét a spárga a késen, akkor győzelem.

Apa ennél jóval egyszerűbb módszert talált, hazahozta a kutyát. Mit eszik ez? – érdeklődött anya baljósan. Mindenféle maradékot… csontokat.

Levitték Borzast sétálni az udvarba, apa, Erzsébet, Öcsi. A kutya a kerítéshez rontott, feszes pózba merevedett, kinézett. Lábain rezegtek az inak. Megfordult, végigszáguldott a rácsok mentén, a túlsó szögletben lefékezett, s újra szoborrá mozdulatlanodva vizslatta az utcát. Micsinál? Ismerkedik a tereppel (apa). Borzas vágtázott feléjük, mint egy kiéhezett vadállat, nyelve zihálásának ritmusára lengedezett a fogai között. Öcsi óvatosan az apja mögé lépett. Borzas elviharzott mellettük, lábai porfelhőt vertek. Megállt a kapunál, orrát a vasrudak közé dugva figyelt.

A ti kutyátok? – Pityu szaladt át az úttesten. Amikor a kapu előtti járdarészre lépett, greőőő, mordult rá Borzas. Pityu nagyot ugrott ijedtében. Csakazér ugat, merérzihogy félsztőle! Nem félek én, Pityu benyújtotta a tenyerét, Borzas utánakapott, a palacsintaképű srác gyorsan hátrébb húzódott. Öcsi kárörvendő fintort küldött feléje.

Hogy hívják (Pityu)? Borz… (Erzsébet); Bodri (apa)! Hogyhogy, hát aztmondtadhogy Bor… Bodri, ismételte apa fenyegető hangon. Gyere ide (Pityu), Bodri!

Bor… vagyis a kutya rá se hederített, széttárta s beroggyantotta hátsó lábait. Micsinál? Kakál (apa).

Amikor készen lett, a sötétbarna kiflit megszagolta, azután hátat fordított, kapálni kezdte a homokot, vészes gyorsasággal.

Gyere ide kutyuli (Pityu), ne félj, nem bánt a bácsi! Öcsi fogalmazott magában egy sértő mondatot, miszerint semmi kutyuli, hanem farkaskutya, és Pityu jöjjön be a kapun, aztán legyen olyan nagy vagány. De Pityu elhúzta a csíkot, s ő akkor megkérdezte apától, hogy most Bodri vagy Borzas? Apa nem válaszolt, a kutyát figyelte, az éppen a saját szarát

piszkálta a lábával, majd hirtelen bekapta. Fujjj! – kiáltotta apa, Borzas, nem szabad, fujjj! A kutya – szájában a megcsócsált kakadarabbal, eliramodott, apa utánacsörtetett, s addig fujjozott, míg az állat kelletlenül kiköpte.

Fúde gusztustalan. Miért (Erzsébet), végeredményben a kaka is táplálék, csak a szervezetünk már egyszer megemésztette. Jóvan, akkor egyélszart! Hülye. Akimondja. De te kétszeresen… Tepedig… Stb.

Borzas, gondolta Öcsi, apa Borzasnak hívja, mérkellett akkora Pityu előtt Bodrizni, ésmérnem mondjameg rendesen, hogy mivan? Csakazértis: Booorzas! – kiáltotta teli tüdővel. Fiacskám, szólt rá az apja interülten, hívjad Bodrinak, mert… mert a Borzas a csúfneve, azt nem szereti. Minténa zÖcsit, úgy! Pontosan. De engem timégis Öcsiztek! Jól van, na, majd leszokunk róla…

Délután feljött Danyisanyibácsi, egyenruhában. Öcsinek nagyon tetszett a négy zsebes zakó, a térdnadrág, a csizma, s különösképpen a pisztolytáskában lapuló fegyver. Könyörögve kérte, hadd nézze meg, Danyisanyibácsi kivette, de csak messziről mutatta, nem gyerek kezébe való. Apa, amikor teméga belügybe voltál, nekedis volt ilyened? Eegen. Ésaztán hovalett? Visszaadtam.

Látva Öcsi fancsali arcát, hozzátette: de a pisztolytáskám még megvan valahol, ha akarod, azt nekedadom, beleteheted a koltodat. Na, adjad! – fölizgatta a lehetőség, hogy egy igazi pisztolytáskával parádézhat Erdős sanyáék előtt. Csak ha megígéred, hogy a lakásból nem viszed ki. Mér? Mert… mert én így akarom!, itthon játszhatsz vele, ha ez neked nem elég, akkor nincs pisztolytáska. Hátjóóóvanna.

Apa hozta a létrát, fölmászott a beépített gardróbszekrényhez, s hosszas turkálás után ledobta a feketére fényesedett, sötétbarna pisztolytáskát.

Mintha direkta koltra szabták volna! Spárgával a derekára kötötte, támadás! Paff, paff, elfoglalta a konyhát, a megadásra kényszerített németeket a spájzba zárta.

Amikor a csatából visszatért a hallba, s az üvegajtón át belesett a nagyszobába, Danyisanyibácsi Borzas (?) állát vakargatta, ül a kutya, ül a kutya! A fénylő szőrű állat engedelmeskedett. Mi a neve? Hát… a műhelyben csak Borzasnak hívjuk. Danyisanyibácsi hümmögött, tudod, hogy a Rákosi… Rákosi elvtársat szokták így…! Tudom. Danyisanyibácsi kényszeredetten nevetgélt, te találtad ki, mi! Eegen. Játszol a tűzzel… csak aztán baj ne legyen belőle! Mit tehetnek velem? – apa vonogatta a vállát, kinyalhatják. Azért nem árt vigyázni… szerintem a Rákosinak már rég besúgták, hogy a háta mögött egyesek leborzasozzák… jómúltkorában a Kovács hadnagy többek jelenlétében… mert a Littkey ales megkérdezte tőle, hogy mikor szándékozik borbélyhoz menni, mert úgy néz ki, mint egy huligán, teljesen le van nőve neki a haja, erre a Kovács hadnagy azt felelte, hogy a Borzas se jár borbélyhoz… te mét ismerted a Kovács hadnagyot,

ugye? Igen, Sanyikám, de az már főhadnagy. Ne viccelj, a Kovács hadnagy az hadnagy! Nem, már főhadnagy, biztosan tudom, összefutottam vele, ő mondta! Jaj, kérlek, én a *Kovács hadnagyról* beszélek! Apa széles mozdulattal intett, ja a *Kovács hadnagy,* persze, hát miért nem azt mondod? Jaj, gróf úr kérem! – Danyisanyibácsiból kiböffent a nevetés.

Sokáig röhögcséltek. Hú, ez jó volt, apa nagyot sóhajtott, te, nem is emlékszem, mikor mondták nekem utoljára, hogy gróf úr. Akkoriban sokat mondtuk… a régi szép időkben… avval a vékony fekete nyakkendőddel, az úri dumáddal… emlékszel, amikor a Kaganovics őrnagy felelősségre vont, hogy miért tartasz tájképeket az irodádban, és erre te azt mondtad: mert úri kedvem így diktálja?

Újabb nevetőgörcs. Úri kedvem így diktálja, ismételte Danyisanyibácsi, mint egy jó viccet. Az, de csak leszedette a képeket. Hát le…

Mikor Danyisanyibácsi elment, befutott a másik Sanyibácsi, a sovány. Jókor érkezett, Sanyikám (anya), mindjárt vacsorázunk. Á, én nem vagyok éhes, fogyasszanak csak! Eztmár ismerjük, gondolta Öcsi. Türelmetlenül várta Luxsanyibácsi távozását – nem marad sokáig, siet haza a feleségéhez, aki nyomorék, és sajnálni kell, és vacsorát készíteni neki -, szerette volna föltenni a kérdéseit apának. Tudta, csak négyszemközt érdemes, még úgy sem biztos, hogy válaszol.

Apa, azérnem szabada kutyát leborzasozni, merta Rákosipaj… Rákosielvtársatis leborzasozzák? Hallgatóztál, dörrent rá az apja. Kihallatszott, nemtehetekróla. Aha… remélem, azt tudod, hogy erről nem szabad beszélned az óvodában, meg sehol se! Hápersze. Mert ebből nagy baj lehet! Tudom, Danyisanyibácsiis mondta! Igen. Szóval? Kész, ez a válaszom: igen… most már tudsz mindent. Éste nemszereteda Rákosielvtársat, ugye? Jaj, fiam, hát nem is ismerem, összesen kétszer találkoztam vele… futólag. Ésa Rajkot?

Apa ütődött arcot vágott, hogy jön ez ide? Csak… meranyaszerint őmiatta kelletett eljönnöda belügyből! *Kellett,* javította apa, sóhajtozott, kicsi vagy még te ehhez, nem tudom neked megmagyarázni. Demárén nemvagyok kicsi, ősztőla ziskolába járok, mongyadel! Apa rágyújtott (egész Mátra), sokáig szótlanul eregette a füstöt. Mongyadel! – ismételte Öcsi könyörgő hangon.

Nos… a Rajk, vagyis Rajk László belügyminiszter volt, és amikor az lett az irányvonal, hogy a jugoszlávok… tudod, kik azok a jugoszlávok?

Nem nagyon. Egy nép, déli szomszédaink, az ő vezetőjük Tító, Joszip Broz Tító. Úgymint nekünka Rákosi Mátyáselvtárs? Körülbelül… nehéz ezt így… mindegy, elég annyi, hogy Rajk László többször tárgyalt Titóval, és ezért ráfogták, hogy titóbérenc… vagyis kém… tudod, mi az a kém? Hápersze, a zellenség beépített ügynöke. Honnét tudod? Öcsi vállat vont, nemtudom… csaktudom.

Apa mindkét tenyerét a tarkójára nyomta, masszírozta a nyakát.

Ésaztán? Aztán perbe fogták a Rajkot, és fölakasztották, engem pedig kidobtak a pártból és a belügyből, túl kicsi pont voltam, ebből is láthatod, különben felkötöttek volna, vagy minimum bezárnak. Kész, most már mindent tudsz.

Öcsi zavarodottan tépkedte a száját, úgy érezte, semmit sem tud, háthogylehet, ha nemigaz, akkor miért akasztottákföl?, éstégedet mér dobtakki?, rádis fogták, hogy kém?, ésa Danyisanyibácsi?, és…?

Apa orrára hullott egy hamulevelecske, minden lélegzetvételnél meglebbent. Fiam, hagyjuk ezt, mondtam, hogy még kicsi vagy hozzá… jobb lenne, ha elfelejtenéd az egészet.

És… temicsináltál abbana belügyben? Hát… az államosítással foglalkoztam. Dehogyhogy?, a házunkatis államosították, akkorazt tecsináltad? Nem, én a szerzetesrendeket, a kuplerájokat, a zárdákat… tudod, mi az? A zárda… Angelikanéniis zárdában volt apáca, akkorőt… tehát temiattad…! Mit miattam? – apa dühbe gurult, a zárdákat államosítani kellett, mert már nem volt rájuk semmi szükség, különben is, a szocializmus lényege, hogy minden állami tulajdon! Nade… nadea milakásunkat aztán visszaadták, akkorez nem…?

Öcsikém, figyelj ide, a felnőtt abban különbözik a gyerektől, hogy bizonyos dolgokat jobban tud, illetve előre lát, engem például az anyám egyszer elvitt egy gazdag ügyvédhez, aki rokonunk volt, és ott a háziasszony kérdezte, kérek-e süteményt, nagy habostorták voltak, akartam mondani, hogy kérek, de anyám megelőzött, a fiam nem szereti az édességet, s én nem értettem, miért hazudik, csak sokkal később jöttem rá, hogy anyám előre látta, ha

süteményt kapok, csúnyán fogok enni, összekenem az abroszt, amiből kifolyólag az ügyvédék soha többé nem hívnak meg mindket, pedig apám sok pénzzel tartozott annak az ügyvédnek, tehát szükségünk volt rá, egy szelet nyavalyás tortával nem érdemes eljátszani a jóindulatukat, anyám ezt pontosan tudta, de én nem, mert én gyerek voltam, most te vagy gyerek, és

ezek az ügyek a Rajkkal meg a belüggyel pontosan ugyanolyanok, mint az a torta, nem rád tartoznak, mert te még nem értheted… érted?!

Az utolsó szó már robbant, apa letörölte a homlokáról az izzadságot, na befejeztem, menjél játszani.

Habostorta… Öcsinek eszébe jutott a krémesezés a Fényesben Angelikával. Angelika mindig mindent rendesen megmagyaráz… Vágyott rá, hogy a szent asszonyhoz mehessen, ha másért nem, legalább egy közös sírásra. De ilyen későn anya úgysem engedné el.

Borzas a hallban éjszakázott, az ovális asztal alatt. Öcsi sokáig figyelte vaskos szuszogását. Vajona Rákosi elvtársis így… horkol?

Reggel följött a nagyapja. Kiderült, hogy három hétig szanatóriumban volt, a Budaörsi úton. Benn akartak még tartani, de nekem nem akaródzott, mesélte nagypapa nyikorgó hangon, már épp eleget köszönhetek a Blejel doktornak, és én nem szeretek köszöngetni. Megköszöntük mi, szólt közbe anya nyomatékkal, jó alaposan megköszöntük, apukám, ne félj semmit. Öcsi sejtette, ez soronkívüliséget jelent, vagyis pénzt. Nézte nagyapa arcát, szétrepedezett, mióta nem látta. Sohasem szerette ezt a szúrós szemű és bajszú öregembert, akinek – hogy, hogy nem – örökké a lábára tiport.

Háromhétig elvolt, ésén nemis vettem észre! – gondolta lelkifurdalással.

Kivitte Borzast az erkélyre, mert látta, nagyapa undorodva húzódik hátra, amikor a kutya barátságosan a képébe liheg. Pedig milyenjó egyilyen kutyus, kárhogy nemmaraditt mindigre. Vadászkaland az *Afrikai képek* című filmből. Tevagya farkas, lebirkózlak! Borzas okosan bólogatott, támadj, biztatta Öcsi, ám a kutya a hátára heveredett, nyújtotta a hasát vakarásra. Hiába, eznem farkas, csak farkaskutya.

Borzas hirtelen fölugrott, két lábra állt, mintha ki akarna ugrani a mellvéden. Bámult lefelé. Aha. Egy vizslát sétáltattak az utcán. Borzas fejhangon vonított, a vizsla válaszolt neki, rángatta a pórázt, gazdája szitkozódva vonszolta tovább. Borzas követte a tekintetével, füle késhegyként meredezett, látszott az erek lüktetése.

Hú, mekkora fütyköse van! Borzas lógója, akár egy szál kolbász. Vagyinkább… gumibot. Az ember lógója teljesen megdagad, olyan lesz, mint a gumibot.

Öcsi leordított: bácsikérem, fiúvizsla vagy kislány? A vizsla gazdája tekergette kopaszodó fejét, Öcsi lengette a karját, énbeszélek, halló, ittfenn!

Mi van? Fiúvagylány? Dórika nőstény, és a te kutyád? Bor… Bodri fi… hím!

A két állat újra fogvicsorgatós ugatásba kezdett, a férfi a póráz szárával nagyokat sózott a vizsla hátára, nyughass már, Dóri! Tüzel, tette hozzá, ilyenkor nem lehet bírni vele. Tüzel? Igen, érzi a tavaszt… na, gyerünk, Dórikám!

Apa, miazhogy tüzel? Lő, mondjuk puskából vagy ágyúból. Egykutya? Miféle kutya? Egy nőstényvizsla. Ja, az már, amikor a kutyák a párzási időszakban vannak, akkor szokták mondani, hogy tüzel, mert… tudniillik olyankor nagyon élénkek… tüzesek… érted? Párzási időszak, ismételte ő magába mélyedve, vagyistehát…

Menjél játszani, Öcsikém (anya), hadd beszélgessünk a nagyapával, oly régen láttuk. Lemeheteka zudvarba? Igen, de csak az udvarba. Vihetema kutyátis? Nem (anya); igen (apa). És ha megvadul, és nekiesik (anya)?

Anyú, énnem vadulok meg, és nemesek neki, vigyázokrá! Nem te, hanem ez a dög… mi lesz, ha megharap? Á, olyanszelíd!

Apa odaadta neki azt a régi bőröndszíjat, mellyel Borzast a gyárban a karóhoz szokták kötni, tessék, fűzd a nyakára, és a végét sose engedd el, helyes?

A pinceműhelyből kopácsolás hallatszott, hogyhogy, vasárnapvan!? Öcsi leereszkedett a rozsdás csigalépcsőn, hívta a kutyát, gyere Borzas, nefélj.

Csak Bordásbácsi volt a műhelyben, a részeges Bordás, kelepapa segédja. Hosszú, barázdált deszkákat gyalult. Milyenbútor leszebből? Ajtó, ablak, morogta Bordásbácsi, kétszer huszonöt darab. Öcsi belemarkolt a fűrészpor halmába, morzsolta az ujjai közt, vasárnapis dolgozni tetszik? Kéntelen vagyok vele, hétfőre kész kell legyek, jönnek érte teherkocsival. Bordásbácsi, ugyeaza párzási időszak, amikora nősténykutyák… izé… Bordás elvigyorodott, s az Erdőssanyától már többször látott mozdulattal (a mutató- és hüvelykujj által képzett gyűrűbe siklik a másik kéz mutatóujja) válaszolt. Szóval amikor… - Öcsi nagyot nyelt, a kutyák b-basznak? Bordásbácsi hegyeset köpött a fűrészporba, basznak, mondta elégedett hanglejtéssel, az anyjuk istenit. Folytatta a munkát, fütyörészve.

A gyalupad alatt borosüvegek. Lehet, hogyez mostis részeg?

Amikor a kutya lepisálta a falat, Öcsi csodálkozva látta, hogy a fütyije nem nagyobb, mint… mint például az övé. Tehát csak akkor… a nőstény

miatt. Hm. Igen. Igenigen. Ahogyan Turai mesélte. Talán…? …..?? ………???

Deháta kutya, az nemember! Esetleg azis lehet, hogy Turaiék innenvették, ésa kutyák tényleg…

Apa – Öcsi könyörgése ellenére – hétfőn visszavitte Borzast. Attól függetlenül, hogy anyád úgyse tűrné meg a lakában, közlöm veled: ha itt tartanánk, állami tulajdon sérelmére elkövetett lopásnak minősülne, mert Borzas a gyáré, vagyis népvagyon, s avval nem lehet viccelni!

Vigasztalásul megígérte Öcsinek a fölvonulást, a munkásosztály nemzetközi ünnepén. Korán keltek, kivillamosoztak Angyalföldre, a zászlók miatt. Luxsanyibácsi a gyár előtt veszekedett két söröző férfival, csináljátok már, gyerekek, lekéssük a gyülekezőt. Hol a teherautó (az egyik férfi)?, mutasd meg, hol van? Na jó, de addig hordjátok ki a cuccot ide, hogy csak föl kelljen dobálni.

Apa kezet fogott velük, segítséget hoztam, Öcsit előre tolta. Ez a beszéd, Buki bácsi, igyál! – nyitott sörösüveget nyújtottak apának. Mérvagyte Buki? Kérdezd meg tőlük! A két férfi összenézett, tényleg, hogy is volt az? Buki, morogta Luxsanyibácsi, lebuki… Ja, a férfiak széles mosollyal bólogattak, mer magas pozícióból bukott le közénk a Buki bácsi… de aztán ez nem érződött rajta! – röhögtek.

Mér bácsizzák apát? – gondolta ő, még nemolyan öreg!

Végre megjött a teherkocsi, fölrakták a zászlókat, májusfákat, transzparenseket, Luxsanyibácsi Öcsivel a sofőr mellé ült, a többiek a platóra. Ő kérdezgette, hogyan működik a sebváltó, mire valók azok a gombok a műszerfalon, hát a három pedál? A sofőr elutasítóan válaszolgatott.

Mibajaennek? Hamar kiderült: mindenki ihatik, csak pont én nem, és már tavaly is engem jelöltek a zászlószállításra, hát mindig én, csakcsupán azért, mert nekem nincs gyerekem, ez nem igazság! Luxsanyibácsi fintorgott, mit akarsz, én négy éve vagyok zászlófelelős!

Öcsi bámulta az elsuhanó utcákat, a fellobogózott várost, a fényben szálló porfelhőket. Mire a ligethez értek, már gyülekezett a nép. Zászlók, papírvirágok, tablók, sörösüvegek, virslik. Lerakodtak, Luxsanyibácsi a fűbe döfte a táblát: NYOMDAGÉPELLÁTÓ VÁLL. Odajött egy csomó ember, kézfogások, vállveregetések. Bömböltek a hangszórók. *Szállj, te büszke ének, szállj, miként a fellegek.*

Apa mindenkinek bemutatta, a fiam! Szevasz, Öcsi. Csókolom. Mit csókolomozol, szólt rá egy testes férfi, nem vagy te kislány! Ő rángatta a vállát, már azisbaj, haa zember udvarias? Az anyja verte beléje, hogy a felnőtteknek csókolom jár, akkorez mitakar?

A megafonok ismerős indulót recsegtek, ezt tanulta az óvodában. *Ződ a segged, elvtárs.* Luxsanyibácsi egy rúdra erősített Rákosielvtársra könyökölve dirigálta a zászlóosztást. Öcsi

közelebb ment, nézte a nép bölcs atyját. Ujjával megérintette a vaskos orrot, a domború fejtetőt. Mér becézik őtet Borzasnak, haegyszer kopasz?

Majd mikor elvonulunk a dísztribünnél (apa), jól figyelj, ott lesz Rákosi elvtársunk, és integetni fog, a puhakalapjával! A körötte állók kényszeredetten nevetgéltek. Luxsanyibácsi csóválta a fejét, mintha apa valami illetlenséget mondott volna.

Múlt az idő, Öcsi türelmetlenkedett, meddig kellmég várni, mérnem indulunk már? Nyugi (Luxsanyibácsi), ne félj, nem maradsz le semmiről.

Májuskirályra vártunk.

Öcsi – apja segítségével – fölkapaszkodott egy fára. De onnan se látott többet. Bámulta a Sztalin szobor hátát. Tudta, Sztalin még Rákosinál is nagyobb, mert ő a szovjet nép vezére volt, és a szovjet nép köztudomásúlag sokkal hatalmasabb, mint ez a magyar. A szűrt fényben Sztalin elvtársnak a seg… hm, feneke valóban zöldnek tűnt.

A megafonbemondó égi hangja (jelszavak, üdvözlések), a tömeg tompa ordítása. Mintha korogna a gyomra a földnek. A zén gyomrom korog, gondolta, lecsúszott a fa törzsén, gyereapú, együnk virslit.

Az emberek többsége már a füvön üldögélt, akár egy kiránduláson. Öcsi befalta a virslit, ivott málnaszörpöt, na, most aztán? Mikor mehetünkmár? Lehet, hogyrólunk megfeledkeztek? Fiacskám, fél Budapest itt van, eltart egy darabig, ne izgágáskodjál, mert soha többé nem viszlek sehová! Hátjóóóvanna.

Kerülgette a kvaterkázó csoportokat. Nem ilyennek képzelte a munkásosztály nagy nemzetközi ünnepét.

Végre-valahára jött a hír: mi következünk! Luxsanyibácsi sorba állította a nyomdagépellátósokat. Két sötétkék öltönyös férfi sétált a csapat élére. Emberek, mondta az alacsonyabbik, rendesen, szépen, lehetőleg egyszerre, jó?

Kikezek? A szemüveges a főmérnök (apa), a másik az igazgató. Ésa Luxsanyibácsi micsoda? Semmi, marós, mint én. Akkorő mérvan ott,

legelöl? Hát… ő a május egy felelős. *A mi hazánkról szóljon az ének.*

Elindultak. Öcsi magasra emelte a piros-fehér-zöld zászlót, naugye, bírom én, gondolta, mert Luxsanyibácsi nem akarta odaadni neki, válassz inkább egy májusfát, az könnyebb! Ám ő ragaszkodott a zászlóhoz, remélte, a vonulás után hazaviheti.

A tér sarkánál újra várakozniuk kellett, Öcsiről csorgott a víz, teste görcsbe feszült az izgalomtól, mindjárt Sztalin és Rákosi elvtársak előtt fog lépkedni. Igaz, Sztalinnak csak a szobra van jelen, az viszont óriási. A szovjet nép vezére Danyisanyibácsiéhoz hasonló egyenruhát viselt.

Sapkája és pisztolytáskája nincs neki, a kezében nyitott könyv, nem pillant bele, mereven néz előre. Tisztára minta zAngelikanéni, amikora bibliát magyarázza. Öcsi agyában megjelent a szent asszony vékony tenyere, a puha mozdulat, a hosszú ujjak a szövegre ereszkednek. Milehet aza könyv a Sztalinelvtársnál? Biztosnem biblia, seimakönyv. És Öcsi váratlanul Jézusra gondolt, akit mindig a keresztre feszítve ábrázolnak, pedig oly sok szép és fölemelő jelenet volna, például a csodatételek, lám, Szatalint se a halálában szoborták meg, annak ellenére, hogy már nem él, hanem élő klasszikus, mint Lenin, akinek lángeszű folytatója volt. Öcsi jól emlékezett arra a napra, Sztalin apánk halálára, egy perces néma vigyázállás, utána a nagycsoportosok elénekelték a Sztalin-kantátát, Móni gyászszalagot fűzzött Sztalin arcképére, a lelke örökké élni fog! – mondta ünnepélyesen.

Akkoriban még nem járt hittanra, ő azt se tudta, hogy ilyesmi létezik, most pedig… Most *már* nem jár hittanra. Újra Angelika törékeny kezét látta, amint a nyitott könyvre simul. Sztalinelvtársnak viszont vaskos, megnyugtató ujjai vannak… illetve voltak. Mint apának. Talán éppoly szőrösek is, de az a szobron nem vehető ki, legföljebb ha az ember fölmászna rá… Micsoda ötlet, fölmászni Sztalinelvtársra!

Azérha ilyennek formáznáka zistent… Istent… ilyen szelíd, könyvolvasó bácsinak, kezébena bibliával, biztos sokkaltöbben szeretnék. Elképzelte Jézus Krisztust, egyenruhában, csizmával, bajusszal, töviskoszorú és kampósszögek nélkül, kis terpeszállásban… egészmás. *Egy a jelszónk, a béke, harcba boldog jövőért megyünk.* Ezt Öcsi tudta, egynagy cél érdekéééébe törelőre ifjú seregüüünk…

Amikor már senki sem számított rá, hirtelen meglódult a menet, rákanyarodtak a széles útra. Igyekezett lépést tartani a felnőttekkel,

jóformán szaladnia kellett, a zászló nyele verdeste a hasát, két marokra fogta. Az apja tolta a hátánál. Bírod? Bí…rom.

Márrég jönnie kénea dísztribünnek! – megrémült, talán elis hagytuk, csakén nemláttam, hátén semmitse látok, apa, apaapa, vegyélföl! Tudtam, hogy el lesz a vége, morogta az apja, a nyakába ültette őt. Öcsi a vállára fektette a zászlót, akár egy napernyőt, letörölte a homlokáról az izzadságot, kifújta magát.

Közeledtek a szoborhoz.

A nyomagépellátósok csapata az út külső szélére került, a lehető legtávolabbra Sztalin elvtárséktól. A francos transzparensek és a hosszú nyelű zászlók erdeje zavarta a kilátást. Ágaskodott, míg az apja rá nem szólt: ha így ficánkolsz, leraklak!

A folyónál állt Dunnyuska, Dunnyuska-a, Dunnyuska.

Az ismerős dallamról eszébe jutott az áldozás, a tér hangzavarában fölcsendült az orgonaszó, dunnyuska-a, Dunnyuska, ekkor a megafon üdvözölte a Nyomdagépellátó Vállalat dolgozóit, áááááá, bőgte a tömeg, Öcsi majd leesett az apja nyakából ijedtében. Villogott a tér fölött Sztalin, lábánál apró alakok integettek.

Meresztette a szemét, hogy fölfedezze Rákosi elvtársat, biztosott középen valamelyik. Azaz! Látni vélte a lengedező puhakalapot s vezetőnk barátságos mosolyát a messzeségben, felénkfordul, igenigen! Lelkesen lóbálta a zászlót, éljen Rákosielvtárs, éljena párt! – sipította, mire a nyomdagépellátósok egy emberként üvöltötték utána, kétszer, háromszor, négyszer, ötször, tenyerek csattogtak. Öcsi nagyon büszke volt magára, énkezdtem… biztos észrevette Őis! Szeme könnyezett az erőfeszítéstől, hátha jeltad nekem, hogylátta, a fene ebbea sok zászlóba, nyújtogatta a nyakát. Maradj már, sziszegte az apja, megvédjük a békét! – bömbölte a tömeg.

Öcsi pillantása a felhőfoltos égre tévedt, lehethogy a zistenis lát?

Él-jen a párt!

Áááááá!

Óóóóóó!

Úúúúúú!

Reszketett a szája széle, a zászló tonnás súlyúvá nehezedett, vágta a vállát.

Vörös Csepel, vezesd a harcot.

A hangszórók az Újpesti Bőrgyár dolgozóit köszöntötték.

A nyomdagépellátósok bekanyarodtak a Műcsarnok előtt a ligetbe. Apa lerakta Öcsit, a rendezett sorok fölbomlottak. Végevan.

Kár, hogy nem a vonulóktól tömött út túlsó oldlaára kellett kordulniuk, onnét a második utca az övék. Most micsinálunk? Várunk, fiam, várakozunk… amíg tart a cécó, nem lehet átmenni. Éhesvagyok, fáradtvagyok! Kibírod.

A fűre ültek. Öcsi testében rángatózott a feszültség, köszörülgette rekedt torkát, nyomorultul érezte magát. A térről folyamatosan érkező zajok hullámai döngették a dobhártyáját. Rákosi elvtársra gondolt, aki ott áll e zűrzavar fölött, Sztalin alatt, középen. Borzongott, hátát apja lábának támasztotta, szorította a zászló nyelvét, mintha attól félne, hogy valaki el akarja ragadni tőle.

Feje a mellére csuklott.

Sztalin elvtárs leugrik a talapzatról, katonás léptekkel jön keresztül a téren, utat enged neki a nép. A hét vezér emlékműve előtt frissen ácsolt kereszt. A géppisztolyos német katonák

lemeztelenítik a népek nagy barátját, csuklóit és bokáit a megfelelő helyre illesztik, bamm, bamm, a kalapács veri a durva szögeket a húsba, recsegnek a csontok, sugárban fröcsög a vér. Halál a fasisztákra! – kiáltja Sztalin, szemeit forgatva hánykolódik a kereszten, én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?

Jön a szürkeköpenyes kórházi segédmunkás, leakasztja a merev testet a szögekről, jön az orvos, injekciót ad a karjába, jön az ápolónő, zászlóként lobog a kezében a fehéhr fityula, tíz éve vagyok a gyerekeknél, tíz éve, doktor úr. Az orvos biccent a szürkeköpenyesnek, viheti, Jencikém.

Jézus Krisztus fölbaktat a dísztribünre, s töviskoszorújával integet. Üdvözöljük a Nyomdagépellátó Vállalat dolgozóit! Dunnyuska-a, Dunnyuska!

Jézus kopasz feje, kövérkés arca Öcsire mosolyog, jól van Jeremiás, büszke vagyok rád. Éljen Jézuselvtárs, éljena párt!

Áááááá!

Óóóóóó!

Úúúúúú!

Rákosi Krisztus a szószékre lép, a tömeg letérdel. Öcsi állva marad, nem hajlik a lába, istenem, megbénultam!

Ne kiabálj (Angelika), nem kell kiabálni, az én hibám, elfelejtettelek figyelmeztetni. Sokakban nem helyes kép él az úvvól! Felettünk lévő

hatalmas evőnek, szigovú bívónak képzelik, pedig én nem vagyok viguvózus könyvelő!

Ejnye, kisapám (Móni), mindig elrontod a verset, miért nem figyelsz egy kicsit? Tudomén, kézakézben… kézakézben építjüka szebbjövőt!

Öt hiszekegy és öt miatyánk a penitencia, suttogja az úr, Öcsi hiába akarja imára kulcsolni a tenyerét, tagjai nem engedelmeskednek, hangja sincs, némán tátog, végemvan. Hatalmas csapás sújtott a tarkójára.

Bocs, kiáltotta egy hang. Vakító fény. Összeragadt szempillái fájtak.

Látta, apáék fociznak, derékig meztelenül. Eltalálta őt a labda. Apa odajött, vizsgálta a fejét, nagyon megütött? Katonadolog (Luxsanyibátyi)!

Apa visszarúgta a labdát. Akarsz beszállni? Nem.

Hüvelykujjával kapargatta az állára száradt nyálat. Apa tétován tipródott, mindjárt mehetünk haza, tarts ki. Jóóóvan, hagyjál. Hátat fordított, nézte a fák fölött derékig látszó Sztalin szobrot. Megvan.

Luxsanyibácsi görnyedten cselezett az ellenfél kapujánál, passzolt apának, ő közvetlen közelről gurította a labdát a két ruhacsomó közé. Góóól! Les volt ez, Bukikám, tiltakozott a kapus, rezgett a hája a nadrágszíj fölött.

Hola zászlóm? Hé, a zászlóm!

Kiderült, hogy amíg ő aludt, a felvonulás kellékeit összeszedték és visszaszállították a gyár raktárába. Deénnekem kell aza zászló! Ne viccelj, Öcsikém (Luxsanyibácsi), leltárba van véve, rajtam kérik számon! Ennyit balhézni egy vacak zászló miatt (apa)!

Durcásan vonogatta a vállát, kemény bubucokat piszkált ki az orrából. Jó az, ha van az embernek egy zászlója. Például a háborúsdiban… Eszébe jutott, milyen régen csatázott utoljára Erdőssanyáékkal. Persze, az ilyesmi bűnnek számít (5. parancsolat!), és amióta Angelikához jár… járt, kivonta magát az ütközetekből. Egyáltalán, rég nem játszott

Sanyáékkal, hosszú betegsége meglazította a szálakat. Azér mégis… jólettvolnaa zászló. Luxsanyibácsi – amikor végre haza lehetett menni – jött velük. Ebéd (fogyasszanak csak…!) után Erzsébetet tanulni, Öcsit játszani küldték, szelíd erőszakkal. Nyilvánvaló, hogy érdemes hallgatózni.

Kiderült: Luxsanyibácsi válni kénytelen a nyomorék feleségétől, akit pedig sajnálni kell, és főzni-mosni rá, mivel magatehetetlen, ámde Luxsanyibácsi ezt az életet már nem bírja tovább, pláne hogy hozzájuk költözött az anyósa, ápolás ürügyén. Legalább lelkifurdalás nélkül

hagyhatja ott szegény asszonyt, hiszen majd ellátja őt a kedves mam. Luxsanyibácsi – amennyiben anya nem támaszt kifogást – bérbe venné a személyzeti szobát, méltányos összegért, természetesen csak átmenetileg, s ha bármely okból a szobára szükség lesz, ő azonnal távozik, barátok közt ez a legkevesebb.

Aztán mégsem ez, hanem a Luxsanyibácsi által fizetett összeg volt a legkevesebb, havi száz forint.

Apád nem hajlandó többet elfogadni, zsörtölődött anya Öcsinek, tekintettel a barátságra, azt persze nem számítja, hogy a Sanyi bácsi reggel-este velünk eszik. Deviszont beviszi apáta gyárba motoron! Beviszik, hagyta rá az anyja búsan.

Öcsi örült Luxsanyibácsi jelenlétének, órákig elüldögélt nála a kisszobában, gyakran apa is odatelepedett hozzájuk, kártyáztak, vicceket meséltek, társasjátékoztak (ki nevet a végén?), míg anya beszólt: férfiszakasz, kész a vacsora!

Sokáig készült rá, hogy egyszer átkutassa Luxsanyibácsi holmiját. A kedvező alkalom és lelki állapot (hát mitártaz, csak bekukkantoka szekrénybe, na!) főleg olyan estéken kísértette, amikor Luxsanyibácsi a feleségénél időzött.

Lássukcsak.

Néhány egyforma, piros kötésű könyv.

T-á-v-o-l M-o-s-z-k-v-á-t-ó-l.

V-i-h-a-r.

T-i-m-u-r é-s c-s-a-p-a-t-a.

P-o-l-i-t-i-k-a-i g-a-z-d-a-s-á-g-t-a-n.

R-á-k-o-s-i M-á-t-y-á-s: V-á-l-o-g-a-t-o-t-t b-e-s-z-é-d-e-k é-s c-i-k-k-e-k. S-z-o-c-i-a-l-i-z-m-u-s i-s-k-o-l-á-j-a.

A n-a-g-y ö-s-s-z-e-e-s-k-ü-v-é-s.

T-á-v-o-l-b-a-n e-g-y f-e-h-é-r v-i-t-o-r-l-a.

A R-á-k-o-s-i p-e-r.

Egy nagyon vastag, barna kötet: S-z-t-á-l-i-n r-ö-v-i-d é-l-e-t-r-a-j-z-a.

Hogyhogy Sztálin, hátaz Sztalin! – gondolta Öcsi. Mindenki úgy mondja. Éljen Rákosi, éljen Sztalin! Furcsa.

Visszarakosgatta a könyveket, tudta, apa polcán a legalsó sorban körülbelül ugyanezek vannak, könnyű felismerni a piros borítókat.

Levelek, újságkivágások, fényképek.

Egy cikk a sztálinvárosi (á!) vasműről, száztíz százalékos tervteljesítés. Fotó: a vasmű kitüntetett vezetői. A sor szélén balról a második Luxsanyibácsi.

Öcsi zavarodottan bámulta a fakó újságlapot. Luxsanyibácsi Szta… Sztálinvárosban! Luxsanyibácsi a Szabad Népben!! Jesszusmária.

Móni többször mesélt már nekik a sztalinvárosi hősökről, akik a népnek a vasat adják. Vers is volt róla, *Az olvasztár.* Öcsi elképzelte Luxsanyibácsit a hatalmas kohónál, amint a csapolást irányítja, szürke kötényben, sisakban, azzala zizével… rúddal. A zolvasztároknaka vezetője. Hú… egy gyűrött fénykép, Luxsanyibácsi fejet hajtva áll, és kezet fog a… Rákosielvtárssal!!! Semmi kétség, ez ő… ezmeg Ő. A m-a-r-t-i-n-m-ű a-v-a-t-á-s-a.

Istenem, hogylehetne megkérdezni, anélkülhogy kiderülnehogy kutattam?

Nálunk lakikegy sztalinvárosi hős, dicsekedett Erdőssanyának, a cselédszobában! Persze, és aztán fölébredtél, hogy bilibe lóg a kezed! Detélleg, levan fényképezvea Rákosielvtárssal, és bennevolta Szabadnépbe, istókzicsi!

Erdőssanya nem hitte. Turai se hitte. Pityu se hitte, ami tök mindegy, mert ő úgyis azt hiszi, amit Erdős sanya. Erdőssanyabérenc.

Mit keresne egy sztalinvárosi hős a ti cselédszobátokban (Turai)? Igen, ez jogos ellenvetés. A sztalinvárosi hősök – amint a név is mutatja – Sztalinvárosban vannak. Akkorhát?

A kerítés szélén ültek, láblógázva. Turai hatalmas karéj vaj as-lekváros kenyeret hozott magával, kunyeráltak tőle egy-egy harit. Hecsedli, mondta Pityu szakértőn. Az (Turai), nagynéném küldte Bicskéről. Miazhogy hecsedli? Hát… a hecsedli, az hecsedli (Erdőssanya). Olyan kis bogyók (Turai), abból főzik a lekvárt, a hecsedlilekvárt.

Apa, miaza hecsedli? Csipkebogyó. És… és mióta dolgozika Sanyibá otta nyomdagépellátóba? Miért nem tőle kérdezed? Hát… monddmeg! Várjunk csak, kicsivel utánam jött, amikor az a balhéja volt, tehát… - apa számolt az ujján, egy, két, három, tán négy éve, igen. Milyen balhéja? Hagyjál már békén, jó?

Öcsi tudta, a kemény hang azt jelenti, hogy ez megint nem tartozik rá, s magában elátkozta életkorát, kibuggyant belőle: mérkell mindig titkolózni, agyerekis ember, azistenit neki! Gondolod, hogy én eltűröm ezt a

hangot? – kérdezte az apja fenyegetően, állj a zuhany alá, ha nem bírsz magaddal! Hátjóóóvanna.

Kivonult az erkélyre. Tépkedte a kőkorlátról a fekélyes vakolatot, csakazértis. Egy kövér zümmögőlégy körözött a homlokánál, majd leszállt a párkányra. Mellső lábait összedörzsölte. Öcsi odasuhintott, menjinnen, hülyelégy! A rovar szárnyra kapott, döngve lebegett Öcsi szemének vonalában, azután visszatért a kőkorlát lapos tetejére. Mingyár agyoncsapom! Nem bűn, ha az ember azért csapja agyon a legyet, mert idegesíti a zümmögése, ellenben ha eszébe jut, hogy nem szabad ölni… Angelika vékony arca, koszorúkontya ott villogott a homályban. Nem bűn, ha szórakozottságból kapargattad a falat, ellenben ha szántszándékkal…

Már nemszabadna tovább tépkedni, mermost gondoltam rá. Közben a légy újabb köröket zőőőzött ide-oda, s mindig ugyanarra a pontra landolt. Hülyelégy, neidegesítsél! Zőőő, zőőő.

Mit röpdösez, mintha tudná, hogymost nembánthatom. Apiszok! Lassan a légy felé csúsztatta az ujjait. A légy oda se fütyült, zőőő, és vissza, másfél centire Öcsi körmétől. Nahát, milyen szemtelen… megállj! – paff, rávágott. Egy nyirkos fekete csomó maradt a légyből. Öltem, gondolta, s várta a torokdobogtató szívverést, a riadalmat. Helyette lemondó közöny telepedett a lelkére, már olymindegy… Tépkedte tovább a vakolatot. Majd este imádkozok. Az ágyban összetette a tenyereit, na. Kezdjükegy üdvözléggyel. Üdvözlégy légy… Vigyorgott. Komolyság, kezdjük, rendesen, szépen. Üdvözlégy Mária, malaszttal teljes… Elakadt. Üdvözlégy Mária, malaszttal teljes. Hogyvantovább? Lehetetlenség, hogy nejusson eszembe! Malaszttalteljes, malaszttalteljes… naaa!!!

Miatyánk, kivagya mennyekben, szenteltessék megate neved, jöjjönelate országod… országod… országod!!!

Lúdbőrözött a tehetetlenségtől, márnemtudom, úristen, nemtudom, elfelejtettem. Nagyokat rúgott a paplanba, hiszekegy istenbe… hiszekegy… jaj.

Kiugrott az ágyból, odaült a szekreterhez, meggyújtotta a lámpát, fogott egy darab papírt, fölírta:

ÜDVÖZ LÉGY

MIATYÁNK

HISZEK 1

Az innen-onnan agyába ötlő sorokat a megfelelő cím mögé körmölte, majdcsak összeszedem valahogyan.

Sokáig kínlódott, mire elkészült. Naugye… Végigdarálta mind a hármat, a papírt a feszület alá csúsztatta. Esténként imádkoznikell, nincsmese.

Új verset tanultak az óvodában. Rákosielvtársról.

Csakőt dicséri mosta versis, dicséri mesteréta mű, a semmiből formált világot, éseget, nagylélegzetű költőknektárgyat, dalra hangot, erőta hangra őadott, legelsőa költőksorába, közöttükisa legnagyobb!

Remek, mondta apa gúnyosan, szóval Rákosi elvtársunk a legnagyobb költő! Mér? Hát most szavaltad, öregem, hogy a legelső a költők kközt, sőt a legnagyobb, nem?

Öcsi újra végigpergette magában a sorokat, csak most fogta föl a ritmusos szavak értelmét, télleg… aza költő, akia verseket írja, Rákosielvtárs pedig viszont az ország vezetője, tehát… Móni, a Rákosielvtárs írta ezta verset? Dehogy, kisapám, hogy jut eszedbe ilyesmi? És nemis szokott versetírni? Móni nevetgélve rázta a fejét. Akkor mérőa legnagyobb költő? Jaj, kisapám, megint összezagyválsz mindent, ezt szimbolikusan kell érteni, hogy ő inspirálja az alkotókat, mert ő a mi bölcs tanítónk, tudod, ki is van írva a képe fölött!

Eztet szimbólisan kell érteni, magyarázta Öcsi az apjának. *Szimbolikusan!* Hátigen.

Mind kevesebbet imádkozott, viszont mind többször ébredt fájó torokkal. Anya hívta Ganz doktort. Nyisd ki szépen a szádat, mondd: ááá! Ganz benyúlt a kanállal, Öcsi öklendezett. Ajjaj, gondolta, inekció leszebből.

Valóban, a doktor egy fehér kendőre rakosgatta a fecskendőt, a tűt, az ampullavágót, készítette az alkoholos vattát. Öcsit már nem kellett lefogni, megadóan fordult a hasára a döféshez.

A mandulák tüszősek, legjobb volna kidobatni, mondta Ganz doktor apáéknak. Ajjaj, kórház leszebből.

Hamarosan visszakerült ugyanabba a kórterembe, sőt ugyanarra az ágyra. Megint az apja vitte be. Öcsi rögtön észrevette a folyosón a köhögős srácot. A Kovácspistit. Jesszusom, azótais mindig ittvan?

Ne szarj be, Öccse! – apa ütögette a hátát, a mandulaoperáció rutinműtét, azt még a portás is meg tudná csinálni. Ő fásultan vonogatta a vállát, jó, nemszarokbe.

Műtét. Apa hézagos magyarázatai nyomán úgy képzelte, a szürkeköpenyes férfi lefogja majd, Ganz doktor pedig egy hosszú késsel

átvágja a nyakát, s kitépi onnan a manduláját, fröcsög a vér, ritmusát éles fájdalommal párosuló vad öklendezés diktálja. Kísértette a kép, amikor Ilonka lemészárolta a konyhában a kacsát, melyet anya két becsöngető cigányasszonytól vásárolt egy használt posztószőnyegért. A szerencsétlen állat átvágott nyakkal még kiugrott a váj dlingból, összevérezte az asztalt.

Na, erre hozták őt ide, köszönömszépen.

Anna nővér botrányt rendezett, amikor megtudta, hogy Öcsinek mandulaoperációja lesz, most már elég ebből, Ganz kollega, ez állami kórház, nem magánszanatórium, ha műteni kell, vigye a sebészetre, ez itten a belosztály, ha nem tudná! Ganz paprikavörösen húzta az ügyeletes szoba felé, talán ezt mégse itt kéne… De Anna nővér lerázta magáról a kezét, már a második privátja a héten, hova fektessem, nem mondaná meg? Érdekes, a prof privátjaiért sose szól, szúrta közbe Ganz, apa pedig elővette a pénztárcáját, néhány bankjegyet csúsztatott az ápolónő zsebébe, kérem szépen, volt már itt maguknál a gyerek, talán emlékszik rá! Anna nővér dühödten elcsattogott az intenzív felé. Mi baja ennek (apa)? Klimax (Ganz doktor). Apú, azmi?

Nem kapott választ, az apja és Ganz doktor az ápolónő nyomába eredt. Ő leült a hosszú fehér paplanra, Kovácspisti mellé. Miújság? Semmi se. Hogyvagy? Kovácspisti ugatós köhögéssel felelt, utána kimerülten lihegett, már… már gennyes a köpet.

Öcsi a füligszáj Karcsira gondolt, s megkérdezte, benn van-e az a fiatalabb doktor. Kovácspisti legyintgetett, a Szalai már rég nincs itt. Mér? Kidobták. Hogyhogy? Kovácspisti fintorgott, politikázott. Mi???

Szalai doktor írt egy beadványt, mesélte Kovácspisti suttogó hangon, s emiatt elvitték. Ávósok jöttek érte, először a lakásán keresték, mert aznap nem volt ügyeletben, hanem csak szívességből helyettesítette a Ganzot.

Ő tátott szájjal hallgatta ezt a históriát, nem hitte, újabb részleteket akart tudni, de Kovácspisti csak legyintgetett, hadd el, még a falnak is füle van.

Jött Anna nővér megenyhülten, na gyerekem, az a te ágyad, az ablaknál, miháncs levetkőztél, lázmérés!

Miháncs… Öcsi e szótól egyszeriben otthon érezte magát. Átöltözött, bepakolta a holmiját a fehér szekrénykébe, a még húzatlan ágyra heveredett, integetett az apjának, hóna alá helyezte a hőmérőt, aztán odafordult a szomszédjához: Öcsivagyok, éste?

Örvendek, mekegte a rózsaszínű kisfiú, nyújtotta a kezét, nevem Szászibek Sámuel. Ő megrázta a virsliujjakat, ennek következtében a hőmérő kihullott a karja alól, le a padlóra. Kriccs, ezer szilánkra törött, a higany ezüstös golyócskái szétgurultak.

Riadtan pislogott az ajtó felé, mitkapokén Annanővértől! A kövérkés kisfiú – termetéhez képest szokatlan ruganyos sággal – fölpattant, s egy vadonatúj hőmérőt vett elő az éjjeliszekrényből, parancsolj, dugd be gyorsan!

Anna nővér a következő másodpercben érkezett, Öcsi izgult, hogy észreveszi az üvegtörmeléket az ágy alatt, de az ápolónőt csak a mérés eredménye érdekelte, csóválta a fejét, miközben a lázlapra jegyezte.

38,6.

Amikor Anna nővér kiment, egy darab papírra gyűjtötték a szilánkokat és a golyócskákat, utóbbiakkal csínján kellett bánni, Szászibek mutatta a módszert, leheletfinom terelgetés ujjheggyel, különben még apróbb szemekre esnek szét.

Érdeklődött Szalai doktorról Szászibeknél, a rózsaszínű fiú merőben új változatot adott elő. Eszerint szó sincs beadványról, Szalai a kórház párttaggyűlésén összeveszett a proffal, Nagy Imre miatt, aki miniszterelnök volt, de leváltották, és a pártból is ki van zárva, viszont Szalainak rokona, viszont a profnak ellensége, és amikor Nagy Imre még fent volt, a profot leváltották, viszont azután visszakapta az igazgatóságot, és most a prof a politikai

táj ékoztatóban szidta Nagy Imrét, viszont Szalai közbevágott és megvédte, viszont a prof erre kirúgta, és Szalai csomagolt, viszont nem jött érte az ávó, az csak mese.

Miaza závó? Hát, a belügy, vagyis az elhárítók. Aha…

Eddig összesen kétszer hallotta ezt a baljós ízű kifejezést. Először káromkodásként, amikor egy csata hevében Turai leávósozta Erdős sanyát, erre az úgy megverte, hogy vastag sugárban dőlt Turai orrából a vér, s addig el sem engedte, míg nem kért bocsánatot. Ávós = hülye, gondolta ő. Másodszor nagymamától, Gyurikám, rimánkodott kelepapának, ne acsarkodjál örökké, ha valaki ne adj isten meghallja, egykettőre elvisz az ávó! Ávó = ördög, gondolta ő. Most pedig: ávó = belügy…

Eszerint tiszta haszon, hogyapa már nincsa belügyben. Mert az ávó mindenképpen valami rossz, egyrészt durva sértés, másrészt félni kell, nehogy elvigye az embert.

Lehethogy ponta Danyisanyibácsi vitteela Szalaidoktort? Á, butaság, most mondtaa Szászibek, hogy nemis vittékel.

Szászibek…

Te, figyelj, milyen névaz, hogy Szászibek? Kérlek, a gömbölyded srác elutasítóan ráncolta a homlokát, én nem szeretem a célozgatást, ha valami bajod van, mondd meg nyíltan! Szászibek – látva Öcsi bárgyú tekintetét – enyhülten fészkelődött a párnán, azért mer én zsidó vagyok, még lehetek rendes ember, nem azt kell nézni. Zsidóvagy? Igen… nem látszik rajtam? Mibőllátszana? Például az orrom, ugye.

Ő szemügyre vette Szászibek húsos orrát, istenem, jókampós, gondolta, deattólmég nemmuszáj zsidónak lenni. Például apánakis kampós, ésmégse…

A kövér srác azután leírta a nevét. SZÁSZY-BECK SÁMUEL. Ipszilonnal és cékával, mondta büszkén.

A zapukádis zsidó? Hát persze. Ésa zanyukád? Szászibek röhögcsélt, naná, aki zsidó, az azért zsidó, mert a szülei zsidók, mit gondoltál, különben hogyan? Jóóóvanna… deakkor ti… timiattatok… - elakadt, hirtelen nem tudta fölidézni, hogy mi is volt a baj a zsidókkal Egyiptomban. Mi van miattunk? – kérdezte Szászibek ellenségesen, semmi sincs miattunk, mi

ugyanolyan nép vagyunk, mint az összes többi, és most már van országunk is, Izrael, ott laknak a nagypapáék, és ha kicsit okosabbak lettünk volna, akkor mi is ott lakhatnánk. Mér? Te tényleg ilyen hülye vagy, vagy csak tetteted?

Ő vérvörösen ült föl, nekema zAngelikanéni mondtaa hittanon, hogy Egyiptomban legyilkolták a csecsemőket a zsidók miatt, ezígyvolt, amikora Mózes… amikora fáraó nemengedte őket, erről igazán nemtehetek, énrendesen beszéltem veled temeg ordibálsz és lehülyézel, ajó náncsinénéd ahülye, denemén!

Vacsoráig nem szóltak egymáshoz, mindkettő fortyogott a saját mérge levében. Öcsinek az éjjeles nővér harmincnyolc kilencet mért, kapott lázcsillapítót. Néhány percre beugrott Ganz doktor, nagyon csóválta a fejét.

Jól van, mondta Szászibek vacsora után, lehet hogy félreértettelek, nincs harag! – nyújtotta virsliujjait. Ő megrázta, enneka kézfogása mániája, gondolta. Tudod, hozzá vagyok szokva, hogy maceráljanak, csak csupán azért, mer én zsidó vagyok, és erre mi érzékenyek vagyunk, mer az én apámat Auschwitzba deportálták a németek, és kísérleteztek rajta, anyám meg a zsidókórházban bujkált, a Wallenberg, a svéd követ adott neki hamis

papírokat, és ez éppen elég, most már hagyjanak minket békén, és ne zsidózzon senki, erről van szó. Hm, a teanyád partizán volt? Hogyhogy partizán? Hát… aki hamis papírokkal bujkált…

Szászibek ingatta a fejét, az nem ugyanaz. A partizánok most mind górék lettek, anyám viszont tanítónő, havi ezerháromszázért, óriási különbség. Nem, sajna nem volt partizán, csak sima zsidó.

Reggel: szaggató torokfájás, 3 8,4.

Az anyja épp a vizit kellős közepén futott be. Soronkívül, gondolta Öcsi, megint jósok pénzbe kerülök. Anya szilvakompótot hozott, átgázolt Anna nővéren, csak egy pillanatra! – mondta a behatolást szemrehányóan figyelő profnak. Elvtársnő, felelte a prof zordan, távozzék, ne zavarja a munkánkat, a kórház nem zsibvásár, semmi szükség rá, hogy a kedves szülők a látogatási időn kívül berohangásszanak ide. Engem a Ganz doktor úr hívott! – ezt nem kellett volna, Ganz doktor a szája szélét rágva lapított a sor végén, a prof szeme gyilkos sugarakat lődözött feléje.

Amikor a prof és kísérete elvonult, anya Öcsi ágyának szélére ült, hülye ez a Ganz, hát mostanra hívott, én nem tehetek róla… hogy vagy? Öcsi vállat vont, megvagyok. Mi hír a műtétről? Semmi, előbba lázat akarják lenyomni. Lázad van? Harmincnyolcnégy. Talán elkaptál itt valamit? – anya aggodalmasan nézett körül, mi láztalanul hoztunk be tégedet. Délután apa jött, szintén soronkívül. Beszéltem Ganzzal, azt mondja, pechünk van, szerinte ez egy allergiás eredetű láz, ugyanúgy, mint a múltkor, és emiatt sokáig elhúzódhat a dolog… hogy érzed magad? Öcsi vállat vont, megvagyok.

Este Ganz doktor jött, máma éjjeli ügyeletben leszek, ha akarod, átmehetünk a szobámba, beszélgetni… amúgy hogy vagy? Öcsi vállat vont, megvagyok.

Az ügyeletes szobában Ganz almával kínálta. Ő befalt kettőt, aztán: miletta Szalaidoktorral? Ganz a körme hegyével piszkálta a fogát, kitől hallottad? Csaúgy… beszélik. A nővérkék? Nem, a srácok. Ha tudod, akkor miért kérdezed? – sikerült kibányásznia egy almahéjdarabkát, a hamutartóba dobta, szegény Szalai, két árva maradt utána, a kisebbik akkora, mint te vagy. Kétárva? Azt nevezik árvának, akinek meghalt a szülője. Háta Szalai meghalt? Ganz doktor bólogatott. Öcsi túrta az orrát, namostez hazudikitt, vagy…?

Ésa závó, ésa Nagyimre? Tessék??? – Ganz előrehajolt, beharapta az ajkát, hogy jon ide a Nagy Imre? Öcsi vonogatta a vállát, aszonták, hogya

Nagyimre miatt… a prof azért rúgta kia Szalait… illetve a závó…

Szalai doktor meghalt, érted? Semmi ávó, semmi Nagy Imre! – Ganz vízszintesen kaszálta a levegőt az ujjaival, beszélnek összevissza.

Bizony, gondolta ő, ésa végén mindig kiderül, hogy esseigaz, asseigaz, semmiseigaz.

Jóba vagy a Ganzzal? – kérdezte Szászibek, amikor Öcsi visszaért a kórterembe. Mondj ukrá. Puhatolózhatnál… hogy mikor engednek már haza. Tégedet? Naná, a Snejder Fánit! A Snejderfánit, ez jó.

Legközelebb puhatolódzott, Ganz doktor latin szavakkal tűzdelt választ adott, sok *ha*-val és *amennyiben*-nel, végül pedig: a Szászy-Beck gyerek a prof páciense, tőle függ.

Kérlek, tea prof páciense vagy, őrajtamúlik. Szászibek fintorgott, attól ugyan kérdezheted, semmit se mond. Hátigen, istenkezébe vagyunk. Akkor jól nézünk ki, dünnyögte a kövérkés fiú.

38,2. 3 8,4. 3 8,1. 37,6. 38,2. 38,0. 37,9. 3 8,1.

Az is lehet, mondta Ganz doktor, mesélte apa, hogy mégse allergiás láz, hanem a tüszős mandulák okozzák, rögtön megszűnne, ha kivennék, nade amíg lázas vagy, a sebészek nem akarják az operációt, patt helyzet… Tudod (anya), mi az a patt? Persze, döntetlena sakkba.

A füligszáj Karcsit látta maga előtt, a kis sakktáblával, patt ez barétom, hagyjuk abba.

Most a Szászibek fekszik a Karcsi ágyában. Ésénmeg újra ittvagyok.

Hm, apa, amikortea belügybe voltál, akkorte… ávós voltál? Nem. Hátmi? Sima rendőr. Ésa závós, az micsoda? Államvédelmi hatóság, felelte apa halkra fogott hangon, mit akarsz ezzel? Semmit… a Danyisanyibácsi ávós? Nem, ő is csak sima rendőr.

Simarendőr, motyogta Öcsi, és kibukott a száján: simazsidó. Az anyja fölkapta a fejét, egy éles mondatot akart odavágni, tele méltatlankodással. Remegett az ajka, kereste a megfelelő szavakat.

Ekkor belépett a kórterem ajtaján Angelika. Végigjáratta a szemét az ágyakon, észrevette Öcsit, biccentett, himbálódzva közeledett feléjük. Szerbusz, Jeremiás, édesapádtól tudom, hogy megint kórházban vagy, gondoltam, eljövök hozzád.

Anya fölpattant, tessék helyet foglalni! Köszönöm, maradjon csak, asszonyom, nem vagyok fáradt. Apa is felállt, utcán találkoztunk, és megemlítettem…

Mindannyian zavarban voltak. Apáék indulni készültek, mi már amúgy is… szerbusz, Öcsikém. Puszi. Csókolom.

Amikor elmentek, Angelika leült az ágy szélére, fémkeretes retiküljéből kihalászott egy könyvet, tessék, Jeremiás.

A tündérkirálynő, vidám mesék. Köszönöm, Öcsi krákogott, eszébe jutott, hogy mit illik ilyenkor: deigazán nem kellett volna, apáékis hoztak könyvet, tetszik látni! – mutatta. *A hegyiszellem,* népmesék. Nem baj, Jeremiás, minél többet olvasol, annál jobb.

Öcsinek váratlan sugallat agyába idézte Angelika szavait a legeslegelső hittanóráról: nincs szebbkönyv színélés léleknél! – hadarta. Angelika szája mosolyra húzódott, jól van, Jeremiás, látom, még emlékszel rám… - a füléhez hajolt: szoktál imádkozni reggel-este? Hápersze, hazudta ő, a hátán apró izzadságcsöppek fakadtak.

Angelika újra kinyitotta a retiküljét. Egy kék műanyaglapocskát vett elő, tessék, ez is a tied. Szentkép? Élő szentkép, mondta Angelika nyomatékkal, látod, Szűz Máriát ábrázolja a kisdeddel, imádkozáskor szorítsd a két tenyered közé, azután látni fogod, a Szent Szűz bólintással jelzi, ha imádságod meghallgatásra talált.

Öcsi a pizsamája zsebébe dugta Szűzmáriát. Amikor Angelika távozott, kihúzta, s izgatottan nézegette.

Te ezt elhiszed (Szászibek)? Ő a takaró alá rejtette a képet, hallgatóztál? – kérdezte az erkölcsi fölényben lévők dölyfével. Természetesen. Szégyelldmagad! Mér, ha valaki nem akarja, hogy meghallják, beszéljen halkabban… vagy maradjon csöndbe… szóval, elhiszed? Öcsi vonogatta a vállát, semmiköze hozzá, gondolta.

Lámpaoltás után felült az ágyban, hátát a párnának támasztotta, tenyereit – köztük az élő szentképpel – imára emelte. Na, melyiket?

Az Angyali üdvözletet választotta, hiszenaza Szentszűzé. Üdvözlégy Mária… Elakadt, eszébe jutott a szántszándékkal agyonvágott légy, haa Szűzmária tudróla, biztosnem hallgatmeg. Hát micsináljak, majdha kiengedneka kórházból, azonnal gyónnimegyek, bemondoma legyetis, mindent bemondok.

Milyenjó, hogy ittvolta zAngelika. Kedvesdrága Angelika. Üdvözlégy Mária, malaszttal teljes, a… a… fene egyemeg! Malaszttalteljes, a… naaa! Azúr van teveled, áldott vagytea zasszonyok között, ésáldottate méhednek gyümölcse Jézus!

Izzadságától sikamlóssá vált a lapocska. Talán megkéne törülni?

Asszonyunk Szűzmária, Istennek szentanyja, imádkozzál érettünk bűnösökért, mostés halálunk óráján. Ámen.

Namost… A sötétben alig látta a szentképet, óvatosan megfogta, az orra elé tartotta, lélegzetvisszafojtva figyelte.

Az áttetsző lemez lassan – ahogyan egy gyertya fénye huny ki – mozogni kezdett, szélei kunkorodtak, és… igen, Szűzmária meglibbentette a fejecskéjét, jelezvén, hogy az ima nem volt hiábavaló.

Öcsi keze reszketett az áhítattól. Natessék. Natessék!!! Legszívesebben azonnal fölkeltette volna Szászibeket, gyerünk, láthatoda saját szemeddel, hanemhiszed! Óistenem. Miatyánk.

Hiszekegy.

A Szentszüzet visszatette a zsebébe. A szívem fölé, gondolta elégedetten.

Mire fölébredt, Szászibek már nem volt az ágyában. Hovalettez?

Vizsgálatra vitték (Anna nővér)!

De Szászibek sem ebéd, sem vacsora után nem mutatkozott.

Hola Szászibek? – kérdezte Öcsi a többiektől. Kovácspisti azt állította, hogy áttették az intenzívbe. Csakhogy Kovácspisti szavahihetősége… tudjuk.

Szászyt az apja elvitte egy másik kórházba (az éjjeles nővér). Miért? Csak azért, hogy legyen mit kérdezned, mars az ágyba, oltok!

Reggel gyanús hírek kezdtek terjengeni Szászibekről, miszerint meghalt. Igenis, erősködött Kovácspisti, láttam az anyukáját a folyosón, tiszta feketébe volt, tehát gyászruhába, és a szeme totál kisírva… ha… ho… Nem tudta folytatni, rájött a köhögőroham. Köhögjcsak, gondolta Öcsi, úgyse hiszem.

Ganz délelőtt berendelte vizsgálatra az orvosi szobába. Ott volt egy másik doktor, a gégész, újra megnézte Öcsi manduláit. Utána gumivégű fémkalapáccsal próbálgatták a reflexeit. Csak hát a láz, hümmögte a gégész, a láz, a láz. Ganz sóhajtozott, igen, igen, majd lenyomjuk valahogyan. Amikor a gégész távozott, Ganz doktor még egyszer átvizsgálta Öcsi testét, centiről centire. Nyilván kiütéseket keres, gondolta ő, kiütésnincs, lázvan. Ezvan. Kérdezősködött Szászibekről, Ganz is a másik kórházat mondta. Aha… esse fog kiderülni sose. Elképzelte Szászibeket holtan, amint a szürkeköpenyes férfi viszi a… hova? Hovaviszika halottakat? – kérdezte. A hullakamrába, aztán boncolásra vagy a temetőbe. Kriptába? Igen, kriptába, sírba, mindegy az.

Szegényzsidó, gondolta, hatélleg meghalt, imádkozni kéne érette. Persze kérdés, hogy használeneki, merő nemhitta zistenben. Szegény Karcsise…

Angelikanéni mondta egyszer, hogya zsidók másképpen imádkoznak mintmi rómaikatolikusok. *Hégerül.* A rendesima biztos nemjó nekik… érettük.

Mi ez (Ganz)?

Öcsi zsebéből kiesett a szentkép, a doktor fölkapta. Te hiszel istenben? Erről nemkell beszélni! – elvette tőle, gyorsan visszadugta a helyére. Miért? Csak… nemszabad. Miért ne szabadna?

Úgycsinál, mintha nemtudná…

Nem szégyen az, Öcsikém, sőt! – Ganz doktor csavargatta a hallgatója csövét, felöltözhetsz. Én mindig irigyeltem azokat, akik hinni tudnak istenben… vagy valamiben. De sajnos, isten nincs.

Igenám, deén betudom bizonyítani! Mit? Háta zistent, mert például ittvan eza zélő szentkép! – diadalmasan megmutatta, elmagyarázta. Ügyes (Ganz doktor), jó trükk. Hogyhogytrükk? Kérlek szépen, a tárgyak a melegtől kitágulnak, ennyi az egész, nézd csak, működik ima nélkül is! – Ganz a hasára szorította a lapocskát (szentségtörés!), majd néhány pillanat múlva az asztalra helyezte. Szűzmária szélei fölkunkorodtak. Mindig bólint, ha meleg éri! – kinyitotta a vízcsapot, alá tartotta, a lapocska egyenesre simult. Akkor letörölte róla a csöppeket a köpenye ujjával, s többször rálehelt. A szentkép újra gömbölyödött. Tessék! Ő átvette, tanácstalanul nézte, akkor ezekszerint…? Ganz széttárta a karját, sajnálom, Öcsikém… nincs isten, az ember porból lett és porrá lészen, teremtés almás, mennyország almás, pokol almás. Porból, ismételte ő hitetlenül, erre Ganz doktor nagy erővel összedörzsölte a tenyereit, azután az egyiket Öcsi orra alá dugta, látod?

A rózsaszín bőrön apró fekete sodralékok, fogd meg! – biztatta Ganz, por, semmi más! Ő gyanakodva az ujja hegyére vett néhányat. Csináld te is! engedelmesen összemasszírozta a kezét. Hátigen. Tele lett apró porgöböcskékkel.

A bőr külső rétege dörzsölésre lejön, a kosszal együtt, magyarázta Ganz doktor, ugye nem gondoltad volna, hogy a szép rózsaszínű bőr pillanatok alatt ilyen fekete porrá válhat? Ennyi az ember, öregem, ha meghalunk, a test fölbomlik, aztán csak a por marad belőle, nekem elhiheted, sok halált láttam már, a szakmámmal jár.

Öcsi fejbevágottan dörgölte a tenyerén a húst, szaporodott a sötét morzsalék. Óistenem… dekár, hogyezt csakmost… megmutathattam volna Angelikának. Vajonő mitmondana rája? Apádék tudják, hogy te az istent… az istennel társalkodol? Tudják. És mit szólnak hozzá? Öcsi nem válaszolt, gondolataiba mélyedt, nagyon földúlta ez a por-ügy, ráadásul Szűzmária isa meleg miatt… csaka meleg miatt. Szászibeknek igaza volt. Trükk. Ügyes trükk. Akkora zAngelika… akkor hazudott…….? Vagypedig……………..?? Álmában a szent asszony alagsori szobája lett a kórterem, csoda, hogy elfért valamennyi ágy, persze szűkösen. Angelikanővér fehér köpenyben és fityulában, nyújtja a hőmérőt, ő viszont összedörzsöli a tenyerét, tessék nézni! Angelika szomorú mosollyal utánozza, vékony ujjai közül szitál a sötét por, kis halmokba gyűl a padlón. A keze már elfogyott, most a csuklóit dörgöli, az alkarját, a könyökét… Jajnetessék! – kiáltja ő, ám a szent asszony rendíthetetlenül folytatja, már nincs válla, akkor a lábait dörzsöli össze, akár egy légy, por, por, por, ő rémülten kérleli, elégelég, tessék abbahagyni! – hiába, Angelika finoman bólogatva porítja a térdét, a combját, a földre hanyatlik, csak a törzs és a fej maradt belőle, a szomorkás mosoly az arcára dermedt, kiürült szoknyáját fújja a szél, lobog, jesszus, a bugyija is szertefoszlott, meztelen izéjét szőr helyett fekete sodralék borítja.

Verítékben úszva ébredt.

37,2.

Ez a beszéd, öregem (Ganz doktor)!

36,9.

37,1.

36,7.

Úgy látszik, csak az volt a probléma, hogy legutóbb nagyon hozzászokott a gyerek szervezete a cilinekhez, mondta Ganz doktor, mesélte apa.

La Fontaine: *A tücsök és a hangya.* Fabulák.

Vigyázz rá (apa), még szegény anyámtól kaptam, ez az egyetlen emlékem tőle, sok vihart látott könyv… mindent széthordtak anyámék lakásából a jóemberek, de ezt visszaadta az egyik szomszéd. Mér hordtákszét? Hát… mondtam már neked, hogy elvitték őket. A závó? Frászkarikát, a németek… a nyilasok! – apa kiabált, az egész kórterem odanézett. Halkabban (anya)! De apa nem szólt többet, az ablak felé fordult,

mintha nagyon érdekelnék a napfény röntgenezte levelek az öreg tölgyfán. Melynek törzsén jól látszott Karcsi bicskájának a

nyoma:

ANNA NŐVÉR HÜJE!

36,6. 36,7. 36,6.

Gyere (Anna nővér)! Én? Te. Hová? Csak gyere.

Liften mentek a harmadikra. Végig a folyosón, be a lengőajtón, be az üvegajtón.

Kis szoba, sok-sok lámpa. Nappalvan, miafenének égetik? – gondolta. Ott volt a gégész, orvosi köpenyén átlátszó műanyag kötény. A másik két férfi a középen lévő magas, fehér ágyat igazgatta. Milesz, vizsgálat? Nem, a gégész az ölébe vette, fényképezkedés. Ja, azérta soklámpa! Igen, nyisd ki a szádat.

A gégész egy piros gumiba bújtatott drótalkotmányt illesztett Öcsi száj ára. Ezminek? Csak kíváncsi voltam, milyen nagyra tudod kitátani, felelte a gégész, lerakta a szerkentyűt, s Öcsit arra az ágyra emelte. Ígyfekve csinálják a fényképet? Persze, a gégész bólogatott, hanem, tudsz-e számolni? Százig! – mondta ő büszkén. Na, hadd halljam.

Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét…

Ekkor valamelyik férfi nyirkos rongydarabot nyomott Öcsi arcára. Hé! – le akarta húzni. Számoljál! – parancsolta a gégész. Fura szagot érzett, netessék így szorítani, megfúlok!

Nyugi, számoljál! Hátjóóóvanna… hét, nyolc, kilenc… detélleg megfulladok… jaj! Hadd halljam, vezényelt a gépész, kilenc?

Kilenc, tíz, tizenegy… tizenkettő…….tizenhárom………………

Méroltották ela lámpákat?

Négy apró csillag fénylik a magasban. Szabályos alakzat. Amikor Jézus megszületett, vakító csillag gyúlt az égen, s a bölcseket a gyermekhez vezette.

Holvan Angelika? Eza zőhangja!

A négy csillag forogni kezd, majd gyorsabban, égő körök rajzolódnak a feketeségben. Szédülök… Angelikanéni!…….. Ang…………….

Sötétség.

Az ágyában ébredt. Félrenyelt falatot érzett a torkában, krákogott, s abban a pillanatban rátört a fájdalom. Anna nővér az ajtónál állt, Öcsi szólni akart neki, nyikorgás jött ki a száján. Az is sok, minden hang kemény

lándzsadöfés a nyakában. A nyelés még kínosabb, ádámcsutkája izzó vasgolyó.

Fényképezés… micsoda sunyiság, gondolta csüggedten, ezek megoperáltak. Óvatosan fölült, intett a nővérnek, iii… Vizet szeretett volna, hideg vizet. Anna nővér nem értette, erre ő beszédes mozdulatokkal próbálkozott. Navégre.

Szájához illesztette a poharat, hűsítő kortyok helyett lávafolyam zúdult a nyelőcsövébe. Jaj. Borogatást kapott a nyakára. Lehunyta a szemét, hallotta, hogy korog a gyomra, de ételnek vagy italnak a gondolatától is hányingere támadt. Aludni kellene. A kórterem tompa zsongása nyomasztotta, a párnába fúrta a fejét.

Apáék hatalmas adag fagylaltot hoztak, termoszban, ez most gyógyszer, Öcsikém! Ne… nemkérem, suttogta. Edd meg, fiacskám (apa), mert elolvad. Hát mindig úgy szeretted a fagyit (anya), nézd, vanília, málna, puncs, csokoládé!

Aléltan fordult az ablak felé, csak arra vágyott, hogy békén hagyják.

A fagylaltot a szomszédja tömte magába, egy szőke lakli, akinek agyrázkódása volt. Öcsi kezdettől ellenszenvesnek találta, a nyakigláb srác bárgyú mosollyal terpeszkedett Szászibek ágyában. Minek örülez folyton?

Hideg teát kortyolgatott, kínkeservvel, a szőke lakli viszont örökké repetát kért mindenből. Zabagép.

Harmadnak már megpróbálkozott a fagylalttal, két gombócot lenyomott.

Ám este: 3 8,5. És fogvacogtató didergés. Ganz doktor idegesen topogott, kezdődik… Tabletták, injekciók.

Sose mehetekmár haza, ittfogok megrohadni.

Nehezen gyógyul a seb (a gégész), ez alkati dolog.

37,5. 38,0. 37,2.

Itt a nyár! – Anna nővér kitárta az ablakot, a nap a hengerelt mintázatú (sárga alapon fehér virágok) falon reflektorozott. Öcsi szemét bántotta a fény, föltápászkodott, összemarkolt néhány könyvet, a folyosón leült a fehér padra. Szórakozottan lapozgatott, peregtek az unalomig ismert színes rajzok. Nem volt türelme a szöveghez, olvasási tudománya félrelökött játékszerként porosodott az agyában.

Nincs arányban az élvezet a strapával… Az ember végigbetűzi a mesét, és akkor megtudja, hogy a kisfiú (kisherceg, kismanó, kistündér, kisbárány, kislányka, kisbojtár, kisbéka, kisöregasszony stb.) mindig elnyeri

méltó jutalmát, az aranyakat, a fele királyságot, a királykisasszony kezét, mert jótett helyébe jót várj, szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál, teljesítem három kívánságodat, máig is boldogan élnek, ha meg nem haltak, ásó, kapa, nagyharang, itt a vége, fuss el véle, elszaladt a mese vége, kend a vajas kenyérre!

Denekem senkise teljesítia sehány kívánságomat… Eljátszott egy darabig a gondolattal, mit kérne a hegyiszellemtől?

1. Hadd menjekmost haza. 2.? 3.??

Másodiknak huszonnégyórai gondolkozási időt, harmadiknak pedig azt, hogy teljesítse újabb három kívánságomat.

Najó, decsak eccer hármat lehet! Komolyan, szépen. Szóval:

1. Hazamenni.
2. Hogy… hogyénnekem legyen valaki. Egybarát. Egy felnőtt barát, aki nemhazudik, hanemcsak igazatmond, csaisa tiszta igazat.
3. Lehetne esetleg mégegy barát?

Vagy soksok pénz, hogy adhassak anyáéknaka födémcserére, ésbefizethesseka zAngelikához, éskrémesezhesseka Fényesbácsinál mindig, avvala felnőttbarátommal, akita zelőbb bátorkodtam kérni, ésvehessek egyfocit, ötöset, és…

Hümm-hümm-hümm,
Atücsök dalolt egyrebár –
izzotta nyár –
úgyhogy mikor jötta komor –
télrésze gondvoltés nyomor – tovább nemtudom.

36,7. 36,5. 36,6.

Apa vitte haza, villamoson. Mérnem megyünk taxival? Minek? – apa olyan arcot vágott, mintha nem tudná, hogy a kórházba s –ból taxival szoktak.

Nagypapa lakásába vezette az apja, hápersze, már csinálјáka födémcserét. A hosszú, téglalap alakú nappali szobában hét ágy. Akár egy kórterem. Körben a falak mentén az ő bútoraik, a könyvespolcok, a ruhásszekrények, a szekreter. Mindent lehoztatok? – kérdezte csodálkozva.

Kénytelenek voltunk, odafönn ostromállapot van. Nadea többi… hola többi?, a zebédlőasztal, mega fotelok, mega…

Apa kinyitotta a másik szoba ajtaját, be se léphettek, a bútorok összezsúfolva, mint egy raktárban. Fiacskám, vissza kell rohannom a gyárba, megbeszéltem keresztapádékkal, hogy estig őnáluk maradsz.

Le a lépcsőkön, ki a kapun, hátra az udvarban. Kelepapáék bejáratához cirádás kovácsoltvas följáró visz, mely gusztusosan nyikorog. Ő mindig irigyelte tőlük. Apa megnyomta a csengőgombot. Itt az invalidus, mondta kelemamának, szia! – puszit nyomott Öcsi homlokára, jó legyél! Jóleszek.

Szerbusz, gyere, ne félj. Kezcsókolom, nem félek. Kelemama takarított. Ez meglepte őt, hiszen anya szerint kelepapáéknál mindent a

cseléd csinál. Kelemama az asztalra borította a székeket, a dunyhákat kiteregette a terasz kőoszlopos virágtartóira.

Öcsi régen járt itt utoljára, rácsodálkozott a sötét erezetű beépített szekrényekre (kelepapa műve), az aranyozott keretű képekre, a mélykék tapétára, megbámulta a hatalmas fekete zongorát, mely barnára pácolt dobogón állt a sarokban. A nyár fuvallatai szétáradtak a szobában, emelgették a tarka függönyöket. Milyen szépitt minden!

Kelemama a lábához engedte a tollseprűt, örülök, hogy tetszik, nekem a mániám a lakás, tudod, folyton itthon vagyok, hát igyekszem, hogy szép legyen, strapálom is érte magamat, a végtelenségig.

Segítekén! – ajánlotta, meghatva önnön jóságától. Miért ne, hiszen te már nagyfiú vagy! – kelemama rábízta a porszívózást. Büszkén tologatta a zürrögő masinát a parkettán, a süppedős szőnyegeken. Ványakú pulóverében, szürke csíkos hosszúnadrágjában tényleg nagyfiúnak érezte magát, düllesztette a mellét.

A takarítás közepén befutottak a lányok – Ica, Mari -, ledobálták iskolatáskájukat, mire kelemama: viszitek rögtön a helyére?

Négyesben gyorsan ment a munka, Öcsi élvezettel törölgette a port a könyvespolcokról, pedig otthon utálta csinálni, s ha az anyja megkérte, kelletlenül csapkodott a ronggyal. Jött nagyapa és kelepapa a műhelyből, addigra kelemama – ahogy ő mondta: - összeütötte az ebédet. Már az asztalnál ültek, amikor Öcsinek eszébe jutott: és hola cseléd? – kérdezte. A lányok vihogtak. Nálunk nincsen cseléd, mondta kelemama némi éllel, nem szeretek beereszteni a lakásba egy idegent. Ésa takarítónő? Takarítónő sincsen, én nem bírom nézni, hogy a drága pénzért ímmelámmalkodjanak itt, mintha ők tennének szívességet, ráadásul mind lopkovic, a végtelenségig, á, akkor inkább magam csinálom, az a biztos. Mithadovál anya összevissza? – gondolta Öcsi, egyszósem igaz…

Ebéd után nagyapáék levitték a műhelybe. A részeges Bordás a gyalupadon heverészett, újságot olvasott, közben fütyörészett, falatozott, italozott, vakarózott.

Kezdünk, Bordás kérem (nagyapa). Bordásbácsi lekászálódott, bekapcsolta a fűrészgépet. Öcsi szerette volna közelebbről szemügyre venni, de nagyapa hátratolta; vigyázz, itt hamar a szemedbe ugorhat a szálka.

Kelepapa ablakokat zsanérozott. Öcsi mindenáron segíteni akart, kelepapa beleegyezett, tessék, a csavarokat dugod a lyukba, s tekered a

sróﬂhúzóval, amíg bírod.

Egész jó (kelepapa), fog ez menni. Megyaz, haviszik! – Öcsi ezt Erdőssanyától tanulta. Bordásbácsi nevetgélt, ha pedig nem megyen, majd megtoljuk, igaz-e, kislegény? Kelepapa ránézett, Bordás visszalépett a fűrészgéphez. Csak a válla fölött szólt hátra: bevehetnénk a gyereket inasnak! Az, morogta kelepap, annak bírna örülni az édesapja. Öcsi fölkapta a fejét, mér? Apádnak derogál a magánszektor. Mi? A csavarokkal foglalkozzál! Hátjóóóvanna. Apú, neked rogála magánszektor? Ki mondta ezt? A kelepapa. Aha, az apja nyomatékosan bólintott, talán *derogál!* Azislehet, na? Mit na? Hát derogál vagy nemrogálde? Tudod egyáltalán, hogy mit jelent az? Nem nagyon. Azt jelenti, nem tetszik. És? Mit és? Nemteccik? Jaj, fiam… - apa sóhajtozott, azt se tudod, mi az a magánszektor! Monddmeg. Ami nem

állami, az a magánszektorba tartozik, tehát a suszter, a maszek fodrász, vagy a… Öcsi közbevágott: vagya kelepapa? Eegen. Ésazneked nemteccik? De tetszik, felelte apa gépiesen, gyere, lemegyünk a közértbe.

Beszélnek összevissza…

Mire hazaértek a vásárlásból, már otthon (ha ugyan annak lehet nevezni egy ilyen tömegszállást) volt anya és Erzsébet, valami tornaünnepélyről jöttek, ahol Erzsébet gúlában szerepelt, Öcsinek végig kellett hallgatnia dicsekvő beszámolóját. Hogyén hetekig kórházbanvoltam, aznemszámít, gondolta sértetten, csaka gúla. Na, és te hogy vagy, meggyógyultál? – kérdezte aztán Erzsébet. Meg.

Befutott Luxsanyibácsi. Utána nagyapa.

Dekiéa hetedik ágy?

Keresztapádé (nagyapa). Hogyhogy, hátőis ittalszik? Itt. Demér? Nagyapa tanácstalan arccal nézett anyára, a gyerek nem tudja…? Tudja, felelte anya halvány fintorral, ugye tudod, Öcsikém, hogy kelepapa elvált kelemamától? Hátigen. Na, erről van szó. Jaaa, azér? Igen. És mindigitt alszik? Hol aludjon, ha egyszer el vannak válva?

Deviszont ottebédel, gondolta Öcsi. Zavaros ügy. Túrta az orrát. Kárbolygatni, úgyse mondjákmeg rendesen.

Legalább most, amíga födémcsere van, hazamehetnea kelepapa kelemamához, vihetnéa nagyapátis, jobban elférnénk. Rémes eza zsufi.

Az ágyak rugói nyögdécselnek, a torkok ontják a sziszegő, brummogó, szortyogó hangokat, ráadásul a nyitott ablakok ellenére makacsul benn

marad a cigarette- és izzadságszag. Ehhez képest a kórházban paradicsomi állapotok voltak. Itt nemlehet aludni!

Fölkelt, az ágyakat kerülgetve a szekreterhez sompolygott. A kisvillany nem működik, nyilván nincs bedugva. Tapogatózott, előhalászta a nayfiókból az elemlámpát. Afranc, nemég. Emlékezett, van valahol rúdelem, addig kotorászott, míg megtalálta. Végigpásztázott a fénykörrel a régen látott holmikon, óriási rendetlenség, biztosahogy lehozták, összerázódott. Kihúzgálta a fiókokat, turkált a kincsei közt. végre otthon érezte magát.

Föltűnt neki, hogy a nagyfiókok éppen kétszer olyan hosszúak, mint a kicsik. Vajon miért? Benézett a négyszögletes üregekbe, a kisfiókok mögött falemez zárta le a teret, a nagyfiókok viszont egészen a szekrény hátáig értek. Mér csináltákezt így? Megütögette a falemezt, kongó hangot adott. Riadtan nézett az alvók felé, ha valaki fölébred, leszbalhé…

A fiókok és irattartók kockájának függőleges oldalfala szabályos négyzet. Mélysége megegyezik a nagyfiókokéval. Tehát a kisfiókok és az irattartók mögött van egy… egy fölösleges hely. .vagytalán… titkosrekesz?

Legszívesebben azonnal baltát ragadott volna, hogy rövid úton megoldja a rejtélyt. De ha most kopácsolni kezd, az anyja keresztülharapja a torkát. Különbenis, egy titkosrekesznek biztosvan rendes nyitója. Fogdosta a politúrozott léceket, hátha talál egy – eddig észrevétlen – kulcslyukat. Vagy egy gombocskát, amit csak meg kell nyomni. Vagy egy apró riglit. Vagyakármit. Szézámtárulj, dünnyögte. Csurgott róla a veríték.

Halk csettegésre figyelt föl. Zajok a bejárati ajtó felől. Puha léptek. Valakijön! – átsuhant az agyán a rabló, az ávó és az ördög rémképe, gyorsan kikapcsolta a lámpát, mozdulatlanul kuksolt a sötétségben, vadul meresztve a szemét.

Kattanás, rózsaszín fény a sarokban, a gipszlevelekbe ágyazott üvegburás faliégő. Kelepapa! Öcsi köszönni akart, ám aztán mégse szólalt meg. Kelepapa magába mélyedve ült az ágyon, és… túrta az orrát. Bizonyám! Nyitott szájából tompa huhhanások jöttek, mindegyikre rábólintott. Lassan lehúzta az ingét, a nadrágját, a trikóját, a zokniját. Amikor már csak az alsógatya volt rajta, végigdőlt az ágyon, akár egy darab fa.

Nemmosakszik, gondolta Öcsi. Lehethogy fürdött odaát? Megvárta, míg kelepapa eloltja a villanyt, azután visszalopakodott a helyére.

Mire fölébredt, már valamennyi ágy üres, kiugrott a takaró alól, jesszus, engemet itthagytak, lekésema zóvodát! Szaladt a konyha felé, a kockaüveges ajtónál összeütközött az apjával. Hova-hova, Öccse? Teviszela zóvodába? – kérdezte ő hadarva. Óvoda?, már nincsen óvoda, fiam. Hogyhogy nincs? Elsejétől szünet van, tudod, nyári szünet!

Beslattyogott a szobába, meztelen talpa alatt ropogott a parketta. Tehátez aztjelenti… teháta zóvodának vége.

Sosem rajongott az óvodáért, és ősztől végre iskolába járhat, akkor hát mi a baj? Eszébe jutott a hülye Görögági, a bulldogképű Kerényipaja, a dadogós Lükepisti, nem sajnálta, hogy megszabadult tőlük. Vége az utálatos csendespihenőknek, az állva ebédelésnek, a szájsarokban őrzött mócsingoknak, nagyonjó! Deviszont… csakígy, hirtelen, még Mónitólse búcsúztamel. Kisapááám…

Temaradsz velem itthon? – kérdezte az apjától. Igen, betegállományban vagyok. Mibajod van? Semmi, nem adtak szabadságot, kénytelen voltam kiíratni magamt. Miattam nemérdemes, én megvagyok egyedülis… átmehetek kelepapáékhoz.

Apa szája egyenes vonallá vékonyult. Öcsi nagyot nyelt, érezte, jobb lesz, ha kelepapáékat nem emlegeti. Föntről kopácsolás hallatszott, tombol a födémcsere. Apú, haddnézzemmeg! Rá sem ismert a lakásra. Tégla- és sitthalmok, malteros ládák, cementes zsákok, deszkák, vödrök útvesztője. A falakat szürke por borítja, az ablaküvegeken ki sem látni. Mégis különös világosság van, a tárgyak éles árnyékot vetnek.

Hápersze… nincsplafon, nincstető. A gerendák között a felhőfoltos ég négyszögei. Csavargatta a nyakát, míg elszédült. Mostaztán jól beláthatidea zisten… haugyan… Hahó!

Öcsi összerezzent. Az oldalfal tetején egy buggyos hasú férfi, cejgruhában, újságpapírcsákóban, zsebre dugott kézzel. Mit keresel itt, Öcsi? Énsemmit, éncsak ittlakok… ittlaktam. A férfi kívül lemászott, bejött az erkélyajtón. Atyavilág, mekkora pocak! A derékszíj a hájba vágott.

Apád is itt van? Öcsi a fejét rázta. A férfi barátságosan kezet nyújtott, pacsi! Ő odacsapta a tenyerét, fehér porfelhő rebbent szét.

Egyedül teccik cserélni a födémet? Dehogy, brigádban vagyunk. Ésa többiek? A férfi vállat vont, ebédidő, morogta.

Öcsi körbejárta a szobákat. Megállt a hallban, mostaztán ittis világosvan. Észrevette a falon a feszületet, Jézus, eztelfelejtették!

Isten fiának a fejére habarcs csöppent. Próbálta lekaparni, hiába, már megkötött, kőkemény. Arctalan szürke gömb. Mintha Jézusnak vízfeje nőtt volna.

Szentségtörés.

Tűnődve forgatta a koszos feszületet, azután visszaakasztotta a szögre. Ezmárígy semmiresejó.

Ebéd után lekéredzkedett az udvarba. Vitte a puskát és a koltot. Már a derekára szíjazta a pisztolytáskát, amikor eszébe jutott az apja tilalma. Á, úgyseveszi észre, gondolta.

Hol lehetnek Erdős sanyáék? A háromház környéke kihalt. Talán Pityuéknál? Senki. Pityu apja a szemetesbödönöket húzta a kapu elé, mindjárt jön a lovaskocsi. Tessékmondani, holvanaPityu? Hol *lófrál,* azt kérdezd! – a huszonegybé házmestere hatalmasat köpött, eriggyé, ne lábatlankoggyá itten.

Öcsi visszament az udvarukba, hátra, kelepapa sufnijához. Üggyel-bajjal fölkapaszkodott a fede, kátránypapíros tetőre. Laposkúszással a magasabb peremig tornászta magát, ott foglalt harci állást. Puskájából géppisztolysorozatokat küldött az ellenségre. E-e-e-e-e-e, e-e-e-e-e-ee-e-e!

Mieza ragacs? Nadrágján fekete foltok. Kátrány. Jólelintéztem… Benyálazott ujjal dörzsölgette, eredménytelenül. Ajjaj. Kétségbeesetten állt föl, akkor a tető beszakadt alatta, s ő a deszkákra zuhant.

Ó… Karja csupa horzsolás, inge végighasadt, a kolt eltűnt a farakásban. Hatalmas kerek lyuk a kátránypapíron, látszik az ég, amiképpen a plafontalan lakásból.

Kelepapa mindig mondta, hogy nem szabad a sufni tetejére mászni, beszakadhat! Hm, engemféltett, vagya sufniját? Hú, milyennagy balhélesz…

Kotorászott a deszkák között, kereste a koltját. Aha, ottvan. Két hasáb közé szorult. A puska csövével piszkálta ki, bedugta a pisztolytáskába, s szaladt föl.

A kátrányfoltos nadrágot súrolókefével próbálta tisztogatni, hiába. A szakadt inget a szennyestartó aljára gyűrte, ez néhány napi haladék, mára éppen elég lesz a gatya. Mega sufninaka teteje.

Mit csináltál ezzel a nadrággal (anya)? Hát… bepiszkoltam egykicsit. Bepiszkoltad! – anya rázta a bűnjelet az orra előtt, egy kicsit, nem sül le a képedről a bőr, *egy kicsit!* Öcsi lapított, anya mind élesebb hangon

szidalmazta, ki lehet dobni, úgy, ahogy van, az isten se győz titeket pénzzel, hát mit csináltál, hol jártál, mondd meg, te átokfajzat!

Majd megmondom én! – kelepapa rontott be, karon ragadta Öcsit, piszok kölyök, hiába beszél neki az ember, tönkretette a sufnit, ki fizeti meg a káromat? – már fektette az ölébe, hogy elverje, amikor Luxsanyibácsi közbelépett: Gyurikám, talán ezt mégse… nem a te fiad. Kelepapa ordítva részletezte a sufni tetején keletkezett károsodást, mely szinte jóvátehetetlen, mivel a kátránypapír hiánycikk, most majd beesik az eső, vetemedni fog az anyag. Még mindig szorította Öcsi karját. Jól van, fiam (nagyapa), hadd abba, majd megcsináljuk. Ő elkullogott a sarokba, várta, mit fog mondani az apja. De apa nem szólt semmit. Csak másnap reggel, a konyhaasztalnál: fiacskám, megkérlek rá, hogy soha többé ne nyúljál ahhoz, ami a keresztapádé, láthattad, milyen kellemetlenség lett belőle, tudod, most rá vagyunk szorulva, itt kell laknunk őnála… Hogyhogy, háteza nagyapa lakása! Igen, de a Gyuri is be van jelentkezve… érted? Nemnagyon.

Apa ujjai doboltak az asztal lapján. Mongyad! – sürgette ő. Nna… keresztapád örökké attól retteg, hogy elveszik tőle a műhelyt, ezért aztán Zoltán doktor tanácsára elvált, és mindent a felesége nevére íratott, viszont az iparengedélyhez pesti illetőség kell, vagyis állandó bejelentő… ezért van ő itt… érted?, á, dehogy érted.

Öcsi izzadt, várjunkcsak, kiaza Zoltándoktor? Egy ügyvéd… tudod, mi az, hogy ügyvéd?, olyan ember, aki a jogi dolgokban járatos. Aha… akkor teis ügyvéd vagy, igaz? Nem, én jogász va… voltam, tehát jogi kart végeztem, de aztán a numerusz klauzusz miatt… hagyjuk! – legyintgetett.

Tehát, kezdte ő óvatosan, kelepapa válása tulajdonképpen… nemigaz? Ahogy vesszük, apa is izzadt, törölgette a homlokát, rendesen elváltak, van róla bírósági ítélet, de azért együtt élnek. Najó, akkorviszont minek jöna kelepapa éjszakára ide? A látszat kedvéért, retteg, hogy valaki följelenti, és akkor majd az állam direkt idejön az ő kóceráját államosítani.

Minttea zapácákat! Apa dühbe gurult, az egész más volt, ne zagyválj össze mindent, á, én vagyok a hülye, hogy belefogtam, úgyse érted, akkor meg mi a fenének nyaggatsz örökké? Hátjóóóvanna.

Öcsi durcásan a szobába vonult, leült a szekreterhez. Apa később utánajött, nézte egy darabig. Fiacskám, fölmegyek a melósokhoz, addig játsszál, vagy olvasgasd a mesekönyveidet, rendben? Rendben, felelte ő sértett hangon, hogy apa érezze, igenis megvan haragudva. Mertén szépen

kérdeztem, éserre ordibálása válasz, hátúgy tanula zember, hakérdez! – gondolta, á, mindig eza vége…

Apa biccentett, otthagyta. Ő sokáig fortyogott magában. Kihúzta a fiókokat. Afene egyemeg, milehet ott? Feszegette a falemezt, mely mögött a titkos rekeszt sejtette, mérgét ökölcsapásokba fojtotta. Na, hozoma kalapácsot!

Fölállt, az irattartóba kapaszkodva. Ohó! A középső léc megmozdult. Kihúzható! Talána másikketőis? Igen! Amikor mindhármat a szekreter lapjára tette, már látta, hogy a lemezen

apró bütykök vannak, idáig eltakarták a függőleges lécek. Az ujjával megérintette az egyiket. Nem történt semmi.

Soká tartott, míg rájött, hogy nem nyomkodni kell a gombokat, hanem tolni, s akkor a lemez szépen lecsúszik a rejtett fasínekben.

Ott tátongott a négyszögletes rés. Remegve bedugta a kezét.

Bársonyos rongyra tapintott, kirántotta.

Egy hurkolt szájú, sötétbarna zacskó. Tovább kotorászott, de mást nem talált, mindenütt a simára politúrozott fába ütköztek az ujjai.

Nyögve bogozta a sodort spárga csomóit. Francaki megeszi! – ollót hozott, elvágta.

Sárgás borítékok, jó kövérek, leragasztva. Rajtuk nyomtatott betűk: M-a-g-y-a-r K-i-r-á-l-y-i P-o-s-t-a-t-a-k-a-r-é-k-p-é-n-z-t-á-r.

Fölszakította az egyiket. Pénz! Sok-sok papírpénz. Tízesek! Ötvenesek!! Százasok!!! Rengeteg. Istenem…

Kisimította a félbe hajtott bankjegyeket, keze nyirkos volt, a nadrágjába törülte. Valahogy… furcsák ezeka pénzek. A zöld tónusú tízesek hátán cirádás lovasharcos, rövid lándzsával. Hm, eddig észrese vettem, hogy a tízforintoson ilyen jópofa katonavan. Vagy rosszul emlékszik? Próbálta fölidézni a bankó képét. Amikor még Angelikához járt, sokszor vitt egy tízest és aprót, épp eleget nézegette a pénz rajzait.

Megfordította. A jobboldali ovális keretből ábrándos női fej nézett rá, hajában levelek. Itta Petőfisándor szokott lenni! A másik keretben lepelszoknyás asszony, fején koronaféleség, kezében valami bunkósbot, a térdén pedig egy kislány… vagy kisfiú, vasgolyón álló kettős keresztet szorongat. Körülöttük fénysávok… jesszus, eza Szűzanya a kisdeddel… a kisJézussal… lehetetlen!

Tanácstalanul forgatta a bankót. A lovaskatona mellett fölfedezte a csúcsos végű pajzsot, a Kossuth-címert. Erdőssanyának volt egy ilyen

jelvénye, ő mondta, hogy eza Kossuthlajos címere a szabadságharcból.

Nem emlékezett rá, hogy valaha is látta volna a Kossuth-címert a tízesen, plánenema Szűzanyát.

A betűkre tévedt a szeme. T-í-z p-e-n-g-ő. Pengő?, miazhogy pengő? Gyanús. De hát akkoriscsak pénzez, rendes pénz. M-a-g-y-a-r N-e-m-z-e-t-i B-a-nk.

A tízesekről hiányzó Petőfisándort megtalálta az ötveneseken.

A B-A-N-K-J-E-G-Y-E-K U-T-Á-N-Z-Á-S-Á-É-R-T T-Ö-R-V-É-N-Y-S-Z-A-B-T-A B-Ü-NT-E-T-É-S J-Á-R.

A hátlapon szereplő lovasjelenet határozottan ismerősnek tűnt. Igaz, ötvenes sel és százassal ritkán találkozott. Ám arra esküdni mert volna, hogy a százasokon lévő Mátyáskirály tökéletesen rendben van. Viszont… itt viszont a Kossuth-címert két szabályos, szárnyas angyal támogatta!

Istentudja.

A többi borítékban is pénz volt. A vastag kötegek látványa feledtette a gyanús jeleket. Egészvagyon! Gazdag lettem, gondolta elszoruló torokkal. Nemkell már izgulnia födémcsere miatt, majd kifizetemén… kelepapa sufnijátis kifizetem, mindent kifizetek. Juhéjj! Azonnal intézkedni akart, a család fölvirágoztatása pillanatnyi halasztást sem tűrhet, zsebre gyűrt egy tucat százast, a többit visszagyömködte a titkos rekeszbe, kapkodva a helyére cibálta a zárólemezt, bedugdosta az irattartó léceket, s szaladt az apja után. A lépcsőházban lefékezett, nemis, majdinkább meglepetést csinálunk.

A kisközértben hosszú sor a pult előtt, áruátvétel. Öcsi topogott a türelmetlenségtől, afranc, pontmost! Átcsörtetett a henteshez. Naitt nincs senkise. Hanyagul a pult szélre akart könyökölni, de nem érte föl. Lajosbácsi csontokat válogatott. Kezcsókolom! Nincs válasz, Lajosbácsi dobálta a lábszárakat egy bádogtepsibe, csörr, csörr, csörr. Kezcsókolom!! – ismételte ő nagy hangon. Mingyár, mordult rá az őszhajú hentes, nem tudsz várni?

Ocsi ujja az orrába szökkent, sietek, dünnyögte. Nofene! – Lajosbácsi félretolta a tepsit, hát mongyad akkor. Előszöris… kérek egy… kérek ötkiló húst! Öt kilót? Igen, vagy tudjamit?, legyen tíz!

Élvezettel szemezett a döbbent férfival. Lajosbácsi tarkójára lökte a fehér sapkát, tíz kilót, el se bírod, Ecsém! Elbírom én, tessékcsak adni. És milyen hús kéne?

Zavarba jött, mitis szokott anya venni…? Olyan izé… rántotthúst, azta karajt! Karaj nincs. Akkor hogyishívjákot… tarját! Tarja sincsen. Hátakkor… - szeme a töpörtyűre tévedt, tessékadni abból! Tepertő, bólintott Lajosbácsi, mennyi lesz? Mondomhogy *tíz* kiló! Ne hülyéskedj, fiacskám, mit kért anyád?, gondolkozzál! Nema zanyú, hanem ezegy meglepetés, tessék adnimár! Lajosbácsi gyanakodva hajolt előre, lesz meglepetés, ha beállítasz tíz kiló tepertővel, szétrúgják a seggedet… egyáltalán, van nálad pénz? Van! – Öcsi odavetett egy százast, namostmár tessék adni.

Lajosbácsi vaskos ujjai kisimították a bankót, evvel akarsz te fizetni? Igen, mér? Lajosbácsi csóválta a fejét, honnajd szedted eztet? Aza zéndolgom, milesz, kapoma töpörtyűt? Ezér, Ecsém, kutyagumit kapsz, ez nem jó pénz. Hogyhogy nemjó, semmibaja! De bizony van neki baja, mivel nem érvényes, pengő ez, nem forint… kívánok, Richter úr!

Richterbácsi jött be, a Richternyika papája. Sajna, nem kaptunk májat, mondta neki a hentes, egyáltalán semmit nem hoztak máma, tök hiába vagyunk nyitva! Richter ciccegett, Lajosbácsi pedig mutatta neki Öcsi pénzét, nézze, Richter úr, evvel akar fizetni a srác! Száz pengő, istenem, Richter ábrándos arcot vágott, a régi szép idők…

Akkorez nemjó? – kérdezte Öcsi gyanakodva. Ez háború előtti pénz, öregem… hol találtad? Öcsi izzadtan nzte a bankót, és… még egykilótse lehet? Ezér, Ecsém, egy dekát se, evvel kitörülheted a seggedet. Száz pengő (Richter), micsoda nagy pénz volt ez valaha, ollálá! – belezongorázott a levegőbe. Ja (Lajosbácsi), a fél boltot meg lehetett vóna venni vele. Naugye! – szúrta közbe ő. *Valaha,* ismételte a hentes nyomatékkal, de most má szart ér. Hátez nemigazság!

Azok ketten egyszerre tárták szét a karjukat. Szeláví (Richter)! Mi? Ilyen az élet… Öcsi paprikavörösen fordult ki az ajtón. A zanyátok istenit.

Elképzelte a hájas, csupa-gyűrű gazdagembert, aki bespájzolta a titkos rekeszbe a pénzt, s most kárörvendően vigyorog valahol.

Pedig milyen boldogvoltam, amikor megtaláltam. Szelávííí.

Este kisült a balatoni nyaralás, Öcsi pengőügyi fancsalodását elnyomta a lázas tervezgetés. Még sosem látta a Balatont. Kelepapa hozta a hírt, Bordás sógornőjétől bérbe lehetne venni egy házat Balatonszabadiban, közvetlenül a tó partján, három kis szoba, befér az egész cslaád, napi kilencven forint, tehát apáékra negyvenöt jut, a hülyének is megéri.

Anya sokallta az összeget, mert az két hétre több mint…! – de anya mindig mindent sokall. Öcsi diadalittasan masírozott az ágyak között,

megyünka Balira, megyünka Balira, hurrááá! A családi kupaktanács úgy döntött, hogy öt hétre veszik ki a házat, a felnőttek váltják egymást, viszont a négy gyerek végig lent lehet. Él-jen, él-jen, me-gyün-ka Ba-li-ra! Ne ordítsál, morogta Erzsébet, akkor is megyünk, ha csöndbe maradsz. Hátjóóóvan, márörülnise szabad?

Számlálta a napokat. Még kilencetalszunk. Még nyolcat. Még hetet…

Kanyarodott a vonat, mindenki a jobb oldali ablakokhoz tódult. Öcsi két feketekendős nénike közé furakodott.

Filmhíradó-részlet: a felszabadulás után a gyerekek birtokba veszik a magyar tengert. Csenevész lányok és fiúk tapicskolnak a térdig érő vízben, fülig szaladó szájak, elégedettségtől kerekedő szemek, a homályos körvonalú naptányér kifehéríti a képet. Ehelyett: távoli szürkéskék stráf a dombhajlatokon túl. A Balaton. Öcsi megfogta a rábízott táska fülét, s indult az ajtó felé, leszállunk, gondolta izgatottan. Apa visszahívta, nyugi, Szabadi még messze van. Mutatta az ülés fölött a bekeretezett térképet, látod, most itt

vagyunk, és ott van Szabadi, ez a kék a Balaton. Ilyenkicsi? Ne viccelj, kilencven kilométer hosszú, a szélessége is megvan kábé tíz… egy kilométer annyi, mint a Margit-híd Pesttől Budáig, a Balaton tehát kilencvenszer akkora, el tudod képzelni, milyen borzasztó sok?, emlékezzél, amikor gyalog jöttünk a szigetről a Jászai térig, na, az csak fél kilométer volt. Az állomáson kelepapa várta őket, kétkerekű kiskocsival. Fölrakták a csomagokat. Öcsi könyörgött, hadd húzza ő, de meg se bírta mozdítani. Majd ketten (kelepapa)! Apa Erzsébettel a kocsi mögött baktatott.

Anya otthon maradt, nem kapott szabadságot, a mezőgazdaságban most van a munka dandárja, elvtársnő, mondta a kisfőnök, mesélte anya, helyt kell állnunk az alkatrészfronton, nem engedhetem el. Bezzeg a Balónét elengedte, a Kovács Gézát is, a Detrénét is… Édesanyád (kelepapa)? Nemjöhetett, a fontos munkája miatt. Fontos munkája? – kelepapa hangjában árnyalatnyi gúny rezgett. Igenis, mer őtőle függa zösszes traktornaka zalkatrésze, ésha nincs alkatrész, akkora mezőgazdaság leáll!

Erre már kelepapa semmit sem tudott felelni.

A pipatetős ház szélső szobája jutott nekik, egy ággyal és két szalmazsákkal a sarokban. Öcsi rögtön lefoglalta az ablak alattit, stipstop, eza zenyém! – ledobálta magáról a ruhát, gyerünka Baliba.

Kelemama a parton napozott, Ica és Mari a vízben csücsült, cseresznyét ettek egy lábosból. Kezcsókolom, szevasztok, adjatok nekemis.

Fitogtatta úszótudományát a lányok előtt (kutyaúszás, az apjától tanulta, tavaly, a Széchenyi fürdőben), ám alighogy belelendült, meghallotta Erzsébet sipítását: azonnal gyere kijjebb, mer szólok apunak! Hátjóóóvanna.

Kelepapa a füvet gereblyézte. Fecskéjét hátul a vágatába gyűrte, napoztatta az ülőgumóit. Ő borzalommal szemlélte rajta a téglaszínű sebeket. Mi… mitől vanez? – kérdezte bátortalanul. Ekcéma, mindig bemegy a gatyába a fűrészpor, és dörzsöli… nagyon randa? Öcsi vállat vont. Minta páviáné, gondolta, viszketni kezdett a feneke.

A lányok örökké félrevonultak, kihagyták őt a céhből, eleinte dühítette, aztán beletörődött, pukkadjanak meg. Egész nap a vízben ücsörgött (balizott), figyelte a stégen a szalmakalapos horgászt, integetett a csónakoknak, labdázott, turkált a finoman barázdált iszapban. Keze összeráncosodott az ázástól, bőre lehámlott a naptól.

Esténként az ég fényeit bámulta, apa megmutatta a Göncölszekereket (kis és nagy), az Esthajnalcsillagot, mesélt a Tejútról, a bolygókról, a hold- és napfogyatkozásról, a Föld légköréről, mely nélkül nem volna élet.

Öcsi a légkör tetejére képzelte az istent, úgy egyensúlyozhat ottan, mintaza bohóca cirkuszbana nagypiros golyón. Elszégyellte magát, istent bohóchoz hasonlítani, azérmégis… Ködös, borús nap következett, csípős széllel. Apa nem akarta beengedni a vízbe, megfázol, fiacskám, és akkor lőttek a nyaralásnak! Úgy kellett kikunyerálni tíz percecskét. Hülyeség, attólhogy egykis ködvan, nyugodtan balizhata zember.

Gomolygott a tejszínű semmi a moccanatlan víz fölött, a puha csöndben fülcsiklandozóan csobogtak a kéz- és lábtempók kavarta hullámok, sss-klk, sss-klk. Sokkal jobbitt, minta parton, a szélse fúj.

Megtámadták a hajót a kalózok, ádáz csata, süllyedünk! – a kapitány utolsóként ugrik a habokba, cápák! – kézitusa tőrrel, döfés a hal szívébe, győzelem. Á, itta kalózok hajója, lyukat fúroka zoldalába.

Hullámok hátán. Magyarul beszélő, színes szovjet film. Nyújtogatta a talpát, kereste a talajt, mia zisten?! Ennyire bejöttem volnaa mélybe?, gyerünk kifele. Nade… merre? Tekergette a nyakát, hola part? Jesszusom. Leszállt a köd a tóra, eltűnt a nádas, a horgászstég, a pipatetős ház, minden.

Álló helyzetbe fordult, lábával kapálódzva kereste a tó fenekét, alul jeges vízvonulatokat érzett, megrémült.

A nyílt tengerbe veszett matrózok puffadt tetemét hánykolják a habok.

Vadul úszni kezdett. Minden erejét beleadta, hamarosan kifulladt. Fenékpróba, eredménytelen. Dühödt tempókkal rugdosta magát előre. Aztán megállt. Agyába ötlött a térkép, a Balaton kék hurkája. Éshapont hosszába úszok? Kilencven Margithíd… Vagyha keresztbe, dea túlsó part felé, azis tíz!

Hideg izzadságot eresztett a bőre, kétségbeesetten forgolódott. Izmaiban lüktetett a kimerültség láza, micsináljak?

Néhány tempó előre.

Aztán mégis inkább vissza.

Majd jobbra.

És balra.

A hátára feküdt, lihegett. Cikázokitt összevissza… Édesjó Istenem, segítsrajtam, csakmosta zegyszer segítsél, fogok imádkozni rendesen, jaj, légy szíves, kérlek!

A holtfáradt tengerész föladja a harcot, alámerül. Apa! Apa!! Apúúú!!! Segítség!!!! Apuka!!!!!

Azonnal jött a válasz, valahonnét nagyon közelről: mi van? Merre… merrekell menni? Nyugi! – süvöltötte apa, figyelj rááám, fordulj a hang irányába, hallod?, hahóóó, hahóóó, hahóóóóóó! Öcsi kapkodva úszoztt a megnyugtató hahók felé, egyszer csak keménybe ütközött a lába. Derékig ért a víz. Föltápászkodott, s remegő térddel kivánszorgott a partra. Apa törülközőbe bugyolálta, ölben vitte a szobába. Látod, fiam, nem hallgattál a jó szóra, sebaj, saját kárán tanul a buta.

Na, te híres! – Erzsébet szájbiggyesztve figyelte, ahogy apa az ágyba fekteti. Ő a plafonra szögezte a tekintetét, a kezét összekulcsolta a takaró alatt, s görcsös igyekezettel próbálta fölidézni az imádságok ködbe burkolódzott szövegét.

Miatyánk.

Üdvözlégy.

Hiszekegy.

Délután váratlanul megjelent Danyisanyibácsi a feleségével, Belluskával. E bodor szempillájú, meggypiros rúzst használó asszony ritka vendég volt Öcsiéknél, Danyisanyibácsi általában nélküle jött. A fintorgó dáma francstattból, mondta róla apa. Öcsinek tetszett a selyemruhás, tipegő léptű nő, vékony hangja Angelikáéra emlékeztetett.

Szolgálatkészen átadta a nyugágyat, tetszett hozni fürdőruhát? Belluska finom mozdulattal helyezte keskeny bokáit a lábtartóra, nem bírja a bőröm a napot. Szoknyáját a combja tövéig húzta. Öcsi elvörösödve bámulta.

Fehér csipkebugyi. Minta kelemamáé.

Ő az asztal alatt csücsül, belát kelemamának, s akkor egy kéz nyúl *oda,* méghozzá Danyisanyibácsié.

Hirtelen nem tudta, hogy álmodta ezt, vagy tényleg?! Ám azután előhívódott a jelenet, igen, amikora Rajkot *rebilitálták,* ésapa kelepapával veszekedett rajta. Akkor kérdezte ő a baszt, nagymama pedig haragudott. Szegénynagyi.

Belluska biztos álmábase gondolja, hogya Sanyibácsia kelememának nyúlkál. Richtermanyika áll a kapualjban letolt bugyival, Pityu guggol előtte, s két kézzel tapogatja a pi…

Belluska rágyújtott, vörös foltot hagyott a szája a cigarette végén. Öcsi szeme újra és újra a kitakart combhajlatokra tapadt.

Haarra gondolok, hogy nyitva felejtettéka függönyt… szoknyát, rendbevan, nemeseka parázdaságba, ellenbenha szándékosan gyönyörködve nézegetema zizét, haélvezettel bámészkodok, azmár bűn!

Hiába, mégsem fordította el csuromizzadt arcát. Egész testét bizsergette a látvány. Öcsikém (apa), hozzál nekünk egy kis szódát!

Szaladt a konyhába. A szódáspalack hűvösen gyöngyöző hasát a mellkasához szorította, a poharakat – hármat – összemarkolta.

Vitt Belluskának is. tessékparancsolni, jóhideg szóda! Belluska kortyolt belőle, langyoskás… azért köszönöm.

Mérolyan izgi benézni *oda?* – tűnődött Öcsi a füvön hasalva. Direkt bűnbeestem… micsoda marhaság. És megint Belluska ingerlően széttárt lába közé sandított. Hátezmár többa soknál! – kényszerítette magát, hogy hátat fordítson, s apáék beszélgetését figyelje.

A béemüdülő olyan, mint a méhkas (Danyisanyibácsi), az emberek sugdolódznak, senki se tudja, mit jelent ez. És biztos (apa)? Mondtam, benne van a Szabad Népben, tessék! – kivette a zsebéből az apróra összehajtogatott újságot. Apa ráncosra vont szemmel – tűzött a nap – böngészte, aszongya, a központi vezetőség megállapítva Rákosi Mátyás elvtárs érdemeit a magyar és nemzetközi munkásmozgalomban, a magyar nép jövőjéért, a szocialista Magyarországért vívott harcban… satöbbi,

satöbbi… saját kérelme alapján felmenti őt a politikai bizottsági tagsága és a központi vezetőség első titkári tiszte alól.

Na! – Danyisanyibácsi a térdére csapott, hát mit szólsz hozzá? Rákosi elvtársunk ki van rúgva, dünnyögte apa.

Néhány másodpercig tartott, míg Öcsi felfogta. Micsoda?, mivana Rákosielvtárssal?!? Nyugdíjba ment, te pedig menjél szépen balizni, jó? Jóde… akkortehát mostan… mostmár nemőa népvezére? Nem. Hátki? A Gerő Ernő, szerbusz! – hadarta apa, s intett, hogy Öcsi kotródjék.

Amikor Szilvinéne nyugdíjbamenta zóvodából, mindenki szomorú volt, éssajnálták, ésegycsomó virágot kapott, ésMóni sírt. Majd azért benézek néha, mondta Szilvinéne búbánatos hangon, szeretettel várunk, felelte Móni. De soha többé nem látták, el is feledkeztek róla, csak Móni emlegette időnként: szegény Szilvinéne… Hátmosta Rákosielvtárs isegy ilyen szegény Szilvinéne lett?

Rákosielvtárs a búcsúünnepségen, zavartan szorongatja a csokrokat, remegő száj aszélét beharapja, köszönöm nektek, drága gyerekecskék, mindig emlékezni fogok tirátok…

Ica a horgászstégen napozott. Ő fölült mellé. Rákosielvtárs helyetta Gerőernő van, közölte vele sejtelmesen. A lány bamba arcot vágott, Öcsi szemrehányóan kérdezte: tenemtudod, hogy kia Rákosi? De tudom, ő az országnak a vezetője. *Volt!* Hát aztán?! – Ica rángatta a vállát, a hasára feküdt. Bőrén látszottak a stégdeszkák vörös vonásai.

A szomszéd ház kertjében egy nagyhasú nő ruhákat teregetett a kifeszített kötélre, lobogtatta a szél a törülközőket, kombinékat, melltartókat, bugyikat.

Odass, milyen kövér! – mutatta Öcsi. Hülyeee, nem kövér, hanem terhes, gyerek van a hasában. Gyerek? Naná, majd borjú!

Amikor egy férfi és egy nő szereti egymást, létrejön köztük a szerelem, és abból lesz a gyerek. A szerelem gyümölcse az anyukák hasába kerül.

Enbrió, motyogta ő. E-m-brió! – javította Ica, emmel, mint az ember, mert az egy pici ember, van neki keze, feje, lába, szíve, meg minden! – a teregető asszonyra pillantott, már jó nagy a hasa, mingyárt szülni fog. Itt? Deeehogy, majd beviszik a kórházba, és aztán kinyomja a gyereket. Kinyomja? Igen, Ica a saját izéjére mutatott, innen. Nehülyéskedj. Nem tudtad? – kárörömmel szemlélte Öcsi zavarát, pedig ezt mindenki tudja, innen bújik elő a gyerek. Lehetetlen, gondolta ő. Nézte Ica vékony

combjait, odaképzelte közéjük Richternyika meztelen punciját, háthogyan, abbóla pindurka vágatból…?

A lány a hátára fordult, félig behunyt szemmel figyelte őt. Öcsi a fürdődressz legalsó pontjára meredt, elhessegetve agyából Angelika bűnjelző mondatait. Apró dudor.

Ekkor Ica a mutatóujjával hirtelen félrehúzta a fürdőruha szélét. Öcsi tátott szájjal bámulta a függőleges vonást. A lány csücsörítve mosolygott, ő pedig remegő kezét odaérintette. Meleg. Naaa! – mondta Ica kunkori hangon, de nem lökte félre. Elengedte a gumírozott anyagot, Öcsi ujjai odaszorultak. Kihúzta.

Énistenem…

Most mutasd meg te! Én??? Hadd lássam! – Ica huhogott, mintha csiklandoznák. Őróla vastag patakokban dőlt a víz, szégyenkezve emelte föl a klottgatya szárát, fütyije kicsüngött a résen. Riadtan pislogott körül, havalaki észreveszi, hogy micsinálunk…!

Ica érdeklődve nézegette, Öcsi érezte a lány körmeit a zacskón, azután a makk végén. Ezt föl lehet húzni? – kérdezte Ica a fitymáról, ő bólintott, a lány kipróbálta. Továbbne, merfáj! Hm, Ica nyomkodta, egész puha… jópofa. Naelég, Öcsi hátrébb csúszott, igazgatta a nadrágját. Most mit vagy úgy oda, én is megmutattam! Neki lángolt az arca, lefeküdt a deszkára. Jókor, mert néhány pillanat múlva: kész az ebéd, gyerekek! – kelemama kiabált a partról.

Délután elkísérték Danyisanyibácsiékat az állomásra. Akarsz üzenni valamit édesanyádnak? Sanyibácsi találkozik vele? Majd fölhívom az irodában. Ott netessék zavarni, mer mostvana munka dandárja, és őtőle függa zösszes traktornaka zalkatrésze.

Danyisanyibácsi ciccegett. Igenis, azért nemjöhetett velünk, hogy bene dögöljön a mezőgazdaság! – darálta Öcsi harciasan. A ciccegés lassan röhögéssé alakult: ccc, ccö, cöö, höö, hööö… Öcsi harapdálta a szája szélét, minek örülez? Akkor már Belluska is nevetett, karcos hangon.

A mezőgazdaság évek óta be van dögölve, morogta apa. Danyisanyibácsi helyeselt, tök mindegy, hogy anyuádék mennyi alkatrészt igényelnek, úgyse kapnak eleget. Mér? Mert import (apa), külföldről jön, Csehszlovákiából, Szovjetúnióból, Romániából, és mindig annyit küldenek, amennyit akarnak. Amennyi van nekik (Danyisanyibácsi).

Öcsinek eszébe jutottak a hazahozott munkák. Anya a kartonok fölé görnyed, apa diktál, traktornevek röpködnek a levegőben, Utosz, Zetor,

Emtézé, ilyen hengerfej, olyan tömbszelence, tizenkétezerötszázhúsz, kilencezerkétszáznegyven, nyolcezerhatszázharminc… Anya bekörmöli a rubrikákba, tollal vagy ceruzával, pirossal vagy kékkel, időnként radírozza, zsilettpengével kapargatja a vastag papírt. Zörögnek a kartonok, éjszakákon át. Haúgyis mindegy, akkormiért?

Hétvégén váltás, apa ment, anya jött. Öcsi megkérdezte tőle: téllegcsak annyit küldenek, amennyi vannekik? Persze, honnét vegyenek többet, gondolj bele, az egész szocialista tábor várja a pótalkatrészt, sose bírnak eleget gyártani. Deviszontakkor mérkell neked kiszámítani, haegyszer úgyis…? Anya vállat vont, a rend kedvéért. És emiatt nemkaptál szabadságot! – mondta ő szemrehányóan. Mit akarsz?, itt vagyok!

Befelhősödött az ég, a hirtelen támadt szél cibálta a fenyőfákat, kelepapa kapkodva szedte össze a nyugágyakat, a kerti asztalt, s a fészerbe vitte. Ssssss! – sűrű zápor.

Öcsi a szalmazsákon gubbasztott, a víz ijesztően dörömbölt a tetőn, az ablakkeret recsegett. Csak bene törjön.

Elképzelte a szocialista tábort, amint az alkatrészeket várja, sátrakban ücsörögve. Rémes lehet, haa zember sátorbavan, ésjönegy vihar.

Nyitva volt az ajtó, odaát a lányok ország-város játszottak. Ica fakókék tréningruhában ült kelemama ágyán, ölében füzet, írta a G kezdetű országokat, városokat. Nadrágja szárán a varrás itt-ott feslett, három-négy helyen forintnyi bőr világított. Öcsi a fal felé fordult, hogy ne bámulja már olyan meredten.

Ica félrehúzza a fürdődresszt, ő megérinti a rózsaszínű dudort. Meleg.

Ica ujjai bigyerésznek a fütyije körül.

Egész puha.

Ica félrehúzza. Ő megérinti.

Most mutasd te!

Húzza. Érinti.

Ezt föl lehet…?

Húzza. Érinti. Hú…

É…

Ó…

Nelég. Elég. Mostmár elég! Összegörnyedt a szalmazsákon, durván belemarkolt az ágyékába, hogy fájjon. Istenemistenem.

Arra gondolt, hogy ahol a fiúknak kitüremkedik, ott a lányoknak bemélyed. Hm.

A férfiak a lógóval pisilnek, a nők viszont a lyukkal, s ez csöppet sem praktikus, nem tudnak odaállni a vécé elé.

Hanemmindig ülve. Mérnincs lógójuk?

Nyilván a szülés miatt, tehát hogy ki tudjon bújni a gyerek azon a résen.

Deattólmég lehetne lógójuk *is.* denincs. Depuncijuk van. Pontott, ahol nekünk a fütyi. Hm. Bemélyed.

Kitüremkedik.

Meleg.

Húzza.

Puha.

Érinti.

Riadtan észlelte, hogy a lógója mocorog a nadrágban. Mozog. Magától. Ágaskodik. K… keményedik.

És akkor már tudta, egészen biztosan tudta, hogy Erdőssanya igazat beszélt. Apa pedig mellé. Basz.

Mint amikor döngve becsapódik egy vasajtó, s zuhog a vakolat körben. Reng az egész ház, repedeznek a falak, ropognak a gerendák, baljós por füstözi a szobákat.

Tehátmégis. Igen.

Dobogó szívvel figyelte alteste mozgolódását, a feszes hús lassan elernyedt. Úgy érezte, mintha a fütyköse levegővé vált volna. Odanyúlt. Megvan.

Hogy röhöghettek rajtama Sanyáék!

Csikorgatta a fogait, apa becsapott. Egyszerűen becsapott. És tulajdonképpen… Angelikais… Attól fogva gyakran keményedésre ébredt. Nem mert kiszállni az ágyból, nehogy észrevegyék, lapított a takaró oltalmában, alvást színlelve.

Én nem értem, apnaszkodott anya kelemamának, olyan aluszékony lett ez a gyerek, talán orvoshoz kéne vinnem, hátha megint beteg. Á, csak a friss levegő teszi, ne nyugtalankodjál, édesem, én is egész nap ásítozok, a végtelenségig.

Öcsi remélte, mire a nyaralásból hazaérnek, már befejeződik a födémcsere. Ám a lakás állapota nem sokat javult, plafon almás.

Meddig kellmég odalenn szorongani, mikor leszkész? Hja fiacskám (apa), isten és az építőipar malmai lassan őrölnek.

Kiderült, hogy a kőművesek leálltak, nincs vasbetongerenda. Hiánycikk. Cserép sincs, de azt Luxsanyibácsi tud szerezni. Talán betongerendát is, esetleg. Csakhogy a brigád elvonult máshová, tehát ha most ne adj isten lenne betongerenda, lasszóval kéne visszaráncigálni őket. Anya őrjöngött, apa csitította. Erzsébet hisztizett, apa megpofozta. Nagyapa kikérte magának ezt a banzájt, egy csöpp nyugtot szeretne a saját lakásában, mire anya: ha a terhedre vagyunk, el is mehetünk! Luxsanyibácsi tapintatosan a konyhába vonult, lőtávon túlra. Összeveszés, kibékülés.

Szeláviíí.

Öcsi sokáig forgolódott az ágyában, idegesítette a hat szólamú szuszkoncert. A párna alá dugta a fejét, számolt magában, ahogyan a műtét előtt kellett. Huszonhétnél különös hangokat hallott.

Nyikorgás és lihegés, azonos ritmusban.

Hát persze.

Szóval apád se baszta anyádat! – Turai nyerít, ő bokszoló pózba helyezkedve visítja, szidoda zanyámat?

A porzó megabibe… franckarika.

Tehátez ígymegy. Apa ráfekszik anyára, és…

Ahogyan Turai elmagyarázta.

Igen.

Vége. Apa a helyére hengeredik. Csönd.

Öcsi igyekezett másra gondolni. Bodor füstöt fúa kémény magosra, acélt dübörögа kohó vastorka. Miatyánk, kivagya mennyekben, szenteltessék megate neved… Ződa segged, elvtárs… Hiszekegy istenben, mindenható atyában… Éljenéljen Rákosipajtás sokááááááig… Illetve mostmá Gerőpajtás… Üdvözlégy Mária…

Naésa szeplőtelen fogantatás?

Malaszttal teljes.

Apa ráfeküdt anyára. Basz.

Mindenki tudta, csakén nem. Biztos Erzsébetis tudja. Icais. Mariis. A zistenit!

Hó, deakkor most anyának gyerekelesz? Szóvaltehát nekem testvéremlesz? Mégcsak azhiányzik… abból eza zegyis sok.

Anya, teneked gyerekedlesz? Ne idegesíts, Öcsikém… honnan veszed? Nemlesz? Persze hogy nem, mit akarsz evvel? Semmitse… biztos? Anya hápogott, megáll az eszem. Tehát nembiztos? De! – anya már kiabált, biztos!!!

Hátjóóóvanna.

Hitte is, nem is. óvatosan érdeklődött Erdőssanyától, aki közölte vele, hogy ha minden baszból gyerek lenne, akkor a nőcik szülhetnének feszt, azon múlik, hogy a spórák eljutnak-e az anyaméhbe, ami a nők hasában van, és amennyiben a hapsik a kellő időpontban kirántják a farkukat, akkor a spóra nem megy be, gyerek nuku. Lehet használni gumit is, olyan, mint egy felfújatlan lufi, azt kell a fütyire húzni, hogy benne maradjanak a spórák, de fontos, hogy ne legyen lyukas, mert akkor szart se ér. Ki van ez találva, öregem!

Ésha mongyuk… hamongyuk én… habedugnám egy lányba? Aztán fölébredsz, hogy bilibe lóg a kezed! – Erdőssanya göcögött. Mér? Csak azér, mert kispisis vagy, és nem engedik, és még nincsen spórád, és különben se áll fel a farkad! Deigenis föláll! Kac-kac. Öcsi vonogatta a vállát, nyaldki. Mire Erdőssanya: nem inkább verni kell a lányokat?, nem inkább a csókból lesz a gyerek? Kaphatsz egyet! – morogta ő. Aztán fölébredsz, hogy bilibe lóg a kezed, ismételte Erdőssanya undokul, Öcsipöcsi…

Leszegett fejjel rohant neki, Erdős sanya hátratántorodott a váratlan támadástól, nagyot nyögött, öklelsz, te piszok! – állon vágta. Öcsi fogsora összereccsent. Nem törődött a fájdalommal, újra rohamozott, rúgott, karmolt, harapott.

Már a földön volt, Erdőssanya térdelt a mellén, de ő még mindig kapálózott. Bediliztél? – kérdezte Erdőssanya lihegve. Öcsi hánykolta a fejét, míg a végén a tarkóját beütötte a járdába, érezte a haj szálak között a vért. Szemétalak, sziszegte.

Erdőssanya hamar napirendre tért az ügy fölött, lovagiasan elismerte, hogy Öcsi vitézül küzdött, ki se néztem volna belőled, nem is vagy már te olyan kis vakarcs.

Ő hősnek érezte magát, mert zúgó-vérző feje s számtalan horzsolása ellenére sikerült legyűrnie a sírást.

Anya sopánkodott, szűzanyám, mi történt veled, véres a hajad! Á, semmiség, katonadolog. Augusztus huszadika: búcsú. Nagyapa már régóta ígérgette, hogy elviszi a gyerekeket búcsúnézőbe. Huszadika hétfőre esett, nagyapa ágyban maradt. Mérnem kelszmár föl? Gyöngélkedek, fiacskám. Ésa búcsú? Majd jövőre… ne félj, megvár az. Öcsi méltatlankodott, a zígéret szépszó, hamegtartják, úgyjó!

Luxsanyibácsi felajánlotta, hogy majd ő elviszi. Az utolsó pillanatban apa is csatlakozott hozzájuk.

Egy keskeny tér, tele sátrakkal és bódékkal, közöttük hullámzik a tömeg.

Eza búcsú? – kérdezte Öcsi csalódottan, hát holvannaka búcsúzók? Apáék nevetgéltek, búcsúzó, nagyon jó. Kiderült, hogy a bóvliárudás népünnepélyt hívják búcsúnak. Mér? Csak (apa). Azért (Luxsanyibácsi), mert vallási eredetű a dolog, a római katolikus egyház néha elengedi a bűnöket gyónás nélkül is, zarándoklat fejében, és a búcsúk a zarándoklásból alakultak ki, szóval búcsú a bűnöktől, azt ünneplik.

Hogyhogy gyónásnélkül, aznemlehet, háta zAng… hátilyetmég nemhallottam. Sőt (Luxsanyibácsi), aztán a papság elszemtelenedett, minta Berija, és pénzért árulták a bűnbocsánatot, vehettél búcsúcédulát, s akkor van bűn, nincs bűn, spongya rá! Te! – apa oldalba bökte Sanyibácsit, ez engem a békekölcsönre emlékeztet.

Gyónás helyett pénz, motyogta Öcsi, biztosan tetszik tudni?

Hát persze, tanultam a pártiskolán.

Elszemtelenedteka papok…

Látta magát, amint belép a gyónófülkébe, letérdel, s a rácson át odanyújt a lelkiatyának egy tízest. Soronkívüli föloldozás.

Törökméz, vattacukor. Sör, bambi.

Apa vett Öcsinek egy huszárkardot, piros övvel.

Rárá, hajrá, előre magyarok! Rohaaam! Üsdvágd, nemapád! – ádázul küzdött a labancokkal a szekreter mellett, nagyapa könyörgő hangját – maradj már csöndbe egy kicsit! – elnyomta a csatazaj. De anyáét nem: nyughass, vagy kapsz két frászt! Hátjóóóvanna, bemászott a négyszögletes asztal alá.

Sutty! Egy fekete állat cikázott át a szobán. Öcsi rémületében az asztalba fejelt, fölhasadt az Erdőssanya-féle seb. Hanyatt-homlok menekült, anya, anya! Mi van már megint? Odanézz! Sutty! Az állat száguldott vissza, be a szekrény mögé. Anya éleset sikoltott, jézusom, patkány! Apa és Luxsanyibácsi futva érkezett a konyhából, hol van? Juj, a szekrény mögött! – anya cipőstül az ágyra ugrott. Erzsébet követte a példát.

Ki kell piszkálni. Luxsanyibácsi megpróbálta egy vállfával. Túl rövid. Nagyapa az ablakhoz sietett, a külső falon lévő zászlótartóból beráncigálta a vörös lobogót, majd evvel! Döfködte a nyelével a szekrény mögötti rést. A

patkány a másik oldalon tűnt föl, rohant át a szobán. Öcsi ijedtében a székre, majd az asztalra pattant.

A patkány be nagyapa ágya alá. Luxsanyibácsi megkaparintotta a másik – piros-fehér-zöld – zászlót, s üldözőbe vette. A patkány ki az ágy alól, át a szobán, be a szekreter mögé. Öcsi az asztalon ugrált, a karddal hadonászva, ottvan, ottvan! Nagyapa és Luxsanyibácsi rohant a patkány után. Apa felkapta Öcsi puskáját a szekreterről, ám mire a résbe dughatta volna, a patkány már a túlsó sarokban volt.

Hárman kergették a patkányt. A zászlók vászna lobogott, csattogtak a léptek. Ide, oda. Ide, oda.

Apa lefékezett, megtörölte a homlokát, elnevette magát. Mi van (Luxsanyibácsi)? Olyanok vaguynk, mint a téli palota ostroma… hhh… kard, puska, zászlók! Gyerünk, sipította anya, üssétek már agyon, patkány grasszál a szobában, és ő szórakozik!

A hajsza folytatódott. Végül Luxsanyibácsi fejbe trafálta a zászló nyelével, a patkány nagyot ugrott, a hátára hengeredett. A férfiak körülállták, laposra csépelték. Nagyapa megfogta a farkánál, kivitte a szemétbe. Azután visszarakták a zászlókat a tartóba. Nagyapa lefeküdt, de most aztán legyen egy kis csönd, jó?

Öcsi többé nem mert mezítláb mászkálni a szobában,

Megvették az iskolatáskát és a füzeteket, a tolltartót, a vonalzót, a két bés ceruzákat. Találkozás Angelikával. Öcsi a ház előtt aláfelezett, hátán a fekete iskolatáskával – benne a kolt és Hapci -, amikor szerbusz, Jeremiás! Kis késéssel fordult oda, idegenül hangzott ez a név. Zavarba jött, kezcsókolom, hogytetszik lenni? Köszönöm.

Angelika fáradtnak és öregnek látszott, hamuszínű arcán petyhüdten lógott a bőr. Régen találkoztunk! Igen. Jól megnőttél! Igen. Nagyfiú vagy már! Igen. Szép táskád van! Tisztaúj, most kaptam.

A szent asszony lóbálta a szatyrát, tudod még a miatyánkot? Hápersze. Szoktál imádkozni? Hápersze! – beleizzadt a hazugságba. Szüleid jól vannak? Jól. Angelika sóhajtott, azért néha benézhetnél…

Öcsi rágta a száját, aztán: Angelikanéni, a szeplőtelen fogantatásnál téllegnem… szóval, a Jézuskát nemúgy szülték, minta… izé… Angelika csóválta a fejét, már nem emlékszel?, Szűz Mária a Szent Lélektől lett terhes, megmondta ezt az Úr angyala Józsefnek álmában. Jóde hol jöttkia gyerek?

Angelika krákogott, nos, hát ahol szokott, a… a természet rendes útján… a szülés normális volt, csak a fogantatás történt isteni módon, beszéltünk erről annak idején! – a hangja élesedni kezdett, Öcsi gyorsan témát váltott: ésazigaz, hogya papság elszemtelenedett, mint… szóval, ohgy pénzéris adnak bűnbocsánatot? Angelikának leesett az álla, hol hallottad ezt? Luxsanyibácsi mondta. Hazugság! – Angelika arca megkeményedett, ilyet csak az egyház esküdt ellenségei állíthatnak, ez rágalom! Teháta búcsúcédula nemigaz? Búcsúcédula… - idegesen a hajába túrt, hol van az már, a tridenti zsinat eltörölte, ezerötszázvalahányban! Öcsi mereven figyelte Angelikát, próbálta megállapítani, hogy hazudik-e. Vérágas szemében szomorú tétovaságot látott. Mintha még mondani akarna valamit. Valami fontosat. Ám a szent asszony csak biccentett, szerbusz, Jeremiás… Isten áldjon.

Kezcsókolom. Követte tekintetével a sértődötten ingó keskeny hátat, Belluskát juttatta eszébe. Belluska Danyisanyibácsit, Danyisanyibácsi Luxsanyibácsit. Ő pedig a patkányüldözést. A puffadtra vert állat végvonaglásai. A rőt vérfolt a padlón.

Patkánygyilkosság… ezisa zötödik parancsolatba ütközik. Nem bűn, ha az ember azért csapja agyon a legyet, mert idegesíti a zümmögése. De a patkány nem zümmögött, semmit se csinált, csak futkosott egy kicsit.

Apa szerint harap, ha sarokba szorítják. Anya szerint betegségeket terjeszt. Nagyapa szerint megdézsmálja az élelmiszereket. Luxsanyibácsi szerint szétrágja a bútorokat.

Parancsolat idevagyoda, lakásba nemvalóa patkány! Pfúj… randa dög. Muszáj agyonvágni. Ötötkell aludni az évnyitóig. Négyet. Hármat. Kettőt. Egyet… Se!

Az iskola udvarán tumultus. Középen dobogó, rajta hosszú, vörös drapériás asztal, mikrofonnal, vizeskancsóval, poharakkal, virágokkal. Fölötte tábla:

SZERETETTEL ÜDVÖZÖLJÜK ÚJ ELSŐSEINKET!

Ez neked szól, mutatta apa.

Öcsi észrevette Pityut, fehér ingben, élesre vasalt sötét nadrágban, háromszögletű kék nyakkendőjét elöl csontkarika fogta össze. Alig lehet ráismerni, Pityu örökké a foltos, buggyos mackóruhájában meg a stoplis tornacsukájában járt. És a haja… a szokásos szénakazal helyett: gondosan hátranyalva, nedvesen fénylik. Mintha belapították volna a feje búbját.

Pityúúú! A palacsintaképű fiú odanézett, azután gyorsan félrefordult. Nemakar megismerni… persze, őmár harmadikos, rogálneki egyelsős… kinyalhatja.

Ünnepi beszédet mondott az iskola púpos igazgatója, az előttük álló nagy feladatokról, tiszta lappal indulunk a diákéletbe, ahol majdan naponta bizonyítanunk kell érettségünket és szorgalmunkat, a mi munkánk: tanulni, tanulni, tanulni, hogy majdan a Magyar Népköztársaságnak hasznos állampolgáraivá váljunk. Szocializmust építő társadalmunk felsőbbrendűsége immár tény, belátják ezt a nyugati kapitalista államok is, egész Ejrópa ránk figyel, ehhez méltóan kell dolgoznunk. A nemzetközi helyzet, különös tekintettel Ejrópára, bővelkedett eseményekben ezen a nyáron. Azok, akik már megértették, hogy a mindennapi újságolvasás a politikai önképzés legfontosabb eszköze, főként a felsőtagozatra célzok, jól tudhatják, hogy Ejrópa arculata…

Öcsi látta, Pityu és társai vigyorogva számlálják az Ejrópákat az ujj aikon. Az igazgató kéjesen ejtette ki ezt a szót, a nemzetközi, majd a belpolitikai helyzet taglalása során szinte minden második mondatban.

Ő ugyan Európának tudta – Magyarország Európábanvan -, de így kétségtelenül sokkal szebb. *Ejrópa.*

A végtelen beszéd hirtelen maradt abba, amikor már senki sem számított rá. Éljen a szocializmust építő Magyarország, éljen a párt! – kiáltotta az igazgató. A tömeg tapsolni kezdett, egy csapat diák elvonította magát: éljen Rákosi! A többiek lepisszegték őket. Tudhatnák, hogya Rákosielvtárs ugrott, Gerőelvtárs van mostan. Majdnem kiszaladt a száj án egy *éljenGerő!* – hadd lássák, milyen okos ő. De amíg tétovázott, a dobogó mellett rákezdte az énekkar. *Fel, fel, ti rabjai a Földnek. Hazádnak rendületlenül.*

Azután szavalat. *Mióta ember néz az égre, vöröscsillag a reménye.*

Ismerős hang.

Jézusom, eza Szászibek. Tehát él. Tehát olyanisvan, hogy a Ganzdoktor igazatmond. Szászibek merevan a magasba szögezett szemmel kántálta a verset, húsos orra érintette a gerjedő mikrofont. Legalább harmadikos, gondolta Öcsi. Az ünnepség után odafurakodott hozzá, szia Szászibek!

A kövérkés fiú hunyorgott, szerbusz kérlek, szépen, lányos mozdulattal fejet hajtott. Ő hirtelen annyi mindent szeretett volna mondani neki, hogy meg se tudott szólalni. A kórházi ágyszomszéd, a kis pukkancs

Szászibek három fejjel magasabb nála, föl kell nézni rá. Megnőttez, vagy mi…?

Hányadikos vagyte? Negyedikes. Aha. Na, megyek, Szászibek nyújtotta virsliujjait, szerbusz. Ő jól megszorította a kezét, Erdőssanyától tanulta, hogy férfiak közt így helyes. Szászibek visszaszorított, Öcsi csontjai összepréselődtak. Nem gondolta volna, hogy a hájpacni ilyen erős. Sziszegve rázta a tenyerét. Ne haragudj, mondta Szászibek félszeg mosollyal. Á… semmiség.

Gyere föl egyszer, majd gombfocizunk, és váltunk néhány baráti szót! – ajánlotta Szászibek, talán fájdalomdíjul. Címet cseréltek, kiderült, hogy Szászibekék a szomszéd utcában laknak. Csütörtök délutánban állapodtak meg.

Boldogan újságolta az apjának: képzeld, vanegy barátom, a kórházból, negyedikes, fogunk gombfocizni, úgyhívják: Szászibek Sámuel, ipszilonnal és cékával kell írni.

Anya nem engedte, hogy Öcsi egyedül menjen az iskolába – pedig csak három sarok! -, Pityu anyja önként jelentkezett, semmibe se kerül, hölgyem, hát a magamét is viszem. Pityu anyja kövér volt, bibircsókos, és örökké hajhálót hordott. Öcsi eleve haragudott rá, nagyfiúsága élő cáfolatának tenkintette, utálta klaffogó cipőit, rücskös arcát, mézesmázos kedveskedését.

Az első reggelen Öcsi galoppléptekkel szaladt ki a kapun, mire Pityu anyja: tánci, tánci, cigánygyerek, kapsz egy pici perecet! Nem vagyok cigánygyerek, morogta ő. Tudom én azt, kicsikém, add ide a kezed, kicsikém! Nemvagyok kicsikém. Hát semmi se vagy? – Pityu anyja gurgulázva nevetgélt. Pityu kárörvendőn vigyorgott mögötte.

Neked semmi, gondolta Öcsi, siessünk! – ellenséges arccal ügetett mellettük. Igyekezett fölvenni az asszony csámpázó járásának ritmusát, ehhez hatalmas ugrólépésekre volt szükség. Klaff, klaff, klaff. Majd: tánci, tánci, cigánygyerek, kapsz egy pici perecet! A zanyád istenit… Veronka néni vagyok, mondta a tanítónő, Pálos Veronka. Pukedlizett a dobogón, úgy nézett ki, mint egy szemüveges madár. Mostantól kezdve sokat leszünk együtt, és ha rendesek lesztek, akkor én is rendes leszek, ha szeretni fogtok, akkor én is szeretni foglak titeket, és majd meglátjátok, hogy milyen jó lesz!

Bagoly, súgta az Öcsi mellett ülő lófogú gyerek. Bagoly, adta ő tovább előre. Hamarosan jött vissza: vígbagoly. Valóban, Veronika olyan hangon

beszélt, mintha állandóan csiklandoznák.

Ismerkedés. A vígbagoly ábécé sorrendben szólította a fiúkat, meg kellett mondani a papa foglalkozását, a mama leánykori nevét, és hogy hol született az ember. A lófogú sráccal sok baj volt. Szalma László (Veronka)! Nem, a lófogú felállt, *Szlama.* Nálam itten Szalma van! – Veronka gondterhelten nézte a kinyitott osztálynaplót, akkor ez sajtóhuba? Röhögés. Veronka élvezte sikerét, avagy netán van Szalmánk is?

Szalmánk nincs, állapította meg, mert senki sem jelentkezett. Na, tovább, születtél? Bugyi. Migyi? Bu-gyi, kiáltotta Szlama. Bruhaha (az osztály). Jóanyád lánykori neve: Hubarik Gizella. Hubai? Nem, Huba-*rik*! A Hubára ráhibáztam, bólintott a vígbagoly, olyan arccal, mintha várná a tapsot. Öcsiék hánykolódtak a padokban, huba-ha-ha. Jóapád foglalkozása? Fürdőigazgatósági dolgozó. Micsoda? Hát… kabinos. Az osztály tombolt, hihihi, hehe, és dobogtak az olajos hajópadlón.

Öcsi hasonló tetszést aratott a *sztahanovistamarós!*-sal.

Vidám dologa ziskola.

Házi feladat: a füzeteket, a számtan- és olvasókönyvet bekötni, kék papirosba, vignyettát ragasztani a fölső harmadba középre, jóanyáddal vagy jóapáddal ráíratni a nevedet, alá pedig hogy *I./B. oszt. tan.*

A födémcsere terén nincs szemmel látható haladás, pedig van már gerenda, van cserép, és a kőművesek is visszatértek, reggelenként ablakrezegtető kopácsolás sal bizonyítják jelenlétüket. Anya küldte apát ellenőrizni, apa tehetetlen vállvonogatással jött le, halálbrigád ez. Halálbrigád? – kérdezte Öcsi ijedten. Persze, inkább meghalnak, csak ne kelljen dolgozni. Olvasás: O-t-t-ó ü-t-ö-t-t, t-a-l-á-l-t ö-t-ö-t. Öcsi azt hitte, villoghat a tudományával, de kiderült, így nem jó, szótagolva kell. Sehogy sem állt rá a szája.

Ot-tó tol-lat l-á… lát.

Szászibekék a térig futó utca sarkán laktak, a három emeletes, domborművekkel és vasvirágokkal díszített épületet fekete lándzsakerítés vette körül. A lépcsőházban faragott kővázák, a falon cirádás stukkók, középen vörös csempés medencébe köpte a vizet egy márványszörny. Öcsi ivott a tenyeréből, aztán félszegen nézett hátra, mintha attól félne, hogy kidobják ebből a szentélyből.

Szászibek nyitott ajtót, te vagy az? – kérdezte hülyén. Szia, mondtadhogy jöjjek… Szászibek udvariasan mosolygott, persze, gyere be. A súlyos bútorkkal zsúfolt hallból egy nagy, boltíves szobába jutottak.

Oldalt üvegezett veranda, áttetsző kitüremkedés a házon. E félhengernyi verandát spanyolfal választotta el a szobától. Az üvegkockák keretét polcok szegélyezték, rajtuk könyvek, játékok, alattuk pedig egy ágy, mellette kisasztal, állólámpa, karosszék. Ez az én zugom, kérlek szépen, foglalj helyet. Klassz, Öcsi az ágy végére csüccsent, nekem csakegy hallomvan… vagyis volt, mert nálunkmost födémcseréznek. Szászibek a székre ült, masszírozta kerek állát, tűnődni látszott. Hallgattak. Aztán: ittszoktál gombocizni? Nem, az erkélyen.

Kimentek. A kocka formájú, fedett terasz közepén zöldre festett asztal, rajta vakítóan fehér vonalak, focipálya-alaprajz. Az asztal fiókjából Szászibek elővette a két cérnahálós kaput, s tucatnyi nylonzacskóban a csapatokat. Öcsi a Honvédot választotta, Puskás kedvéért, Szászibek a brazil válogatottat. A gombokon a játékosok neve, vérvörös körömlakkal.

A brazil csapat lemosta a pályáról a Honvédot. 12:1. A becsületgólt Tichy Lajos rúgta. Öcsi folyton Puskásra játszott, ám a kövér kabátgomb nem volt formában, lomhán mozgott, rossz irányba lődözte a labdát (gyöngyházszínű inggomb), és sokat szabálytalankodott. Ejnye, Öcsi, dünnyögte Szászibek, majd gyorsan hozzátette: Puskás Öcsi! Manemmegy nekia játék. Azt látom, biztos már mutogatja a seggét a közönségnek, ahogy szokta.

Revans. A Honvéd megint kikapott. 12:4.

Bámulták a teret, az alacsony kőpárkányon lévő, dudori vasrác sokba kapaszkodva. Szemben a Műcsarnok, rézsút jobbra pedig Sztalinelvtárs. Innen kellettvolna néznia záprilis negyedikét!

Na igen, ahhoz jó helyen lakunk. Láttada zegészet? Persze. A tankokatis? Szászibek bólogatott, jövőre feljöhetsz, ha akarsz. Nanáci!

Majd mindennap együtt mentek haza az iskolából, Öcsi ügyesen kicselezte Pityu anyját, a hátsó kapun távozott, mikor az elsőnél várták és fordítva. Micsináljak, haminket korábban (későbben) engedtekel! – ez volt a szöveg anya számára, aki végül beletörődött, hogy Pityu mamája csak odafelé vigye. Néhány hét múltán annak is vége lett, a rücskös arcú nő trombózist kapott. Hálistennek…

Jól nézz körül, amikor lelépsz a járdáról (anya), először balra, aztán jobbra, nehogy elüssön nekem egy autó, légy nagyon óvatos! Neizgulj, úgyisa Szászibekkel megyek. Ki az a szászibek? Szász-y Be-ck Sámuel, a barátom, negyedikes!

Amikor Szászibek végre följött hozzájuk, anya zavartan mentegetőzött, most ilyen szűkösen vagyunk, ez csupán átmeneti helyzet. Tudom, mondta Szászibek megértő arccal, a födémcsere… ismerem az ilyet, minálunk lakásleválasztás volt.

Rokonszenves fiú, dünnyögte anya, amikor Szászibek elment. Bizonyám, felelte Öcsi büszkén. Apa helyeselt, értelmes gyereknek látszik. Erzsébet fintorgott, nagyra vagytok evvel a hájpacnival. Nemhájpacni, csak jóhúsbanvan, és olyanerős, hogy téged félkézzel odavágna! Azt megnézném. Megis nézeted! Röhög a vakbelem… ez a pókhasú! Vagyte magad!, és hurkása lábad, minta zelefántnak! Kaphatsz egy frászt! Hurkása lábad, hurkása lábad! – Öcsi ugrált a nővére körül, Erzsébet csépelte, ő az Erdőssanyától tanult cselgáncs fogásokkal védekezett, csekély eredménnyel.

Apa szétválasztotta őket, elég volt, csönd legyen. Erzsébet az asztalhoz, Öcsi a szekreterhez ült. Fújtattak. Sziszegés innen: majd még számolunk! Sziszegés onnan: azéris hurkása lábad! Kuss (apa)!!!

Barátságukat végképp megszilárdította az a beszélgetés, amikor Öcsi pirulva beszámolt a keményedésekről. Hát persze, öregem (Szászibek), nekem is föláll néha-néha, emiatt ne izgasd magadat, ez teljesen normális. Ő erre elmesélte kalandját, Icával, fölhúzás, érintés, fityma. Na, az nekem nincsen (Szászibek). Hogyhogy? Mondtam már, én zsidó vagyok. Naés!? A zsidóknak nincs fitymájuk, mert körül vannak metélve. Mi??? Kérlek szépen, levágják a fitymát.

Öcsi éles nyilallást érzett az ágyékában, télleg? – kérdezte borzongva. Nem hiszed?, tessék! – Szászibek megmutatta. A makk meztelenül ágaskodott a fütyköse végén. Ésfájt? Hülye, csecsemő voltam, nyolc napos!

Szászibek begombolta a sliccét, kérlek, őszintén szólva, amikor először láttalak a kórházba, esküdni mertem volna rá, hogy te is zsidó vagy… amíg el nem kezdtél baszkurálni a nevem miatt. Mérlennékén zsidó? – csattant föl Öcsi. Nyugi, sejtheted, hogy nem sértésből mondom. Demér gondoltad? Szászibek gyűrögette az ujjait, a fene tudja, volt egy ilyen érzésem… első ránézésre. Hogyhogy elsőránézésre? Ugyebár, a fekete haj, a horgas orr…

Nekem horgasa zorrom? – méltatlankodott ő, Szászibek nevetgélt, fitosnak mondjuk nem nevezhető. Jóóóvanna, attólmég nem kell zsidónak lenni!

Ám újra és újra fölbukkantak a zsidóság rejtelmei. Öcsi észrevette a sok karú gyertyatartót, rákérdezett, Szászibek elmagyarázta a hanukát és a jomkipurt. Öcsi észrevette az ajtófélfán az apró, ferde fémtokot, rákérdezett, Szászibek elmagyarázta a mezüzét. Öcsi észrevette szászibek apjának feje búbján a kerek, fekete sapkát, rákérdezett, Szászibek elmagyarázta a sábeszdeklit. És így tovább, disznóhús-tilalom, tréfli, tejes eszcájg, zsíros eszcájg, szédertál… Otthon sokáig vizsgálgatta a tükörben az orrát. Jó, lefele hajlik, deazér nem horgas! Apa, kérlekszépen, a Szászibek zsidó. Igen? Igen, ésképzeld, aszitte, hogyénis!

Az apja harákolt, hm, alapjában véve… van ebben valami. Tessék? Nos… őszintén szólva… - apa homlokán gyöngyözött a veríték, sejtettem, hogy előbb-utóbb… tehát nem akarok hazudni, a Szászibeknek igaza van. Micsoda? Zsidó vagy, mondta apa rekedten, mert én is zsidó vagyok. Öcsi levegő után kapkodott, ez… eznemlehet…! De igen.

Apa túl komoly volt ahhoz, hogy valami viccelődés süljön ki a dologból. Erzsébet kígyószemmel figyelte a jelenetet, ő rámordult: tetudtad? Tudtam. Ésmérnem szóltál? Erről nem kell beszélni, mivel a szocializmusba nincsen faji megkülönböztetés.

Öcsi e tudálékos mondaton fölbőszült, zagyváltokitt összevissza, hátmérnem mondtátok?, hátén nemakarok zsidó lenni! – toporzékolt. Apa a karjába markolt, ne hisztizzél, mert… De Öcsit már nem lehetett megállítani, a vér dübörgött az agyában, háténnemakarok zsidólenni!!! Tussssss! – az apja visszakézből pofon vágta, abbahagyod végre? Ő az ágyra rogyott, rángatózott a teste a sírástól.

Anya bejött a konyhából a zsivajra, mi van, fiacskám? Zsidóvagyok… zsidóvagyok, hüppögte.

Anya és apa tekintetet váltott. Nézd, fiacskám (apa), azt gondoltuk, ráérsz megtudni… Ésanyais? – kérdezte, amikor valamelyst magához tért. Igen… félig, mert szegény nagyanyád nem volt zsidó, így tehát te lényegében csak háromnegyed zsidó vagy… ne vedd annyira a szívedre.

Deakkor méreszünkmi disznóhúst?, mérnem vagyokén körülmetélve?, mérnincsen mezüzénk? Azért, mert ezeket a dolgokat csak a vallásos zsidók tartják, mi viszont… Öcsi közbevágott: hátakkora zegész hittan nemérvényes, a zsidóknak hégerülkell imádkozni!

Apa erre kifejtette: a római katolikusság stimmel, mert Öcsit szabályosan megkeresztelték, íme a bizonyíték, megmutatta a

keresztlevelet, nagymama akarata volt, mindig azt hajtogatta, hogy nem lehet tudni, milyen idők jönnek, egy keresztlevél sosem árt.

Ésszabadezt?, rómaikatolikusra keresztelni egyzsidót?, éslehet, hogya zAngelikais tudtarólam?, megbüntet ezéra zisten!, csalásez!

Nincs isten, morogta apa. Öcsi újra bőgni kezdett, mérhiggyemel? – gondolta, majd egyszercsak megmondják, hogymégisvan, deráérek megtudni…

Zsidóvagyok. Háromnegyedzsidó.

Sokáig készült rá, hogy közölje Szászibekkel, a végső lökést Szlamalászlótól kapta. A lófogú srác kölcsönkérte a radírját, ő nem adta, mire Szlamalászló lebüdöszsidózta. Zsidóvagy temagad! – hadarta Öcsi gépiesen, aztán nagyot nyelt, defőleg büdös!!! A lófogú kajánul vigyorgott, beszélhetsz, apuskám, zsidó vagy te, csak rád kell nézni! Kaphatszegy frászt! Tőled? – Szlamalászló felpöckölte az állát. A verekedés ezúttal elmaradt, mert a vígbagoly belépett az osztályba.

A húszperces szünetben bokszpárbajt vívott Szlamával az udvaron, fölrepedt a szemöldöke. A közönség döntetlennek ítélte a meccset. Öcsi megkereste Szászibeket, és a fülébe sírta, hogy igaza volt, ő háromnegyedzsidó, a rohadt Szlama pedig azt mondta rá, hogy büdöszsidó, és verekedni kellett, de ő nem hagyta magát, és ez bo-hor-za-hasz-to-hó…

Szászibek ütögette a hátát, majd megszokod, kérlek szépen, az a lényeg, hogy sose hagyd magad! Nemis, behúztamnekia gyomrába, ésa zorrába fejeltem, deakkorát, hogy vérzikneki! Jól van, így kell csinálni… apám szerint ott kezdődött a baj a zsidókkal, hogy amikor el akarták vinni őket, szépen fölszálltak a vagonba, sőt még meg is kérdezték: tessék mondani, ez a vonat visz Auschwitzba?, és apám esküszik rá, hogy élete legnagyobb hibáját követte el, amikor ő is fölszállt, inkább szökni kellett volna, vagy akármi…

Mi van a szemeddel, fiacskám, kérdezte a vígbagoly, elestem, felelte Öcsi, s szemrehányó pillantást küldött a lapító Szlamának. Hazaküldték. Alig várta, hogy a szülei megérkezzenek a munkából, mutatta véralvadásos szemöldökét, aszontákhogy büdöszsidó vagyok, ésezér verekedni kellett!

Zsidóznak az iskolában? – hüledezett anya, ez őrület! Apa részletesen elmondatta a történteket, Öcsikém, biztos, hogy így volt? Mér, asziszed, hazudok? Nem… csak esetleg fecsegtél valamit, hogy a zsidók… hogy te mostan… Nemfecsegtem, morogta Öcsi ellenségesen.

Anya azonnal be akart rohanni az iskolába, illetve apát akarta beküldeni, mégse járja, hogy tíz évvel a háború után… Tizenegy (apa). Nem mindegy?, akkor se tűrhetjük!

Szászibekis aztmondtahogy netűrjem! Jó, apa gondterhelt arcot vágott, de van-e rá tanú, hallotta még valaki rajtad kívül? Nem. Na látod! – apa anyára nézett, hogy bizonyítsuk be? Anya hümmögött, már csak szegény szüleid miatt is be kéne menned! A szüleimet ebből hagyjuk ki! – apa hangja, mint a csiszolópapír.

Mivan apu szüleivel? Meséltem már neked, mondta anya kényszeredetten, szegényeket elvitték a németek. Nemmesélted… hovavitték?

Apáék hallgattak, erre ő kibökte: Ausvicba? Apa fölkapta a fejét, hol hallottad ezt? Szászibek mondta. Szászibek… - apa kiment a szobából. Ausvicba? – kérdezte Öcsi anyától. Anya bizonytalan mozdulatot tett, senki se tudja, elvitték őket, és nem jöttek vissza. Azérmer zsidók voltak? Anya alig észrevehetően bólintott.

A zén apámnaka szüleitis elvittéka zAusvicba, devisszasejöttek! – újságolta Szászibeknek, megkéne kérdeznia teapádtól, hátha találkozott velük. Inkább ne. Mér? Mert az Auschwitzon annyira fölizgatja magát, hogy magas lesz a vérnyomása, és az árt neki.

Órákig üldögéltek szótlanul, jóleső búsongásba burkolózva.

Veronka hatalmas egyeseket adott Öcsi írás-dolgozataira. Macskakaparás ez, fiacskám! Otthon nem merte bevallani, mindig remélte, hogy a következő majd jobban sikerül, könnyebb lesz megmondani, ha nem csupa dugókat kell. Ám az elégtelenek csak szaporodtak, s amikor számuk elérte a tucatot, a vígbagoly hazaküldte a dolgozatfüzetet, aláíratni. Apa, egyest kaptam! – félénken nyújtotta az irkát, az utolsó jegynél kinyitva. Az apja átvette, összehúzott szemmel vizsgálta Öcsi dülöngélő betűit, a változatos formájú tintapacákat, a kunkori szamárfüleket. Gyönyörű…

Azt hitte, megússza ennyivel. Ám apa előrelapozott, s akkurátusan végignézte az egészet. Vészjóslóan percegtek a telekörmölt oldalak. Eegen, apa becsukta a füzetet, az asztalra dobtál, hazudtál, fiam. Én? Eegen, ismételte apa dallamos hangon, bizonyos esetekben a hallgatás hazugság… ugye, minden este megkérdeztem tőled, hogy mi volt az iskolában, azt mondtad, semmi, igaz? Öcsi lehorgasztotta a fejét, cipője orrával a parkettát kaparászta. Apa hosszú szünet után folytatta: csúnyán írni leheeet – húzta az e-ket, mintha énekelne -, pacázni leheeet, egyest kapni leheeet,

tizenkétszer is leheeet, viszont hazudni, azt már nem leheeet!, ide nézz, a szemembe, jó? Öcsi apa villogó tekintetébe mártotta az arcát, égtek a fülei. Gyere, fiacskám, most kénytelen leszek megverni téged, hogy sose felejtsed el! Ő hátrált, de apa megragadta a karját, határozott mozdulattal a térdére fektette, sajnálom…

Buff, buff, buff, apa tenyere csattogott a fenekén, eleinte még jól bírta, de aztán a fájdalom csapásonként hatványozódott, úgy érezte, szétreped a hús a hátsófelén, lemállik az égő csontról. Nyüszített, valahonnét messziről anya hangja szivárgott oda: elég már, agyonütöd! Hiába, az apja szorosan tartotta, buff, buff, buff.

Amikor – órahosszúságú percek múltán – apa végre elengedte, tántorgó léptekkel vánszorgott az ágya felé, egész teste izzadt és könnyezett, még a ronggyá vert feneke is. bebújt a párna alá, lüktető nadrágjára tapasztotta a tenyerét, küzdött az alattomosan rárontó sírásrohamokkal. Nekem nemszabad hazudni… nekem nemszabad.

Legszívesebben azonnal átrohant volna Szászibekhez, de olyan gyalázatos állapotban volt, hogy minden mozdulat fájt. Nyelte a könnyeit, dédelgette azt az ábrándképet, amelyben apa előtte térdel egy középen nyitott gyónófülkében, ő pedig a fejére olvassa bűneit, hazudtál, asse mondtadmeg, hogya baszból lesza gyerek, asse mondtadmeg, hogya teszüleid abbana zAusvicban voltak, asse mondtadmeg, hogy zsidóvagyok, asse… asse…

Az anyja szólongatta, Öcsi, Öcsikém, ne sírjál, gyere vacsorázni, ő úgy tett, mintha nem hallaná. Abban a pillanatban gyűlölte a szüleit, az egész rohadt családot, ezt az ágyakkal telezsúfolt hosszú szobát, mindent és mindenkit. Egyetlen oázisként gondolt Szászibek spanyolfalas félhengerére.

A vígbagoly undorítóan mosolygott, mikor Öcsi kivitte a pulpitushoz az aláíratott füzetet, na, mit szóltak odahaza?, ne túrd az orrodat, mert elhányom magam! Hátjóóóvanna. A vígbagoly hirtelen oroszlánná változott, micsoda válasz ez? – bömbölte torka szakadtából, és ne rángasd nekem a válladat, mert kiváglak innen, hallod-e! Ő hápogott, háténcsak… énnemazért…

mostmértetszikennyire…

Ne hadarássz összevissza, egy szavadat sem értem! Miütött ebbe? – gondolta Öcsi megszégyenülten, amikor a vígbagoly a helyére zavarta. Vérzivataros feleltetés következett, zuhogtak az egyesek, ő kettőt is kapott, olvasásból (szótagolási hibák) és számtanból (tizenötből hét = kilenc). Az

osztály riadt arccal vonult a vágóhíddá változó táblához. Begorombulta vígbagoly.

Szászibek hozta a hírt: hazajött a Veronka férje, attól van úgy ki. Honnan jötthaza? Hát… a dutyiból… már évek óta bevolt csukva. Mér? Politikából! – Szászibek finom kézmozdulattal jelezte: ne bolygassuk. De Öcsi tovább kérdezett: elvittea závó? Szászibek sokértelműen bólogatott. Éseztte honnét tudod? Anyámtól, mert ő ismeri a Veronikát, egy iskolában dolgoztak. Itt? Nem, a Szinyei Mersében. Najó… najódeha hazajötta férje, akkormér dühöng, mérnem örül? Kérlek szépen, lehetséges, hogy már elhidegültek. Micsoda? Van olyan, hogy egy házasság bedöglik, és mindig csak veszekednek, szeláví, vagyis… Ő közbevágott: tudomén, ilyen az élet.

Este apa és anya sziszegős vitát folytatott, mert apa el akart menni valami temetésre, és anyának ez egyáltalán nem tetszett. Öcsi hallgatta a marakodást, hm, talánesetleg nekikis bedöglött?

Apa csapkodott, ebbe pedig ne szólj bele, ez az én dolgom! Kezded?, megint kezded? Nem kezdem, befejeztem. Jó, csinálj, amit akarsz. Erről van szó… különben sem értem, miért izgatod magadat, mi baj lehetne ebből? Pont te kérdezed? Ugyan… Sanyi is kijön. Nagyszerű, és ha ő…

A kútba ugrik, tebeugrassz utána? – mondta Öcsi magában, anya pedig fennhangon.

Kineka temetése? – kérdezte a pillanatnyi szünetben. Rajk Lászlóéké, felelte apa ünnepélyes hangon. Hogyhogy, hátaztmondtad… háta Rajk nemhaltmeg, amikor fölakasztották? Persze hogy meghalt, ne beszélj ostobaságokat! Nadeakkor mér csakmost vana temetése? Á, Öcsikém… - apa lemondóan csóválta a fejét, Rajk Lászlót és társait annak idején jeltelen sírba rakták, mint a gonosztevőket. Most viszont a rehabilitálásnak megfelelően dísztemetést kapnak a Kerepesiben, mint a munkásmozgalom vértanúi. És ez a minimum, ami jár nekik. Öcsi kérte, vigye el őt is, apa anyára nézett, anya nemet intett. Újra föllángolt a vita, sziszegés, csapkodás, fújtatás. Apa megmakacsolta magát, megyek és punktum! – kiáltotta. Depersze engem nemvisz…

Na, milyen volt? – kérdezte anya epésen, amikor apa és Luxsanyibácsi hazajött a temetésről. Esett az eső, morogta apa. Azon kívül? Díszőrség, díszbeszéd, díszlövés… hagyj békén. Anya Luxsanyibácsihoz fordult, sokan voltak? Rengetegen, a fél város.

Apa az ágyára feküdt, arccal a fal felé. Valammi baj van (anya)? Hagyj békén. Apú, mérnem mondodel, hogy mivolt?

Nincs válasz.

Luxsanyibácsi integetett a háttérből, anya megértette a jelzést (“majd később…”), Öcsi nem: apú, szomorúvagy? Anya kézen fogta, gyere, fiam, hagyjad apádat, nincs kedve beszélgetni, van ilyen.

Vanilyen…

Munkások kék ruhában, kezükben szögletes faládika, ahogy a gyárból kijöttek, diákok, diáklányok, kettes-hármas csoportokban, aktatáskával, katonák, civilek, gyászkarszalaggal, gyermekek, otthagyva játékos kedvüket, meghatódva jönnek, édesanyjuk kezét fogva. Ránézek egy kisfiúra, ott áll édesapja koporsója mellett, ő is az anyja kezét fogja, a nyolcéves Rajk Laci, aki még nem is eszmélt, amikor a bitó alá hurcolták édesapját s börtönbe zárták

édesanyját. Viharos őszi szél kergeti az alacsonyan szálló fellegeket, nem szűnik meg a hideg, szúrós eső, s nem látni esernyőt, fedetlen fővel jönnek. Ezrek vonultak el a koporsókra függesztett tekintettel, anélkül, hogy egy szó, egy hang hagyta volna el bárki ajkát, csak a szemek izzottak, az arcvonások keményedtek meg, nemcsak a gyász érzése némította el az embereket, hanem a gyűlölet is.

Szászibekbácsi reszelős hangon olvasta föl a Rajk-temetést az újságból.

A zénapukám ottvolt! Igen? Igenmerőa Rajknál dolgozott, ésmost szomorú. Szászibekbácsi összecsukta a Szabad Népet, bizonytalan tekintetet küldött a fia felé, azután: apád belügyes? – kérdezte Öcsitől tétován. Nemhanem marós, sztahanovista! Szászibekbácsi a körmét piszkálta, az újságot az asztalra dobta.

Öcsi elképzelte a temetést, ő a nyolcéves Rajk Laci, némán figyeli, amint az apját beleteszik a kriptába, mely tulajdonképpen egy nagyméretű szekreter, kőből. A családi kripta… Még sosem látta, anya mindig egyedül megy a temetőbe, gyereknek nem való. Gyereknek semmise való.

Szászibek kerülni kezdte. Ha ő megszólította a folyosón, a kövérkés fiú néhány tőmondattal lerázta magáról. Mivan ezzel?

Fölmenjek gombozni? Ne… nem érek rá. Ésholnap? Holnap sem! – faképnél hagyta. Pukkadjmeg, gondolta Öcsi, hülyezsidó… illetve… hülye… simahülye.

Piros betűs hirdetmény a földszinti faliújságon:

ALSÓTAGOZATO SOK, FIGYELEM, FIGYELEM!

MEGINDULT AZ ATEISTA SZAKKÖR, AZ IGAZGATÓ ELVTÁRS VEZETÉSÉVEL. JELENTKEZNI LEHET SZÁSZY-BECK SÁMUELNÉL. IV./C.

Szász-y Be-ck, negyedikcé… Havalami bajavan velem, mongyameg nyíltan, aznemigaz, hogy soseérrá…

Futott föl a lépcsőn, a negyedik cé felé, lihegve nyitotta az ajtót. Szászibek a padjában ült, tízóraizott. Mikor őt észrevette, megállt a szájában a falat.

Szerbusz, írjálbe arraa szakkörre! Szászibek nyeldekelt, arcán zavarodottság, hogy érted ezt? Írjál be, ismételte ő, gombócos hangon. De kérlek szépen, te hiszel…. – körülnézett, súgva folytatta: - te hiszel istenben! Naés, hogyjönaz ide, tessék azonnal beírni, nekemis jogomvana szakkörre, azérmer ejtettél engemet, még járhatoka szakkörbe! – elbőgte magát, kiszaladt az ajtón.

Hagyj álbékén, hagyjálbékén, mondta gondolatban a – szintén gondolatban – utánarohanó s bocsánatáért esedező Szászibeknek.

De Szászibek nem rohant utána. Slusszpasszvége, sohatöbbé nemállok vele szóba. Csakazértis! – elment a szakkör alakuló ülésére, a negyedik cé termébe. Azt hitte, rengetegen lesznek, ám csupán néhány nagyfiú (legalább harmadikosok) ücsörgött a padokban. Szászibek sehol. Köszönt, nem fogadták. Vállat vont, az utolsó sorba ült. Túrta az orrát, várt. A púpos igazgató tízperces késéssel érkezett (Öcsinek eszébe jutott Angelika), Szászibek csörtetett mögötte, mint egy pulikutya, nem értem, nem értem, sopánkodott félhangosan, három plakátot tettünk ki, és a Szirmai tanárnő beolvasta az iskolarádión, a nagyszünetben… - tördelte a tenyerét. Az igazgató biccentett, ne idegeskedjél, Szászy-Beck, nem a mennyiség, hanem a minőség számít, szerbusztok fiúk, üdvözöllek benneteket, gyertek előre, szépen, családiasan. Gyertek előre, fiúk! – visszhangozta Szászibek.

Hülyenyalis.

Ez a szakkör egy kísérlet (az igazgató), a világnézeti nevelés új formája, melyre nem találunk még példát az ejrópai nevelési rendszerekben, se a szocialista táborban, se a nyugati kapitalizmusban. Én azt gondolom, hogy a világnézeti nevelést nem lehet elég korán kezdeni, s remélem, általatok, fiúk, sikerül bebizonyítanom kétkedő kollégáimnak, hogy már a serdülő lélek is alkalmas a filozófiai alapfogalmak befogadására. Heti kétszer fogunk találkozni, jól ki kell használnunk az időt. A mi hazánknak sokoldalúan képzett fiatalságra van szüksége, s

minden tudás alapja a biztos materialista, sőt marxista világnézeti bázis, amelynek segítségével megérthetitek a történelmet, a politikát, én azt szoktam mondani, hogy világnézeti bázis nélkül még az újságolvasás is csak falra hányt borsó, mert a külpolitikai helyzet bonyolult eseményei úgy Amerikában, mint Ejrópában megfejthetetlenek, ha az embernek nincsen szilárd világnézeti bázisa. Ti vagytok, fiúk, a jövő nemzedéke, nektek kell majdan befejezni azt a művet, melynek alapjait apáitok rakták le, szocialista társadalmunk vívmányait már az ejrópai kapitalista országok is kénytelenek elismerni, éppen ezért a szilárd világnézeti bázis talajáról…

A bevezető körmondatok csak nem akartak elfogyni. Öcsi bágyadtan hallgatta az egyhangú zenévé keveredő szavakat. Hátilyena zatej ista szakkör, gondolta csüggedten. Fészkelődött, nyomta a fenekét a pad.

Számolni kezdte az Ejrópákat.

Egy.

Kettő.

Három…

Tizenkilenc.

Van-e közöttetek olyan, akinek a szülei vallásosak? Fölkapta a fejét. Tűnődött, jelentkezzen-e, de már önkéntelen mozdulattal nyújtotta a kezét. Nos (az igazgató)? A…a zénanyukám egykicsit… dea nagyi teljesen vallásos volt, miatta kellett nekema… - bátortalanul abbahagyta. Villogó vörös betűk az agyában:

ARRÓL NEM SZABAD BESZÉLNI, HOGY TÉGED AZ ANGELIKA NŐVÉRHEZ JÁRATUNK!

Istenem, mikor voltaz… A fölirat elhalványodott. Régen. Régesrégen.

Az igazgató tenyere a magasba lendült – mintha áldást osztogatna – a ti feladatototk, fiúk, hogy az itt hallottakat átadjátok a szüleiteknek is. oly korban élünk, mikor a nevelés nem csupán a szülők dolga, hanem vicaverza, ti vagytok az első nemzedéke a szocializmusnak, ti már beleszülettetek, éppen ezért küzdenetek kell a kapitalista csökevények ellen, így az istenhit ellen is, a vallás a népek ópiuma…

Micsoda? – Öcsi első indulatában közbevágott. Legszívesebben azonnal visszaszívta volna, de nem lehetett, az igazgató kérdően nézett rá, na, mondjad nyugodtan! Ő érezte a hátán az izzadság áramlatait. Nos (az igazgató)?, bátran, mitől félsz? Eznem… erről nemszabad… - suttogta. Mit nem szabad?, miért nem szabad? Hát… mera szocializmusba tiltvavana zisten… Az igazgató felhúzta a vállait, ki mondta ezt neked? A zAng…

egynéni, mega nővéremis… megmindenki. Az igazgató újra és újra a nyakáig rántotta a vállait, látjátok, fiúk, mennyi sok hamis előítélet terjeng a köztudatban, most ismételten igazolva látom szakkörünk létjogosultságát, sőt elengedhetetlen szükségességét. Nos, barátunk szerint a szocializmusban isten tiltva van. Pedig ez nem igaz. Mi nem tilalmakkal küzdünk a burzsoá csökevények ellen, hanem eszméink erejével, a vallás karmaiba került embereket érvekkel akarjuk meggyőzni. Öcsi lesütött szemmel hallgatott, lángoltak a fülei. Ezisa Szászibek miatt van. Ha jól értem (az igazgató), te istenhívő vagy, ugye? Énnem… éncsak… Valld be nyugodtan, itt magunk között vagyunk, nem szégyen az.

Nem szégyen az, Öcsikém, sőt (Ganz doktor)!

Látta, a többiek sandán vigyorognak, az igazgató pedig sürgetően néz rá. Röhögjetekcsak, kihúzta magát.

Szent Pétert keresztre feszítik a pogányok, saját kérésére fejjel lefelé.

A fához kötözött Szent Sebestyén testét átlyukasztják a nyílvesszők.

Szent Gellért gurul lefelé a nevét viselő hegy meredélyén, hordóba zárva.

Éna zIstent nemadom! – kiáltotta elfúlva.

Nem is kéri tőled senki! – az igazgató kacsingatott, mire az öt srác egyetértően nevetgélt. Az igazgató csöndet intett, csúnya dolog ez, fiúk, kinevetitek a társatokat, pedig ő bátran síkra

szállt a meggyőződéséért, idejött az ateista szakkörbe, hogy az ördög ügyvédje… illetve az isten ügyvédje legyen beszélgetéseinken, nagyon okosan tette, és a mi dolgunk az, hogy komolyan vegyük őt, és ne nevessük ki, mert a hit komoly dolog!

Öcsi még inkább kihúzta magát, natessék.

A foglalkozás végén az igazgató odalépett hozzá, büszke vagyok rád, fiacskám, tisztelem a bátorságodat, örülök, hogy eljöttél, gyere máskor is, sokat fogunk beszélgetni, és ne félj, nem lesz semmi baj, hogyha pedig valaki csúfol, mert te hiszed az istent, azonnal szóljál nekem, bármikor megtalálsz a tanáriban! Igende nemazért csúfolnak, hanemhogy zsidóvagyok. Az igazgató válla nagyot ugrott, akkor… ezek szerint te a zsidó vallásban…? Deeehogy, a rómaikatolikusban, rendesen, mera nagymama akarta, meréncsak háromnegyed zsidóvagyok, éscsak azután mondtákmeg… á, ezhosszú! – legyintett, ahogyan apa szokott. A többiek már kimentek a teremből, a nyitott ajtó szárnya mögül Szászibek leskelődött. Nem faggatlak, fiacskám, majd elmondod egyszer, ha akarod.

Szászibek várta a folyosón. Öcsi széles ívben kikerülte, félrefordított arccal, ebbőlérthet. Szászibek némán követte.

Jönmögöttem, mintegy kutya, gondolta elégtétellel. Hülye alak.

Szászibek a Sztalin útig bírta a csöndet, a kereszteződésnél hirtelen megtörte: kérlek szépen, szeretném, ha tiszta vizet öntenénk a pohárba, tudniillik… - köszörülte a torkát. Öcsi sértetten várta a folytatást, azérmera diri beszéltvelem, mingyár őis akar, mostmár jóvagyokneki… Az a helyzet, hogy én el vagyok tiltva tőled, kérlek szépen, apám nem engedi, hogy barátkozzak veled. Miért? – kérdezte ő hitetlenkedve, naebből valami nagyhazugság lesz, gondolta. Ugyanis… - Szászibek megnyalta a szája szélét, amióta megtudta, hogy a te apád ávós volt, eltiltott tő… Dehogyvolt ávós!, sosevolt ávós!, hanemcsak simarendőr! Mindegy az… Dehogymindegy! Na jó, úgy értem, apámnak mindegy, annyira retteg az ávósoktól… azt hiszi… én tudom, emlékszem, amikor a kórházban kérdezted tőle, hallottam, megmondta, sima rendőr volt, de ezt hiába magyarázom, az apám olyan beszari…

Hagyjukezt, teisbeszarivagy!, engem nemlehetne eltiltani senkitőlse, éna dirinekis megmertem mondania zistent! – düllesztette a mellét. Bátornak és erősnek érezte magát, ha most szembe jönne egy sárkány, puszta kézzel nekirontana, ló, páncél és dárda híján (Szent György!).

Ne haragudjál, kérlek szépen, Szászibek nyújtotta a tenyerét. Szünet. Aztán: Hátjóóó, vasmarkát Szászibek virsliujjaira illesztette. Szorítással nem kísérletezett, nehogy a kövérkés fiú visszaadja, s szétfoszoljön a szentgyörgység.

Akkormost hogylesz?, ha elvagy tiltva!? Majd… majd titokban barátkozunk… apámnak nem kell tudnia róla. Ennyire félsztőle? Nem az, de magas a vérnyomása, árt neki az izgalom, s rögtön dührohamot kap, ha valami nem az akarata szerint történik… azért őt is meg lehet érteni, Auschwitz nem múlik el nyomtalanul… érted!? Értem… énaztis megmertem mondania dirinek, hogy zsidóznak! Megmondtad? Megén! És mit szólt?

Hogy menjekhozzá, ha csúfolnak. Á, Szászibek legyintett, semmi értelme, ad valakinek egy intőt, és aztán még jobban zsidóznak, nem megoldás. Hátakkor? Csak magunkra számíthatunk, öregem, hidd el, én azon se csodálkoznék, ha kiderülne, hogy a diri is antiszemita, de persze ügyesen titkolja. Mértitkolná? Mert az antiszemitizmus hivatalosan tiltva van.

Öcsi kétkedve hallgatta ezt az érvet, elvégre állítólag az isten is tiltva van, és mégis… Az ő barátságuk is tiltva van, és mégis…

Te, miaza zantiszemitizmus? Szidóellenesség. Ésa zateizmus? Istenellenesség. Jaezért nemakartál fölírni! Hát persze. Igen, mert beszarivagy! Ne izélj már, csak a te érdekedben… a kellemetlenségek miatt… azt nem lehetett előre tudni, mit szól hozzá a diri.

Apa, képzeld, Szászibeket eltiltották tőlem, mera papája azt hiszi, hogyte ávósvagy… voltál! Honnét veszi? Énmondtam… illetve… - látta, az apja arcán szigorú árkokká mélyülnek a

ráncok, sietve magyarászni kezdte: Szászibekbácsi fölolvastaa zújságbóla Rajktemetést, éserre mondtam… említettem, hogyte ottvoltál, mivela Rajknaka dolgozója voltál, illetveháta belügyben, deő olyan beszari, hogy nemérti, hogytecsak simarendőr… nemávós… mera zAusvic nemmúlik nyomtalanul…

Eszerint te mindent kipofázol?, mindent??

Öcsi hátrált, az apja követte, megmarkolta az ingét, az istenit a pletykás fej ednek, te büdös kölök! – már ordított. Váratlanul elengedte, tágulj innét, ne is lássalak, leült, háttal a szobának.

Büdöskölök… büdöszsidó.

Apa, kezdte félénken, neharagudjál… nemakartam. Eh, az apja főtt a saját levében, én vagyok a marha, sziszegte, mert beszélek neki olyasmiről, ami nem rá tartozik, nem tartozik senkire, eh, most aztán… - csapkodta a levegőt.

Nadehát… mérolyan nagybaj, hogya Szászibekbácsi tudja, hátő úgysemongya senkinek, amilyen beszari! Ne beszélj mellé, förmedt rá az apja, megígérted, hogy nem pofázod ki, igaz vagy nemigaz?, a te szavad szart ér, fiacskám! Jóóóvanna, aztmondtátoka zistenrőlis, hogy titok, közbemeg szabad róla beszélni, a Szászibek fölse akart írnia zateista szakkörre, aztánviszonta diri megdicsért, ésa Szászibek nézettminta moziba!

Mit… - apa hangja kicsorbult, milyen szakkör? Ateista. Ez vicc!? Deeehogy, a diri tarcsa, és… *Tartja!!!* Najó, tartja, ezegy kísérlet, egész Ejrópábase voltmég ilyen, szilárd világnézeti bázist kapunk! Jaj… tudod legalább, mi az az ateista? Perszehogy, istenellenes. Az apja helyeslően bólogatott, kiböffent belőle a nevetés, Angelika nővérnek leáldozott a napja! Te tökfej, ha hiszel istenben, akkor mit keresel az ateista szakkörön? Nemúgy vanaz, meréna zistent nemadom, denemis kell, a diri megmondta,

énleszeka zistenneka zügyvédje. Szóval… ezek szerint kipofáztad a hittant is, *mindent???* Nem pofáztamki, csakbeszélgettünk… már beszélgetnise szabad?

Apa összeszorította az ajkát, a vékony résen áttört az indulat sodra, ffffff… fiam… alaposan összekutyultad… mindegy most már, de legközelebb tartsad a szádat, jó? Jó. Ígérd meg! Megígérem. Esküdjél! Öcsi szolgálatkészen a szívére helyezte a jobb tenyerét, a másikat a magasba emelte – ahogyan Angelikától tanulta -, esküszöka zanyám ésa zapám életére! Kösz, morogta apa lehangoltan. Ő várt még, de az apja nem törődött vele, masszírozta a homlokát, mélyről jövő szuszogással.

Öcsi odaült a szekreterhez. Megkéne csinálnoma számtanlenyót. A vígbagolynál nincs irgalom, mert a hazajött férje mellé kiújult a gyomorbaja. Óra közben vízért szalasztotta a hetest, pirulákat vett be. Csöngetéskor fájdalmas arccal lépett le a katedráról, kezét beszédes mozdulattal a gyomrára tapasztotta: gyerekeim, célotokat elértétek, ma sem eszem… A táplálkozást fülrepesztő ordítással, egyesek és intők tömegével, valamint a tanulók ujjbegyére mért vonalzóütésekkel helyettesítette, úgy ltászik, nincs ezeknél hatásosabb orvosság gyomorbajra.

Mérmongya apa, hogy alaposan összekutyultam? Hátminden rendbevan, a diri megdicsért, szabada zistenről beszélni! Arról pedig kitehet, hogya Szászibekbácsi olyan beszari? Vagytalán… apais? Á… - elhessegette ezt a rosszízű gondolatot. Én mindenesetre bátorvagyok.

Türelmetlenül várta az ateista szakkör következő ülését.

Az alapoknál kezdjük, fiúk, a kályhától! – az igazgató a sarokba mutatott. Mindannyian odanéztek, ruhafogas, szemétkosár, világtérkép a falon. Kályha nincs. Illetve… a másik oldalon van.

Fegyelmezetten visszagyűrték a nevetést, csak a sor szélén ülő göndörhajú srác nyihogott egy kicsit.

Több komolyságot (az igazgató), ezt így szokták mondani, szimbolikusan, nem ismeritek a viccet?, Schwar… izé, Móriczka tánciskolába jár, aztán pedig a bálon fölkér egy kislányt, s azt mondja, gyerünk a sarokba, én a tangót csak a kályhától tudom!

Bruhaha! – most lehet.

Soroljátok föl (az igazgató), hogy mi minden van a tanteremben?

Kályha (Galambos; a göndörhajú a sor széléről).

Dobogó, tábla, padok (Kiss; himlőhelyes, cakkos fülű).

Lámpa (Satunyek; drabális, mély hangú).

Levegő (Szászibek).

Ésgyerekek!

Meg az igazgató bács… elvtárs. (Szászibek).

Nem, fiúk, csupán egyvalami van: anyag! A kályha is anyag: vas, a tábla is anyag: fa, a levegő is anyag: gáz, sőt ti is anyag vagytok: élő anyag, velem együtt. Ez a materializmus kiindulópontja. Minden, ami van, az anyag, az anyagnak különféle formája. Érthető? Csönd.

Az igazgató fölrajzolta a táblára a molekulát – kis pöttyökből álló, gömbölyű szőlőfürt -, látjátok, a világon minden, ami létezik, élő vagy élettelen, szilárd vagy légnemű, ilyen parányi részecskékből tevődik össze. Ha levágtok egy darabkát a körmötökből, s erős nagyításban nézitek, mondjuk, mikroszkópon, rögtön kiderül, hogy az ember nem sokban különbözik más tárgyaktól.

Ésa lélek?

A lélekre majd később visszatérünk, haladjunk most tovább, tessék nekem megmondani, milyen alakú a Föld? Gömb! – kiáltották kórusban. Helyes, az igazgató letörölte a molekulát, fölrajzolt egy sikertelen karikát, csikorgott a kréta. Köré írta:

ÉSZAK
NYUGAT KELET
DÉL

Na, kérem szépen, adva van ez az emberke, aki az Északi-sarkon áll! – odafirkált egy krikszkraksz figurát. Ha mostan elindul dél felé, mi történik? – húzta az ujjával az emberke útját. Vajon miért nem zuhan le a mélységbe, amikor a NYUGAT-hoz ér?

Hú… - Öcsi kidugta a nyelvét az izgalomtól. Otthon éppen eleget játszott a nagypapa talpas földgömbj ével, meg tudta mutatni rajta Magyarországot, Szovjetuniót, Kínát, Afrikát, azt is hallotta az apjától, hogy a Föld forog, így csinálódik a nappal és az éjszaka, ám ez a kézenfekvő kérdés még sosem vetődött fel benne. Akik alulvannak, azoknak lekéne esni… Magyarországis eléggé ferdén van! Fönt, denagyon lej tősen.

Az igazgató spongyázott, kicserélte az ÉSZAK-ot DÉL-re és viszont, így az emberke – anélkül, hogy megmozdult volna – az Antarktiszra került. Mit szóltok hozzá?

Nem jó (Galambos), mert az északot kell felülre tenni. Igen? – az igazgató villámgyorsan spongyázott, krétázott, a fehér rudacska fájdalmas

hanggal szánkázott a táblán:

KELET
ÉSZAK DÉL
NYUGAT

Na, most jó?

A göndörhajú hümmögött, összehúzott szemmel fürkészte az égtájak újabb helycseréjét, nem jó, az északot fölülre kell. Miért? Fölülre kell… az észak fent szokott lenni. Miből gondolod?

Galambos segélykérően nézett a többiekre, Szászibek jelentkezett, a térképen is mindig felülre rakják! Ez igaz, node képzeljétek el, hogy repülőn vagyunk! – az igazgató leakasztotta a világtérképet a falról, s a padlóra terítette, nézzétek, most repülünk északnak! Ágaskodtak, bámulták a sokszínű világot, kihajolva a padból. Vigyázat! – az igazgató szárnyként meresztette a karját, forduláshoz felkészülni, délre kanyarodunk, hátra arc! Öcsiék a terem feneke felé fordultak. Jelentést kérek a navigátortól! – az igazgató beleélte magát a pilótaszerepbe, hol van most észak?

Mögöttünk (Satunyek). Ugye, ugye, minden attól függ, honnét nézzük! – az igazgató megragadta a térképet, s fordítva akasztotta a helyére, látjátok, semmi akadálya, hogy a dél legyen fölül.

Igen (Szászibek), de a földgömb így röpül a levegőben! – két tenyerével golyót formázott, mindig az Északi-sark van fent! Egy frászt, barátocskám, az véletlen, hogy a földbömböknél az északot teszik fölülre, éppen itt a lényeg, a világűrben nincs fent sé lent, az anyag minden irányban végtelen.

Hat tátott száj, szemben a diadalmas arcú igazgatóval, aki körbevonalkázta a táblán a Földet, ahogyan a gyerekek rajzolják a napot. Fiúk, az a helyzet, hogy bármerre indulunk el, sohasem érhetünk a világűr végére, mindenütt határtalan teret találunk, bolygókat és csillagokat, a legtávolibb égitesten túl is újabb bolygók és csillagok következnek, értitek? – pöttyök a tábla szélein. Az igazgatónak már csupa krétapor volt a zakója, a púpja közepén ott éktelenkedett valamelyik DÉL-ből az ÉL, fordítva.

Öcsi szívesen megkérdezte volna, hogy ebben a nagy végtelenségben – melyet (taán a tábla feketesége miatt) csillagos nyári éjszakának képzelt – merrefelé van az isten, ám akkor eszébe jutott: Isten egyszerre mindenütt jelen van! Hátradőlt, jó, lehetfelüla zészak, ésa zűr végtelen, miebbena zateista?

A vééégtelenségig…

Mit gondoltok, hogyan keletkezett a világmindenség? – az igazgató Öcsire pillantott. Ő nem szólt semmit, megvárom, hovaakar kilyukadni. De az igazgató közelebb lépett, dörzsölgette krétafoltos tenyerét, na, te kicsi, meséld el nekünk, hogyan teremtette az isten a Földet. Hátjóóó… - vállvonogatva felállt.

Az első napon…

A második napon…

A harmadik napon…

Stb.

Végüla zembert, istennek képmását… Az igazgató közbevágott, az ember nem kell, majdan legközelebb, mára ennyi elég. Amit most hallottatok, fiúk, azt az emberiség több mint másfél ezer éven át hitte. Sőt, a Földet lapos tányérnak képzelték, így aztán nem is problémáztak rajta, hogy a déli féltekéről miért nem esnek le például az afrikaiak. Mi viszont pontosan tudjuk, hogy a Föld gömbölyű. Honnét tudjuk?, mondja meg valaki.

Kolombusz körbehajózott, akkor fölfedezte Amerikát (Faragó).

A tengerparton állva először a hajóknak az árbóca látszik (Szászibek).

Jól van, gyerekek, tehát egy gömbön élünk… Satunyek közbeszólt: de mér is nem esnek le az afrikaiak? Nos? – az igazgató végigjáratta tekintetét az arcokon, ki tudja a választ? Csönd.

Ne vicceljetek, most tisztáztuk, hogy nincs fönt és lent, az igazgató ingerülten ciccegett, azt hittem, értitek, rögtön jelentkezzetek, ha valami nem tiszta! – nagyot fújt. Tehát… ha a leesés egyáltalán szóba jöhetne, az mindenkit fenyegetne, mert ugyebár attól függ a fönt vagy lent, hogy honnét nézzük, de viszont a Föld vonzása megtart minket. A nagy tömeg miatt mágnesesség van.

De a mágnes csak a vasat vonzza (Satunyek)!, az ember nincsen vasból! Már aki, morogta Galambos.

Halk nevetgélés.

Több komolyságot, fiúk! – az igazgatónak mocorgott a púpja, nem megyek bele a részletekbe, elégedjetek meg annyival, hogy ez egy olyan vonzás, ami az embert is vonzza, na! – lihegett, a zakója ujját végighúzta izzadó homlokán, szétmázolódott az arcán a kréta piszka. Érthető most már?

Buzgón bólogattak. Mégiscsak őa diri…

Hallottátok, hogyan magyarázza a vallás a Föld létrejöttét. Most ismertetem nektek a materializmus álláspontját, melyet a tudomány sokszorosan alátámasztott. Gondolkodjatok el rajta, vessétek össze a bibliai változattal, s legközelebb megbeszéljük, hogy mire jutottatok. Az igazgató fölírta a táblára: KANT-LAPLACE ELMÉLET. Ejtsd: Kánt-Láplász.

Az anyag öröktől fogva létezik, csupán a formája változó. Valaha régen egyetlen ősköd volt a világűr, mely a Nap izzó gázmagja körül gomolygott.

A Nap gázmagja hűlni kezdett, ennek következtében térfogata csökkent, ennek következtében viszont forgási sebessége olyannyira megnőtt, hogy a széleiről leszakadt a gázanyag, s abból jöttek létre a Naprendszer bolygói, köztük a Föld is. A bolygók anyaga azután kihűlt és megszilárdult. Ilyen egyszerű.

Eme elmélet mellett szól:

1. bebizonyították, hogy a Föld belseje egy izzó mag, ha lefúrunk, mind melegebb rétegekhez érkezünk; kérdem én, ha isten teremtette volna, miért csinált volna egy lángoló bogyót a Föld gyomrába, aminek semmi értelme sincsen?,
2. úgyszintén bebizonyították, hogy a Nap fokozatos és lassú hűlésben van, s évmilliók múltán teljesen hideg lesz, ami a Föld számára majdan örökös éjszakát és telet jelent; kérdem én, ha Isten létezne, miért engedné, hogy a jövő embere világosság és meleg nélkül maradjon?,
    1. csillagászok nap mint nap megfigyelik új égitestek keletkezését; kérdem én, ha isten teremtette volna a világot, akkor most hogyan születhetnek a közreműködése nélkül ugyanolyan bolygók, mint a Föld?,
    2. ami pedig az embert illeti: kérdem én, ha isten teremtette volna, miért csak a Földre teremtett a Naprendszerben, hiszen így a többi égitestet kár volt csinálnia, azok fölöslegesen és üresen röpködnek a Nap körül, értelmetlen pocsékolás!,
    3. végül megjegyzem, hogy állítólag valaki érdeklődött Kántnál, miért nem szerepel az isten az elméletében, s erre ő azt felelte: mert nincs rá szükség. Ez az én véleményem is.

Mára befejeztük. Gondolkodjatok, fiúk!Öcsit erre nem kellett biztatni.Őskös.Magma.Végtelen.Űr.Zűr.

Nos, kérlek (Szászibek), mi a véleményed? Hát… azérmera Kántnak nemkelletta zisten… attólmég!?

Azt álmodta, hogy az apja a kipofázások miatt büntetésből lezavarta a Déli-sarkra, jaj, csupán azért nem zuhant a mélységbe, mert a talpa alatt U-alakú mágnes volt, hasonló ahhoz, mint amellyel nagyanya szedegette össze a varrógép alá hullott gombostűket, ez a

mágnes tartotta őt, de a feje belelógott a sötét végtelenségbe, s akkor kiderült, hogy a végtelenség tele van hideg vízzel, bugyborékolva fuldoklott, húzzatokki, húzzatokki! – végre odaúszott valaki, ő úgy látta, Angelikanéni, csakhogy a szent asszonynak púpja nőtt, semmi kétség, eza diri, viszont mérvan koszorúkontyba fonvaa haja?, ésmérnem húznakmárki, segítség, segítséééég…!

Az anyja költögette, pszt, Öcsikém, én vagyok, mi a baj? Ő lassan fölfedezte a sötétségben az ágyakat, hallotta az apja, a nővére, a nagyapja, kelepapa és Luxsanyibácsi szuszogását. Rosszat álmodtál?, biztos túl sokat ettél vacsorára.

Anya simogatása megnyugtatta, behunyta a szemét. Aludjál, Öcsikém, szerbusz. Csókolom. Sokáig forgolódott. Gomolyogtak benne az igazgató mondatai, mint az ősködben a gázok. Hirtelen úgy érezte, valaki figyeli.

Jesszus… A rém. A szekreter oldalánál. A rém, Angelikanéni pincefolyosójáról. Nanaem, biztoscsak árnyék. Esküdni mert volna rá, ha fölkelne s odamenne, semmit sem találna, a szekreter oldalának ütközne, melyen már érdesre kopott a politúr.

Nincsrém, nincsrém, ismételgette magában, de hiába, nem tudta elfojtani a félelem csíráit. Ha becsukta a szemét, vakító csillagok és bolygók száguldoztak, tüzes csóvák között, hallotta fémes zúgásukat. Ha kinyitotta, ott terpeszkedett a rém, baljós csöndet árasztva. Neszeneked ateista…Végső elkeseredésében imádkozni kezdett, pedig biztosan tudta, az ima csak az ördögre jó, az árnygomoly szétfoszlatásának egyetlen módja, ha az ember bátran odacsörtet. Nem mert kiszállni az ágyból.

Édesistenem… a párnába fúrta a fejét. Jóisten, neharagudjála zateista szakkörért, énbemondtalalk!

Miatyánk kivagya mennyekben… - elakadt.

Hányszor, de hányszor tett ünnepélyes fogadalmat: mostantól kezdve minden este rendesen imádkozik, vasárnap misére megy, gyónni fog… Ám azután oly hangtalanul pukkadt ki az elhatározások léggömbje, hogy észre se vette.

Mára miatyánkotse tudom.Harapdálta a párnát, a bűntudat és a riadalom hullámai összecsaptak benne.

Apa, kezdte tétován a reggelinél, a világűr végtelen. Jó hír, felelte az apja csámcsogva. Nade… szerintedis? Igen, fiam, szerintem is. ésa

föld hogyanlett? Jaj, kérlek, muszáj ezt most?, nekem rohannom kell, majd inkább este!Amikor az apja hazaért a munkából, Öcsi már az előszobában: szóval, mostmegmondod, hogyanletta föld?

A levegőben röpködő porszemecskék mindenféle okokból összetapadtak, és az ősködből létrejöttek a bolygók, ennyi az egész. Ésa Kántláplász? Igen… honnan tudod? A diritől, elmagyaráztaa zateistán. Ha tudod, akkor miért kérdezed? Merén… - vállat vont, mostaztán választanunk kell. Választani? Igen, hogya zisten teremtette, vagypediga zősköd… a napnaka zizzó gázmagja… legközelebbig gondolkozni kell. Helyes, gondolkozzál csak, az sosem árt! – apa a maga részéről lezártnak tekintette a beszélgetést.Öcsi túrta az orrát, rágta a szája szélét, piszkálta a lábujjai közül a koszt.Ennyi az egész (apa).Ilyen egyszerű (az igazgató).

Franckarika, sokkalegyszerűbb, hogya zisten megteremtette, hatnap alatt, éskész. Nemesünkle, mer mágnesességvan.

De az ember nincsen vasból.Máraki.

Olyan vonzás, ami az embert vonzza. Apának könnyű, merő nemhisza zistenben. Nincs rá szükség.

Akkormostantehát…? ……..?! …………..?!?

Birizgálta a fantáziáját a Kántláplász változat, mely afféle felnőtt-dolognak tűnt az isten-teremtettéhez képest, tele rejtélyesen hangzó szavakkal és érvekkel. Dea zistent akkorse adom… Különbenis, mongyukhogy nemő teremtettea földet, attólmég hihetekbenne!

A többiek egy emberként a Kántláplászra szavaztak. Ő vörös füllel lapított. Na, te kicsi (az igazgató), nyilatkozzál! Én… - kotorászott a pad könyvtartó részében. Mintha ott keresné a

választ. Rászögeződtek a szemek. Az igazgató megszánta, jól van, gondolkozzál még rajta, nem hajt a tatár, annak azért örülök, hogy ti többiek ilyen érettek vagytok, csak így tovább!, most pedig valaki foglalja össze röviden a Föld keletkezését.

Nagy csönd.

Az igazgató Satunyekre bökött. A tagbaszakadt fiú fölkászálódott, a… az anyag végtelen, és… ööö… a végtelenségben nincs fönt-lent, hogyha például egy repülő… aztán a gőzök… Faragó súgott, Satunyek gyorsan helyesbített: gázok, igen, a Nap körül, és így… emiatt üres a többi bolygó, mivel nincs isten… - gyorsan leült.Úristen! – kiáltotta az igazgató, tenyerét összecsapva, borzasztó, ennyire nem figyeltél? –

szólította a többieket. Sötétülő arccal hallgatta makogásukat. Az íróasztalra borult, állát a tenyerébe döfte. Mint egy leterített fenevad. Válla mögött látszott a púp, mely kitörni készülő vulkánként remegett.

Öcsire már nem került sor, az igazgató Szászibeknél elvesztette a türelmét, fölugrott, a dobogó hatalmasat dörrent, mintha be akarna szakadni a tömzsi férfi súlya alatt. Szégyelljétek magatokat, fiúk!, én belétek helyeztem a bizalmamat, szemben a kollégáim véleményével, ne hagyjatok most cserben! – kezét a gyomrára kulcsolta.A mozdulat a vígbagolyéra emlékeztetett. Talána diriis gyomorbaj os?

Higgyétek el, csak akarat kérdése!, ha tiszta erőből figyeltek, rögtön megértitek, igazán olyan egyszerűen magyarázom! – kétségbeesetten ugráltatta a vállát. Aztán sóhajtott, kezdjük elölről.

Az anyag öröktől fogva… Valaha egyetlen ősköd…Stb.Most már világos?Világos.Értitek?Értjük.Na jó. Akkor lépjünk tovább.Öcsit szólította: mondd meg nekünk, hogyan születik az ember?

Elszoruló torokkal egyenesedett föl, átvibrált az agyán Richtermanyi, Juliska, Icuska, a keményedések… Szemét a padlóra sütötte, érezte, rögtön az olajos résbe süllyed szégyenében, ha ezt el kell mesélnie. Na!!! – sürgette az igazgató, kezdjed, barátocskám, a hatodik napon:…!

Jaúgy… a hatodik napona zisten embert teremtetta ző képére! Na jó, de hogyan teremtette? Hát… aztat nemtudom, csaka Jézusról mondtaa zAnge… szóvala Jézus szeplőtelen fogantatással lett csinálva, aztánviszont rendesen megszülték… megszültea Szűzmária. Az igazgató közbevágott: pillanat, tehát a Jézus anyja szűz volt, amikor szült? A többiek röhögcséltek, az igazgató fölemelte a mutatóujját, naaa, fiúk!, tehát?

Mittehát? Szűz volt, vagy sem? Perszehogy, háta neveis mutatja, Szűzmária! Igen ám, de ez nem megy, mert aki szűz, az nem szülhet, barátocskám! Mérne szülhetne?

Hülyeee! – morogta Satunyek. Az igazgató pisszegett. Öcsi zavartan vonogatta a vállát, énnekem ígymondták, micsináljak?

Az igazgató fölrajzolta a táblára a hüvelyt, majd csípőre tette a kezét (a zakó már fehér foltokkal tele): fiúk, aki kacarászik, az ki van rúgva, mi itten komoly dolgokkal foglalkozunk, a szilárd világnézeti bázis elsajátításával, ehhez tartsátok magatokat! – úgy nézett körül, mintha valakit rögtön gyomorszájon vágna.

A szeméremajkak.A szűzhártya (hymen).A női petesejt.Közösüléskor a férfi hímvesszőjéből a spermák be.

Sperma + petesejt = megtermékenyülés.

Embrió.

Szüléskor a hüvely kitágul, ott bújik elő az újszülött.Ha megvan a szűzhártya, akkor a szülés lehetetlenség, mert: 1. útban van, 2. a legelső közösüléskor a hyment szétszakítja a férfi hímvesszője, tehát aki szül, annak már nincs, mivel csak az a nő szülhet, aki férfival közösült.Nos, mit szólsz ehhez?Öcsi semmit sem szólt, rágta a szája szélét. Nem kell most válaszolnod, de arra kérlek, gondolkozzál!, hiszen mindannyian azért vagyunk itt, hogy gondolkozzunk, igaz? – járatta a szemét az arcokon, hm, úgy látom, valaki hiányzik, az a göndör a sor széléről, hogy is hívják? Galambos, felelte Szászibek szolgálatkészen. Talán beteg?

Nincs válasz. Az igazgató közelebb jött, melyikőtökkel jár egy osztályba? Hosszabb szünet után Satunyek jelentkezett. Volt ma iskolában? Satunyek bizonytalanul bólogatott. Mitől féltek, fiúk?, ez a szakkör nem kötelező, egyáltalán nem kötelező! -, harsogta az igazgató, minél kevesebben vagytok, annál jobb, akit nem érdekel a szilárd világnézeti bázis, az ne jöjjön, érthető?

Megszeppent csönd.

Ha valaki kimarad, abból semmi baja se lesz, ezt becsületszavamra ígérhetem! Öcsi még mindig állt, az igazgató rárivallt: ülj már le, igen?

Hátjóóóvanna… - sértett arccal zöttyent a helyére, nemkell azér kiabálni, gondolta, engem érdekela világnézeti bázis.

Az igazgató letörölte a hüvelyt, fölírta:

ÁDÁM ÉVA

Nos, tehát a vallásos álláspont szerint isten megteremtette az első emberpárt. Őnekik három gyerekük született:

KÁIN ÁBEL
SÉTH

Öcsi felé: Igaz?

Igende Káin megöltea zÁbelt, mera… Helyes, az igazgató áthúzta Ábelt, maradt tehát két darab fiú! – Öcsihez: Igaz?? Igaz. Több gyerekük nem volt? Nem, csakeza három. Biztos? Biztos, na! Jó… - az

igazgató összedörzsölte a tenyerét, ezek tehát a mi ősapáink, ugye? – jelentőségteljes pillantás Öcsi felé. Igen.

Mitakarez…?

És azután (az igazgató)? Hogyhogy? Azután Káinnak és Séthnek is születtek gyerekei? Hápersze, aző leszármazottaikból letta zemberiség!

Az igazgató a többiek felé fordult, egyik hüvelykjét Káinra, másikat Séthre bökvén. A póz a kereszten lógó Krisztusséra hasonlított, ezt Öcsi enyhe kárörömmel állapította meg. Fiúk, nem gyanús nektek valami?

A táblára meredtek. Pattogtak a másodpercek, a dobogó halkan recsegett a fejét himbáló igazgató alatt. Úgy szeretném, ha ti jönnétek rá, s nem nekem kéne kimondanom, törjétek a fejeteket! – a hangjában könyörgős dallam bújkált.

Jesszusom… - motyogta Öcsi, hátaza baj, hogy… Na? – az igazgató mindkét kezét feléje nyújtotta, mondjad, mondjad!!! Nincsennő, suttogta rekedten. Ugye, ugye, mennydörögte az igazgató, jól van, gratulálok, ez nagyszerű, hogy éppen te, dicséretes! – odaugrott, megszorította Öcsi nyirkos tenyerét, igen, barátaim, pontosan itt a bibi, ha nincsen nő, akkor hogyan szaporodott Káin és Séth, akkor hogyan lett belőlük az emberiség, kérdem én?

Talán valamit elfelejtettem, gondolta Öcsi lúdbőrző háttal, próbálta fölidézni azt a réges-régi hittanórát, miközben az igazgató diadalmasan áthúzta KÁIN és SÉTH nevét a táblán, a

táskájából pedig kivett egy fekete könyvet. A biblia. Pontosan ismernünk kell a velünk szemben álló ideológiát, ha küzdeni akarunk ellene!

Az igazgató fölolvasta az ember teremtését, Káint és Ábelt, a testvérgyilkos ságot, Káin és Séth nemzetségét. Pontosan úgy, ahogyan Öcsi annak idején a szent asszonytól hallotta. Látjátok, fiúk, a vallás évszázadok óta eteti a népet az ember teremtésének meséj ével, pedig ilyen szemet szúró tévedés van benne, nők nélkül születtek Káinnak és Séthnek a gyerekei. Nehogy azt higgyétek, hogy csak ez a probléma! Mert, tegyük föl, hogy Ádáméknak lányai is voltak, ez azt jelentené, hogy testvérek szerelméből jött létre az emberiség, márpedig az orvostudomány bebizonyította, hogy közeli rokonok házasságából degenerált utódok születnek, értelmi fogyatékosok, bénák, csonkák,

süketnémák! Na, mit szóltok hozzá!? A többesszám ellenére Öcsihez intézte szavait. Ő szívesen kirohant volna a teremből, hgyjanak békén…

Az igazgató az asztalra dobta a bibliát, sorolta tovább a materializmus perdöntő, s a tudomány által többszörösen alátámasztott bizonyítékait.

Mi az ember? Az ember élőlény. Ugyanolyan, mint a többi állat, csak éppen a legfejlettebb közülük.

Az állatok fajtái egymásból keletkeztek. Ez a darwinizmus elmélete.

CHARLES ROBERT DARWIN

Ejtsd: Csárlsz Róbert Dárvin.

A különböző fajok a természetes kiválasztódás folyamán, alacsonyabb rendű élőlényekből jöttek létre. Mindig az erősebb faj maradt fönn, a gyöngébb elpusztult.

Küzdelem a létért.

STRUGGLE FOR LIFE

Ejtsd: sztrágl for lájf.

Tehát ha visszafelé haladunk, az élőlények piramisának csúcsán áll az

EMBER

Alatta az emlős állatok, először is az

EMBERSZABÁSÚ MAJMOK

Az emlősök alatt a

HALAK, KÉTÉLTŰEK (BÉKÁK, KÍGYÓK, STB.) Még lejjebb pedig a

BOGARAK, ROVAROK

Így azután eljutunk az egysejtűekhez. Ezek icipici élőlények, egyetlen sejtből állnak, ilyenek például az

OSTOROS EUGLENA

Majd tanulni fogjátok biológiából, most nem megyünk bele. Lényeg az, hogy ezekből az egysejtűekből keletkezett minden élőlény, évmilliárdok alatt, tiszta sor, szó sincs Ádámról és Éváról.

Érthető ez?Tétova bólogatás.

Őszinte választ kérek! – az igazgató ököllel az asztalra támaszkodott, szemében fáradtság és türelmetlenség, most kérdezzetek, ha valami nem világos!Senki se moccant. Az igazgató

megtörölte a homlokát, jó, emésszétek kicsit, jövő órán majd még visszatérünk a dárvinizmusra, most eljutottunk a kulcsponthoz!

Öcsi agyában megjelent egy kulcslyuk, közepén fekete pöttyel. Az igazgató fölírta:

EMBER --- ÁLLAT --- EGYSEJTŰ --- ???

Hogyan keletkezett az egysejtű?, ez a kérdés, barátaim! Mert itt éppenséggel lehetne az istenre hivatkozni, tehát hogy a fajok fejlődése igaz, ámde a legelső élőlény létrejöttéhez mégiscsak isteni közreműködés kellett! Jogos ez az ellenvetés?

Nem jogos, dünnyögte Faragó.

Fittyfenét! – kiáltotta az igazgató gutaütős hangon, miért ne volna jogos?, hát ez a legkényesebb pont, hogy miből keletkezett az élet a Földön!, jogos az ellenvetés, abszolút jogos!

Faragó összehúzta magát. Az igazgató lihegett, letörölte a táblát, gyűrögette a szivacsot. Hallatszott a vízcsöppek pittyegése a dobogón.

Fiúk, a tudomány bebizonyította, hogy adott esetben, ha sok-sok kedvező körülmény együttesen forog fenn, az élettelen anyag élővé válhat! Föl tudjátok fogni ezt a csodát?, igen, csodát, mert nincsen rá más szó! Képzeljétek el, hogy az őstengerben, a meleg vízben úszkál egy darab kövecske, és aztán hirtelen élő szervezetté válik, ugyanolyan sejt lesz belőle, mint amilyen ezer számra található a testünkben! Így keletkezett az élet a Földön! A mai tudomány már nagyjából képes rá, hogy ezt a csodálatos mutatványt laboratóriumi körülmények között megismételje, ezzel pedig a vallás utolsó bástyáját is bevettük. Isten nincs, mert nincs rá szükségünk, nélküle is mindent meg tudunk magyarázni.Az igazgató leült, nagyokat szuszogott, mára végeztünk… van kérdés?Igazgató elvtárs (Szászibek), de ha mostan… Az igazgató közbeszólt: ne elvtársozzatok, baráti körben vagyunk, hívhattok Feri bácsinak, egész nyugodtan. Igen, igazg… - Szászibek beharapta az ajkát, Fff… Feri bácsi kérem, ha már mindent tudunk a tudományból, akkor mér van még mindig vallás?Jó kérdés! – az igazgató arca földerült, gratulálok, barátocskám, én mindig azt szoktam mondani, a legelső, hogy megtanuljatok kérdezni, a lényegre tapintottál, a vallásnak már régen el kellett volna tűnnie a Föld színéről, különösen a mi szocialista társadalmunkban, de tulajdonképpen egész Ejrópában is, közben pedig azt látjuk, hogy a vallás nem tűnt el, hanem széles körben dívik, ugye, vajon miért? – hatás szünetet tartott. Azért, fiúk,

mert az egyház bolond volna önként visszavonulni, miből élne akkor a papság? Tanulj átok meg, hogy minden visszavezethető a gazdasági törvényszerűségekre, magyarán: a pénzre. Az egyházat a hívők tartják el, fizetni kell ám a keresztelőért, az esküvőért, a temetésért, s akkor még nem beszéltem a perselyezésről a miséken, persze, ti nem tudhatjátok… - Öcsire nézett, ugráltatta a púpját, na jó, legközelebb innét folytatjuk, szerbusztok.Ez telibe talált. Fölfakadt az alvadó vérdarab: perszea zAngelikánakis fizetni kellett, ésamikor nemvoltrápénzünk, akkor nemjárhattam… másnak adtaa napjaimat, jóvicc, csaka pénzér… nemengedte, hogy ingyér járjak…

Jössz már (Szászibek)?

Feltápászkodott, vetett még egy utolsó pillantást az összemaszatolt táblára, s vitte magával ólomsúlyú tagjaiban a kétely nyirkait.

Szászibek mindenáron beszélgetni akart, neki viszont egy csöndes sarok kellett volna, nyugtató félhomállyal. Látta maga előtt az apját, amint a Rajk-temetésről jövet az ágyra dobja magát, arcát a könyökhajlatába rejti, s a fal felé fordul.

Erre vágyott, a fal hűvösére, elképzelte: anya kézen fogja apát, gyere, a fiadnak nincs kedve beszélgetni.

Vanilyen…

Szászibek lelkesülten kérődzte a dárvinizmust, a sztrágl for lájf az apja álláspontját igazolta, mert ha a zsidók nem hagyták volna magukat beterelni a vagonokba, hanem… Igenigen…

Bizonynem…Nemigen…

Mit nemigen? – fortyant föl Szászibek, ide se figyelsz! Igenigen, motyogta, valahonnét messziről.

Dreöööng! – a sodrony segítségért kiáltott, amikor ő ruhástul az ágyra vetődött. Mégszerencse, hogy senkisincs itthon.

De alig szusszantott néhányat, befutott az anyja: le a cipőt, a mindenségit, tegnap húztam neked tisztát, az isten se győzne mosni rátok!

Taff, taff! – a csukák landolnak a padlón.Talán köszönnél!, se puszi, se pá?

Csókolom, cupp. Visszadőlt. Kár, hogya zénágyam nincsa falnál. Behunyta a szemét. Mi volt az isiben?

Semmi.Ebédeltél?Igen.Mit?Zsíroskenyért.

Kenyeret, de miért nem melegítetted meg a tökfőzeléket?, mondtam reggel, hogy tökfőzelék van fasírttal, akkor mi a francnak főzök én?, direkt oda van készítve a gázra, csak alá kellett volna gyújtani, még az is nehezedre esik?

Hagyj álbékén.Tessék???

Máma nehéz napomvolt, morogta Öcsi, ahogyan az anyja szokta, ha az átlagosnál idegesebben tért haza a munkából.

Te, ne pimaszkodjál, mert lekeverek két frászt! – anya harciasan toppantott.

Hátjóóóvanna… - fölkászálódott, belebújt a cipőjébe, sietősen kicsoszlatott, mielőtt az anyja megkérdezhette volna, hogy hová megy.

Ki a bejárati ajtón, fel a lépcsőkön, a plafontalan lakáshoz.A kulcs a zárban.Kulcspont.Sokáig kínlódott vele, ágaskodnia kellett. Nagyapáék ajtaján lejjebb van a zár. Amióta iskolás, saját kulcsot kapott hozzá: vigyázz, Öcsikém, mert ha elveszted, nagyapád hátraköti a sarkadat! Nem is vesztette el, Erzsébet viszont igen, s akkor ő kárörvendve várta azt a sarokkötözést, helyette csak sima szidás volt, ráadásul még Erzsébetnek állt följebb, mit csináljak, lyukas a zsebem, erről igazán nem tehetek!Végre bejutott, ődöngött az üres, poros, homályos szobákban.

A sarokkötözésis nyilván szimbolikusan van. Minta Rákosielvtárs költőként. Vagypéldáula kályha, ahol kezdenikell.

Amit csakúgy mondanak, denemigaz, aza szimbolikusan.

Igen.

Igenigen.

Fölnézett a sötétülő égre, félerővel virítottak a csillagok. Vagyis égitestek.

A hallban kereste a habarcsfröcskös Jézus Krisztust. Csak a meztelen szöget találta. Ellopták… eztis.

Anya már régóta emleget bizonyos – a beépített szekrényben hagyott – holmikat, melyeknek állítólag bottal üthetjük a nyomát (szimbolikusan!).

Jézust viszont kétségtelenül ellopták.

Kinek kellhet egyilyen befröcskölt isten?

Leült a sarokba, arra a helyre, ahol az ágya volna, bámulta a falak tetején a vadonatúj ácsolat háromszögeit, igyekezett odaképzelni a plafont, az ötágú csillárt, az ovális asztalt, a színevesztett bordó szőnyeget, a

szekretert, ám a szeme újra és újra az elárvult szögre tévedt. Angelikától kaptam.

Miazhogy INRI?

Jézusz Nazarénusz Reksz Judeórum, latinul annyit jelent: Názáreti Jézus, a zsidók királya. Mármegint azoka zsidók, hát hogyhogy a zsidóké, méra zsidóké, mérnema mienké? Ez… nem úgy kell érteni… zsidóknak hívták Judea lakóit, tehát nem a mai értelemben… hiszen a kereszténység a judaizmus méhében keletkezett, és így… túl bonyolult, nem tudom elmagyarázni.

Ááááá.

Feribácsi sosemongya, hogy nemtuggya elmagyarázni.

A judaizmus méhében.

A judaizmus szeméremajkában.

A judaizmus szűzhártyájában.

Angelikanénikérem, mibőllesza gyerek?

Tessék?

Mera zErdőssanya állítja, hogyvalami b…

Sperma + petesejt = megtermékenyülés.

Jeremiás, ilyen undorítóságnak még a gondolata is súlyos bűn, paráznaság!

Születéskor a hüvely kitágul, ott bújik elő az embrió.

Többet ne merészelj nekem ilyesmivel…!

EMBER --- ÁLLAT
--- EGYSEJTŰ ---
???

Öcsi hátradűlt, Csárlsz Róbert Drávin, dünnyögte, sztrágl for izé.

A csillagpettyes ég alapszíne a teleírt tábla feketeségére kopírozódott, a fénypontok között csúszkáltak a nagybetűs szavak:

MAJMOK

HALAK

BÉKÁK

KÍGYÓK

ROVAROK

OSTOROS

Ostoros izé.

Látta az ősködben úszkáló sperm… illetve anyagdarabkákat, és látta a hüvelyben bolygó embriót, arasznyi fiúcska, válltrikóban, térdnadrágban, kezével-lábával csapkodva kúszik a kijárathoz, fénylő csillagkoszorú közepén.

Négy csillag forogni kezd.

Naeza mandulaműtét.

És Ganzdoktor: mindig irigyeltem azokat, akik hinni tudnak istenben… vagy valamiben.

Ésa zélő szentkép behajlika melegtől.

Ésa sodralékok, ha összedörzsölöda tenyered.

Ésa zistenért fizetnikell.

Dea tudomány bebizonyította…

Hideg kavicsok hullottak a homlokára, fölugrott. Esőcseppek bombázták a mészfoltos parkettát.

Ennek a felese tréfa! – már zuhogott. Amíg a folyosóra ért, bőrig ázott.

A vacsorát lekéste. Hol jártál, merre jártál (apa)? Gyorsan törülközz meg (anya), csuom víz vagy! Én nem értem (nagypapa), mér engeditek a gyereknek, hogy örökké az utcán kódorogjon!

A konyhaasztalon az ebédre szánt fasírt maradéka. Állva tömte magába a barnára sült vagdaltakat, nyelvével világosan érzékelte az elemeket: husika, rizsecske, vízbeáztatott szárazkenyérke. Látta, amikor az anyja összedarálta. Kívül pediga prézlicske.

A fasírtnaka molekulái.

Jesszus! – megállt a szájában a falat, máma péntekvan, nemszabad hústenni!

Ha eszébe jutott, mindig betartotta a böjtöt. Igaz, egyre ritkábban jutott eszébe. Hogyha gondolszrá, ésmégis, aza nagybűn.

Áááá… háta zateista szakkörhöz képest ezmár csekélység…

Vállat vont, lenyelte.

Nnna…

Ésha nincsisten?

Végigfutott a testén a hideg-meleg borzongás, a feje búbjától a talpáig. *Őskitöd-napgáz-földgolyó:* viharos feketék és szikrázó fehérek.

Ember-állat-egysejtű: forró aranybarnák, jeges ezüstkékek.

Sperma-pete-embrió: a sárga és a vörös lüktető árnyalatai.

Ezzel szemben Ádám-Éva, Káin-Ábel-Séth, Mózes-Fáraó, Krisztus-tanítványok, keresztrefeszítés-föltámadás, gyónás-áldozás: fakó rózsaszín. Mint egy agyonmosott paplanhuzat.

Az új tanok ritmusa magabiztos következetességgel zakatolt benne, *rata-rata-ratata,* gömbök, háromszögek és négyzetek kavalkádja villogott, olyanegyszerű, olyanegyszerű! – elsöpörte a szétfolyt arcú istent.

Még csak tévelygett a frissen festett kulisszák között, még nem értette az igazgató-Feribácsi magyarázatainak vagdaltját, de már érezte, hogy az istennek örökre, visszavonhatatlanul vége. Tompa kis fájdalommal búcsúzott tőle. Hiányát azonnal betöltötte a tudás vágya, a reménység, hogy a tudomány mindent bebizonyít, s gyümölcseit az igazgató tálcán nyújtja néki, csak akarat és kitartás kérdése, hogy elindulhasson azon az úton, ahol majd mindenre magyarázatot talál, meg is tudja fogalmazni, le is tudja rajzolni, akkor azután ő állhat a katedrára, míg apa, anya, Erzsébet, kelepapa, kelemama, Icuska, Marika, nagyapa, a két Sanyibácsi, Turai, Erdőssanya, Richtermanyi, Pityu (stb.) irigy és büszke álmélkodással figyeli a padsorokból.

Nincsisten, nincsisten!, apa megmondta, régmegmondta.

Karcsiis megmondta.

Ganzdoktoris megmondta, Szászibekis megmondta.

Csaka zegy Angelika… dehátő nemszámít.

Fff… fapicsa.

A hideg-meleg áram még mindig szaladgált az idegpályákon, Öcsi a falnak tapasztotta a hátát, hogy egy kicsit megnyugodjon.

Nincsisten.

Márrégen rájöhettemvolna.

Fázott. Eszébe jutott a kályha, ahonnét indulni kell. A kályháról pedig az a réges-régi éjszaka, amikor (álmában) megmozdult az ágy, s kigurult a nagyszobába, a forró kályhához. Azt hitte ő, isten figyelmeztette bűneire. Pedig földrengés volt.

Miaza főrengés? – kérdezte Görögágitól. Nem főrengés, hanem földrengés, rotyog a földnek a hasa, és ugrál, és akkor remegnek a házak.

Most ő remegett, kívül-belül. Főrengés…

Nagy sokára ellökte magát a faltól, ment mosakodni, lefeküdni.

Állig betakarózott, bámulta a plafont. Aztán Erzsébet húsos hátát. A nővére a Színház és Mozit lapozgatta, dudorászva. Ejj, hajj, száll az ének, zeng az ének, szép az élet, ejj, hajj, úttörőnek lenni mindig jóóó!

És újra: ejj, hajj, száll az ének, zeng az ének, szép az élet, ejj, hajj, úttörőnek lenni mindig jóóó!
Harmadszor. Negyedszer.
Ötödször.
A megszakadt dallam csonkja bántóan vibrált a levegőben. Hogyvan tovább?
Válasz helyett: ejj, hajj, száll az ének, zeng az ének, szép az élet… Hatodszor.
Dögöjjmeg.
Hetedszer.
Nyolcadszor.
Már apának is elege lett: hagyd abba, Erzsikém, mert megbolondulok!
Végrecsönd.
És akkor Öcsi száján – akaratától függetlenül – kibukott: ejjhajj, szálla zének, zenga zének… Kuss! – mondta az apja fenyegetően.
A párnába fúrta a fejét. Hiába, az utálatos indulótorzó ráakaszkodott, újra meg újra fölharsant az agyában.
Szálla zének. Zenga zének.
Egyesszámban: zenga zén.
Nnna.
Tikk – apa eloltotta a selyemernyős kislámpát.
Takk – Luxsanyibácsi eloltotta a gyertyautánzatú falikart.
Tukk – anya eloltotta a csillár alsó körtéjét, melynek – dróton lógó – külön kapcsolója volt. Erzsébet morgolódott, én még olvasni akarok! Sajnálom (apa), az egész délután rendelkezésedre állt. Késő van már (anya), aludni kell.
Sötétség.
Zengazén.
Szikrák pattogása a szemhéj alatt. És ott a rém a szekreternél.
Nem az Angelikaféle, avval könnyebb volna megbirkózni. A fekete végtelenség nyomasztó hullámzása, fürge folygók s ficánkoló lények rajzása az őskö̈d zavaros vizében, mindez ovális formájú felhőbe tömörülve, ott a szekreter oldalánál.
A zateista rém.
Apa… apú… máralszol? – suttogta. Igen, felelte az apja, halkra fogott hangon, maradj csöndben, fölébreszted a többieket. Apa… kérlekszépen…! Mi van? Haddmenjekoda… hozzád! Ugyan, Öcsikém, aludjál. Deapú,

csakegy kicsit! Minek? Hát… mondanék valamit… valamifontosat. Na jó, de tényleg egy kicsit!

Gyorsan becsusszant az apja mellé, a szekreter irányába sandított, az ateista rém sehol, úgy látszik, apa közelsége egyelőre hatásosabb az árnyak ellen, mint a szilárd világnézeti bázis. Nos, fiam? Éncsak aztakartam… szóval, asszemhogy igazadvolt, ésnincsisten! Halkabban, jó? Nincsisten! – súgta ő. Honnan tudod? Neviccelj, hátteis mondtad mindig! Mondtam… nem hitted. Demostmá tudom, tanultuka zateistán. Mit tanultatok? Háthogya zÁdámÉvának háromfia volt, tehátugye akkor miből letta zemberiség?, merugyea nők nélkül nincsen szülés,

aztána szeplőtelen fogantatás sestimmel, tudniillik aza szűzhártya útbanvana szülésnél, tehátígy… plussz tilosa rokonoknak házasodni, ésezéra zÁdámÉva lehetetlenség!, viszont sperma egyesüla petével, abból lesza gyerek, eza zigasság… a tudomány bebizonyította… úszkálta melegtengerben egydarab kövecske, ésúgy keletkezetta zélet… aztán jötta sztrággel for izé, vagyisa dárvinizmus… eza zigasság… (a végső gé icipicit fölkunkorodott, alig hallható kérdőjellel)!?

Hamar megdumált téged az igazgató, nagyon hamar, mondta az apja, hosszabb szünet után. Hogyhogy megdumált?, micsináljak, haeccera tudomány ledöntötte a vallásnaka bástyáját?, ez bevan bizonyítva, ésén… aszittem, örülnifogsz. Halkabban, mordult rá az apja, mert visszazavarlak az ágyadba! Hátjóóóvanna…

Zavarodottan túrta az orrát, a sötétben apa úgyse látja. Ővoltaz, aki haragudotta hittanért, akkormost mibajavan? – egy méltatlankodó mondat készülődött benne.

Állítólag te az isten ügyvédje vagy (apa), nem pedig a vádhatóság. Micsoda??? Fiacskám, az ügyvéd mindig a vádlott pártján áll… legalábbis így kéne lennie. Nade… mitakarsz evvel? Semmit… - az apja mocorgott, ha megint az Angelikához járatnánk, újra visszatérnél az anyaszentegyház kebelébe?, mindig abban hiszel, amit utoljára mondanak?

Ez a föltételezés olyan sértő volt, hogy Öcsi hátat fordított az apjának, s néhány másodpercnyi csöndes dühöngés után odavetette: éstepedig hazudtál, amikoréna baszt kérdeztem, mer nemmondtadmeg, hogy igenis úgy van! Apa hallgatott, erre ő belelovalta magát: igenis hazudtál!, ésa zistenrőlse magyaráztadmeg, hogy mérnincs, merha elmondoda végtelenséget ésa dárvinizmust, ésa petesejtet ésa szűzhártyát, akkorén mingyár megértem, dete mindigcsak ígymegúgy, hogyén gyerekvagyok,

bezzega Feribácsinak nemvagyok gyerek, pedigcsak elsősvagyok! – fújtatott a szemrehányás mámorában.

Ki az a Feri bácsi? Háta diri. Na jó, figyelj ide. Öcsikém, akárhogyis, te még gyerek vagy, ne vágj közbe!, gyerek vagy, és bizonyos dolgokról nem kell tudnod, mert csak megzavarják a fejedet, fölösleges, hogy a te korodban a végtelenséggel vagy a darvinizmussal traktáljanak, úgyse érted!, mindennek megvan a maga ideje, ha nagyobb leszel, rá fogsz jönni, engem például az anyám egyszer elvitt egy gazdag ügyvédhez, aki rokonunk volt, és ott a háziasszony kérdezte, kérek-e süteményt…

Tudom, morogta Öcsi, a habostorta. Igen, a habostorta!!!

A *ta* túl hangosra sikerült, mit trafikáltok ti éj nek évadján (anya)?, fölébresztitek az embert. Öcsi visszamászott az ágyába. Hiűba habostortázika zapú, gondolta, csak akaratés kitartás kérdése, hogya zember megértsea dolgokat.

Beszéltünk a világ és a Föld, az élőlények és az ember keletkezéséről (Feribácsi), most a társadalmak következnek.

Társadalom = az emberi együttélés viszonyainak összessége. Baráti + családi + munka + egyéb kapcsolatok. Tehát az, amiben élünk, az a társadalom.

A társadalmak története.

Ősközösség = az ősemberek együtt halásztak, vadásztak, gyűjtögettek, a zsákmányt és terményt igazságosan elosztották. Az ősközösség nem osztálytársadalom.

Osztálytársadalom = az a társadalom, amelyben az emberek egy csoportja (uralkodóosztály) kizsákmányolja a többséget.

Osztálytársadalmak:

1. *Rabszolgatartó.* A rabszolga = beszélő szerszám, adják-veszik, mint a tárgyakat.
2. *Feudális.* Földesurak – parasztok. A föld a földesuraké, a parasztok művelik, a hűbér (a termés nagy része) fejében.
3. *Kapitalista (tőkés).* Ejrópa nyugati részén ma is ez van (Anglia, Franciaország, Portugália, Olaszország stb.). Tőkések – munkások. A tőkéseké a gyár, a föld, a minden, a munkásoké a nyomor. A munkabér a munkaerő ára. A nagyhalak megeszik a kicsiket. Több osztálytársadalom nincs.

Az osztálytársadalmak története osztályharcok története.

MARX-ENGELS: A KOMMUNISTA KIÁLTVÁNY

Az igazgató fölmutatta a piros könyvecskét: ez a mi bibliánk, fiúk! Később majdan részletesen elemezni fogjuk.

Az osztálytársadalmakban az elnyomottak – rabszolgák, parasztok, munkások – szakadatlanul küzdenek elnyomóik ellen, és mindig jön egy pillanat, amikor kitör a forradalom. A forradalmak a történelem gőzmozdonyai.

Győzelmük esetén új társadalom keletkezik, az új uralkodóosztállyal, a kizsákmányolás nem vész el, csak átalakul.

KIVÉTEL: a mi társadalmunk!!!

A szocializmus. 1. A földek, a gyárak, az üzemek, a bányák, a bankok állami tulajdonban vannak, tehát minden közös. 2. Mindenki képességei szerint dolgozik, s a munkája szerint részesül a közös kasszából. 3. Társadalmunk vezető ereje a Magyar Dolgozók Pártja, minden hatalom a dolgozó népé. 4. Nálunk nincsenek osztályellentétek, nincs kizsákmányolás, ebből következik, hogy osztályharc sincs, mert nincsenek elnyomott tömegek, így a szocializmus örökkön-örökké fog tartani, sose lesz forradalom, ami megdöntené, ez a fentiek alapján logikus.

A társadalmak fejlődése spirált írt le, mivel a szocializmus lényegében az ősközösségre hasonlít, annak sokkal fejlettebb testvére. És a társadalmak sorozata be is fejeződik a szocializmussal, ez a csúcs, a leghaladóbb, legigazságosabb, legjobb rendszer, nincsen más dolgunk, mint a békés fejlődés, illetve az önvédelem, mert nem titok, hogy Ejrópában, de az egész

világon is a kapitalista országok ferde szemmel néznek ránk, szívesen megfojtanának minket egy pohár vízben. Csakhogy mi nem hagyjuk magunkat! A szocialista tábor, élén a nagy Szovjetunióval, elég erős, meg tudja védeni magát.

A világ egynegyedén már győzött a szocializmus, majdan előbb-utóbb az egész világon győzni fog!

Mivanezen nemértenivaló? – kérdezte Öcsi Szászibektől, útban hazafelé, elmesélvén neki az éjszakai párbeszédet. Hát persze, öregem, világos és logikus.

Logikus… Öcsi ízlelgette ezt az új szót, naigen, a szocializmus jó, a többi pedig rossz, és nálunk mindenközös, és így örökké, és győznifog! Logikus.

Vasárnap délután: sütizéssel egybekötött családi séta a Sztalin úton (apa, anya, Erzsébet, Luxsanyibácsi és ő). A Köröndnél furcsa dolog történt. Az autóbuszról leszállt egy rikkancs, hóna alatt összespárgázott újságkötegek. A megállóban várakozók – ahelyett, hogy szépen föltülekedtek volna a kocsiba – hirtelen körülvették a rikkancsot, mintha szét akarnák tépni. A svájcisapkás fiatalember riadtan hátrált, egyre több ember szaladt oda, nekiszorították Vak Bottyán talapzatának.

Miez?

Apa futva vetette magát a tömegbe, Luxsanyibácsi utána. Eltűntek a hátak között.

Aztán – ugyanolyan váratlanul – szétoszlott a nép, a rikkancs a szobor tövében ült, előtte a földön a sapkája, tele aprópénzzel. Mellette a spárga agyontiport kígyója. Az emberek kezében újság, féltett kincsként szorongatták.

Apa is hozott. Luxsanyibácsi hitetlenkedve rázta a fejét, én még ilyet nem láttam, verekszenek a lapokért! Igen (apa), mert ez egy új újság. Hétfői Hírlap.

Van benne valami érdekes (anya)? Apa lapozgatni kezdte, aztán Öcsire sandított, majd inkább otthon…

Igen, gondolta ő, ésengem kiküldenek.

E héten délutános volt. A szakkör következő ülése: kedden. A nagyszünetben Szászibekkel trafikált. Szászibeket kivitte az apja a Budapesti Dózsa – Budapesti Vörös Lobogó meccsre (3:1). Elmesélte a gólokat. És azt, hogy Hidegkutit a bíró leküldte a pályáról, mert megsértette

a partjelzőt. Barátom, micsoda balhé volt, üvöltözés, füttyögés, aztán papírokat gyújtogattak,

a bemondó meg könyörgött, hogy drága sporttársak, hagyják abba a rendbontást, húúú, ezt látnod kellett volna, az apám őrjöngött, toporzékolt a pad tetején.

Apáda Vöröslobogónak drukkol? Nem, ő semleges, csak a szépséget szereti a fociban. Akkormeg mérőrjöngött? Csak úgy… az igazság kedvéért, tudniillik végig a lobogósok ellen fütyült a bíró, mert a dózsa a belügy csapata, érted!?!

Az utcán nyüzsgölődés támadt, Öcsiék a kerítéshez szaladtak. Piros-fehér-zöld karszalagos nagyfiúk és nagylányok papírokat rajzszögeztek a fák törzsére. Osztogatták is, a járókelők köréjük gyűltek. Ő kirohant a kapun, szerzett egyet, aztán gyorsan visszaiszkolt az udvarra. (A tanuló ifjúságnak az óraközi szünetekben az utcára lépni szigorúan tilos!)

Mi az (Szászibek)?

A fakó gépelésű szövegről Öcsinek Angelika magatartási szabályai jutottak eszébe. Addigra már az egyik lány a közért előtt heverő ládára állt, s kiabálós hangon fölolvasta: Egy: az összes szovjet csapatoknak azonnali kivonását követeljük Magyarországról a békeszerződés határozatai alapján!

Kettő: a Magyar Dolgozók Pártjában alulról felfelé titkos alapon új alap-, közép- és központi vezetők választását követeljük, ezek legrövidebb időn belül hívják össze a pártkongresszust és válasszanak új központi vezetőséget.

Három: a kormány alakuljon át Nagy Imre elvtárs vezetésével, a sztalinista-rákosista korszak minden bűnös vezetőjét azonnal váltsák le!

Már az egész iskola a kerítéshez tömörült, dulakodtak a fiúk a jobb helyekért.

Négy: nyilvános tárgyalást követelünk Farkas Mihály és társai ügyében! Rákosi Mátyást, aki elsőfokon felelős a közelmúlt minden bűnéért és az ország tönkretevéséért, állítsák a nép ítélőszéke elé!

Öt: általános, egyenlő és titkos választásokat követelünk az országban, több párt részvételével, úgy nemzetgyűlés megválasztása céljából! Követeljük a munkásság sztrájk-jogának a biztosítását!

Öcsi Szászibekre sandított. A pufók srác szájtátva figyelt, s ebből ő megértette, hogy valami rendkívüli történik. Szétáradt benne a boldogság, ha a zsebében lapuló példányra gondolt, szereztem!

Hat: követeljük a magyar-szovjet és a magyar-jugoszláv politikai, gazdasági és szellemi kapcsolatok felülvizsgálását és új rendezését, a politikai és gazdasági egyenjogúság, illetve az egymás ügyeibe való be nem avatkozás alapján!

Hét: követeljük az egész magyar gazdasági élet átszervezését, szakemberek bevonásával! Vizsgálják felül a tervgazdaságon alapuló egész gazdasági rendszerünket, a hazai adottságoknak és magyar népünk létérdekeinek szem előtt tartásával!

Odass! – Szászibek ujja az utca túloldalán közeledő csapatra mutatott. Tucatnyi nagyfiú. Öcsi látásból ismerte némelyiket, szobrásztanulók, két sarokkal odább, egy fűzfákkal teli kertben szoktak dolgozni, ha szép az idő; kőtömbökből faragnak kalapácsos munkást, kenyeret tartó asszonyt, őrt álló katonát, valamennyien mindig ugyanazt.

A szobrásztanulók kezében piros-fehér-zöld zászló. De a címer helyén kerek lyuk… A címert kivágták.

A keresztutcából befordult három rendőr. Övükbe akasztott hüvelykujjal lépkedtek a csoportosulás felé.

A követelődző lány is észrevette őket, de nem hagyta abba, még hangosabban folytatta. Nyolc: hozzák nyilvánosságra külkereskedelmi szerződéseinket, a soha ki nem fizethető jóvátételek tényleges adatait! Nyílt és őszinte tájékoztatást követelünk az ország uránérckészleteiről, kiaknázásukról, s az orosz koncesszióról! Követeljük, hogy az uránércet világpiaci áron, nemes valutáért Magyarország szabadon értékesíthesse!

Kilenc: követeljük az iparban alkalmazott nromák teljes revízióját, munkások és értelmiségiek bérköveteléseinek sürgős és alapvető rendezését! Kérjük a munkások létminimumának a megállapítását!

Öcsit nyomasztotta a lány hangjának fenyegető vijjogása, az ismeretlen kifejezések áradatában elveszítette a fonalat, szerette volna megkérdezni Szászibektől, hogy tulajdonképpen mivanmost? – ám hiába rángatta a kövérkés srác zakój ának szélét, Szászibek nem fordult oda, hagyjál, figyelek!

Hátjóóóvanna…

Amikor ő elfelejtette a légyszívest, például: addidea sót! – mondta a vacsoránál, az apja rászólt: ha követeled, akkor nem adom, csak ha kéred.

Ezekmeg követelik.

Tíz: követeljük a beszolgáltatási rendszer új alapokra helyezését és a termények okszerű felhasználását! Követeljük az egyénileg dolgozó

parasztok egyenrangú támogatását! Tizenegy: követeljük az összes politikai és gazdasági pereknek független bíróságon való felülvizsgálását, az ártatlanul elítéltek szabadon bocsátását és rehabilitását! Követeljük a Szovjetunióba kihurcolt hadifoglyok és polgári személyek azonnali hazaszállítását, beleértve a határon kívül elítélt foglyokat is!

Micsoda foglyok? – kérdezte ő Szászibektől, az rápisszegett.

A rendőrök odaértek a lány körül álldogálókhoz. Néhányan szeppent arccal kitértek előlük. Le a csillagot a sapkáról! – ordította egy karszalagos srác. A többiek átvették: le-a-csil-la-got! Meghülyültekezek?, mibajuka csillaggal?

Egy pillanat alatt lesodorták a rendőrök fejéről az ellenzős sapkát, a három férfi összenézett, de még magukhoz sem térhettek, már újra rajtuk volt a sapka. A csillag helyén ronda szakadás, itt is, ott is tapsoltak az emberek. A rendőrök tanácstalanul tipródtak középen, végre egyikük – talán a parancsnok – elmosolyodott. Ekkor megéljenezték őket.

Az iskolások is besegítettek, torkuk szakadtából.

Öcsi látta, az igazgató szalad át az udvaron, kacsázó léptekkel, mögötte a felsőtagozatosok rettegett tornatanára, kétméteres hústorony.

Figyelmet kérek! – sipította a követelődző lány, folytatom!

Tizenkettő: teljes vélemény-, szólás és sajtószabadságot, szabad rádiót követelünk, és a MEFESZ szervezet számára nagy példányszámú napilapot. Követeljük a meglévő káderanyag nyilvánosságra hozatalát és megsemmisítését!

Tizenhárom: követeljük, hogy a sztalini zsarnokság és a politikai elnyomás jelképét, a Sztalinszobrot a leggyorsabban bontsák le, helyére az ezernyolcszáznegyvennyolc-negyvenkilences forradalom és szabadságharc mártírjainak emelj enek méltó emlékművet!

Bontsáklea Sztalinszobrot? – hüledezett, hátezeknek semmisejó?

Vége a szünetnek! – üvöltötte az igazgató, gyerünk, gyerünk! – lökdöste a gyerekeket. Öcsi még sosem látta ilyen felbőszültnek, elsőként indult az épület kapujához. Gizike, Gizikeee! – bömbölte a diri magából kikelten, s amikor a kövérkés igazgatóhelyettesnő megjelent a tanári szoba ablakában, rárivallt: csöngetni, azonnal csöngetni, vége a szünetnek, befelé, egy-kettő!!!

Fölberregett a csengő, közben pedig:

Tizennégy: a meglévő, a magyar néptől idegen címer helyett követeljük a régi magyar Kossuth-címer visszaállítását!

Öcsi megtorpant. A Kossuth-címer… a pénzeken, a szekreterben! Reménykedett, talán az ő titkos vagyonára is kiterjed a követelés, hátha érvényesítik a pöng… pengőt…? Az igazgató dulakodott a felsőtagozatosokkal, néhányan a kerítésbe kapaszkodva méltatlankodtak, még nem telt le a húsz perc! A diri saját kezűleg – a hústorony tornatanár segítségével – penderítette az épület felé a vonakodókat, én vagyok az igazgató, azt teszed, amit mondok, indulás!

A magyar honvédségnek nemzeti hagyományainkhoz méltó új egyenruhát követelünk! – a lány hangja dacolt a szűnni nem akaró csöngetéssel. Követeljük, hogy március tizenötödike nemzeti ünnep, munkaszüneti nap legyen, október hatodika pedig nemzeti gyászünnep és iskolai szünnap!

Éljen! – kiáltották erre a felsőtagozatosok. A tornatanár lekevert néhány gyors, szakszerű pofont.

Szadista állat! – visította a lány az utcáról, több férfi fenyegető tartásban közeledett a kerítéshez, gyere ki, te dagadt, itt janiskodjál, ne a gyerekeket püföljed! A hústorony csípőre rakta a tenyerét, nagy a pofátok, egyenként álljatok elibém! – a kapuhoz lépett. A púpos igazgató megelőzte, határozott mozdulattal becsapta a rácsos vasajtót, nem szégyellik magukat?, handabandáznak a serdületlenek szeme láttára, menjenek innét, oszoljanak! Pfúj! – az utcáról füttyögtek.

Vén hülye!

Szemellenzős!

Dogmatikus!

Az igazgató páros lábbal toporzékolt, takarodjanak, éretlen banda, mert hívom a rendőrséget! Már itt vannak! – a tanácstalan egyenruhásokat előre tolták. Az igazgató tajtékzott, jelenteni fogom!, jelenteni fogom!, ez szabotázs!, még maguk is?, szégyen-gyalázat!, menjenek a fenébe!!!

A tornatanár közben súlyos taszításokkal terelte az épülethez a fiúkat. Öcsit belökték a mögötte összetorlódók a nyitott ajtón. Hasra esett a kockaköves folyosón, csattogtak mellette a talpak. Fejét a karjával fédve föltápászkodott, térdében éles fájdalmat érzett, igyekezett a falhoz evickélni, bicegett a nekiütköző vállak között.

Szászibek támogatta, ő pedig arra gondolt, hogy most majdnem úgy kacsázik, minta Feribácsi, és szörnyű lehet, havalaki nemistud másképp járni.

Az osztály: hangyaboly. A vígbagoly intőket és körmösöket osztogat. Mindenféle mendemondák terjengenek fülről-fülre. Állítólag a nyolcadikosok levették a Sztalin-képeket a falról, s a diri kicsapással fenyegetőzik.

Öcsi kábán ült a padban, sajgott a térde. Szerette volna megérteni a történteket. Jó lenne átfutni a zsebét égető nyomtatványt, de ha a vígbagoly észreveszi, biztosan elkobozza. Türelmetlenül várta az ateista szakkört, Feribácsimajd megmagyarázza…

Az utolsó óra késve kezdődött. A vígbagoly lihegve érkezett a tanáriból, most beszédet fog mondani az igazgató elvtárs az iskolarádióban, tessék jól odafigyelni!

Teltek a másodpercek. A tábla fölötti barna megafon halkan ropogott.

Távoli hangfoszlány: ráismerhettek, egy Ejrópáról. A vígbagoly a hajába túrt, azután átküldte a hetest a szomszéd osztályba, nyissák ki az ajtót, talán idehallatszik.

…mert ez a szégyenletes jelenet – mondta az igazgató, valahol nagyon messze – a tanuló ifjúság szeme előtt zajlott, le kell szögeznünk, hogy elhatároljuk magunkat a szélsőséges megnyilvánulásoktól! Az ilyen provokációk a nép ellenségeinek malmára hajtják a vizet! Nehogy azt higgye a tanuló ifjúság, hogy most már majdan tűrni fogjuk a

fegyelmezetlenkedést, vannak rá eszközeink, hogy a rendet fönntartsuk. A legszigorúbban fogunk eljárni! Figyelmeztetem a tanuló ifjúságot, hogy a belügyminiszter elvtárs utasítása egyértelműen betiltotta az utcai gyűléseket, a felvonulásokat és mindennemű zavargást, ez faktum, be lett olvasva a rádióba, mindenki hallhatta, akinek van füle, s nagyon sajnálatos, hogy ennek ellenére…

A beszéd hirtelen abbamaradt. Recsegés, ropogás. Aztán: a ta… ló… ság… elsősorban nekünk tar… az igazg… utasí… tozik… betart… kö… é… ő…

Szünet. Majd hosszú hörgés. Kkkhhhrrr.

…engedelmeskedni! – ez olyan hangosan és tisztán zengett, mintha az igazgató az ablakon kiáltotta volna be. Még egyszer nyomatékosan figyelmeztetem a tanulóifjúságot, hogy aki

bármiféle zavargásban részt vesz, azt fegyelmivel eltávolítjuk iskolánkból! Követelem, hogy ehhez tartsátok magatokat, mostan fegyelmezetten tessék hazavonulni!!!

Krakk, krakk, vége.

Már Feribácsiis követel, gondolta Öcsi. A folyosón megvárta Szászibeket, akkormosta zateista elmarad? Mit tudom én? – Szászibek kényszeredetten vigyorgott, az isten se ismeri ki magát ebben a zűrzavarban. Nemmondta, hogy elmarad! Talán megfeledkezett róla. Hátakkor?!

Visszabaktattak Szászibekék osztályába, a negyedik cébe. Sehol senki. Leültek az első sorba. Bámulták az összefirkált táblát. Földrajzóra volt itt, Magyarország körvonalai a folyókkal és tavakkal. Fölötte: AKI ELVESZTETTE RAJZTÁBLÁJÁT, MENJEN A GONDNOKHOZ! Alatta: PICSA FASZ – EGGYÜT BASZ.

Szászibek ezt letörülte.

Aztán csak ültek, magukba zuhanva.

És amikor már egyikük sem számított rá, befutott az igazgató. Ruganyos léptekkel a katedrára ugrott, szerbusztok, munkára, harcra föl!

Mintha semmi sem történt volna.

Máma világnézetünk alapvető sarktételeivel ismerkedünk, fiúk… hol vannak a többiek? Biztos hazamentek (Szászibek), azt tetszett mondani a rádióban, hogy haza kell vonulni! Az igazgató csóválta a fejét, ugyan… ti is itt vagytok! – rángatta a púpját, nem tudom, mi lesz… hogyan fognak bekapcsolódni, ha pont a sarktételeknél nincsenek itt, így nehéz, nagyon nehéz! – oly szemrehányóan nézett rájuk, mintha éppenséggel ők hiányoznának. Aztán sóhajtott, tisztára törölte a táblát.

LÉT ÉS TUDAT VISZONYA, A LÉT ELSŐDLEGES SÉGE

JELENSÉGEK EGYETEMES KÖLCSÖNHATÁSA ÉS MEGHATÁROZOTT SÁGA DETERMINIZMUS

Öcsi képtelen volt odafigyelni. Tűnődött, az óra végén Feribácsi *van kérdés?*-ére kirukkoljon-e a nyomtatvánnyal. Félt, hogy felbőszíti vele a dirit, még túl közeli emlék a gutaütős ordibálás az udvaron, utána pedig a megafonban.

Hamegint dühbegurul?

Minta zAngelika, amikoréna baszt…

A SZÜKSÉGSZERŰ ÉS A VÉLETLEN

ELLENTÉTEK EGYSÉGE ÉS HARCA

A MENNYISÉGI ÉS MINŐSÉGI VÁLTOZÁSOK KÖLCSÖNÖS ÁTCSAPÁSA Mennyiségi változás: melegítjük a vizet.

Minőségi változás: a víz felforr, gőzzé alakul.

Kopogtak az ajtón.

Tessék! – kiáltotta a diri türelmetlenül. Szászibekbácsi sasszézott be, jónapot kívánok, a fiamért jöttem! Az igazgató ütődötten nézett rá, Szászibekbácsi tétován lefékezett a katedránál, ugyanis odakinn… grasszál a nép az utcán, féltem, hogy Samunak baja esik… azt mondják, kitört a forradalom.

Mi??? – az igazgató, Szászibek és Öcsi, kórusban. Igen, kérem, nagy a ribillió, tessék elképzelni, jövök ki a munkahelyemről, és a Bem szobornál valóságos… Az igazgató közbevágott: fiúk, mára befejeztük, majdan innét folytatjuk!

Lekísérte Szászibekbácsit a tanáriba. Öcsiék az ajtó előtt várakoztak. Szászibek leskelődött a kulcslyukon.

Micsinál? Ülnek… az ablaknál. Hallasz valamit? Semmit. Néhány perc múltán Szászibekbácsi kijött, egy pillanatra beláttak az ajtón, a diri gondterhelt arccal hintázott a széken, az ablakpárkányba kapaszkodva.

Hátrafog esni, hanemvigyáz.

Apa (Szászibek), tényleg forradalom van? Igen, legjobb lesz pucolni haza. És mit akart tőled a diri? Kérdezte, hogyan állnak a dolgok az utcán… menjen ki, ha olyan nagyon érdekli. Jaj… megmondtaa Feribácsi, hogynálunk forradalom mindörökké nincsen, éserre… Jesszusom.

A Sztalin úton hullámzott a tömeg. Szászibekbácsi csörtetett előre, húzta maga után a fiát, Öcsi lihegve furakodott a nyomukban, félt, ha lemarad, agyontapossák. Szászibek nyújtotta neki a kezét: gyere! A mellettük rohanók a kerítéshez szorították őket, s egy kíméletlen bakancs Öcsi lábára tiport.

A túloldalon két férfi felhúzódzkodott a sarokház rácsos ablakának párkányára, seprűnyéllel feszegették a falra erősített utcanévtáblát. Amikor sikerült leszaggatniuk, egyikük diadalmasan lóbálta a feje fölött. A tömeg hurrázott, a férfi pedig a járdára hajította a fémlemezt.

Öcsi úgy látta, a névtáblán is ával volt a Sztalin. Kár, hogy sosem jutott eszébe figyelmesen megnézni. Most már késő, verik lefelé mindenütt.

Néhány – a címer helyén lyukas – zászló kóválygott a fejek fölött.

Az úttesten a tömegbe fulladt autóbuszok tülköltek, ez a bánatos du-du-dúúú volt a legbarátságosabb szólam a növekvő hangzavarban.

Öcsi rémülten kapkodta a lábait. Amikor az ő utcájuk sarka következett, nem mert szólni, nehogy elengedjék a kezét, és otthagyják egyedül. Szászibekéknek kerülő volna, ha őt a házig kísérnék, nem is akart szívességet kérni egy olyan beszari alaktól, mint Szászibekbácsi, s

szégyellte, hogy ennyire fél. Trappogott utánuk, Szászibek izzadt tenyerébe kapaszkodva. Szászibek mamája a kapu előtt álldogált a járdán. Amikor észrevette őket, nagyot ugrott: végre! – magához szorította a fiát, csakhogy itt vagytok!

Öcsi ellenszenvvel figyelte a jelenetet, az aprótermetű asszony hosszú *mmmmmm*-eket hallgatva ölelgette a nála nem sokkal alacsonyabb Szászibeket. Aztán a férjére csimpaszkodott, *mmmmmm*…

Amikor azok hárman egymásba karolva indultak fölfelé a lépcsőn, neki sírhatnékja támadt, nemis köszönnek… énnemszámítok.

Újabb izgatott csoport zúdult el mögötte, Öcsi a kapuhoz húzódott, mindenkia térrerohan, milehetott?

Hát te? – Szászibeknéni visszajött érte. Én… énfélek, motyogta.

Az asszony beterelte a lépcsőházba, ott legalább csönd volt, jólesett az utca ijesztő lármája után. Nincsen semmi baj, kicsikém, búgta Szászibeknéni, feljössz hozzánk, a férjem telefonálni fog a szüleidnek, addig pedig szépen megvacsizunk! – sovány madárarcának mosolygását elrontotta egy kéken dudorodó ér, mely a halántékától a nyaka tövéig kígyózott. Öcsinek lúdbőrzött a háta, ha odanézett.

Node van tinektek telefonotok (Szászibeknéni)? Igen. És tudod a számot? Négyhuszon… négyhuszon… jaj… nemjut eszembe! Nyugi, majd a férjem megnézi a telefonkönyvben. Ha ugyan benne van, morogta Szászibekbácsi, lehetséges, hogy titkos a számuk. Titkos? – kérdezte ő, hogyhogytitkos?, nemtitkos, énis tudom… tudtam.

A telefonkönyvben hiába keresték, Szászibekbácsi súlyos arccal bólogatott, Öcsinek viszont végre beugrott: négyhuszonnyolc-száznyolcvankettő!

Már a konyhában ültek, az eternitlapos asztalnál. A két felnőtt sziszegős mondatokat váltott, Öcsi csak értelmetlen szófoszlányokat csípett el. Kérdően Szászibekre pillantott, a kövérkés srác sértett arccal motyogta: mindig németül beszélnek, ha azt akarják, hogy ne értsem… de majd megtanulok én németül!

Az ismeretlen, sötétsárga pástétommal kent karéjokból Öcsi gyorsan befalt kettőt, villámgyorsan nyúlt a harmadikért, remélvén, hogy nem veszik észre. Látom (Szászibeknéni), ízlik a körözöttem, kicsikém! Ez… körözött?, a körözöttet nemszeretem! Akkor legalább ne csámcsogj (Szászibekbácsi).

Megállt a szájában a falat. A körözött őnáluk maróan sós és paprikás, darabos, sápadt rózsaszínű túrókavarék szokott lenni, s hiába hangoztatja anya, hogy tele van vitaminnal, ő rá se bír nézni.

Eszébe jutott a madártej, Angelika madárteje, amelyhez képes anya émelyítően túlcukrozott főzete… hm… kutyaszar.

Fölvillant a kép: Borzas – a farkaskutya – eszi a saját kakáját. Öcsinek remegő labdává változott a gyomra, mert már nem sötétsárgának, hanem kifejezetten szarszínűnek látta Szászibeknéni körözöttjét. És a szaga is… hm…

Egyél még, kicsikém!

Köszönöm, énjóllaktam.

Angelika magától rájött, mennyire utálja ő, ha kicsikémnek szólítják. Akkorlettem Jeremiás. Jeremiás…

Tessék? – Szászibekbácsi idegesen odakapta a fejét. Szászibeknéni pisszegett.

Morajlás. Öcsi füle néhány perce érzékelte már. Azt hitte, a vízcsövek hörögnek a falban. Megyek (Szászibekbácsi), kinézek! – székének lábai éles sikkanással szánkáztak a kövön. Mindannyian utánatódultak az erkélyre.

Odalenn a tér tele emberrel, a fejek sokasága végtelennek tűnt. Ő dermedten nézte a homályba vesző tömeget, de úgy érezte, rögtön szétroppantják a teret szegélyező házakat, Szászibekékét is, és ők az összeomló falakkal együtt alázuhannak a sötétségbe. Félénken a felnőttek mögé húzódott, azzal a bizonytalan gondolattal, hogy így legalább puhára esik majd… majdan. A nyomasztó hangvihar örvényei csapkodták a dobhártyáját, szeretett volna egy szót, egyetlen értelmes szót kihámozni belőle, amelyben megkapaszkodhat, de hiába:

Bruáááááá…

Éjjeeeeee…

Havóóóóóó…

Mintha a tömeg németül bömbölne, Szászibek szüleinek módszerével, direkt azért, hogy ő ne értse.

Hátilyena forradalom?!

A történelemneka gőzmozdonya?!?

Aminálunka szocializmusba nincsis?!?!

Mi lesz ebből, édes Arikám? – kérdezte Szászibeknéni hideglelős hangon a férjétől, semmi jó, morogta Szászibekbácsi.

Hirtelen fénypászma gyúlt a magasban, vízszintes csík a tér fölött. Miez?

Reflektoroznak, vélte Szászibek bizonytalanul. Demér? Újabb sugárnyalábok vonalazták a levegőt, egy hatalmas arc tűnt fel az égen.

Jesszusom… - kővé dervedve bámulta a jelenést, s mire eldönthette volna, hogy az isten, az ördög, avagy a végtelenség sötét arca ez, megismerte Sztalinelvtársat (bronz), a bajuszáról. Feje fölé glóriát vontak a pászmák.

Mi lesz ebből, édes Arikám? – ismételte Szászibeknéni, mint egy nyikorgó gramofon. Odass! – Szászibek a fénysávokban vibráló szoborra mutatott. Apró alakok mászkáltak rajta. Néhány bélyegnyi zászlócska imbolygott a könyvet tartó tenyér tájékán. E hihetetlen látvány megint az istent, az ördögöt, a végtelenséget, sőt az egysejtű ostorosokat idézte. Öcsi erőltette a szemét, mutatóujja az orrába mélyedt, véresre vakarta. M… mikazok?

Emberek (Szászibekbácsi). Apa (Szászibek), tényleg ledöntik? Honnét tudjam? – Szászibekbácsi ordított, a felesége összerezzent, ne kiabáljál a gyerekkel, jó? Jó!!! – bömbölte Szászibekbácsi, inas ujjai a kőpárkányon doboltak.

Bruááááá…

Éjjeeeeee…

Havóóóóóó…

Mi lesz ebből, édes Arikám?

Fényes pókhálószálak csillogtak a levegőben, a szobor nyakára és kezére tekeredtek, onnét ereszkedtek a térre.

Öcsi nem akarta elhinni, hogy azok a kis hangyák a Sztalinelvtárson – emberek. Képtelenség… olyan pironyó pöttyök! Különben is, hogy lehet fölmászni egy álló szoborra? Sztalinelvtárs térdénél hegyes lángocskák lobbantak, mintha valaki csillagszórókat gyújtogatna. Szászibekbácsi ellökte magát a párkánytól, gyerekek, indulás befelé, szívecském, vigyed őket! Deén látniakarom! – kiabálta Öcsi, látniakarom, látniakarom!! Szászibeknéni karon ragadta, micsoda beszéd ez?, asztapaszta snejderpaszta, légy jófiú, kicsikém, úgyis telefonálnunk kell a szüleidnek, késő van már, biztos izgulnak miattad! – húzta a karjánál fogva.

Énlátniakarom, motyogta ő sírós hangon, de Szászibekbácsi hátba taszította, s követte, mint egy rendőrkutya, gondosan bezárta az erkélyajtó szárnyait, összerántotta a csipkefüggönyt, lezúdította a redőnyt, nna!

A szobába így már csak tompa áááááá, eeeeee, óóóóóó szűrődött. Szászibekbácsi biccentett, kiment a hallba.

Szászibeknéni föltárcsázta Öcsiék számát, háromszor. Ingatta a fejét, nincsenek otthon! – helyére rakta a kagylót. Hogylehetaz? Talán mégis rosszul mondtad? Nem, egészbiztos, négyhuszonnyolc-száznyolcvankettő! Próbáljam újra? Tessék próbálni.

De hiába, nem vették föl. Az asszony Öcsi fülére nyomta a hallgatót: aaa… aaa… aaa… aaa, kétségbeejtő egyhangúsággal. Mit csináljunk, kicsikém?, nincs valami tipped, hogy hol lehetnek?

Neki az égvilágon semmi tippje nem volt, reményvesztetten túrta az orrát. A kinti zűrzavar áramlatai szabályos időközönként megrezzentették a redőny léceit, e kísérteties hangoktól idegszálai pattanásig feszültek, milesz… mileszebből?… mileszvelem? Egy – az eddigieknél is félelmetesebb – moraj lás után önkéntelenül mondani kezdte magában a miatyánkot. A szenteltessékmegateneved-nél tartott, amikor Szászibek beszólt, hívta a paraván mögé, a zugába: játsszunk országvárost, jó? Hagyjál, énnemakarok most. Csak gyere, kérlek szépen! – Szászibek hunyorgatott, ő ebből gyanítani kezdte, hogy a játszás ürügy, engedelmesen a spanyolfalhoz baktatott. Amikor az ellenző takarásába értek, Szászibek a száj ára tette a kezét, úgy súgta: innen leselkedhetünk!

Az utolsó üvegkockasor közepén két négyszögön át valóban látszott a reflektorok tüzében égő szobor feje búbja. A többit eltakarták a háztetők.

Hallották Szászibeknéni lépteit, s az ajtó csukódását, kiment a férje után. Biztos Szabadeurópáznak, dünnyögte Szászibek. Aha… ésaz miaz? Ne hülyéskedjél, te nem tudod? Énnem. Kérlek szépen, a Szabad Európa egy rádió, rádióadó, rádióállomás, Nyugaton van, és onnét nyomja a híreket, de nem szabad hallgatni, mert a Szabad Európa az ellenség hangja, tehát csak titokban… érted?! Értem. A te apád sose szokta? Nem. Hm, Szászibek kétkedő arccal nézett rá, talán nektek be se jön… milyen rádiótok van? Hát… nagy. Hülye!, nem azt kérdezem, tudjátok ti fogni a rövidhullámot?

Öcsi bánatosan vonogatta a vállát, rövidhullámozik ezitt, amikor forradalomvan, ésén elvagyok veszve! Tudniillik a Szabad Európa rövidhullámon jön, magyarázta Szászibek, viszont mindig zavarják, hogy mi ne értsük, összevissza sípol, így: fijeó, fijeó, fijeó! Fütyörészik… Szászibek fütyörészik, gondolta Öcsi magába zuhanva, nasszerű. Szabad Ejrópa.

Feribácsi hintázik a széken, az ablakpárkányba kapaszkodva.

És leverika Sztalin táblákat.

És ledöntika szobrot?

Kilesett az üvegkockán, hűha… Sztalinelvtárs feje búbja helyén sötétség. Te! – oldalba bökte Szászibeket. A kövérkés srác hümmögött, úgy látszik, kampec. Öcsi gyomrában vasgolyók ugráltak, jaj… demér kellett ledönteni? Kérlek szépen, nyilván… talán… - Szászibek olyan

lendülettel indította a mondatot, mintha ennél egyszerűbb kérdést még sosem hallott volna, ám azután válasz helyett csak az orrát szívogatta.

A tér zajgása lassan, de határozottan enyhült, a redőny recsegése is lanyhult, Öcsi ezt biztató jelnek vélte. Á… majdleszvalami… Elképzelte Sztalinelvtársat, darabokban heverve a földön. Ahogyan egy porceláncsésze szokott ripityára törni.

Forr vagy nemforradalom, mérjóaz, ha lerombolják a szobrokat?

Röntő Pál! – mondta neki az anyja, amikor ő a születésnapján leverte az asztalról az ólomkristály tálat. Illetve… csak magára vállalta, az Erdőssanya volt.

Erdőssanya… mennyit háborúsdiztamvele. Mega Turaival.

Mega házmesterPityuval.

Amióta iskolába járt, jóformán sosem látta őket.

Most váratlanul föléledt a réges-régi emlék: valamelyik csata a háromház udvarán. Turai javaslatára a negyvennyolcas forradalmat játszották. Igenigen, Erdőssanya volt Petőfisándor, Turaia Kossuthlajos, Pityua Bemapó, énpediga közlegény!

A szabadságért harcolunk, a labancok ellen, magyarázta Turai.

Szósem volt semmiféle szobordöntésről.

Feribácsi semondta, hogya forradalomban…

Dang! – a vasajtó.

Hiszen… - Öcsi megragadta Szászibek karját, hogyha mégisvana szocializmusban forradalom, akkor Feribácsi hazudott! Jól van… ne rángass, kérlek szépen. Deakkor azislehet, hogya többise igaz… semmiseigaz… ésmégisvan isten, ésmégsenincs végtelenség, vagyesetlegtalán egyikse… hanem…

Agyadra ment a…? – Szászibek beharapta a száját. Nem tudta megmondani, hogy tulajdonképpen mi is ment Öcsi agyára. Ő maga sem tudta, ám abban a révült pillanatban végre rádöbbent a kétségbevonhatatlan,

ráadásul nagyon hasznos igazságra: a négyhuszonnyolc-száznyolcvankettő az ő lakásukban csöng, mely teljesen üres és plafontalan!

Szaladt a hallba, Szászibek kiáltásával a hátában: hova mész?, várjál!

A Szászibek szülők a rádiónál gubbasztottak, a kávébarna doboz élesen csivitelt, pontosan úgy, ahogyan Szászibek bemutatta. A férfi gyorsan elzárta, mit akarsz te? Öcsi egy szuszra végighadarta, hogy födémcsere, ők lenn laknak, nagyapáékhoz kéne telefonálni. Jól van (Szászibeknéni), kicsikém, és tudod a számot? Igen… tud… tam… mindig pontaz nem jut eszembe, a-ha-mi-hi kell… - elbőgte magát, átjárta a rémület, hogy most már sosem fog hazajutni, a rohadt telefonszámok miatt.

Szerencsére a nagyapáét Szászibekbácsi megtalálta a telefonkönyvben.

Negyedóra múltán apa betoppant, Öcsi rávetette magát, átölelte a térdét, szorította, s egy Szászibeknéni-féle hang röppent ki a torkából: *mmmmmm*… Az apja csurom izzadság volt, ezt ő nem értette, hogylehet, amikorénmeg fázok?! – vacogott.

Simán ideért? – kérdezte Szászibeknéni apától. Szászibekbácsi félretolta a feleségét, szeretném tudni, hogy hát mi önnek a véleménye?

Apa zsebredugta a kezét, a sárgásszürke viharkabát a vállára feszült, a legfölső csontgombot halk roppanással elengedte a cérna, golyóbisként röpült a sarokba. Öcsi utánairamodott, visszahozta. Kösz, dünnyögte apa.

Szászibekbácsi összehúzott szemöldökkel figyelte a jelenetet, nna… hallotta ön a Gerő beszédét? Milyen beszédét (apa)? Ugyebár, a rádióban.

A Szabadeurópán (Szászibek)?

Szászibekbácsi arca vöröses kékre sötétült, dehogyis!, a magyar rádióban, nyolc órakor. Mit mondott (apa)? Kérem szépen, nehéz ezt így összegezni… hm, hogy kerüljük a rendbontást, abba kell hagyni a zavargásokat, a provokációt… fokozott éberség… ilyesmi.

Öcsi agyában Feribácsi iskolarádió-szózatának foszlányai harsogtak: …betiltotta az utcai gyűléseket, a felvonulásokat és mindennemű zavargást… kötelesek engedelmeskedni… provokációk…

A döglött megafon halk szörcsögése. Az üres folyosók hideg visszhangja.

Tessék hazavonulni!

Krakk, krakk.

Mi lesz ebből, édes Arikám? – Szászibeknéni ere halódó kígyóként vonaglott.

Maradjál cösndbe, szivecském… nos… mi önnek a véleménye? – Szászibekbácsi csücsöri szájjal várta a választ. Apa a kabátja ujjával törölgette izzatag homlokát, ennek meg kellett lennie, kancsukával nem lehet szocializmust csinálni… ez a véleményem, mindig is ez volt. Helyes, kérném, aláírom, csakhogy itten elszabadultak az indulatok, és ugye a megvadult tömeg mindenre képes… ha pediglen a katonaság is beavatkozik, akkor már… - olyan mozdulatot tett, mintha egy bogarat akarna odább hessenteni: az a kérdés, hogy mi lesz a végeredmény?

A végeredmény? – ismételte apa, nem focimeccs ez!

Szászibekbácsi tovább bíborodott és kékült, ja, ha ön gúnyolódik, kedves ura… kedves elvtársam… - szemrehányóan magasodott apa fölé, amennyivel hosszabb, annyival soványabb is volt nála, járomcsontjai szarvként meredtek kétfelé.

Mit akar tőlem (apa)?, én se tudok sokkal többet, mint maga, majd meglátjuk… köszönöm, hogy vigyáztak a fiamra.

Szászibeknéni vékony kérem-szóra-sem-érdemes! -je a lépcsőházban szállt utánuk.

Az utcán csapatostul grasszáltak az emberek a tér felé s tova, ahogyan Öcsiék szoktak a nagyszünetben az udvaron, csak úgy a futkosás céltalan szabadságáért. De már tolakodás nélkül haladhattak a járdán, apát hűsítette, őt pedig fölmelegítette az enyhe szél. Süket sötétség, a bádogtányéros utcai lámpákból csak egy-egy pislákol, a redőnyök mindenütt lehúzva.

A kereszteződésben csődület. Uborka formájú fekete autó állt meg a sarkon, vezetője – alacsony, fénylő bőrkabátot viselő férfi – a motort járva hagyta, kiugrott az ajtón, sietős léptekkel bement a rozsdálló levelű borostyánnal futtatott ház kapuján. Az elárvult autót körbéző népség ingerülten sziszegett, morgott, nananázott. Ávóst fuvarozol?, te rohadék! – bőgte valaki.

Egy olaszos arcú férfi íves mozdulattal a hűtőházra eresztette a tenyerét: ezt a gépkocsit a nép nevében lefoglalom! – mondta ünnepélyes hangon. Úgy is van, úgy is van! – jött többfelől. Emberek (az olaszos arcú), tud itt valaki vezetni?

A tanakodás kellős közepén visszatért a bőrkabátos, félrelökdöste az útjában állókat, beült az autóba, gázt adott, s elhajtott a szétugrálók nyitotta folyosón.

Nna… - apa Öcsi vállába markolt, ne bámészkodjál, szedd a lábad! Jóvan, demivoltez? Ez?, ez egy vicc volt. Vicc? – ő ráncolta a homlokát,

akkorpedig mérnem nevettek? Hát… nincsen humorérzékük… gyere már! Jóvan… ésmost mérvaneza zizé… forradalom?! Jaj, fiacskám, hagyjál nekem békét!

Nemmongyameg. Eztsemongyameg.

Anya ugyanúgy állt a járdán, mint Szászibeknéni, Öcsi felkészült az átnyalábolásra, a puszikra, a *mmmmmm*-re, és lőn, gondolta utána.

És lőn… ezbennevana bibliába. Angelika elmagyarázta, azt jelenti: lett. De mi? Milőn?

Az ebédlőasztal körül: nagyapa, kelepapa, Luxsanyibácsi, Erzsébet, és… igen, Belluska, Danyisanyibácsi felesége!

Csókolom.

Belluska megváltozott. Szeme alatt karikák, bőre fakó, ajka színtelen (vér- és rúzshiány; Öcsi csak utóbbit észlelte), ruhája sötétszürke, a derekánál esetlenül buggyos… Decsúnya, gondolta ő.

Hát itt vagytok (nagyapa), hála az égnek. Mi a helyzet odakinn (Luxsanyibácsi)?

Az anyja a fürdőszobába parancsolta, azután az ágyba. A felnőttek kivonultak a konyhába, Öcsi látta, Luxsanyibácsi odacipeli nagyapa rádióját is.

Ésa zErzsébet fönnmaradhat?

Nem, rögtön jön (anya), igazán itt az ideje, hogy aludjatok, fél tizenegy! Nema zén hibám, dünnyögte ő. Szót se halljak, aludjál! Hátjóóóvanna.

Erzsébet addig kérincsélt, míg anya megengedte, hogy olvashasson tíz percet, a selyemernyős kislámpa fényénél.

Öcsi hátat fordított neki, s a konyhából érkező neszekre figyelt.

Biztos azta Szabadejrópát izélik.

Öcsi, alszol (Erzsébet)? Nem… igen. Most igen vagy nem?

Ő ellenséges moccanatlansággal akarta jelezni, hogy nincs kedve beszélgetni, ám Erzsébet az efféle üzenetekre fittyet hányt. Öcsi, Öcsíí, Öcsííí! – hangjának hegyes kunkoraitól neki lúdbőrzött a háta. A nővre kicsit várt, aztán: tudod, hogy mér van itt a Belluska? Nem. Szeretnéd tudni, mi? Igen… mongyad. Azért van itt a Belluska, mert a Sanyi bácsi, a Danyi Sanyi bácsi eltűnt!

Erre már a nővére felé fordult, hogyhogy eltűnt? Csak úgy, és a Belluska attól fé, hogy elhurcolták. Elhurcoltá-ák? Igen, mert mostan az ávósokat elhurcolják, ki van törve a forradalom, és… Öcsi közbevágott:

nane, naneee, háta Danyisanyibácsi nemis ávós! De igen. Denem. De igen!!! Honnanveszed?

Erzsébet húsos állán a bennfentesség gőgös árkai, tudom. De hát apaszerint nemávós, hanemcsak simarendőr! Persze, mert neked nem mondják meg, mert te még kicsi vagy, és mindent kipofázol.

Ez fájt. Mutatóujja az orrába siklott.

Erzsébet fészkelődött, forradalom van, és ki lesznek köszörülve a régi hibák, és szabadság lesz, és elkapdoválják az ávósokat, mert az ávósok sanyargatták a népet, és az ártatlan embereket börtönbe csukták, mostan viszont ennek vége, és senki se lesz elhurcolva, ez a forradalom!

Hm… deszerinteda Danyisanyibácsit mégis elhurcolták? Az más, pfúj, ne túrd az orrod, mert a Sanyi bácsi ávós, és a szabadságban az ávósokra nincs szükség, a zsarnokságnak vége, a sztalinizmus ki lesz köszörülve, a Sztalinnak a szobrát is lebontották, ha éppen tudni akarod! Előbbtudtam, mintte! Cöcö. Deigen, a Szászibekék erkélyéről lehetett látni! Anya jött be, villanyoltás, jóéjszakát.

A sötétségben Öcsi újra látta a könyvolvasó bácsira szegeződő fénypászmákat, a villódzó fonalak táncát a levegőben, s hallotta a diadalmas áááááá-, eeeeee-, óóóóóó-t. Istenem… - Öcsi úgy érezte, a reflektorsugarakban izzó pókháló a nyakára tekeredik, s megfojtja. A párnába fúrta a fejét, istenemistenem.

Á, az isten nem segít. Egyrészt, mert nincs. Ha pedig neaggyisten mégis volna, akkor sem segít, a sok bűn, az elmulasztott misék és imádkozások, de legfőképpen az ateista szakkör miatt.

Najó, apa sehisza zistenben, közbenazér őis szokta mondani: istenem! Luxsanyibácsi is szokta. Sőt, egyszer még az igazgató száján is kicsúszott: isten az atyám…!

Méremlegeti mindenki azt… Őtet, aki nemlétezik? Mérnema végtelenséget?, a zősködöt?, a kántláplászt?, a sztrágl for izét?, a Markszengelszet?, vagymittudomén, a spermát mega petét, mely egyesül?

Hm… amikora zErdőssanya istenbasszamegezik, abba minden bennevan. Ezis, azis. Viszonta káromkodás súlyos bűn, haaztvesszük, hogy vanisten, mertakkor érvényesa tízparancsolat, ésnemérvényesa végtelenség, mega kántláplász, mega…

Semmi nemérvényes.

Dehavesszüka szilárd világnézeti bázista zateizmusban, akkor szocializmusvan és forradalomnincs… pedigvan!, éselhurcoltáka

Danyisanyibácsit!, és…

Úgyhogy esse jó, semmise jó.

Nem mert kibújni a párna alól, érezte, hogy a szekreter oldalánál ott gomolyog a rém (a zAngelikaféle?, a zateista?, mindkettő??), s most nem lehet odamászni apához, mert apa a konyhában Szabadejrópázik a többiekkel.

Föllobbantak a hegyes, vörös lángocskák, Sztalinelvtárs térde körül. Aztán lassú forgásba lendültek.

Mint a mandulaműtét csillagai. Egyközepű, vakító fénykörök.

Sztalinelvtárs glóriája.

Na, te kicsi! – ismerős hang.

Odalesett a párna csücske alól. Feribácsi az ablaknál. Hintázik a széken, a prákányba kapaszkodva.

Hátrafog esni, hanemvigyáz! Jaj!

Feribácsi egyetlen hatalmas zuhanássá alakulva dörren a padlón, a szék lécekre hullik, a lécek forgáccsá, a forgács fűrészporrá, a fűrészpor molekulákká, s szétszóródik az ablak helyén tárult feketeségben. Erősödő dörrenések, mindenütt pereg a vakolat, Feribácsi eltűnt a mély semmiben, az ágy megtántorodik, durr, Öcsi a padlón, a bútorok összerogynak, lécek-forgács-fűrészpor-molekulák, harsog a kénes füst; az általános égszakadás-földindulásban Öcsi hallja testének szakadozását, anyag nem vész el, csak átalakul, recsegnek a szétguruló sejtek, dübörögnek a falak, gerendák, felhők, bolygók; valahol távol pedig énekelnek, ejj, hajj, száll az ének, zeng az ének, szép az élet, ejj, hajj, úttörőnek lenni mindig jóóó! De már elnyomja a daaang, daaang, daaang, ratata, fijeúúú daaang, fijeúúú dadadaaang…

A hirtelen csöndre fölriadt. Letolta magáról az izzadságtól ragacsos paplant.

A szekreter oldalánál ott a… a rém helyén Belluska. Két tenyere a dereka mögött a falra szorítva. Arcára sávokat festett a redőny résein beszűrődő fény.

Biztos ajtókat csapkodtaka kelemamáéknál, gondolta Öcsi, homlokáról a hajába dörgölte a verejtéket. Demér csapkodnak ilyenkor?, éjszakavan!

Meresztette a szemét, látta, hogy apa az ágyában fekszik, ez megnyugtatta. Sajgó szemhéjára borította az alkarját. Nna… - számlálta szíve szabálytalan dobbanásait.

Bellus! – sziszegte anya, Bellus, hallod? Hallom! – suttogta a mozdulatlan kérdőjelként ácsorgó asszony. Gyere ide mellém, elférünk! Köszönöm, de nem vagyok fáradt. Bellus, ne gyötörjed magadat, feküdjél le, mindjárt hajnalodik! Köszönöm, de nem vagyok fáradt. Ugyan már, Belluskám… mi értelme van ennek?

Nincs válasz. Anya mocorgott, a sodrony nyikordult egyet, Bellus, ne csináld, gyere ide, aludnod kell, teljesen kikészülsz!

Öcsi a hasára fordult. Hanem fáradt, akkorcsak álldogáljon, gondolta félálomban, egyáltalán, mérnemmegy haza?

Már hajszál híján elaludt, amikor: daaang, daaang, daaang! A szeme kipattant. Miez? Nagyapa az ablaknál matatott. Óvatosan följebb húzta a redőnyt, fejét a vállára hajtva figyelt. Daaang, daaang, dadadaaang.

Luxsanyibácsi tűnt fel nagyapa mellett, ne tessék ennyire közel menni! Nagyapa legyintett, á, messze van ez, Sanyika!

Öcsi látta, már az apja is fölébredt. Erzsébet is: apú, mi ez a zaj? Apa nem válaszolt, görbedt háttal ült az ágyán, piszkálta lábujjai közül a bőrmorzsalékot. Ne mákozz! – szólt rá anya, és miért nem felelsz, ha a lányod kérdez? Apa mákozott, hallgatott.

Daaang, daaang, ratata.

Hirtelen valami kutyavonításszerű hang áradt szét a szobában. A falat támasztó asszony merev arccal, összeszorított szájjal sírt. Anya odasietett hozzá, vigasztaló karjait Belluska lerázta magáról. Erre aztán anya is zokogni kezdett, éles fej hangokkal. Harmadikként azonnal csatlakozott Erzsébet, vékony brühühűűjétől Öcsi hátán fölállt a szőr.

Most már igazán megijedt. Ha anya is sírva fakad, akkor itt a világvége.

Apa pedig csak mákozott, mint aki már sosem akarja abbahagyni.

Anya Erzsébethez rohant, átölelte, csitítgatta, mellébújt az ágyba, hagyd abba, édes kicsi lányom, ne sírjál, nincsen semmi baj! De mi ez a dang, dang? Á, semmiség… durrantgatnak a hülye bácsik, ne is törődjél vele, csukd be a szemedet, próbálj aludni!

Ésén? – gondolta ő, a rémület bugyrába merülve.

Fijeúúú daaang, ratatata.

És: eheő, eheő, eheő (Belluska).

Ágyúk, morogta nagyapa szakértően, meg géppisztolyok, igen.

Öcsi agyában az Erdőssanyával látott szovjet háborús film (a vészkijáraton lopództak be, mert *csak tizennégy éven felülieknek!)* vetítése

kezdődött. A német csapatok hajnalban támadást indítanak a város ellen. Tankok robognak a füstölgő mezőkön. A géppisztolyos gyalogság a közelharcban. Homokvárként összeomló házak.

Daaang, daaang, dadadaaang.

Közelednek, állapította meg a még mindig féloldalra lógatott fejű nagyapa.

Sanyikám, drága-drága Sanyikám (Belluska), mi lesz velem nélküle-hed? Ugyan, Bellus (anya), ne fesd az ördögöt a falra, hidd el, egyszer csak be fog toppanni a Sándor! Öcsi két kézzel bányászott az orrában, az ördög falra festése újabb érthetetlen adalék a lövöldözéshez, nézta az apja mozdulatlan hátát, mérnem szólalmeg?, mérnem mondmár valamit?

Van itt a házban pince (Luxsanyibácsi)?

Apa föltápászkodott, s gépiesen öltözködni kezdett. Belluska szaggatott üh-üh-ühözése az elviselhetetlenség határára ért, nagyapa rászólt: szedje össze magát, nagysád, halálra ijeszti a gyerekeket. Drága-drága Sanyikám! – lehelte a plafon felé Belluska.

Anya is fölkelt, öltöztette Erzsébetet, kapkodósan. Hova megyünk (Erzsébet)? Dugd be a kezed, siess! – anya nagyot rántott a pulóver ujján. Nagyapa Luxsanyibácsival a konyhába iramodott, vészjósló csörömpölés hallatszott át.

H… hátmostmivan? – bődült el Öcsi. Öltözzél (anya)! D-de mér? Csak azért! – anya hangjában fenyegető élek, gyerünk, gyerünk! Hátjóóóvanna, m…

Egy minden eddiginél rémesebb daaang szakította félbe, torkán akadt a szó. Kiugrott az ágyból, lihegve kereste a ruháit, a bal cipőjét sehol sem találta, afranc, afranc, motyogta kétségbeesetten, a többiek már indultak az ajtó felé, nehagyjatokitt! – ordította. Gyere akkor (apa)! Denincsmega cipő-őm! Persze, mert olyan rendetlen vagy, hiába könyörgök neked, hogy szépen egymás mellé… - anya az ágy alá vetette magát, nyögve kotorászott, itt van! Vonult lefelé a menet a félhomályos lépcsőházban, nagyapa és Luxsanyibácsi bőröndöket, batyukat cipelt, apa székeket.

A nyitott pinceajtó téglalapja világított. Márittvannaka németek… a lövöldözők! – gondolta ő elszoruló torokkal.

Nem. Kelepapáék. A sarokban roggyant asztal, rajta petróleumlámpa, körötte nádfonatú ülőkék, oldalt dobkályha, és sok-sok csomag. A lányok három összetolt matracon heverésztek a rácsos ablak alatt, vérvörös

mackóruhában. Kelepapa és kelemama az asztalnál üldögélt, kezükben borospohár.

Mintha már hosszabb ideje laknának itt.

Na, gyerekek! – nagyapa összehúzott szemmel nézett körül, a cuccot rakjátok a fal mellé, mi még fordulunk egyet.

Anya ellenségesen méregette kelepapáékat, és viszont. Kelemama odalépett a matrachoz, gondterhelt arccal: mondhatnám, hogy feküdjenek ide a gyerekek, de hát oly kicsi a hely, a vééégtelenségig! Igen, morogta anya hidegen, majd hozunk mi is.

Megérkezett a második szállítmány, pokrócok, ágybetétek, újabb székek és bőröndök. Daaang, daaang, ratata! – beleremegtek a falak.

A felnőttek – pillanatnyi mozdulatlanság után – úgy tettek, mintha semmit sem hallanának, anya sürgölődött, Öcsit és Erzsébetet a lányok matraca mellé tolt ágybetétre parancsolta, jól takarózzatok be és aludjatok!

Apa és Belluska az ajtó két oldalánál támasztotta a falat, egyforma pózban. Anya rájuk szólt: gyertek már ide! Ők nem mozdultak, drága Sanyikám, susogta Belluska.

Apú, Danyisanyibácsit téllegazért… téllegelhurcolták? Fogd be a szád! – anya szeme villogott.

Öcsi érezte a nővére lélegzetvételét a hátán, a falhoz húzódott. Tehetetlenül tűrte a gyanú csírázását.

Amire nem felelnek… amitmég kérdezniseszabad, az igaz szokott lenni. Igen. Danyisanyibácsi biztosávós, nemsimarendőr. Pedig apa aztmondta!

Áh…

Álom és ébrenlét határán, kínlódva múlt az idő, a dörrenések szakaszolták.

Már világosodott, amikor Öcsi füle fölfogta anya pusmogását: sose fogsz többé megszólalni? – az s-ek és sz-ek sípoltak. Apa cigarettázott, a parázs vörös foltja remegett. Anya sóhajtott, miért csinálod ezt, miért?, nincs elég bajunk?

Hosszú csönd.

Megnémultál (anya)?

Apa úgy szívta a Mátrát, mint akinek az élete függ tőle, hogy az egész testét átjárja a füst. Da-da-da-dang.

Szünet, majd anya újabb sziszegős kérdései:

Hát mi bajuk lehet veled?, te már olyan régen eljöttél! Sanyiról se tudunk semmi biztosat, miért vagy annyira magadba zuhanva?

Hallod, amit mondok?

Édes istenem… miért játszod ezt a némásdit, miért?, mondd meg!

Öcsinek a fütyülős s-ekről és sz-ekről a Szabadejrópa jutott eszébe, arról pedig a beszari Szászibekbácsi, és…

Dang! – ez nem kintről jött, őbenne durrant a jól ismert vasajtó, a hulló vakolattal, a szokásos rengéssel.

Lehethogy apais á… ávós?… volt? Deakkorviszont őtetis elhurcolják?!

Jézusom… énnemengedem!, nemengedem! – ökölbe szorította a kezét a pokróc alatt. Az apjára sandított, látta, a homlokán foltokban csillog az izzadság. Talánfél, ahogy anyamongya. Legszívesebben odaszaladt volna hozzá, átölelni a combját, énmegvédelek, énnemhagylak, akkorseha téllega závó… haávó, hanemávó!, apa, apaapa, én… énén… Óriási daaang, daaang, kelepapáék petróleumlámpája kialudt. De már nélküle is eléggé világos volt. Angyapa átlépte az alvó lányokat, kinézett a rácsos ablakon, vállára dűtött fejjel. Talán inkább a műhelybe kéne hurcolkodni, suttogta maga elé, az legalább nem az utcára nyílik.

Isten kezében vagyunk (anya)!

Akkor jól nézünk ki! – ezt Szászibek mondta, még a kórházban.

Öcsi látta, az anyja összekulcsolt kézzel sutyorog, igen, semmi kétség, imádkozik. Ő is egymáshoz tapasztotta a tenyereit, miatyánk kivagya mennyekben… nemjuteszembe, a teországod… miatyánk, szépenkérlek, csináljvalamit, nehagyjad, hogyapát elhurcolják, nehagyjad, hogylőjenek, engedjed, hogyminden jólegyen, és szabadíts mega zegésztől, és legyenmár reggel, ésén jóleszek, imádkozok, gyónok, megyeka templomba, és… miképpena

mennyekbe, azonképpena földönis… sosetöbbé nemjároka zateistára… sehovase, ígérem!, csak segíccsél! Üdvözlégy Mária, malaszttal teljes, teis segíccsél, jaj, istenem… milyen jóvolt, amikorméga zóvodába jártam, asse volt nagybaj, hogy elkésett velema zIlonka, vagya púpos Manci, ésnemvolt seateista, sehittan, sesemmi, ésa Görögágitis kilehetett bírni, istenemistenem… üdvözlégy Mária, áldottate méhedneka gyümölcse… akkorvoltjó, amikormég asse tudtam, hogy vanisten… plánenemhogy nincsisten, asse tudtam, hogya sperma mega pete, hanem aszittem, hogya gólya, asse tudtam, hogy zsidóvagyok, ésnemvolt

semmilyen rém, hiszekegy istenben, mindenható atyában, csaksegíccsél! H-harmadnapon halottaiból föltámada… legyenmegate akaratod, mostés halálunk óráján, ámen. Ámen, ámen. Na, már jönnie kénea dangnak!

Nem jön.

Csönd.

Lehet, hogy…?

A végtelennek tetsző másodpercek süket némaságban teltek, csak Belluska eresztett útjára egy alig hallható *drága-drága Sándorom*-at.

Ő keresztet vetett, a zAtyánakés Fiúnakés Szentlélekistennek nevében, ámen. Dang nincs. Se ratata.

Megkönnyebbült, mély álomba zuhant.

Mire fölébredt, barátságos fényben fürdött a pince, fanyar kávéillat terjengett. Kelepapa a kályhánál guggolt, erős fúvásokkal biztatta a tüzet.

A gyerekek lekváros kenyeret kaptak reggelire, citrompótlós teával.

Belluska lovaglóülésben az egyik széken, csukott szemmel. Nem lehetett tudni, hogy alszik, vagy csak töpreng, a támla szigorú hurkává nyomta az állát.

Apa az ajtó mellett, ugyanabban a pózban, mint éjjel. Kezében kihűlt cigarettacsutka. Jóreggeltapa! – mondta ő próbaképpen. Az apja oda se nézett, nem válaszolt. Ezt leszámítva nincs nyoma a lidérces éjszakának, a napsugarak szétoszlatták a szorongás maradványait. Luxsanyibácsi kelepapával kiment az udvarba körülnézni. Hamarosan visszatértek, csönd és nyugalom mindenütt. Fölszaladtak egy rádióért.

Andalító keringőt döngicsélt kelepapa áramvonalas készüléke, a zöld varázs szem negédesen hunyorgott. Súlyos hömpölygésű zene kezdődött azután. Ez a Bétóven ötödik! – anya ritmusra ingatta a fejét, átszellemült mosollyal.

Később egy távoli ratata hallatszott, nehéz volt eldönteni, hogy a zenekarban dobolnak, vagy pedig: kezdődik? – kérdezte nagyapa a rádiótól.

Füleltek. Semmi, csak a hullámzó dallamok.

Nagyapa vetette föl, hogy a lakásokban le kéne akasztani az ablakok belső szárnyát, mert ha ne adj isten megint…!, akkor könnyen előfordulhat, hogy kiviszi az üveget a légnyomás, milyen jó lesz, ha marad egy-egy sértetlen szárny ablakonként. Az ostrom alatt is így csináltuk!

Az már anya ötlete volt, hogy a leakasztott szárnyakat az üres lakásban kell raktározni, ott senkinek sincsenek útjában.

Apa csak némi unszolásra, vonakodva vett részt a hadműveletben, továbbra is szótlanul. Öcsi segítőkészen rohangászott az ablakokat cipelők körül, de neki nem jutott munka. Mikor visszaértek a pincébe, kelemama azzal fogadta őket, hogy statárium van, most hallotta a rádióban. Mit mondtak (Luxsanyibácsi)? Hogy aki két óráig leteszi a fegyvert, annak semmi baja se lesz, de viszont aki nem, az ellen küzdjön a főváros népe… - haját igazgatva gondolkodott, ja!, és hogy már folyik a rendcsinálás a szovjetek segítségével, az ellenforradalmi elemek pedig tegyék le a fegyvert, azonkívül tilos gyülekezni, csoportosulni…

Mintha Feribácsit hallanám, gondolta Öcsi.

Ja (kelemama)!, és hogy rakjuk ki a rádiót az ablakba, a megtévesztettek kedvéért.

Valamennyien a pattogós zenét árasztó dobozra néztek. Azután a rácsos ablakra, melynek peremén legföljebb egy gyufaskatulya fért volna el. Kutyafüle, morogta nagyapa. Miazhogy *ellen*forradalmi?

Jaj, Öcsikém! – nyögte anya.

Az apja lépett egyet előre, azután kifordult az ajtón. Hová mész (anya)? Föl, mondta apa a folyosón, ő pedig – örömében, hogy az apja végre megszólalt – nagyot ugrott, haddmenjek veled! – hadarta, s mielőtt bárki tiltakozhatott volna, szaladt utána.

Álljatok meg (anya)!

Apa nyújtotta a kezét, Öcsi belekapaszkodott, így rohantak fölfelé, visszhangos csattogással. Nagyapa lakásában fülledt félhomály volt. Apa a leeresztett redőny hevederjébe kapaszkodott, mintha föl akarná húzni. De aztán elengedte, s az egyik – matracától megfosztott – ágyra ült. A rugók csikorogtak.

Apa, nincskedved beszélgetni?

Az apja bőszült arccal csóválta a fejét, ő sietve visszakozott: nemmuszáj… én békénhagylak! Addigra anya is fölérkezett. Cipője sarka kopogott a parkettán. Megállt apa előtt, a vállára eresztette a tenyerét. Apa anya csípőjéhez nyomta az arcát. Öcsi odafurakodott közébük, érezte a pillanat kivételességét, a szíve lüktetett a… maga sem tudta, mitől. Jó volt így, e hármas ölelésben.

Fönnmaradhatsz (anya), ha akarsz, de a gyereket szeretném levinni. Anyú, haddmaradjak énisa zapuval! – legkönyörgőbb arcát öltötte magára. Az anyja habozott, hát… nem bánom, de ha újrakezdik, akkor azonnal gyertek le, jó? Az apja alig hallható igent formált a szájával. Anya később

fölhozta az ebédjüket, híg bablevest. Kenyér már nincs, lassan mindenből kifogyunk, mondta tompán, Lux Sanyi elment, megpróbál ennivalót szerezni.

A délután folyamán fölszivárogtak a többiek, fokozatosan visszavándoroltak a lehordott holmik is. A rádió – rövid tanácskozás után – a konyhába került. Hogy ne zavarjuk a gyerekeket (nagyapa).

Szabadejrópáznak…

Este lett, mire Luxsanyibácsi megjött. Üres kézzel, ballonkabátja hajtókáján kokárdával. Mindenütt leverik a vöröscsillagokat, mesélte diadalittasan, az egész város az utcán van, azt kiabálják, hogy vesszen Gerő!

A Gerőernő? – kérdezte Öcsi csodálkozva. Hát persze. Ésmér vesszen? Nem úgy! – Luxsanyibácsi nevetgélt, azt akarja a nép, hogy mondjon le, érted? Értem. Állítólag már Nagy Imre a miniszterelnök. Tudjuk (nagyapa), beszélt a rádióban. Mit mondott? Kérte, hogy legyen rend és nyugalom, ne folyjon több vér…

Folyikavér?

Nihtfórdémkind (nagyapa)!, menjünk a konyhába! Mennyetek, gondolta ő fásultan. Mongyonlea Gerőernő, mongyonföla Nagyimre, bánomisén, csaknekünk nelegyen bajunk! – járatta a szemét a szobában maradottakon, apánakse… anyánakse… hát… Erzsinekse… Csak azt nem tudom, hogy mit fogunk vacsorázni? – dünnyögte anya, kérnem kellett volna valamit Gyuriéktól, nekik még biztos van… nyilván nem véletlenül ment át hozzájuk a Bellus, a nagy gyászában is gondol a hasára.

Apa alatt megzörrentek a rugók, anya fáradt mozdulattal legyintett, jó, jó, nem szóltam semmit.

Vacsora: főtt rizs, üresen.

Reggel zsivajra ébredtek. Öcsi kábán nyitotta ki a szemét, az összeragadt pillák sajogva váltak szét. Látta, nagyapa az ablaknál nézelődik, panyókára vetett fejjel, ahogy szokott. Két nyárral ezelőtt Öcsit falura vitte az apja, Bucibácsi rokonságánál töltöttek néhány napot. A bőrkötényes patkolókovács – Bucibácsi sógora – a műhelye előtt kalapálta az izzó vasat, ő élvezettel bámulta. Egy fehéren csillogó fémdarabka lepattant, a porba esett. Ott totyogtak a libák, a foltos szárnyú gúnár azonnal bekapta a vas szemet, mely ugyanabban a pillanatban

átégette a nyakát, kiesett, s újra előtte virított. A liba csodálkozott, megint bekapta, az izzó pötty ismét rövid úton visszakerült a homokba. A

gúnár harmadszor már nem próbálkozott, feje oldalra csuklott, hószínű nyakán apró lyuk sötétlett. Így szaladt el, félrelógó fejjel, reszelős gágogással.

Öcsi agyában most megjelent a gágogva menekülő nagyapa, e kép fölugrasztotta az ágyból. A többiek si az ablakhoz tömörültek. A redőny résén át látszott a háromház legközelebbi épülete, a kapuhoz vezető széles, fedett lépcsősor. A cirádás korlátok mentén szorongtak a lakók, a kerítés előtt két teherautó várakozott. Mivan?

A kapuban föltűnt egy vasutas sapkás férfi, nyakában géppisztoly, bal kezében apró, fehhér szobor. Sztalinelvtárs mellszobra, mázas porcelánból.

A vasutassapkás magasba emelte a szobrot – Öcsi ebben a pillanatban vette észre, hogy a jobb karja hiányzik -, azután széles ívben az úttestre vágta. A kis Sztalinelvtárs ezer darabra tört. A korlátnál rémült arcok, valaki egy éles *hiii!*-t hallatott. A férfi győzelmes tekintettel figyelte a hatást, féltek? – bömbölte, ne féljetek, ütött az igazság órája, leszámolunk a bűnösökkel, de az ártatlanoknak nincs mitől tartani!

Öt-hat fegyveres puskatussal lökdöste ki a kapun…

Öcsinek elakadt a lélegzete. A csövek taszításai Juliska szüleinek hátát noszogatták. Juliska papája puhakalapban, félregombolt posztókabátban sántikált lefelé a lépcsőn. Bottal szokott járni, most a feleségére támaszkodva bicegett. Az asszony üreges szemmel meredt maga elé, muszlinkendőjét emelgette a szél.

Rohadt ávósok! – a félkarú leverte Juliska papájának kalapját, s amikor az ősz hajú férfi utánagörnyedt, hogy fölvegye, egyszerűen farba rúgta.

Hozták már Juliskát is, két suhanc rángatta a kezét, a lány vergődött, lefogták.

Öcsi az apjába kapaszkodott, úgy érezte, rögtön összeesik. Juliska baljánál Erdőssanya!, óriási pofont adott a lánynak, hátán imbolygott egy hatalmas szuronyos puska. Nem játék, igazi. Jézusom… micsinález?, micsinálnakezek?, háta Juliskáék nemis ávósok, hanem nyugdíjasok, jézusom… csaknehogy idejöjjenek! … jaj, nehogy apátis!… istenem, a zErdőssanya!, talánha megkérem… ha megmondomneki… istenemistenem…

A fegyveresek újabb férfiakat és nőket tereltek ki a kapun. Juliskáék már a teherautó platóján ültek, lehajtott fejjel. A vasutas sapkás lassú léptekkel az utca közepére sétált, tekintete egy pillanatra Öcsiével találkozott, legalábbis ő úgy érezte. Hátratántorodott.

Amikor magához tért, apa hajolt föléje, ütögette az arcát. Anya vizespoharat nyújtott a szájához, igyál! E… elmentek? kérdezte két görcsös korty között. Nincs semmi baj, mondta apja rekedten, ne is gondolj rá. Ő megkönnyebbült mosollyal ereszkedett a párnára – az ágyán feküdt -, elöntötte a melegség: apa beszélnekem!, a zén kedvemér!

Az apja tenyere a homlokára ereszkedett, csukd be a szemedet, pihengessél, Öcsikém. Jó… - tagjaiban ólomsúlyok, fejében tompa nyomás.

Lehethogyez nemis elhurcolás volt, hanem csaka zErdőssanya… hát mondta, hogya Juliskát elakarja kap… megakarja baszni! Á… akkora szüleit minek? Ésa többit? Ésa szobor? Éshogy rohadt ávósok?

Rohadt Erdőssanya.

Egyél! – anya szikkadt kekszdarabokat nyomott a szájába. Föl akart kelni, az anyja nem engedte, máma ágyban maradsz. Nademár semmibajom! Akkor is, jobb félni, mint megijedni. Esseigaz, gondolta ő, félni pontolyan rossz, mint megijedni.

Hazád-naaak rendületlenü-űl légy híve ó-ó ma-agyaaar! – búgta a rádió a konyhában. Magyar agyar.

Eszébe jutott az évnyitó. És hogy már második napja nem kell iskolába járni.

Bölcsőd az s majdan sí-i-ró-od is, mely á-ápol s e-el-ta-a-kaaar!

Micsinálhat mosta vígbagoly?

A nagy vilá-go-on e-e kí-ívül nincsen szá-á-mo-od-ra-a hely!

És Feribácsi? – erőlködött, hogy haragudjon rá. Hazudott, a hülyepúpos!

Áldjon vagy verjen sors keze, i-itt é-élne-ed és meghaaal-no-od kell!

De amikor az igazgató elkeserítően magányos hintázása tolakodott az agyába, már csak sajnálni tudta. Talán most is ugyanúgy hintázik valahol, a szilárd világnézeti bázisával együtt, közben pedig forr… ellenforr…

Csinálni kell valamit, mert éhen halunk (anya)!

Apa feltápászkodott, vette a kabátját. Várjál (Luxsanyibácsi), én is jövök. De vigyázzatok (anya), nagyon vigyázzatok! Mindig szorosan a fal mentén (nagyapa).

Alighogy elmentek, megszólalt a csengő. Egy erőszakos zrrr. A szobában merev csönd lett. Zrrr! Zrrr!!

Nagyapa begombolta a zakóját, indult kifelé.

Öcsi gyomra összerándult. Most… jönnekapáért! Mégszerencse, hogy nincsitthon… Sándor! – kiáltotta nagyapa éneklősen az előszobában, hát te

élsz?

Danyisanyibácsi lépett a szobába. Mintha jelmezbálba készülne, lógott rajta a nálánál több számmal nagyobb, kék-fehér csíkos nadrág, a pepita zakó, mindehhez ormótlan bakancsot és stüszikalapot viselt.

Uramatyám! – anya összecsapta a tenyerét, hogy nézel ki? Danyisanyibácsi széttárta a karját, ez van… mit tudtok a Bellusról? Mindent, Sanyikám!, jaj, de örülök, hogy épségben látlak, gyere, átkísérlek, Gyuriéknál van a feleséged, nagyon aggódott miattad! – vitte az ajtó felé, hm, ha meglát ebben a maskarában…

Nagyapa tett egy kört, nna, ugye-ugye, nem kell mingyár a legrosszabbra gondolni.

A frissen tákolt építmény, a dolgok vadonatúj rendje ismételten rogyadozott. Mégsincsen elhurcolás… lehethogy mégseávós, és apase… deviszonta Juliskáék?… a zErdőssanya!… ésakkor apa miért némáskodik?

Danyisanyibácsi különös öltözete is a rejtélyek számát szaporította.

Öcsi gyomra korogni kezdett. Várta, hogy visszajöjjön az anyja (hátha akad még egy kis keksz) és az apja (hátha hoz valami finomat). E nagy várakozásban el-elbóbiskolt. Apa Luxsanyibácsi nélkül érkezett meg, egy libával. Anya pedig Belluskával és Danyisanyibácsival.

Nagyapa félrehajtott fejjel szemlélte a fehér jószágot, helyeske! Beszélhetett már anya libasültről, Öcsinek elment az étvágya.

Danyisanyibácsi átölelte apát, sokáig paskolgatta a hátát. Apa krákogott, mi újság? Élek, felelte Danyisanyibácsi kényszeredett mosollyal. Aztán sokáig hallgattak.

Hova lett a Lux Sanyi (anya)? Bedobta magát, mondta apa rosszkedvűen. Jaj, ne kelljen harapófogóval kihúzni belőled! Hát… forradalmi szabadcsapaptot szerveztek a gyárban, ő meg ottmaradt, kapott egy puskát, és… És? – sürgette anya. És kész, én hazajöttem!, hagyjál már békén!

Anya sértett arccal a konyhába vonult. Kisvártatva beszólt az ajtón: volna szíves valamelyik férfi levágni a libát? – hangjában tömény szemrehányás. Majd én (nagyapa)! Akkor mi most… - Danyisanyibácsi egy bizonytalan mozdulatot tett. Ne viccelj, dünnyögte apa, hatályban van a kijárási tilalom. Danyisanyibácsi és Belluska tétova tekinteteket váltott. Apa a székekre mutatott, üljetek le.

Cigarettára gyújtottak mind a hárman.

A konyhából vad gá-gá-gá, csörömpölés, szárnycsattogás hallatszott.

Nem akarlak titeket terhelni, kezdte Danyisanyibácsi, haza tudunk mi menni azért… Belluska lakkozott körmei ingerülten kopácsoltak az asztal lapján, hősködjél csak, te nagy vitéz! Most miért macerálsz?, kitartottam, amíg lehetett, védtem a hivatalomat! – hadarta Danyisanyibácsi, mit tehettem volna egyedül?, a többiek elpucoltak. És te? – Belluska ujjainak pom-pom-pomja fölgyorsult. Én… kitartottam, amíg lehetett, de amikor betörték a kaput… - Danyisanyibácsi a hajához kapott, hátragyűrte.

Nagy a szád, Bellus, morogta apa; már elfelejtetted, mennyit nyivákoltál itt nekünk, *drága Sándorom, drága Sándorom!*

Csönd lett. Csak az idegesítő asztali körömzene szólt tovább. A konyhából nyálfakasztó szagok érkeztek.

Mégis mennünk kéne (Danyisanyibácsi), gondolj a gyerekekre!

Apa hatalmasat sóhajtott, nem gondolok a gyerekekre, semmire se gondolok, nálunk alusztok, és kész!, majd reggel… reggel elmehettek… bassza meg az isten az egészet…

Belluska fintorította az orrát, pom-pom-pom-pom-pom. Hagyd már abba (Danyisanyibácsi), az ég szerelmére!

Öcsi behunyta a szemét. Aludni volnajó, aludni sokáig, amíga dolgok rendbejönnek. Elégetted az *olyan* papírokat? – kérdezte Danyisanyibácsi apától. Nem… minek? Hát… biztonság kedvéért. Gondolod, hogy ezen múlik? – apa ingatta a fejét.

Öcsinek eszébe jutott a röplap. Az egy *olyan* papír?!? Vajon apa mitszólna, ha odaadnám neki?

Á… basszamega zistena zegészet.

Reggel Danyisanyibácsiék elmentek. Erzsébet kelepapáékhoz kéredzkedett, nagyapa átvitte, hadd játsszanak a kislányok. Anya a fürdőszobában mosott, apa az ebédlőasztalnál egyik cigarettáról gyújtott a másikra. A redőnyök résre húzva, az utcán csend, fakó fények. Öcsinek már megengedték, hogy kikeljen az ágyból, mackóruhában ideodázott az elnéptelenedett szobában. Reggelire a tegnapi libasültből kapott egy zsírlepedékes combot, gusztus nélkül rágcsálta, nagyon hiányzott neki a kenyér. Vaj askenyér. Vagy lekváros. Vagy üres. Az se baj, ha száraz, csak kenyér legyen.

Felszökött az emeletre, a plafontalan lakásba. Kószált a mészporos padlón. Fázott. Napersze, ide befúja szél… nézte a csupasz gerendavázat. Ez már mindig így lesz, a halálbrigád (inkább meghalnak, de nem

dolgoznak) sose fogja befejezni a munkát, a lakás tetőtlen marad, ő pedig otthontalan, örökre kiűzetve a rend és tisztaság birodalmából.

Az építőanyagokkal telezsúfolt erkélyre ballagott. Innét az egész utcát szemmel tarthatta. A háromház udvara néptelen. A huszonegy bé előtt Pityu papája a napok óta gyülemlő szemetet lapátolta halomba.

Falétra vezetett az erkélyről a gerendázathoz. Öcsi gondolt egyet s fölkapaszkodott. Csak lene essek! A keresztlécek hézagos bordásfalán a gúla csúcsáig araszolt. Átvetette a lábát, lovaglóülésben csücsült a ház legmagasabb pontján. Körbe hordozta tekintetét, a csata helyszínét szemlélző hadvezérként.

A háromház kockaépületei között látszott a (volt) Sztalin (Sztálin) út. Jobbra pedig a (volt) Sztalin (Sztálin) szobor talapzatának teteje, Sztalinelvtárs csizmáival. Ennyi maradt belőle… az egyik csonkban piros-fehér-zöld zászló, mellette kajla acélidom. Sztalinelvtárs lábszárcsontja, gondolta ő borzongva.

Vágta a fenekét a deszka éle, óvatosan leereszkedett. Az erkély sarkában színültig telt malterosláda, a szürkére kövült habarcsba ragadva egy rozsdaszínű gumilabda. Hogy kerülez ide? Addig rángatta, míg a halott anyag elengedte. Kissé puhára aszott volt a labda, de ha az ember lekapargatja róla a malterdarabokat, még használható. Pattog is.

Naigen… biztos focizgatott a halálbrigád. Kis testmozgás. Egyérintőztek? Vagy kétkapura? Öcsi nekifutott, s jobb belsővel hatalmas gólt rúgott. Illetve… jaj…

A labda beröpült az erkélyajtón, s a falnál gondosan felstószolt ablakszárnyakat találta el. A szélső keret megtántorodott, élével a mögötte lévő üvegbe fúródott, és így tovább, egymást törték-zúzták, recsegve, csörömpölve, durrogva. Ő tehetetlen iszonyattal bámulta a pusztulást, hosszú pillanatokig tartott, míg végre csönd lett. A keretek többsége a földre zuhant, a padlót néhány méteres körzetben üvegtörmelék borította. Egy sem maradt épen.

Jézusom, biztos meghallották odalenn!

A labda sértetlenül és kárörvendően kushadt a sarokban. Öcsi tolvajléptekkel visszavitte a malterosládába, aztán iszkolt kifelé. Baj nélkül lej utott. Az apja ugyanott ült, előtte teli hamutartó.

Öcsi az ágyára kuporodott, kalapáló szívvel várta, hogy mikor veszik észre.

Délután betoppant Luxsanyibácsi, állig fegyverben (puska, pisztoly, kézigránátok, lőszertáska), egy zsák krumplival. Hogy ő csak a burgonyát akarta felhozni, máris rohannia kell, fogyasszák egészséggel!

Anya szeretett volna kérdezősködni, de apa leintette, hadd rohanjon, ha olyan sürgős. Luxsanyibácsit egy krumpliszsákokkal megrakott teherautó várta az utcán. Néhány ember alkudozott a sofőrrel. Pityu apja mellbe taszította, mér nem lehet, te gané, kinek vittétek, mi?, láttam!

Addigra odaért Luxsanyibácsi, menjenek innét!, az újpesti kórházba szállítjuk a burgonyát, a sebesülteknek! Anyádnak hamukálját! – ordította Pityu apja, láttuk, hogy fölvitted! – göcsörtös ujját Öcsiék ablakára szögezte.

Nagyapa gyorsan leeresztette a redőnyt, már csak ez hiányzott…

Hallották a kocsiajtó csapódását, a sofőr gázt adott, a teherautó eldübörgött.

Ganék! Rohadt zsidók! – tajtékozta Pityu apja az utcán.

Én lemegyek, sziszegte nagyapa, és… és… - ropogtatta az ujjait.

Klassz, motyogta apa.

De kinn elült a zaj.

Öcsi Szászibekről álmodott. Egy zsúfolt pályaudvaron szaladgáltak, ahol csupa félkarú vasutas volt, s ők mindegyiktől megkérdezték: tessék mondani, melyik az ausvici vonat? Másnap anya valamiért fölugrott az üres lakásba. Öcsi behúzott fejjel lapult. Szerencséje volt, őrá senki sem gyanakodott. Anya tombolt, megőrülök, én megőrülök, vandálok, disznók, állatok!, mert ember ilyet nem csinál… talán az a rohadt házmester a szomszédból?, de én vagyok a hülye, hogy a zárban hagytam a kulcsot!, álmomban se föltételeztem, hogy valaki szántszándékkal… megőrülök, én megőrülök!

Csillapodjál, lányom, mondta neki nagyapa, örüljünk, hogy csak a belső szárnyakat szedtük le, így legalább a külsők megmaradtak. Jaj, apám… - anya olyan arcot vágott, mint aki rögtön pofozkodni fog.

Kelepapa áthozott egy kis zsírt, bádogbögrében, de majdnem visszavitte, amikor megtudta, hogy a bespájzolt ablakoknak fuccs.

Kelepapa hozta a hírt is: állítólag kinyitott a Benczúr utcai közért. Honnét tudod (anya)? A Bordástól. Itt van a Bordás? Igen, hogy ő jött dolgozni, mert a rádióban bemondták, hogy induljon meg a munka. És? Mit és?, leküldtem a műhelybe, dolgozzon csak, ha akar. Apa vette a kabátját, hol a kosár?

Haddmenjek veled!

Nahát (anya), arról szó se lehet, nem engedem!

Ő könyörgőre fogta, pedig érezte, reménytelen. Az apja váratlnaul a pártjára állt, hadd jöjjön, két sarok az egész, hamar megjárjuk. Megjárjátok?! – ismételte anya baljósan. Én nem vinném az utcára a gyereket, morogta kelepapa, de apa – talán éppen ezért – kitartott mellette, induljunk, Öcsikém.

Fiam, te nem mész? – kérdezte nagyapa kelepapától. Á, majd elugrasztom a Bordást. Igen? – anya csípőre tette a kezét, már el is ugrasztottad, ugye?

Gyere! – apa átkarolta Öcsi vállát, terelte kifelé. De nagyon vigyázzatok (anya), nagyon-nagyon!

Az utcán békességes csönd, valahonnét fanyar káposztaszagot hozott a szél, rozsdás falevelek körbekörbéztek a járdán.

Csaknehogy összefussunka zErdőssanyával! – gondolta ő.

Egy szatyrokat cipelő férfit leszámítva sehol senki. Ez megnyugtatta. Az apjához igazította a lépteit, élvezte a sétát, s apa tenyerének melegét a vállán.

Apa, kezdte óvatosan, kérdezhetek? Tessék. Miazhogy ellenforradalmi? – izgatottan várta, lesz-e felelet.

A forradalminak az ellentéte, mondta apa, hosszabb szünet után. Aha… ésami mostvan, az forradalmi? Igen… azt hiszem… nem tudom. Vagy ellenforradalmi? Nem tudom… ne nézz így, hidd el, nem tudom! Ésez – nadrágja zsebéből kirángatta a gyűrött röplapot -, ez forradalmi vagy ellenforradalmi?

Az apja átvette, összehúzott szemmel beleolvasott, megforgatta a kezében, aztán gombóccá gyűrte és bedobta a kanálisba, nem tudom.

Akkorén hogytuggyam???

Apa arcára kiültek a hallgatás ráncai.

Elrontottam… mostmár nemfog beszélni. Asse kérdi, honnan szedtem.

Szívesen elmesélte volna a követelődző lányt, Feribácsi rádiószózatát, a lefeszegetett Sztalin táblát, talán még az üvegzúzó gólt is bevallaná. De apa csöndpajzsát nem merte félretolni. Az üzletből az utcára kígyózó sor végére álltak.

Kínos lassúsággal araszolt az oszlop a közért felé. Hirtelen szétspriccelt a nép, apa Öcsit a kapualjba lökte, ő maga kinn rekedt, a betüremkedő tömeg félrenyomta. Öcsi kézzel-lábbal tolakodott vissza, apa!,

apa! – üvöltötte. Nagy nehezen a kapuhoz furakodott, apukááám!!! Kuss, sziszegte egy dagadt férfi, s lefogta. Öcsi rúgkapált, látta az apját, zsebredugott kézzel állt a járdán. A kosár az úttestre gurult. Apa, gyerebeee!!! A férfi Öcsi szájára tapasztotta a tenyerét.

Erősödő dübörgés, különös jármű közeledett, ő csak egyetlen pillantást vethetett rá, mert a kövér férfi elrángatta a kapu torkától.

Hosszúkás vasmedence, négy kerékkel és sárga ponyvatetővel. Orrán szögletes résekből csövek kandikáltak, Öcsi rögtön tudta, fegyverek. A rémülettől kábán tűrte, hogy a férfi a szemetesbödönökhöz szorítsa.

A zaj halkult.

Apa végre belépett a kapun, kivette Öcsit az idegen kezei közül, leguggolt hozzá, törölgette az arcáról az izzadságot.

Kétoldalt nyomakodtak mellettük az emberek az utcára. Magukra maradtak a kapualjban. Nagyon megijedtél? – kérdezte apa tompán. Nem… igen… - szipogott, mérnem jöttélbe?

Az apja is izzadt, végighúzta a kabátja ujját a homlokán, nem tudom… de otthon ne mondjuk meg, jó? Jó… mivoltaza zizé? Egy harckocsi, kétéltű, ami átmegy a vízen. Aha… és mitakartitt?

Csak úgy… erre járt! – az apja fölegyenesedett, gyere már, bezár a bolt. Hogyhogy errej árt? – hadarta ő, eznemválasz, tudod vagy nemtudod? Kérlek szépen… nem tudom. Hazudsz!, nemakarod megmondani! Ugyan, fiam, mikor hazudtam én neked? Háááát, például asseigaz, hogy nemvoltál ávós!

Apa szemében bőszült fények gyúltak, már te is kezded? – sziszegte, jól van, édes fiam, egy szavadba kerül, és többé haza se megyek, elég volt a vádoló pofákból, Danyi Sanyit is kiutálták, most én jövök, persze, én hozom a bajt a családra, igaz?, keresztapádék jól kiokítottak!

Öcsi dermedten lapult, apa, énnemtudtam, suttogta, éncsak… Az apja a saját hajába túrt, nagyokat rántott a középen tarajodó csomón, a búbon, mely – ahogyan Öcsi fején is – örökké az égnek állt. Ő most vette észre, mennyire megőszült az apja az utóbbi időben. Mardosta a szégyen, legszívesebben elharapta volna a nyelvét azért a mondatért.

Apuka, neharagudj!, nemtudtam, hogya kelepapa… aszittem… Mit hittél? – az apja legyintett, mondtam már neked, én nem voltam ávós, ugyanolyan aktakukac voltam, mint a Danyi Sanyi bácsi, akit a drágalátos keresztapád szépen kidobott, azt mondta neki, hogy… - újra legyintett,

tudod, mit csinál a Sanyi?, a bűnügyi nyilvántartóban leltározza a halefokat meg a véres rongyokat, áh, franckarika, semmit se csinál, csak aláírja a beosztottak jelentéseit, kész röhej, ávós, áávós, áávóós, könnyű rásütni az emberre, elég, ha sárga a cipője, láttam az Oktogonon… - tétován elhallgatott.

Sárgacipő? – kérdezte ő riadtan, háta zenyémis! Nem, a tiéd világosbarna.

Kerülték egymás tekintetét.

Mitmondotta kelepapa? Az már igazán nem tartozik rád… gyere.

Beálltak a sor végére. Öcsi szorongatta az apja kezét, arra gondolt: mennyi minden történik az ő háta mögött.

Rohadt kelepapa.

Bűnügyi nyilvántartó.

Sárga cipő.

Oktogon… milehetette zOktogonon?

Franckarika.

Azafő, hogy mégse. Apase, Danyisanyibácsisse… - szeretett volna örülni ennek, de csak fáradtságot érzett. Mintha már napok óta állna itt a sorban.

Kenyeret (két kiló) és vajat (húsz deka) sikerült venniük, más már nem volt, többet pedig nem adott a kiszolgáló, beszédes mozdulattal a várakozókra mutatván.

Öcsi tervezgette, hogy jól beolvas kelepapának – ávósozza a nénikéjét! -, ám kelepapa sokáig nem mutatkozott. Rengeteg a dolga, mondta nagyapa sejtelmesen. Lenn a műhelyben (anya)? Dehogy, nagyapa kacsingatott, ez egy meglepetés!

Anya addig faggatta, míg csak kifecsegte. Kelepapa biztos híreket kapott Zoltán doktortól. Most napirendre veszik az összes jogtalanságot, és vissza lehet igényelni az államosított földeket is, még vita van, hogy háromszáz vagy ötszáz holdig, nade nem ez a lényeg, hanem hogy a kisüzemeket szintén visszaadják, értitek!, a Kelli utcai telepről van szó!, és Gyuri megteszi a szükséges lépéseket, mert papirosokkal kell igazolni, hogy az a mienké, illetve hogy a mienké volt, amíg el nem vették, és én már tervezem, hogy szép stílbútorokat fogunk gyártani, megtaláltam a régi cégkártyákat is, nézzétek!

Sárgára fakult, téglaformájú kartonok

APPELBAUM ÉS FIA
Műbútorasztalosok

Kiaza zAppelbaum?

Hát én! – nagyapa a saját hasára bökött, illetve… ez az Appelbaum szegény apám volt, én meg az *és Fia!* – vállat vont, akkor magyarosítottam Andorra, mikor szegény Irmámat… - újra vállat vont, kotorászott a barna kofferban, melyből a kártyákat előhúzta, na, itt van, ez volt a Kelli utcai cég hirdetése, mindig a Színházi Életbe tetettük!

Anya hitetlen arccal nézett apára, el tudod képzelni, hogy tényleg…? Apa grimaszolt, de mielőtt megszólalhatott volna, nagyapa mérgesen becsapta a koffert, a kedves férjed véleményére senki se kíváncsi, annak idején, amikor elvették a Kelli utcát, neki csak egy szavába került volna, hisz ott ült a tűznél, és mit csinált?, semmit se csinált, ölbe tett kézzel nézte, hogy elvegyék tőlünk a céget, pont mikor kezdtünk egyenesbe jönni, és földönfutóvá lettünk, mert őneki nem akaródzott interveniálni, na köszönöm szépen, jobb, ha ő hallgat, mélyen hallgat!

Apát erre nem kellett biztatni, hátat fordított, az ablakhoz lépett, bámult kifelé. Fejét picit oldalra hajtotta, majdnem úgy, ahogyan nagyapa szokta. Öcsinek eszébe jutott az izzó vasat evő liba, s odaszaladt az apjához. Apa a vállára csúsztatta a kezét, ő pedig gyűlölködő pillantást küldött anyáék felé.

Tudtam én, mondta nagyapa az asztalnál, előbb-utóbb kisül isten igazsága!

Öcsi aranybarna töltött csirkének képzelte isten igazságát, mely sercegve illatozik a sütőben. A csirke helyén hirtelen Feribácsi kivörösödött arca jelent meg.

A szocializmusban a földek, a gyárak, az üzemek, a bányák, a bankok állami tulajdonban vannak.

MODERN ÉS KOMBINÁLT BÚTOROK, STÍLBÚTOROK
ANDOR ÉS FIA
- Művészi tervek kivitelezése -
- Felújítás, javítás -
KÉRJEN ÁRAJÁNLATOT!

Látod, nagyapa ábrándos arccal bámult a dombornyomásos papírnégyszögre, ez az *és Fia* itten már a Gyuri keresztapád, az Andor pediglen én vagyok… most majd nyomtatni kell új kártyákat, ha beindítjuk az üzemet.

Akkormost méraggyák vissza??

Eh… bánomisén…

Becsukta a szemét, s csak arra vágyott, hogy apa minél tovább rajta hagyja a tenyerét. Feribácsi szép lassan szénné égett.

Apa többé nem vitte magával élelemszerző útjaira. Erzsébet örökké kelepapáéknál lógott, ő viszont megfogadta, hogy oda be se teszi a lábát. Nagyapa lejárogatott a műhelybe, fölhallatszott a kopácsolás.

Öcsi legszívesebben az ágyán heverészett, a félálomnak abban a kegyelmes változatában, amikor az ember feje hűvös görögdinnyévé változik, és nem gondol az égvilágon semmire. Az anyja néha hívta törölgetni, teregetni, krumplit pucolni. Szótlanul elvégezte, alig várva, hogy visszatehénkedhessen az ágyra. Az sem lelkesítette túlságosan, ha anya kiengedte az udvarra – de tényleg csak az udvarra! -, levegőzni. A kerítés peremére ült, háttal az utcának, túrta az orrát.

Szerbusz, bajtárs!

Megfordult. Turai állt a járdán, villogó géppisztolyát lengetve. Naddolog, gondolta ő, a zErdőssanyának rendespuskája van. Szijó, mérmondodhogy bajtárs? Most má mindenki bajtárs, még a katonaságban is, ez lesz a hivatalos megszólítás! Turai elvigyorodott, bizony, Öcsi bajtárs! Hátjóóó… bejössz? Gyere ki te, sürgős dolgom van, megengedem, hogy elkísérj!

Megengedi… igazán nagyszerű, odavagyok, gondolta. Plakátokat ragasztunk a Pityuval meg a Pityu papájával, közölte Turai bizalmasan. Az ingéből húzta ki, széthajtogatta, idesüss, bajtárs!

A barna csomagolópapíron ákombákom betűkkel:

RUSZKIK MENNYETEK HAZA!

Na, mit szólsz? – Turai üdvözült pofát vágott. Kikazoka ruszkik? Tényleg ilyen hülye vagy? – förmedt rá Turai, az oroszok!, a szovjetek! Aha… ésmémr mennyenek haza? Öcsi bajtárs! – Turai lesújtóan csóválta a fejét, azér menjenek haza, hogy függetlenek legyünk!, téged nem érdekel a magyar függetlenség? De. akkor meg hogy kérdezhetsz ilyet?, követeljük, hogy az orosz csapatok vonuljanak ki!, a kormány is követeli, már folynak a tárgyalások, Pityu papája benne van a munkástanácsba, és a munkástanács is követeli!, mindenki követeli, azér csináljuk a plakátokat!

Öcsi bamba arcát látva türelmetlenül legyintett, hát te semmit se tudsz!? Ő szívogatta az orrát, nagya szád… mivana zErdőssanyával? Még ezt se tudod? – ünnepélyes pózba merevedett: Erdős Sándor hősi halált halt!

Ő fölkapta a fejét, Turai élvezte a hatást, emlékét kegyelettel őrizzük. De… hogyan?, mikor? Még a múlt héten, a rádiónál.

Öcsi agyában: Erdőssanya hallgatja a rádiót, s hirtelen a szívéhez kap…

A nép megostromolta a rádió székházád a Bródy Sándor utcában, mesélte Turai, és a mi Sándorunk hősi halált halt… mint a Petőfi Sándor negyvennyolcba. Ez még kedden volt, huszonharmadikán, amikor a forradalom kitört, és aztán a szüleinek beadták egy csomagban a Sanya ruháit, legalább nyolc lyuk volt rajta, érted!, nyolc golyót kapott!

Nemisigaz, merha kedden meghalt volna, akkor csütörtökön hogy vihetteela Juliskáékat, mi?, hazudszte, mintha könyvből olvasnád! – kár volt szóbaállni vele, gondolta. Jól van, ha nekem nem hiszel, menjél a Sanya szüleihez, majd megmutatják a lyukas inget!, a saját szememmel láttam, és az Erdős néni úgy bőgött, mint a zápores̋ő!

Öcsi hümmögött, igende énisa saját szememmel láttam, csütörtökön!, elhurcolták a Juliskáékat!

Turai csattogtatta a géppisztoly felhúzóját, hiába, bajtárs, a Sanya hősi halált halt, és punktum, gondolod, hogy a lyukas inget viccből adták oda a szüleinek?

Erdőssany… Erdős Sándor, a hős…

Öcsi már nem tudta, kinek higgyen, a saját szemének, vagy Turai saját szemének, vagypedig…?

Ésmég kihaltmeg? – kérdezte, Luxsanyibácsira gondolt. Rengetegen, bajtárs, a magyar nép legszebb fiai áldozták életüket a szabadságért!, elesett a Puskás Öcsi is, és így nem utazhat az olimpiára! Jesszusom, a Puskásöcsi?, ezbiztos? Hát persze, már mindenki tudja, a Hegedűs is meghalt, az öttusás, a faterom szerint ő van rajta a húszforintoson, tudod, az az izompacsirta… te, nehogy azt mondd, hogy még nem láttál húszast!

Öcsi tűnődve vájkált az orrában, ööö, a Luxsanyibá… a Lux Sándorról nem hallottál? Lux Sándor? – Turai ráncolta a homlokát, az kicsoda? Egy ember… egy sztalinvári hős…

Turai fintorgott, nincs má Sztalinváros, bajtársam!, na, én sietek, jössz vagy maradsz?, engem vár a Szibinyányi bajtárs! Ki? A Pityu papája, te marha! Marhavagyte, nemmegyek. Szájon váglak, ha pimaszkodsz, hülye pisis!

Öcsi nem válaszolt, pukkadjmeg, gondolta.

Farkasszemeztek egy darabig, aztán Turai elügetett. Ő sóhajtozott, búsongva idézte szegény jó Puskásöcsit, aki oly nagylelkűen visszaküldte neki a Hapcit Mónival. A tavaszi fényekben csillogó jelenetet alig tudta fölszakítani a régesrég iszapjából, s hiába erőlködött, Puskásöcsi mindig a félkarú, vasutassapkás férfi arcvonásait öltötte magára.

Egyetlen egyszer volt meccsen életében, az apja és Danyisanyibácsi társaságában. Most agyába tolakodott az őrjöngő tömeg, góóól!, hajrá, Honvéd! – az emberek minduntalan fölugráltak a padsorok tetejére, Öcsi csak a hátakat látta, görcsösen az apjába kapaszkodott, üljenekmárle, üljenekmárle!, maraggyanakmár nyugton!

Áááááá…

Eeeeee…

Óóóóóó…

Haj ráhaj ráhonvéd!!!

Mi lesz ebből, édes Arikám?

Este nagyapa megmutatta neki a Szabad Népben: nézd csak, itt az új címerünk, a Kossuth-címer!

A szekreterben kushadó pénzekről jól ismert ábra, angyalok nélkül, fehér-feketében. Ésakkor talána pengőis érvényes lesz? A pengő-hő, nagyapa nevetgélt, miket beszél ez a gyerek, halljátok?, még hogy a pengő, majd ha az Andrássy utat Horthy Miklós sugárútnak

hívják! Szóvala pengő nemjó!? Nagyapa fejét csóválva bruhaházott. Ő sértetten a szekreterhez vonult, mérolyan viccesez?

Kora hajnalban költögette az anyja, telefon! Mi…?, engem?? Igen, nem mondta, ki, anya óriásit ásított, valami kölök, erősködik, hogy sürgős… fene a pofáját, háromnegyed öt van! Öcsi álomittasan a telefonhoz tántorgott, az apja és nagyapja kutató pillantásának kereszttüzében. Halló.

Halló, én vagyok! – fojtott hang, mintha a víz alól jönne. Ő bambán tartotta a kagylót, nem értette, ki lehet ez, és mit akar? Titokba hívlak, hadarta tovább a valaki, apám megtiltotta, most a konyhában pakolnak, elmegyünk, végleg elmegyünk!, hallasz engem? – a telefon recsegett. Igen… hovamentek? Bécsbe, mindgyár jön értünk a kocsi, titokba hívlak, hogy elbúcsúzzak, kérlek szépen…

Most ismert rá: Szászibek, tevagyaz? – kiáltotta. De mintha a kagyló nem továbbította volna, odaát gáttalanul görögtak a suttogós mondatok: lehet, hogy sose többé nem látjuk egymást, szerbusz, ha apámék bejönnek,

le kell tennem, ne mongyad el senkinek, és vigyázzál magadra, hiányozni fogsz, én olyan szomorú vagyok, mingyár itt a kocsi…

Deháthogy? – üvöltötte ő, mérmentekel?

A vonal végén koccanás, távoli léptek zaja, halk zördülések. Ő csak állt, kezében a kagylóval, talpát sütötte a padló hidege, Szászibeeek!!! – ordította, várta, hogy a barátja újra megszólaljon, halló!! Néhány másodperc múltán: ott vagy még (Szászibek)? Igende nemértem, hovamen… Szászibek közbevágott: Bécsbe, Bécsbe, mondtam már! Ésmikorjöttök vissza? Hát nem érted?, soha!, örökre elmegyünk… - Szászibek belezokogott a kagylóba, ráírták az ajtónkra, hogy ávósbérenc zsidó, pedig te tudhatod, az én apám igazán… mingyár itt a kocsi, le kell tennem, szerbusz, szia, próbáljatok ti is kijutni, Bécsbe leszünk, biztos megtalálsz, valami Najfrídhóf strássze, a számot nem tudom, ha már nem vagyunk ott, akkor elmentünk Izraelbe, majd megírom a címet, föltétlenül megírom, gyertek, ha tudtok, szerbusz, kérl…

Klong-ong. Nincs tovább.

Szászibek, motyogta ő, jajistenem…

Az anyja odajött, kivette a kezéből a kagylót, nyomogatta a telefon billentyűjét. Süket… nem ad vonalat, lehet, hogy mellérakta.

Mi van? – kérdezte apa rekedten. Elmennek Bécsbe, merkiírtáka zajtójukra, hogy zsidóbé… ávósbérenc zsidó… - küzdött a sírással, mondta, hogy mennyünk miis.

Anya, apa, nagypapa: három egymásra meredő kérdőjel. Hová? – Erzsébet most ébredt föl. Csönd, csak a telefon billentyűje kattogott, anya mutatóujja gépiesen morzézott rajta. Tök süket! – helyére tette a kagylót.

Nemmegyünk?

Hová akar ez menni (Erzsébet)?

Ismét csönd. Anya visszabújt az ágyba, feküdjél le, Öcsikém.

Ő nem mozdult. Talpát a bokájához dörzsölte. Mint a jégcsap. Apa köhécselt, s ez a reménytelen ehe-ehe-ehe fölszakította a fájdalmat. Szászibek elmegy, örökre, énmeg ittamaradok…

A szekreterhez ült, kotorászott a rendetlenségben. Hiába szólongatta az anyja, nem válaszolt, pánikos kapkodás sal kereste Hapcit. Hovátettem? Arra sem emlékezett, mikor volt utoljára a kezében.

Egybarátomvolt, a Szászibek, aziselmegy.

Mindent föltúrt, de a törpét nem találta meg. Ha nem fekszel le rögtön (anya), bizony isten szájon váglak! Hát… vágjál. Tessék? Vágjál, na! –

odafordult, maga sem értette, mi ütött beléje, hadd fájjon, gyerünk!

Az anyja tétován pislogott, az álláig húzta a takarót, többé nem szólt hozzá.

Öcsi a szekreter lapjára támasztotta a fejét, s e kényelmetlen pózban várta, hogy történjen valmai.

Lassan kivilágosodott.

Apa délelőtt bement a gyárba, körülnézni.

Ő az udvaron téblábolt, tagjaiban a fáradtság sajgó nyirkai. Látta a háromház kerítésoszlopain a Turaiféle plakátokat. Mégse ragasztotta, hanem szögelte, gondolta, mert a papírlapokat lobogtatta a szél. Egy már le is szakadt, hányódott a járdán, idegesítő klaffogással. Ő odaballagott, vissza akarta nyomni a szögra, ám aztán összegyűrte, s a huszonegy bé előtt tornyosuló szeméthalomra dobta. Tekergette a nyakát, ha Turaiék észreveszik…! Titokba hívlak, apám megtiltotta, elmegyünk, végleg elmegyünk, érted?

Nemértem! – fölnézett az ablakokra, ahonnét anya szemmel tarthatná, s futásnak eredt. Szászibekék ajtaja zárva, a csengő nem működik. Belesett a kulcslyukon, sötétség. Csak úgy a rend kedvéért kicsit dörömbölt.

Mit keresel itt? – egy kopasz férfi állt a folyosón, fenyegető arccal. Öcsi lerohant a lépcsőn.

A férfi nem követte, a korlátra támaszkodva figyelt, ábrázata alulnézetből még csupaszabbnak tűnt.

Az utcán fölvonulás, nyávogó énekszóval. Félszáz ember, főleg fekete ruhás vénasszonyok, csiricsáré zászlókat és égő gyertyákat szorongatva.

Hallga-asd meg, hallga-asd meg, uram, könyörgésünket, engedj miné-ékünk isteni kegyeelmet, mennybéli atyaisten, irgalmazz miné-ékünk!

Jesszusom… hátezegy zsoltár!

Irga-almazz, irga-almazz, uram, a te népednek, kit terem-te-ettél a te képe-edre!

Legelöl színes vászonnégyszög haladt, négy rúdon, alatta pedig Öcsi fölismerte a papot, a raccsolós lelkiatyát, igen, akkor biztosa zAngelikais ittvan!

Rohant a menet oldalán, kerülgetve a bámészkodókat. A szent asszonyt sehol sem látta. Talán nemtudróla!?

Kit megválto-ottál a te szent vére-eddel, szentlélek úri-is-ten, irgalmazz miné-ékünk! Néhányan lila színű röplapokat osztogattak. Öcsi

nem akarta átvenni, de egy lárvaarcú nő erőszakkal a kezébe nyomta, mit ijedezel?, nem bomba ez!

Hátjóóóvanna… - olvasni kezdte a szöveget, önkéntelenül szótagolva, ahogyan az iskolában kell.

A Rá-ko-si re-zsim ál-tal le-bon-tott Reg-num Ma-ri-a-num temp-lo-mot e-re-de-ti for-má-jában új-já-é-pít-jük, e-re-de-ti he-lyén, a-hol a rút zsar-nok-ság szim-bó-lu-ma, a *Sztá-lin* szobor állt, míg a nép-ha-rag meg-sem-mi-sí-tet-te! Gyűjts! A-da-kozz! Se-gíts! Sztálin, ával… Eszébe jutott az a másik röplap, a követelődző lányé.

A zsarnokság jelképét, a Sztalin-szobrot bontsák le, helyére az ezernyolcszáznegyvennyolc-negyvenkilences forradalom és szabadságharc mártírjainak csináljanak… legyennekik emlékművük.

Tétován gyűrködte a fakólila papírdarabot, akkormost miafranc lesza Sztalin helyén?

Áh… nemmindegy? – rohant tovább. Megelőzte a vonulókat, bekanyarodott Angelika háza felé. Mikor már biztosan tudta, hogy nem láthatják, fecnikre tépte a röplapot, s a kanálisba dobta.

A szent asszony ajtaja tárva-nyitva, a kilincs helyén baljós lyuk. Ő rosszat sejtve szaladt le a lépcsőn, el is felejtette megnézni, van-e rém?

A pinceszobában senki, a szekrény föltépve, minden az ágyra szórva. A padlón papírhalmok, újságok, könyvek, egy fölborult befőttesüveg, tartalma – aszott cseresznyeszemek – szétgurult, levének bíborosra száradt foltja ragacsossá tette Öcsi bátortalan lépteit. Mieza rumli? Hola zAngelika?

Szemével leltározta a holmikat. A szent asszony ruhái nincsenek itt. Csak ágyhuzatok, törülközők, és egy ócska lódenkabát. Hiányzik a két bőrönd is, mely – emlékei szerint – mindig a szekrény tetején volt.

Talán elment Bécsbe?, minta Szászibekék?

Vagyrögtön Izraelbe?

Vagy elhurcolták?

Vagy kiraboltákés megölték? – a vöröses foltra meredt. Á… eznemvér, hanema kompót. Cipője orrával piszkálta az összevisszaságot. Megtalálta a tenyérnyi imádságos könyvecskét, melyet a szent asszony rendszerint a táskájában tartott, rózsafüzérjével együtt. Haeztet itthagyta, akkortalán mégse… mégis… - kereste a füzért, perdöntő bizonyíték lehetne. Nem találta. Tanácstalanul forgatta a könyvecskét, ujját végighúzta elefántcsont utánzatú borítóján. Micsoda dolgok…

Belelapozott.

Nincs szebb könyv szív-nél és lé-lek-nél. Mert ki a-zok-ban nem ta-lál-ja a han-got, mely érzel-mei-i-nek mély-sé-get, vá-gya-i-nak szár-nyat, sza-va-i-nak tar-tal-mat…

Igen. Ezt olvastaföla zAngelika, a legelső órán.

Istenem…

A kifosztott szekrény hatalmasat reccsent. Öcsi riadtan hátrált, a befőttes üvegbe botlott, ettől még jobban megijedt, hanyatt-homlok menekült.

Lihegve lefékezett az utcán, nem akart újra találkozni a pap vezette vonulókkal. Inkább a másik irányból kerülöma háztömböt. Kapkodta a lábait, félt, hogy az anyja már keresi és őrjöng.

Ekkor jött rá: elhozta az imakönyvecskét. Visszakéne vinni. Angelika nyilván tűvé teszi majd érte a szobát. Haugyan… egyáltalán… - szaladt tovább.

Füstszag csapott az orrába.

A trafik melletti kis könyvesbolt redőnye fölfeszítve, üvege betörve. Ugyanolyan szeméthalom a járdán, mint a szent asszony lakásában, azzal a különbséggel, hogy ez itt füstölög.

Nagy rakás könyv, valaki alájuk gyújtott. Parázslottak a gyűrött oldalak, az égő enyv bűzét árasztva.

Ismerős kötetek. Piros borítók…

Rákosi Mátyás beszédei.

A kommunista kiáltvány.

Távol Moszkvától.

A szocializmus iskolája.

Hülyékezek?, elégetika könyveket? – körbejárta a füstölgő papírdombot. A végén még fölgyűjtjáka zegész utcát!, szólni kénea tűzoltóknak!

Talán pontazok csinálták, akika zAngelikánál?

Belesett a boltba. A pult az oldalára döntve, a polcok leszaggatva.

Rontó Pálok!

Eszébe jutott a gól, nagyot nyelt. Az utca végén egy csoport férfi tűnt föl, ő futásnak eredt. Csapzottan érkezett haza, lihegett. Kicsit várt a lépcsőházban, míg lélegzetvétele lelassult, rendbe szedte magát.

A szobában senki. Holvannak?

A konyhában kelepapa, homloka véraláfutásos, bal karja bepólyázva, a jobbal mosta az arcát a falikútnál, anya és nagyapa segítségével. Nem akartam őket megijeszteni (kelepapa), majd telefonálok előbb, csak aztán megyek át. Nincs vonal (anya).

Mitörtént? – kérdezte ő elfúló hangon. Á, semmi, mondta kelepapa gyanúsan széles mosollyal, hasra estem… nem számít, ebcsont beforr!

Anya egy nedves törülköző csücskével törölgette az alvadt vért kelepapa halántékáról. Jól elintézte… elintézted magad, fiam (nagyapa)! Kelepapa fölszisszent. Fáj (anya)? Kicsit. Ne állj itt, Öcsikém (anya), útban vagy, menjél szépen játszani!

A szobába kullogott. Az imakönyvet a szekreterbe rakta. Újabb hadjáratot indított Hapci kézrekerítésére, kiforgatta a fiókokat, a titkos rekeszt is átvizsgálta. Hiába, a törpének nyoma veszett.

Szászibek.

Angelika.

Hapci.

Egy napraez éppelég.

Nemsoká befutott az apja, három szál kolbásszal, tizenkét tojással, egy tábla csokoládéval, negyed kiló margarinnal. Anya ünnepelte, ügyes vagy, hol szerezted? Adták a gyárban. A gyárban? Igen, a gyárban!, mindenki kapott, aki arra járt. Hm, akkor nekem is be kéne mennem az irodába, hátha nálunk is osztanak valamit. Menj! Most mért mondod ezt ilyen élesen? Nem mondom élesen… a Sanyiról senki nem tud semmit.

Gyászos csönd lett.

Képzeld, mesélte aztán anya, Gyuri kiment a Kelli utcába, tudod, hogy ott most egy fatelep van, olyan fűrésztelepféleség, Gyuri nagy mellénnyel besétált, nyilván fölényeskedett, hogy így meg úgy, ő a tulajdonos, erre a melósok agyba-főbe verték, és fej szével kergették ki, nekem el se mondta, apától tudom, na, mit szólsz hozzá?

Apa vonogatta a vállát, mit szóljak?

Öcsi dagadt a kárörömtől, úgykellneki, jólmegkapta. Bamm, bamm, bamm! – hallatszott a padló alól. Dolgozik a Bordás (anya).

Öcsi az ablakpárkányra könyökölve bámult maga elé. Már sötétedett. Távolról kiáltozás foszlányai érkeztek. Ő fülelt, meresztette a szemét.

Zsivaj, nagyon messziről.

Turai csattogott el a túloldalon. Észrevette Öcsit, odaordította neki: győztünk, bajtárs, mennek ki a ruszkik, rárá, hajrá! – rohant tovább.

Hallottad? – kérdezte anya apától. Apa biccentett. És mit szólsz hozzá? Hát… mit szóljak? Mit szóljak, mit szóljak, sziszegte anya, mást se tudsz mondani!

Nincs válasz, úgy látszott, apa tényleg nem tud mást mondani.

Hallottátok? – nagyapa dugta be a fejét az ajtón. Várt egy kicsit, majd visszahúzódott, s hamarosan a konyhából átszivárgott a rádió csicserészése.

Szabadejrópa…

Anya fölállt, megyek Erzsiért. Gyurinak üzenem, kezdte apa, hogy… ööö… különben nem is üzenek semmit. Jó, anya indult kifelé, kopogtak a léptei, majd átadom.

Borús délelőtt. Öcsi az udvarban őgyelgett. Látta, hogy a háromház legalsó épületénél Turai és Pityu erődöt gyárt, korhadt deszkadarabokból. Kettőt-kettőt hosszába, ugyanannyit keresztbe, így kell, a réseken aztán az ember minden irányba tüzelhet. Ezt méga zErdőssanya tanította nekik… nekünk…

Pityu oldalán kard, Turai nyakában a villogós géppisztoly. Biztos Turai a parancsnok. Elkészült az erőd, Pityu szalutált. Belemásztak, csak derékig ért. Turai vezényelt és tüzelt, Pityu harciasan hadonászott a kardjával.

Öcsi a régi szép időkre gondolt, amikor még az összes srác békésen háborúsdizott a háromház sóderos telkén. Ésa zErdőssanya bunkert csinálta pincében. És lejátszottuka negyvennyolcas forradalmat, és ponta szegény Erdőssanya volta Petőfisándor. És éna durranós puskával… amit karácsonyra kaptam…

Fölszaladt a lakásba, hozta a fegyvereit, a pisztolytáskát spárgával a derekára kötözte, a puskát a vállára akasztotta, s oldalazó futással – így az embernek nagyobb a sansza, hogy elkerülik a golyók – a háromház kerítésoszlopához cserkészte magát. Innét aztán

laposkúszásban haladt tovább, míg az épület takarásába ért. Kilesett, Turaiék nem vették észre.

Egy-kettő-három… rohaaam! – puskáját előreszegezve, menet közben tüzelve vágtázott az erődhöz.

Durr-durr! Durr-durr!

Dávádávádávádávádá! – Turai géppisztolya kontrázott. Temá megvagy halva! – kiáltotta ő. Turai engedelmesen a szívéhez kapott, igen, de még utolsó erőmmel… - dávádá! – te is meghaltál!

Mindketten a földre hanyatlottak. Pityu villogtatta a pengéjét, győzelem, éljen, éljen!

A hullák néhány másodpercig nyugodtak békében, aztán föltápászkodtak. Mi van, Öcsi bajtárs (Turai)? Semmi. Mostan legyél te a védő! Jó.

Bemászott az erődbe, elöl a puskát, hátul a pisztolyt dugta a résbe, s várta Turaiék rohamát. Sejtette, hogy átkaroló hadmozdulatra számíthat. Védekeznifogok, utolsócsepp véremig!

A csatát újra és újra megismételték, váltakozó szereposztásban. A negyedik ostromnál az erőd leomlott.

Nna… - Turai rugdosta a deszkákat, most mit csináljunk? Gyerünk a licsóba (Pityu)! Öcsi szégyellte mondani, hogy őneki a háromház udvarára se szabadott volna átjönnie, lelkifurdalását röpke fogadalommal – csak tízpercre! – csillapította.

A járdát permetező szeméthányások tetején gázoltak végig, útjukat savanyú porfelhők jelölték. A téren túl már ott a liget, hamar megjárjuk…

Hé, Öcsi!

Két férfi. Mintha a hulladékból bújtak volna elő. Két sovány, ballonkabátos alak, nemzetiszín karszalaggal, zsebre dugott kézzel.

Ő szolgálatkészen lefékezett, tessék. Gyere le onnét, mondta a magasabbik szigorúan. Homlokát lila forradás átlózta.

Ajjaj, gondolta ő, széttapostuka szemetet! – bűntudatos arccal bukdácsolt alá. Hova, hova? – a férfi a vállára eresztette a kezét. Csakidea licsóba… - szemével Turaiékat kereste, azok tisztes távolságból figyelték, hogy mi lesz. Hívjad ide a barátaidat!

Turaiék erre elszaladtak. A másik férfi utánuk iramodott, a forradásos rászólt, hagyjad! Amaz visszabaktatott, leguggolt Öcsihez, szép kis barátaid vannak, hallod-e! nemisa barátaim… Hogy hívnak? Ő megmondta, s közben a férfiak sárfoltos cipőjét nézte, nemsárga… demilyen mocskos!

Hol laksz (a forradásos)? Itta tizenkilencben. És ezt honnét szerezted? – a pisztolytáskára mutatott. Apukám adta. Revolvere is van neki? Nincsen.

Az előtte guggoló férfi az állába markolt, húzta magához: biztos? – már majdnem összeért az orruk. Öcsi szíve rémült kalimpálásba kezdett, jesszusom, mondtaapa, hogy nevigyema zutcára, megisígértem…

Annak a férfinak éppen olyan tömpe volt az orra, mint a cipője, ráadásul csupa mitesszer, a szeme pedig rezzenéstelenül fúródott Öcsi arcába. Ő hátrálni próbált, de mozdulni se bírt, szorosan fogták, a forradásos a derekánál babrált, egy rántással szétszakította a spárgát, kivette a koltot a pisztolytáskából, elsütötte.

Csett.

Nesze a stukkerod! – nyújtotta.

Öcsi egyik kezével a kolt, másikkal a pisztolytáska után kapott. A férfi a tenyerére vágott a kolt csövével, nono!, ha sokat ugrálsz, a stukkert se adom!

A csontjába maró fájdalmat a hónaljáig továbbították az idegszálak, a félelem lüktetését viszont a lábujja körmétől a hajhagymákig. A menekülés ösztöne megsokszorozta az erejét, fej ével – Erdőssanyától tanult mozdulattal – a guggoló férfi mellébe öklelt, a másiknak a bokájába rúgott, s rohant vakon előre. A puska tusa a lábai közé akadt, megbotlott, hasra esett.

Azok ketten már rajta voltak, a forradásos visszakézből arcon csapta, a tömpeorrú hátrakulcsolta a karját. Záporoztak a pofonok, a férfi módszeresen verte, kell még?, kell még? – sziszegte. Ő kapálódzott, izzadságával keveredő vére a szájába csurgott, émelyítő ízétől megvadult, beleharapott a férfi csuklójába. Az rángatta a kezét, Öcsi fej ével együtt, ő görcsösen a húsba mélyesztette a fogsorát, aztán minden elsötétült.

A hajóhinta. A hajóhinta a vursliban.

Demér zúg?

Motorja van?

k-k… - azt akarta mondani: kiesek. És: neolyan gyorsan. N-n…

Himbálódzó sárga folt az ég. Mint a durva szövésű vászon. Tisztán látta az egymást keresztező szálakat.

Brrrrrr – a zúgás erősödött.

Tsss, tsss! – tompa csattogás.

Autóban ült, két vadidegen férfi között, azok ütögették az arcát.

H-h… - azt akarta kérdezni: holvagyok? Nem engedelmeskedett a szája.

A sárga négyszög: a dzsip ponyvateteje.

A kocsi megállt. Az ő házuk előtt.

Kiszállt a sofőr. A forradásos homlokú férfi. Az első ülésről a tömpeorrú nézett hátra, intett a két vadidegennek, mehettek, majd én vigyázok a srácra.

Amazok is kiszálltak, Öcsi látta, géppisztoly lóg a vállukon. És ebben a pillanatban mindent megértett. Vége. Ezek most fölmennek, s elhurcolják apát. Letaszigálják a lépcsőn, mint az Erdőssanya Juliskáékat. Anyát is, Erzsébetet is. Aztán viszik őket… visznekminket… k - kituggyahová.

Őmiatta. A pisztolytáska miatt. A háborúsdi miatt.

Ki akarta nyitni az ajtót, a tömpeorrú ráförmedt: maradj nyugton, te! Mozdulatlanságba merevedett, testében harsogva dörömböltek az erek. Számolt magában, egy, kettő, há-rom! – föltépte az ajtót, kiugrott és rohant.

Áll meg, hé!, állj, vagy lövök!

Száguldott, be a kapun, fel a lépcsőn, hallotta a háta mögött a cipőtalpak csattogását. A lakás ajtaja nyitva, az előszobában a három fegyveres, szemben velük nagyapa, ő átsiklott közöttük, s a kifelé igyekvő apjába ütközött. Ordítani akart, segélykérő, magyarázó, tetterős és tettvágyó szavakat, tátotta a száját: m… m… m…

Apa félretolta, odalépett a fegyveresekhez, jónapot, mi tetszik? Jónapot… önök fegyvert rejtegetnek! – a forradásos kihúzta a zsebéből a koltot. Bravó! – mondta apa gúnyosan. Addigra a forradásos a pisztolytáskát is előráncigálta, íme a bizonyíték!

Nagyapa behúzott fejjel pislogott a sötétbarna bőrtokra, a vészjósló csöndben csak Öcsi zihálása hallatszott. A térde remegett, úgy érezte, rögvest összecsuklik. A tömpeorrú férfi az ajtóban állt, s gyilkos pillantásokat küldött feléje.

Házkutatást tartunk! – jelentette ki a forradásos. Igazán? – apa hangja élesen csengett, és ha szabad tudnom, milyen jogon?

A négy férfi összenézett. Azon a jogon (a forradásos), hogy mi az újjászervezett államrendőrségtől vagyunk, és ahol pisztolytáska van, ott pisztoly is van.

Apa biccentett, értem… mutassák az igazolványokat!

A tömpeorrú előrefurakodott, pofa be, jóember, mi kérdezünk, maga válaszol, igen? Igen… az igazolványokat! – ismételte apa makacsul.

Anya halott sápadtan leselkedett a szoba üvegbetétes ajtaja mögül, arca sűrű reménytelenséget árasztott, hogy Öcsi pánikba esett, cibálni kezdte apa zakóját, megszólalni nem tudott. Nyughass, szólt rá az apja foghegyről. Farkasszemezett a forradásossal, na, mi lesz?, nincs igazolvány?

A forradásos tűnődött, aztán elővett egy gyűrött papirost, odamutatta, tessék, most pedig…

Házkutatási parancs? – akasztotta meg apa. A tömpeorrú csípőre tette a kezét, hát a faszom nem kéne? Az nem, csak a házkutatási parancs.

Ebből elég! – a forradásos a géppisztolyára csapott, mi nem érünk rá vitázni magával, legjobb lesz, ha szépszerivel ideadja a fegyverét,

jegyzőkönyvet csinálunk, a többi a bíróság dolga, nem kell félni, nem vagyunk mi banditák!

Helyes, apa karba fonta a kezét, akkor ne húzzuk tovább egymás idejét, jöjjön velem! Én? – kérdezte a forradásos bizonytalanul. Igen, igen!

A férfi a társaira nézett, aztán nehézkes léptekkel bement apával a szobába. Gyanakvóan méregette anyát, megállt az ajtónál. Apa kihúzta a komód legfölső fiókját, s rövid keresgélés után papírokat hajigált az asztalra, tessék kérem, olvassa!, na!, gyerünk!, láthatja, negyvenkilencben az államrendőrség kötelékéből azonnali hatállyal elbocsájtottak, tessék, a leltár!, a tulajdonomat képező holmik listája, ott a pisztolytáska, a harmadik pont, ezt én megvettem, kifizettem, enyém, azt csinálok vele, amit akarok!, ha úri kedvem diktálja, megfőzhetem és megehetem!

A forradásos összehúzott szemmel böngészte az iratokat, ezek szerint… Apa közbevágott: de ha nagyon tetszik magának, odaadom ajándékba, én csak négy évig használtam, semmi baja. A férfi izzadt, homlokán a mélyedésbe gyűltek a csöppek, ilyet még nem is hallottam… leszereléskor odaadják a…? Bizony, amiért fizetett, azt odaadják, amit vételezett, azt nem… - apa kivette a kezéből a papírokat, szép kis rendőr maga. A forradásos krákogott, önkéntesek vagyunk… Szalay őrnagy szervezte az egységet, hogy az utcán fönntarcsuk a rendet. Jól van, menjenek és *tarcsák!*

Hát akkor… - a férfi habozott, elnézést, kedves bajtársam!

Apa hallgatagon figyelte a fegyveresek kivonulását. Öcsi látta, hogy a forradásos viszi magával a pisztolytáskát. A durranós puska pedig a kocsiban maradt. Ottegyemegafene… - minden ízében reszketett, várta a szörnyűséges büntetést. Ordítozást, nadrágszíjat, sarokba állítást, játékelvonást, szobafogságot, bármelyiket vagy mindet egyszerre, megérdemli. Mit csináltak veled, édes Öcsikém? – kérdezte anya sírós hangon. N… - a szája neheze mozgott, n-nem sz… sz-számít! Megvertek? M-meg. Fáj? K-kicsit.

Anya könnybe lábadó szemmel apára pillantott. Az apja odajött, Öcsi tartotta az arcát, pofonra. De apa simogatni kezdte, két kézzel, nyugodj meg, fiacskám… nincsen semmi baj. Rázta a hideg. Lázas, motyogta anya, gombolta az ingét, lehúzta a nadrágját, az ágyhoz vezette, takarózz be szépen, hozom a hőmérőt! N-nemkell… apa, b-bocsánatot k-kérek… Az apja az ágy szélére ült, bánatosan csóválta a fejét. N-ne-haragudj, suttogta ő, én n - nemakartam…! Jól van, akkor aludjál… N-nemvagyok álmos… b-

bocsánatot k-kérek! Anya hozta a hőmérőt, erőszakkal a hóna alá nyomta. M-mérnéztekígy r-rám? Nem kapott választ, becsukta a szemét. Azalényeghogy elmentek! – gondolta, s maga sem értette, miért kezdett zokogni.

M… m-mingyárt abbahagyom! – biztatta önmagát, m-min-gyár…

M-mi…

M-mér…

Jesszusom, hátén d-d-dadogok!

Értette már anya és apa lapos pillantásait, a kínkeserves csöndet. D-dadogok, ismételte döbbenten.

Á, nem, mondta anya nyúlós hangon, csak egy kicsit… ici-picit, a nagy ijedtség teszi, majd elmúlik, ne félj.

N-nemfélek, csak d-dadogok! D-dadogok!

Pihenjél most, aludjál, kisfiam, meglátod, mire fölébredsz, elmúlik! – anya gyógyszert adott neki.

N-najó… - a takaró alá bújt, várta, hogy az álom kikapcsolja az agyában a lüktetést, megmelegítse gémberedett tagjait. De hiába teltek a percek, nem szűnt a zakatolás, a vastag paplan alatt is fázott, mintha jeges vízzé vált volna a vére.

Újra és újra próbát tett, m-még m-mindig?

Ne beszélj, aludjál (anya).

D-de n-nembírok! – már megint sírt.

Éndadogok… dadogok, minta Lükepisti a zóvodában. Uramisten…

A… a zAngelikais dadogott, amikor a Fényesbe voltunk! Ésaztán elmúltneki, éssosetöbbé! Hhhh… m-miatyánk, k-k-k-k…

Pszt! – anya vizes borogatást rakott a homlokára. N-neee, f-fázok! – ledobta. Haelbírnékaludni…?!

Számolással kísérletezett, hátha segít. Egy.

K-kettő.

Három.

N-négy.

Á… - nem tudta elviselni a saját habogását. Magában folytatta:

Öt.

Hat.

Hét.

Nyolc…

Ötvenhat.

Szipogott, minden erejét a szájizmaiba összpontosította, s azt mondta: b-bassza m-meg… b-bassza m-meg.

Szemhéját résnyire nyitotta. A vékony csíkban elmosódott arcok imbolyogtak. Apáé, anyáé, Erzsébeté.

Aztán föltűnt a forradásos. És a tömpeorrú. Ebből tudta ő, hogy álmodik. Deközbe ébrenvagyok! – állapította meg csodálkozva. Hiszen ha ismét résre tárta a szemét, világosan látta a hosszúkás szobát, az ágyakat, az asztalt, a szüleit, a nővérét. Ha becsukta, ráterült a durván szőtt sárga ég, kezdődött a motorzúgás, indult a hajóhinta.

Ebben az érdekes állapotban hevert sokáig, ki és be, ki és be.

Az éjszaka közepén fölriadt. Tehát aludtam, gondolta. Izgatottan nyeldekelte a nyálat, köhécselt, aztán fennhangon: t-tehát… m-mégis…

Istenbüntetése.

De nincsisten.

Havolnais, nemaző büntetése, hanema zenyém.

Hátpedig ígyszokták mondani: istenbüntetése. B-b-bünteté…

Két karját az arcára borította.

Majdcsak reggellessz.

Öööö… r-reggel l-lesz.

Nyirkos bőrét borzongatta a vánszorgó idő.

Amikor újra kinyitotta a szemét, már világos volt, bántották a fények.

Apa az ágyán ült, görnyedt háttal, figyelte őt. A konyhából dús rántottaszag és a rádió döngicsélése szivárgott be. Tiraramm pa-pamm, tiraramm, pa-pamm…

Anya tálcán hozta a reggelit, egyél, Öcsikém.

K-k-kösz.

A rántotta kihűlt, érintetlenül. Piszkálgatta a villával, s szoktatta magát a gondolathoz, hogy ő már sose beszélhet rendesen, folyékonyan, szabadon; küzdenie kell a szavakért, és csúfolni fogják, mint a szerencsétlen Lükepistit, nem lesz türelmük kivárni a mondat végét, és akkor ő inkább hallgatni fog. Vagy mutogatni. Vagy írni.

A szekreter lapjánál töltötte a napot. Szabályos időközönként próbát tett, ujjait a szája sarkára szorítva.

K-kéremszépen.

K-köszönömszépen.

N-nagyonszívesen.

Anya orvosságot és meleg levest diktált beléje, hiába mondta ő: n-nemvagyok b-beteg… nnemvagyok éhes. Akkor is m-muszáj valamit enned! L-legalább n-neutánozzál! – nyökögte kétségbeesetten. Én nem… - suttogta anya, csak véletlenül… - félrefordult.

Apa fölállt, megyek. Anya kikísérte, sugdolództak az előszobában. Mi-mitsugdostok? – üvöltötte ő, n-nesugdossatok!

Erzsébet kabátgombbá kerekedő szemmel nézett rá, ez volt a legrémesebb, Öcsi megérezte, hogy ugyanilyen pofát vág majd a kelepapa, a kelemama, az Ica-Mari, a Turai, a Pityu, a vígbagoly, a Feribácsi, a zösszes fiúka zosztályban… sőt…

M-m-mérbámulszúgy, m-minta… - fáradtan legyintett.

Mint a borjú az újkapura? – kérdezte Erzsébet segítőkészen. Ő a szekreter lapjára hajtotta a fejét, b-borjú, motyogta. Nehéz volt eldönteni, hogy a nővérére érti, vagy csak gyakorol. Maga elé húzta Angelika imádságos könyvecskéjét. Gépiesen pergette az aranyozott szélű, puha oldalakat.

K-kéremszépen.

Hátméga zolvasássalis bajoklesznek! Hogyfogokén szótagolni?

N-n-nincs szebb k-könyv szív-n-n-nél és l-lé-l-lek-n-n-n…

N-n-n-n…

K-köszönömszépen.

Mi az (Erzsébet)?, muti meg!

N-nem… - gyorsan bedobta a fiókba. Erzsébet vállat vont, irigy kutya, bújj a lukba! – s mert Öcsi hallgatott, hozzátette: kis hülye. Vagy t-te! De te kétszeresen! T-te m… m… m… Erzsébet bólintott, én meg háromszorosan, igen, de te viszont mindig eggyel többször, mint én!

D-d-d… - zihált a tehetetlenségtől. Visszafeküdt a szekreter lapjára. Jobbha csöndbemaradok. Hajnalban dörrenésekre ébredtek.

Daaang, daaang, dadadaaang.

Rengett a ház, zúgtak az ablaküvegek, hullott a vakolat.

L-lőnek, dünnyögte ő. Meg se lepődött.

Tétlenül hevert a rángó ágyon, tudta pedig, hogy öltözködni kell, mindjárt vonul a család a pincébe. Kelepapáék nyilván rég ott vannak.

Figyelte a többiek kapkodását.

Hallgatta a robbanásokat, testét zengette a légnyomás. Csodálkozott.

Hátfélnisetudokmár?

1979-8 1